

O'ttiz Beshinchi Bob

Mak Bernsning kvartirasida Ist Riverga qaragan deraza oldida turib Palmer, xullas, hech bir narsada Bernsga ishonib bo'lmas ekan deya xayol surardi, ayniqsa uning Olbanida o'n kun bo'laman degani g'irt yolg'on bo'lib chiqdi.

Dalillarni tekshirishni uzoq mashq qilib o'rgangan Palmer Bernsning xatda ko'rsatgan o'n kunlik muddatning tug'riligiga ishonch hosil qilish uchun qo'lidan kelgan hamma narsani qildi. Bernsning idorasiga qilgan qo'ng'irog'i yordam berdi. Kotiba uni kechi bilan Rojdestvo kuniga kutmoqda edi, ungacha hali o'n bir kun bor. Qandaydir bir arzimas sabab bilan Palmer Kalxeyniga ham qo'ng'iroq qildi va siyosiy arbob Bernsni N'yu-Yorkda kam deganda o'n kun mobaynida kutib turmasligini aniqladi.

Hozir Byorns mehmonxona bo'lmasi derazasi yonida avtomobil chiroqlari nuri Ist Riverdrayvning qop-qora fonida sidirg'a oq-sariq tusda qorishib ketayotganini kuzatar ekan, Palmer Bernsning sotqinligi ehtimolligi haqidagi fikrni nima uchun osongina miyasidan chiqarib yuborganini o'ylar edi. Bu fikrni hisobga olmagani uchun emas, balki Palmer ozgina urinish bilan uni xayolining bir chekkasiga surib qo'ygani uchun.

Aslida, deb o'ylardi hozir Palmer, u nima qilgan va qilmoqchi bo'lgan hamma narsa, Aftidan, uni u qadar tashvishga solmayapti. Bu ham, o'zicha iqror bo'ldi u, undagi xohish boshqa hamma narsaning biron-bir ahamiyatini yo'qqa chiqarganidan emas. Yo'q. Bo'lajak ziyofat istiqboli boshqa barcha tuyg'ularni bo'g'ib qo'yishga qodir keskinlik bilan to'ldirmayotgandi. Xullasi kalom, Jerri aytmoqchiday, u, aftidan, o'zining yangi rolga juda sovuqqonlik bilan qarayapti.

Eshik uch marta yengil tiqilladi.

Palmer eshik oldiga bordi va bir necha santimetr qiya ochdi. Yo'lakdan unga Virjiniya Kleri kulib turardi. Palmer eshikni katta ochdi, juvonn ichkariga oldi, eshikni yopdi va qulflab qo'ydi. Keyin burildi-da, juvonga qaradi. Juvon nimqorong'ilikda turar, ko'zlari chaqnar edi, bo'rtiq yonoqlarida xiyol qizillik, lablarini hali ham yoqimli tabassum tark etgani yo'q. Palmer o'zining ham yuzida ana shunday mamnun, biroz ahmoqona sevinchli tabassum borligini bilib turardi.

- Chopib keldim, - dedi Virjiniya.

- Keragi yo'q edi.

- Keragi bor edi. Hatto lablarimga qizil surganim ham yo'q.

- Labbo'yoq deyarli butunlay yoyilib ketgan.

- Har doimgiday kunning oxirida kelib, - dedi juvon.

- Biron narsa ichasizmi?

- Zudlik bilan. - Juvon mehmonxona bo'lmasiga bordi. Palmer barga yo'l oldi, juvon uni to'xtatdi va uzun divanni ko'rsatdi. Yigit o'tirdi va juvonning kokteyl tayyorlashini tomosha qila boshladi.

- Chelakchada muz bor, - bidirlab dedi juvon, - ba'zi erkaklar hamma narsa haqida o'ylaydi.

- Otam buni hamma narsada ehtiyotkorlik uquvi deb atardi.

Juvon stakanlarni divan oldiga olib keldi-da, yigitning yoniga o'tirdi.

Ular stakanlarini cho'qishtirdilar. Xonani to'rdagi devor derazasi oldidagi mo"jazzgina chiroq yoritib turardi. Palmerning g'oyasi: ular ikkalasi uchun kifoya qiladigan yorug'lik, ko'chaning narigi tomonidagi derazalardan kuzatuvchilar uchun kifoya qiladigan yorug'lik. Bundan tashqari, chiroqning joylashuvining o'zi kuzatishga yo'l qo'ymas edi. U nimharir pardani yoritib, tashqi kuzatuvchilar va xonadagi odamlar o'rtasida to'siq hosil qilgandi.

- Sovuqqon mulohaza, - ta'kidladi yigit. - Bunday sovuqqonlik qayoqdan paydo bo'ldi?

- Sening otang, - dedi Virjiniya, - buni nima deb atagan bo'lardi?

- Borib turgan jinnilik.

Juvon bosh irg'adi.

- Men unga qo'shilaman.

- Unda, kel, ichaylik-da, ketaylik. Men Makning Olbanida ekaniga unchalik ishonayotganim yo'q.

- Men ishonaman.

- Nima uchun?

- Ishdan ketish chog'ida men unga Olbaniga qo'ng'iroq qilgan edim, - dedi juvon. - Chunki u bilan uchrashishga harakat qilib ko'rishimning aniq sababi bor edi menda. U o'n kundan keyin qaytaman, degan edi. O.Ye.O.[1]

- Nima uchun sen uni tekshirib ko'rding?

- Bu oqilona ko'ringandi.

- Qo'rqayapsanmi?

Juvon jiddiy bosh irg'adi:

- O'lguday qo'rqqandim. Tashvishlanishimga sabablar juda ko'p. Men yolg'izman. Bankda pullarim bor. Agar kerak bo'lsa, men istagan vaqtimda gazetada ish topa olar edim.

Yigit jilmaydi.

- Pullaringni qaysi bankda saqlayapsan?

- Sir. - Juvon stakanidan ikki-uch ho'pladi. - Sening pullaring ko'pmi, Vuds?

- Nimaydi?

- Katta iflos janjalga bardosh berishga yetadimi?

- Ha.

- Unda ikkalamiz hech narsadan tashvish qilmasak bo'laverarkan.

Juvon u bilan yana yengil cho'qishtirib qo'ydi. - Lekin kelasi gal ham baribir ikki marta tekshiraman. - Viskini oxirigacha ichdi-da, stakanni kokteyl stolchasining zalvorli oynasi ustiga qo'ydi.

- Bugun kunduzi judayam bir kulgili voqeani boshimdan o'tkazdim. Qandaydir bir erkak mening ish stolim oldiga kelib to'xtadi. Biz u bilan nimanidir muhokama qilib turganimizda u menga kalit yopishtirilgan vatman qog'ozini ko'rsatdi. Suhbat davomida u na kalit haqida, na qog'oz haqida bir og'iz gap aytdi, men ham. U nimanidir aytmoqchi bo'lardi deb o'ylaysanmi?

- O'ylamasdan ha degan bo'lardim.

- U nimani nazarda tutgani haqida fikring qanday?

- Yaxshilikdan nishona emas.

- Xo'p, bunisi-ku, kulgili voqea bo'ldi, - davom etdi juvon, - keyin men mutlaqo g'ayritabiiy bir ish qildim. Men kechqurun birga ovqatlanishga taklif qilgan odamga qo'ng'iroq qildim va o'zimni yomon sezayapman, dedim.

- Sen bunday qilmasliging kerak edi. Men jiddiy aytayapman.
- Bilaman, jiddiy aytayapsan.
- Boshqa bunday qilma.
- Nima uchun?
- Bu ... bu unga nisbatan zulm. U kim bo'lishidan qat'i nazar.
- U meni qiziqitirmaydi, - dedi juvon. - Men o'zim o'zimga nisbatan hal etishga harakat qilaman.
- Hal qilgansan deb o'ylayman. Nazarimda, sen buni jinnilik deb e'tirof etding, shekilli.
- Ha. - Juvon qaddini rostladi va unga yanada tikilibroq qaradi.
- Va nazarimda, ichib bo'lib, ketaylik deb taklif qildim, shekilli.
- Bu taklifga men e'tibor qilmabman.
- U hamon o'z kuchida turibdi.

Virjiniya uning qo'lidan tutdi va yigit uning ingichka barmoqlari taftini his etdi.

- Kel, bu haqda gapirmaylik, - iltimos qildi juvon. - Kel, churq etmay o'tiramiz. Birpas. - U yigitning qo'lini aylantirdi, kaftiga qaradi, uni lablariga olib keldi va o'pdi.

Juvon asta egilib, uning tizzalari ustiga yetgach, yigit uni quchoqladi. Yuzidan o'pdi, so'ng lablaridan o'pdi va juvonning lablari uning lablari ostida xiyol ochilganini his qildi. Juvon anglab bo'lmaydigan bir narsa dedi: so'z yigitning og'ziga cho'kib ketdi. Juvonning qo'li to'satdan tarang tortdi va u yigitning og'zini o'zining og'ziga shunday kuch bilan bosdiki, yigitning labi yaralandi. Bir lahzadan keyin juvon qo'lini bo'sh qo'ydi. Ularning lablari ajraldi.

- Hech narsa gapirma, nafasini chiqarib dedi juvon.

Yigit uning sonidan qo'lini oldi-da, labiga tekkizdi. Barmog'iga qaradi - qon yo'q edi. U qo'lini juvonning tizzasi tagiga suqdi-da, uning oyog'ini asta silay boshladi. Xonadagi sukunat ichida qo'lining neylon paypoq bo'ylab qilgan harakatidan yengil shitirlash tarqalmoqda edi. Uning qo'li yuqoriroqqa ko'chdi.

Birmuncha vaqtdan keyin qarasa, u qalin oq gilam ustida ko'zlarini yumib chalqancha yotibdi. Virjiniya qayoqqadir g'oyib bo'lgandi. U juvonning kokteyl' tayyorlayotganini eshitdi. Ko'zini ochib, juvon uning boshi uzra qo'lida stakan bilan turganini ko'rди.

- Sen baribir mallasoch uchun sertuklik qilasan, - dedi juvon.

- Tirishaman.

Virjiniya oyog'ini uning ko'kragiga qo'ydi.

- Og'riyaptimi?

- Yo'q.

- Endi-chi?

- Agar qars etgan ovoz eshitsang, bilginki, qovurg'am singan.

- Jo'ja. - Juvon oyog'ini oldi-da katga tomon ketdi. Palmer uzoqdan juvonning quymichi va sonlari mushaklarining o'ynoqlashini kuzatdi. Juvon ikkita kichkina-kichkina yostiqliqchani olib qaytib keldi va taklif qildi: - Boshingga qo'yib ol. Gilam unchalik yumshoq emas.

Erkak yostiqliqqa yotgach, juvon uning qorni ustiga minib oldi, stakanni uning lablariga olib bordi va to' ichib bo'lgunicha asta-asta egib turdi.

- Rahmat, - dedi nihoyat Palmer.

- Agar og'irlik qilayotgan bo'lsam...

- Qushday yengilsan.

Juvon jilmaydi va stakanni uning boshi yonidan yerga qo'ydi, bir nima deb gapirmoqchi bo'ldi-yu, lekin tutilib qoldi.

- Menga ayt-chi, - dedi juvon oxiri, - qattiq tajribang natijasimi bu? Yoki sen o'zing shunaqamisan?

- Qanaqaman?

Juvon xiyol oldinga egildi:

- Go'llikka solma o'zingni.

- E, buni aytayapsanmi? Yaxshi. - Yigit yuzini shunday qiyshaytirdiki, bundan: вЪњSenga nima ham derdimвЪќ - degan ma'noni uqish mumkin edi. - Bu tajriba natijasi emas.

- Sendagi men eng ko'p yaxshi ko'rgan narsa - bu kamtarlik.

- Men iloji boricha kamtarona javob berishga harakat qilaman, - dedi Palmer yon bermay. - Lekin savolning o'zi u qadar kamtarona emas. Harholda uni ikki xil tushunsa bo'ladi. Uni boshqacha qilib ham aytish mumkin: sening aql bovar qilmas muvaffaqiyating siri nimada?

- Javob o'sha: tajriba natijasi emas.

- Unda nima?

- O, - dedi juvon. - Men senga aytib berishim mumkin. To'g'risini aytsam, men har ikkala savolga javob bera olaman. Mening yaxshi bo'lishimga sabab - bu sensan va shuning aksi.

- Chakki emas.

- Ustimdan kulish yo'q, - ogohlantirdi Virjiniya. - Buning uchun sen hozir o'shanday holatda emassan. - U gilamdan oyoqlarini ko'tardi-da, Palmerning qorni ustida chordona qurib o'tirib oldi.

- Qalay, og'irmi?

- Necha kilogramsan?

- 1 stoun 5 funt.[2] Shuning bari ichak-chavoqlarimga bosib turibdi.

- Menda bir foydali fikr paydo bo'lib qoldi, - dedi yigit. - Qorin mushaklarini mustahkamlaydigan mashqlar. Menga 1 stoun 5 funt og'irligidagi bir ayol kerak. Sen bunga qiziqmaysanmi?

- Yo'q.

Juvon oldinga egildi-da, yigitning ustiga shunday cho'zildiki, yuzi yigitning bo'yniga yopishdi, ularning oyoqlari bir-biriga juftlashdi.

- Nima bo'lganini bilayapsanmi? - so'radi juvon. - Endi sen meni butunlay sezmayapsan.

- Judayam xato qilayapsan-da!

- Vaznimni nazarda tutib aytayapman.
- E-ha.
- Sen taxta katchalik ham emas ekansan.
- Aybsitavera-a, aybsitaver.
- Qoq suyaksan, - davom etdi juvon, - bundan tashqari, har xil bo'rtiqlar.
- Balki, murvatlar bo'shshib qolgandir?
- Uni mahkamlashning qandaydir usuli bo'lishi kerak.
- Bo'lishi kerak.
- O, - dedi juvon, uning ko'krigidan asta tishlab.
- Qanaqa?
- Qarab tur.

Telefon jiringlaganda soat endigina to'qqizdan oshgandi. Palmer yuzini gilamga tiqib, qornida uxlab yotardi. U asta qimirladi, so'ng butunlay uyg'ondi va Virjiniyaga tikildi. Juvon barmog'ini uning labiga bosdi. Telefon yetti marta jiringlaguncha ular bir-biriga tikilib qarab, kutib turishdi. Sakkizinchi qo'ng'iroq o'rtasida u tindi.

- Shahar qo'ng'irog'i, - dedi juvon. - Bu uydanda emas.
- Soat necha?

- To'qqizlar atrofida. Qorning ochdimi?

Yigit boshini chayqadi.

- Men uxlaganimda nima qilding?

- Seni tomosha qildim.

- Xo'sh?

- Va o'yladim. - Juvon chekib turgan sigaretasini unga uzatdi. - Seks haqida o'yladim.

Yigit bir tortdi-da, sigaretani qaytardi.

- Nimani topding?

- Ikkovimizdan bittamiz ham tushunib bo'lmaydigan narsani.

- Juda afsusdaman.

- Afsuslanma. Men shunday xulosaga keldim: Buni tushunish mutlaqo shart emas. Bu yog'ochdan zavq olgan bilan baravar.

- Hamma ham shunday his etavermaydi.

- Men ikkovimizga bir qara, demoqchiman. Agar turli-tuman gunohu ayblar nomi bilan ataluvchi narsalardan o'tib kelish uchun to'la ixtiyorga ega bo'lmasak, ko'p o'tmay hech qanaqa lazzat ololmay qolamiz.

Yigit tirsagiga suyandi.

- Sen asosiy narsani esdan chiqarayapsan.

- Bugun oqshom ko'pam esdan chiqarayotganim yo'q.

- Asosiysi o'z kuzatishingda, - o'jarlik bilan takrorladi Palmer.

- E-ha, mana, gap qayoqda ekan.

- Aynan bizning gunohlarni eslatish va aniq belgilashdan muvaffaqiyat bilan qutilib qolishimiz. Sen buni nima deb izohlagan bo'lar eding?

- Bolalarcha go'llik. Bir kuni tunda bu barcha yuk ustimizdan bosib tushmasa deb qo'rqaman.

- Keyin biz lazzatlanish qobiliyatimizni darhol yo'qotamizmi?

Juvon xo'rsindi.

- Men boshqa biron narsa haqida gaplashishni istardim.

- Baribir ayollar qiziq-da!

- Ha. Jismlarining yarmi farishta, yarmi qari qiz.

- Qanday dahshatli yolg'on. Unisi ham, bunisi ham.

- Bo'pti. Jentlmen sifatida o'z e'tirozingni bildirding. Kel, endi boshqa narsa haqida gaplashaylik.

Yigit boshini bukilgan qo'li ustiga qo'yib, yana gilamda yotib oldi.

- Biz oddiygina xufyona jazmanlar bo'lib qolishni o'lguday xohlayman, - o'ychan dedi juvon. - Ayol uxlab qoladi. Erkak yotoqxona bo'lmada oyoq uchida u yoq-bu yoqqa yuradi va kiyinadi. Uning ketishi va pardoz stolchasida pulni ko'rish uchun ertalab ayol uyg'onadi. Buning o'rniga sen uxlaysan, mening esa o'z yog'imga o'zim qovrilishdan boshqa ilojim qolmaydi. Nahotki вЪН Virjiniya Kleriga nisbatan jentlmen bo'lingbЪk haftasi e'lon qilingan bo'lsa?

- Oh, jim bo'lsang-chi.

Palmer ko'zlarini yumdi.

- Tirmoq ostidan kir qidirishlar.

U hech narsa deb javob bera olmasi va juvonning sigareta tortganini hamda kuch bilan tutunni puflaganini eshitdi. Yigit ko'zlarini yumib yotganicha churq etmasdi.

- Bu adolatdan emas deb o'ylayman, - davom etdi juvon birmuncha muddatdan keyin. - Men tinch, xotirjam yashab kelayotgan edim. Gunohlarim doim nazorat ostida bo'lardi. Eng dahshatlarini katta tanaffuslardan keyin sodir etardim. Uzoq vaqtgacha tavba-tazarruda[3] bo'lmagandim, o'zimni uslubiyotchi deb his qilaman. Jinsiy aloqalarini o'zi yo'q voqealar sirasiga kiritishimning o'zi bo'lmagan - qunduz pal'to deysan: boshqalar kiysa chiroyli, mening davramdagilar uchun esa dabdaba. Ko'zlarim senda to'xtagan dastlabki badbaxt onda tushundimki, sen ayniqsa ehtiyot bo'lib muomala qiladigan odam ekansan. Bu sening tashqi ko'rinishing tufaylidan emasdi. Biron-bir muayyan jismoniy nuxsaga ko'nglim sust ketmaydi. Faqat sening menga qarashingdagi bir nima didimga o'tirib qolgandi, xolos. Sendan signallar kelardi. Mening radarim ularni tutardi. O'zimga ham menda qandaydir o'z signallarim yoki shunga o'xshagan nimadir bordek tuyulardi. Bu texnikani butunlay tushunishga da'vogarlik qilmayman. Lekin, ey xudo, Vuds, men qiynalgandan qiynalardim, o'zimni qo'lga olishga harakat qilardim, men haqiqatan ham harakat qilardim. Sen menga kerak bo'lgan odam emassan, zinhor. Uylangansan. Farzandlaring bor. Mening ishdagi xo'jayinimsan. Haligi ziyofatda qanday raqs tushganimiz yodingdami? Mening barcha mashqlarim jildirab kanalizatsiya quvuriga oqib ketayotganday his qilardim. Keyin biz shahar bo'ylab yurganimizda men sofdil bo'lishga va bular barchasini senga erkalab, ammo astoydil aytib berishga harakat qilgandim. Men hatto kichikroq munoqasha bilan tugatmoqchi ham bo'lgandim. Lekin qo'limdan kelmagandi.

Esingda yo'qmi? Endi hammasi unutilgan. Lekin harholda o'shanda sen mendan minnatdor bo'lib qo'yganding. Sening birovdan minnatdor bo'lishing o'limdan qiyin. Shunchalik ichimdan top edingki, bitta so'zni ming mashaqqat bilan aytarding. Mana shu ichimdan topliging meni o'ldirdi. U menga sening botinan qandayligingni ko'rsatdi, sening o'zingni desam ham bo'laveradi, shu narsa jigar-bag'rimni ezib, qiyma qilib yubordi. Mana, bu yerda men sen bilan Mak Bernsning mo'jizaviy gilami ustida ag'anib yotibman, boshqa bironta idoradan ish qidirib topishim va bu voqeani unutishga harakat qilishim kerak bo'lgan bir vaqtda. Juvon jimib qoldi. Bir lahzadan keyin Palmer boshini ko'tardi:

- Tugatdingmi?

- Butunlay.

- Savolim bor.

- Xo'sh?

- Shunchalik baxtsiz bo'la turib, shunchalik chiroylik bo'lish qanday qo'lingdan keladi?

Juvon unga ajabsinib qarab qo'ydi:

- Jahling chiqmasligiga ishonasanmi?

- Bu yoqqa kel-chi.

- Kelayapman.

O'ttiz Oltinchi Bob

Palmer kechki soat oltida Park avenyu bo'ylab v Ёњkadillakv Ёќda shamolday yelib borar ekan, v ЁњUorld telegramv Ёќdagi so'nggi yettinchi sport bo'limini moliyaga doir bobigacha varaqlab chiqdi. U mashinadagi mutolaaga mo'ljallangan chiroqni yoqdi va birja yopilishi vaqtidagi bank aksiyalari narxini o'rgana boshladi. YuBTK aksiyasi narxi 25 foizga ko'tarilgan va sotilgan aksiyalar miqdori ortgan edi.

Ulamni kim sotib olsa ham nazorat paketini egallab olishi hali amri maholligiga amin bo'lib, Palmer gazetani bukladi-da, o'zining yoniga o'rindiqaq tashladi. Birmuncha muddat u haydovchi boshining orqasiga qarab turdi. So'ng vujudida qandaydir tanholik tuyg'usini his etdi. Garchi haydovchi undan bor-yo'g'i bir yarim-ikki metrcha narida o'tirgan bo'lsa-da, Palmer o'zini mutlaqo yolg'iz his qildi. Bunday sezgi qaysidir ma'noda unga yoqardi.

Shuning uchun yoqadiki, o'yladi u, bu yerda, qubbasimon mayin oq nur ostida, go'yo do'kon peshtaxtasidagidek, yolg'iz va qaysidir darajada sevimli bo'lib o'tirish maza edi, ayni vaqtda esa qorong'ilik qo'ynida butun shahar ko'zga ko'rinmas suvratlar silsilasiday yoningdan o'tib turadi. Palmer charaqlagan yangi yil archalari ulug'vor safining lip-lip uchib o'tishini tomosha qildi. Oqshomlari Park avenyu har doim yorqin qizil nuqtalar - mashinalarning orqa chiroqlari bilan bezangan bo'ladi. Hozir esa archa chiroqlari ortida butun ko'cha bayramona tus olgandi.

Yetmishinchi ko'chalarda haydovchi chapga burilish signalini berdi va Palmer oldinga engashdi.

- Jimmi, buriling-da, meni muyulishda tushirib qoldiring. Bu yog'iga yayov ketaman.

- Yaxshi, mister Palmer, rahmat.

Palmer qoshini chimirdi. Bu tashakkur nechun? Bu Jimmining qaytar yo'lini nari borsa besh daqiqaga qisqartirgandir. Nahotki besh daqiqa shunchalik zarur bo'lsa?

- Biron yoqqa shoshayapsizmi? - so'radi u.

- Uyga. Archa bezatish kerak, mister Palmer. Men galga solganim-solgan, bu yog'i atigi olti kungina qolibdi. Bolalarim o'ldiradi meni...

Mashina yumshoqqina kichikroq doira yasadi-da, yo'lka chekkasiga, shaharning ishbilarmonlar mahallasi tomonga kelib to'xtadi. Jimmi eshikni ochgani chiqib kelguncha Palmer qubbasimon chiroqni o'chirdi va gazetani oldi.

- v ЁњTelliv Ёќni oling, - dedi u gazetani haydovchiga uzata turib; uning bilishicha, haydovchi, odatda, faqat v ЁњJornel amerikanv Ёќni sotib olardi.

- Yana bir marta rahmat. Xayrli tun, ser.

- Xayrli tun.

Hayhotday mashina jo'nab ketdi va Palmer muzdek havodan chuqur nafas oldi, so'ng osmonga qaradi. Osmon shu qadar musaffo ediki, u hatto yakkam-dukkam yulduzni ham ko'ra oldi - tutunli Manhattan uchun bu mutlaqo odatdan tashqari hodisa edi. Palmer Park avenyu yoqalab ko'z yugurtirdi va yangi yil archalarini sanashga urinib ko'rdi. Ko'p o'tmay ular bir-biriga qo'shilib, yorqin chiziqqa aylandi. U sanashni bas qildi.

Burildi-da, tezgina uyiga qarab ketdi.

Uy tarhi bo'yicha Edisning rejalari qoyilmaqom tarzda ado etilgandi. Asr boshida qurilgan, deyarli butunlay katta-katta, keng-keng uch-to'rt qavatli binolardan tashkil topgan mahallada Palmerning uyi, shubhasiz, mana men deb turardi. Mahalliy uy egalarining haddi juda deganda tosh devorni qumli favvara bilan obdon tozalashga yoki bo'yashga, bundan tashqari, derazalarga yaxlit oyna qo'ndirishgacha borib yetardi. Faqat bir yuragida o'ti bor ixtirochi rim g'ishtidan yangi devor tikka qilgandi. Biroq Edis boshqa yo'ldan bordi.

Jimjimador old devorli binolarni Palmer oldin ham ko'rgan. Bundaylari, odatda, issiq iqlimli mamlakatlarda quriladi.

Hindistondagi Qo'shma Shtatlar elchixonasi, esladi u, shu texnikaning zamonaviy nusxasidan foydalangan. Manhattenda tropik iqlim sharoiti ahyon-ahyondagina aks etsa-da, Edis shunday jimjimador devorni tanladiki, u halovatni yuzaga keltirardi. U hatto qimmatbaho maydonning bir qismidan voz kechib, uyni ko'cha tomon surishga jazm etdi. Shunday qilib, yo'lkadan qariyb 3 metrlik masofada panjaraga o'xshash bir nima bilan birlashtirilgan egma va uchli quyma beton devor tiklangandi.

Nur va havoni o'tkazib turadigan, ammo ajabtovurgina soya tushiradigan bu begona kungiralar uyni suq ko'zlardan yashirib turishga mo'ljallangan edi. Devorning naryog'ida yana ikki metrcha joyda binoning o'zi savlat to'kib turardi. Uning to'rt qavatli frontoni so'nggi modada 4 ga 6 hajmdagi, alyuminiy jild bilan mahkamlangan yaxlit oynadan yasalgandi. Jimjimador old devorning ichki tomonini Edis, aftidan keyinchalik chirmovuq bilan yepmoqchi bo'lgandir.

Palmer oddiy qora tashqi eshikdan o'tdi-da, tor tirqishdan osmonga qarab olish uchun to'xtadi. Ha, yulduz. Bitta.

U xuddi shunday oddiy qora ichki eshikni ochdi va o'zining yangi uyiga kirdi. Allaqaysi qavat va xonalardan Jerri bilan Tomning aytishayotgani qulog'iga chalindi.

Palmer paltosini yechdi va yo'g'on laklangan kiyim ilg'ichlardan biriga oldi. Shlyapasini olib, kiyimilg'ich ustidan tokchaga qo'ydi. Choqqina vestibuldan o'tdi-da, ikki qavatni egallagan asosiy mehmonxona bo'lma eshigi oldida to'xtadi.

Shubhasiz, uyga gap yo'q, o'zicha dedi Palmer. Garchi jimjimador old devorga o'xshagan narsalarga kulib qarasa-da, xotining san'at mo'jizasi yaratganiga tan berdi.

Bu iboraning endi siyqasi chiqqanini eslab, Palmer qoshini chimirdi. Ikki sergak fotograf bilan qaysidir jurnalning muharriri, zil-zambil keksa xonim ko'p qo'llashardi bu iborani. Kecha kechqurun uyga kelib Palmer ularni shu yerda ko'rdi, ular hamma joyda hoziru nozir edilar.

- Haqiqiy san'at asari, - derdi suratkashlardan biri. - Bizning zamonda bunaqasi kam uchraydi, ajoyib pieil oi terre[4], - suhbatga qo'shildi narigisi.

- Bu haqiqiy shaharcha uy, - dedi horg'in muharrir ayol reportyorlardan biriga. - Odatdagi kamtarona inglizcha uslub.

- Ha, xonim.

Palmer kechagi oqshomni esladi. Fotosuvratlar va maqola, qiziq, qachon jurnalda paydo bo'larkin-a? U muharrirlik amaliyoti bilan yaxshigina tanish - jurnallarning tahririyatlari olti oy ilgari yuradi. Biroq bordi-yu, ularda maqolani qonun chiqaruvchi yig'ilish yopilishigacha chop etishga qaror qilingudek bo'lsa, bu butun qilingan ishlar uchun to'siq bo'lishi mumkin.

Senatorlar va mahalliy qonun chiqaruvchi organlar a'zolarining xotinalari maqolani o'qishadi, suvratlar bilan tanishishadi. Erlariga o'z uylaridan ko'ngillari to'lmayotganini va shu jurnal xabar qilgan mana bunday uyda yashovchi har qanday oilaga nisbatan oshkora shubhalarini izhor etishning o'nlab yoqimsiz usullarini topishadi. O'tgan oqshomda, esladi Palmer, maqolani bosishga ruxsat bergani uchun Edisdan chaparasta jahli chiqqan edi. Jahli chiqqandi-yu, lekin ichiga yutib qo'ya qolgandi.

Palmer aylanma zinadan asta ikkinchi qavatga ko'tarildi. Musiqa va bahs aniqroq eshitildi. - Salom!

- Salom, azizim. - Edis ularning yotoqxona bo'lmasi ostonasida paydo bo'ldi va qo'l silkidi: - Ovqat 10 daqiqadan keyin bo'ladi.

Missis Keyjga aytib qo'y. - Xotini g'oyib bo'ldi.

Palmer yana bir qavat ko'tarildi - ikkala jajji bolalari bilan ko'rishishi kerak. U Jerri yotoqxona bo'lmasi eshigida to'xtaganida bolalar otalariga qaramadilar va deyarli uzluksiz bahslarini davom ettirishdi.

- Uni olgan bo'lishing mumkin deb aytganim yo'q, - tonmoqchi bo'lardi Jerri.

- Men olishim mumkin emas deb men ham aytganim yo'q, - e'tiroz bildirdi Tom.

- Men aytdim-ku, men senga beraman, ammo hozir emas, deb.

- Nega hozir emas?

- Chunki u hozir menga kerak.

- Senga kerak emas.

- Yo'q, juda kerak.

- Yo'q, mutlaqo kerak emas, yolg'onchisan.

- Meni yolg'onchi dema, sen ahmoqsan.

- Lekin senga o'xshab yolg'onchi emasman.

- Undan badtarsan.

- Men...

- To'xtanglar! - xirqiroq ovozda dedi Palmer. Yo'talib oldi. - Salom, bolajonlarim, - zo'raki shirin ohangda dedi u. -

O'ynayotganlaringni ko'rib men ham yayrab ketdim, qaqildoqlarim.

- Anovi mittingiz qip-qizil yolg'onchi.

- Anovi ho'kizingiz isqirt yolg'onchi.

- Yaxshi o'tiribsizmi, sog'liqlaringiz qalay? - davom etdi Palmer. - Ishdan kelganimda meni qanday kutib olasizlar deb rosa intiq bo'laman. Buni sizlar judayam qotirib ado etayapsizlar.

Bola va qiz jim bo'lib qolishdi, hirlinglashdi va oyoqqa turishdi. Ular Palmerga ikki xilda osilib olishdi. Tom - uning qorni va tizzasida, Jerri esa ko'kragi va qo'lida. Bir necha soniya davomida Palmerni turtishdi, siqishdi, tepishdi, qattiq quchishdi, tiz cho'kdirishdi, qitiqlashdi, oyog'idan bosishdi, chimchilashdi, suzishdi va hatto timdalashdi.

- Bas, bas!

To u o'zini o'nlab olguncha Jerri uni tanqidiy ko'z bilan qarab chiqdi:

- Tag'in ko'zingizning tagida mana bu qora narsalar bormi?

- вЪЪ Tag'inв Ък deganing nimasi?

- Har doim bor-ku, ular, - dedi Tom.

- Yo'q, goh-gohda bor bo'lib qoladi, - e'tiroz bildirdi Jerri, - Ba'zan, kunning oxirida.

- Uzun, og'ir, tinkani quritadigan kun, - tushuntirdi Palmer, - issiq, tinkani quritadigan stolda.

- Ochimdan o'laman, - dedi Tom.

- Assalomu alaykum, mister O'luvchi, - gap boshladi Jerri. - Men mamnuniyat...

- Bo'ldi-bo'ldi, - uni to'xtatdi Palmer. - Bu bechora hazilni chaynayverib jonini sug'urib olding. Bironta yangirog'idan olsang-chi.

- Bir devor ikkinchisiga nima deydi? - so'radi Tom.

- Burchakda uchrashamiz deydi! - Chiyilladi Jerri. Palmer kaftlari bilan quloqlarini bekitib oldi.

- Jerri, - yalindi u, - sekinroq-da!

- Koksga o'xshagan nima, loksdan hid beradigan va uchadigan nima? - so'radi Jerri.

- Samolyot kabinasidagi koks surtilgan lokslar quticha! - qichqirdi Tom.

Palmer ko'zlarini alamli yumdi. Shovqin bosilgach, u ko'zlarini ochdi va so'radi:

- Loks nima degani?

Jerri yelki qisdi:

- Qandaydir baliq. Dudlangan.

- Yo'q, - dedi Tom. Loks - suyuq kislorod. Undan raketa yonilg'isi uchun foydalanadilar.

- Bu topishmoqni aytgan maktabdagi qizaloq, - tushuntirdi unga opasi, - aytdiki, loks - bu dudlangan baliq, dedi. Dudlangan syomga.

- U - jinni ekan, - dedi Tom.

- Nima bo'lganda ham, - so'radi Palmer, - bu topishmoqning nimasi kulgili?

Bolalar jim bo'lib qolishdi.

- Sen tushunmaysan, - dedi oxiri Jerri.

Palmer bosh irg'adi:

- Ovqat yana o'n daqiqadan keyin.

Vudining xonasiga kirish uchun u tanobiy xonaga tushdi. O'piq eshik oldida to'xtab, u ichkaridan nog'oraning asabiy taraqa-turug'iga hamohang chiyillagan klarnet ovozi eshitdi. Roudining musiqaga qiziqishi yaqqol ko'rinish turardi. Ovozi uyni to'ldirib turgan orkestr chinakamiga yengil orleancha usulda kontrabas o'rniga trubadan foydalangan edi. Palmer ko'zining teparog'ida, bosh suyagining ichida og'riq boshlanayotganini his etdi.

U eshikni chertdi, kutib turdi, yana qattiqroq chertdi. Birpas kutib turib, eshikni ochdi va to'ng'ich o'g'lini logarifmik lineyka bilan yozuv stoli uzra engashib turganini ko'rdi. Palmer proigrivatel oldiga bordi va keskin burab ovozi pasaytirdi.

- Barcha avliyolar haqi, bu ahvolda qanday o'ylab, qanday ishlaysan? - so'radi u.

Vudi unga ma'nosiz qaradi:

- E, salom!

- Ovqat o'n daqiqadan keyin. Besh daqiqa hatto.

Vudi bosh irg'adi:

- Dada, foizlar haqida nimani bilasiz?

- Hamma narsani.

Vudi unga ishonqiramay qarab turardi:

- Bilasizmi, nima to'g'risida gapirayapman... Zayomlar foizi va har xil shunga o'xshagan narsalar.

- Nima to'g'risida gapirayotganingni bilib turibman, - vazminlik bilan gapirdi Palmer. - Nimani bilmoqchisan?

- Men в ЪМ Muddatli sotuv Ък mavzuida insho yozishim kerak.

- Matematika bo'yichami?

- Yo'q, ijtimoiy fanlar bo'yicha.

Palmer bir talay plastinkalarni nari surib qo'ydi-da, o'g'lining karavotiga o'tirdi.

- Ular qanaqa misollar keltirishdi?

- U misol keltirmadi, - shikoyatomuz dedi Vudi. - Men o'zim o'ylashim kerak.

- Unday bo'lsa, quloq sol.

Bola og'ir xo'rsindi va yuzida tund bir ko'rinish zohir bo'ldi.

- Bir odam 3000 dollar turadigan mashina sotib olmoqchi, - gap boshladi Vudi bular barchasi qanchalik joniga tegib ketganini bildirmoqchiday cho'zib, bir zaylda. - O'zining eski mashinasini 1000 dollarga sotmoqchi. Qolgan ikki mingni ikki yilda to'lamoqchi. Bu - yetti foizli zayom bo'ladi. 2000 dan yetti foizi - 140 dollar bo'ladi. Ikki yilga. Demak, 3000 dan tashqari mashina yana unga foizlarda 280 dollar turadi. To'g'rimi?

- Ha.

- Bo'пти, rahmat, dada.

- Bu raqamlarning ijtimoiy fanlarga qanday aloqasi bor?

Vudining yuzidagi tund ifoda o'rnini endi o'ta malollik ifodasi egalladi.

- O'lay agar, bilmayman.

- Bu masalani yechish nimaga kerak bo'lib qoldi? Oddiy arifmetikadan xabardorligingni isbotlash uchunmi?

Bola yelka qisdi.

- Keksa Filmerning ko'nglini olish uchun bo'lsa kerak. Bu g'oya undan chiqqan, mendan emas.

Palmer keskin javob bermoqchi bo'ldi-yu, biroq o'zini tutdi.

- Yaxshi. Bundoq chiroyingni och-da, quloq sol.

- Xo'p.

в Ъ” Sen pul qarz olib, uni oyma-oy to'lab borsang, - davom etdi Palmer, - asosiy summani nima qiladilar?

- Nimani?

- Asosiy summani, sen qarz olgan pulni. U ko'payadimi?

- Ozayadi. - Vudi qovog'ini uydi va shu zahoti yuzi yorishib ketdi. - Albatta, ozayadi-da.

- To'g'ri. Agar sen mashina sotib olgani 2000 dollarga ikki yillik zayom uchun bankka borsang, sen 2280 dollarga imzo chekasan.

Boshqacha aytganda, ular senga naqd 2000 dollar berishadi, uni sen to'liq ikki yillik foizni qo'shib to'lashga majbursan.

Tushundingmi?

- Bo'lmasa-chi, axir bu tabiiy-ku.

- Nahotki? - keskin ohangda so'radi Palmer. - Bu haqda o'ylab ko'r. Ikki yil mobaynida oyiga 10 dollardan ko'proqdan to'lab borasan. Har to'lov bilan zayomning asosiy summasini qisqartirasan. Lekin foizlarni avvalgiday 2000 hisobidan to'laysan, chunki dastlab shunday belgilab qo'yilgan edi-da.

- Nima qilibdi?

- Senga bu g'alati tuyulmaydimi?

Bola yana yelka qisdi:

- Tartib shunaqa bo'lgach, nimasi g'alati bo'larkan?

Palmer bosh og'rig'i kuchayganini sezdi. U peshonasini artirdi-da, davom etdi:

- Kel, faraz qilaylikki, sen bay puliga o'xshash zayomning boshqa turini olasan, unda aslida shart bo'lgan foizlarni to'lab borasan.

Birinchi oyda sen 2000 dollar hisobidan to'laysan. Biroq har oyga to'lovlarning bir yilidan keyin sen faqat 1000 dollar hisobidan to'lashing kerak bo'lib qoladi. Faraz qilaylikki, har oy qarzing summasi kamayib borishi barobarida sen faqat qolgan summa hisobidan foiz to'laysan. Xo'sh, yetti foizli zayomda 2000 dollar uchun qancha to'layman deb o'ylaysan?

- 280. Boya aytdim-ku.

- Yo'q. Sen 70 dollar atrofida to'laysan.

- Hazillashmang.

- Jiddiy aytayapman.

Vudi otasiga uzoq qarab qoldi:

- Rostdan shunaqami, dada?

Palmer o'rnidan turdi.

- Ha, - dedi u g'oyatda sovuqqonlik bilan, - xuddi shunday.
- Ammo unda... anovisi, dastlabkisida foizlarni to'rt baravar ko'p to'lar ekansiz-da?
- ВЪ”Uh! - Palmer yengil xo'rsindi. - O'rug'lik bor ekan-ku.
- Keksa Filmer shular bariga ishonadi deb o'ylaysizmi?
- Sinab ko'r uni. - Palmer eshik oldiga keldi. - Ovqat bir daqiqadan keyin.
- Xotirjam bo'ling, - ming'irlab dedi Vudi yana logarifmik lineykani qo'lga olib.

Palmer pastga yo'l oldi va missis Keyning oshxonasiga kirdi. Qovurilgan cho'chqa go'shtining hidi bu yerda kuchliroq edi. 14 yilcha oldin, Vudi tug'ilganida Edisning onasi missis Keyjni Palmerlarga ВЪ”berishВЪ”ni taklif qilgandi. Missis Keyj ozg'in, yuzlari cho'zinchoq, ko'zlari bir-biriga yaqin va burni uchli, og'iz chekkalari osilib tushgan suyagi buzuq beva bo'lib, muttasil kasalvandlarday eshitilar-eshitilmas voy-voylab yurardi. Og'zi va iyagi tik ajinlar orasida qavs ichiga olinganday ko'rinar. Gapirganida yuzining pastki qismi bir yuqoriga, bir pastga harakat qilardi. Ming xil dardi borligidan shikoyat qilishiga qaramay, shuncha yillar mobaynida halol va g'ayrat bilan mehnat qilib kelardi, tejamkor edi, zarurat tug'ilganda, masalan, hozirgidek qo'shimcha ishlarni ham bajaraverardi.

- O'n daqiqa burun, - dedi Palmer, - men sizlarga ovqatga o'n daqiqa qolganini aytib qo'yishim kerak edi.
- Hammasi joyida, - hozirjavoblik bilan dedi missis Keyj, - qarashgani Jerrini bu yoqqa yuboring, shu bilan tayyormiz, mister Palmer.
- ВЪ”Yaxshi.
- Yosh bolalariga yana bir ko'z solib qo'yish uchun Palmer Jerrining xonasiga qaytdi.
- Qani, qani, - dedi Jeri, - endi umrim bo'yi sen bilan boshqa gaplashmayman.
- Qo'rqib ketdim, - piching qildi Tom. - Qara, qo'rqanimdan dag'-dag' titrayapman.
- Yana qo'rqasan! Agar men...
- Hali ham janjalashayapsizlarmi? - uning gapini bo'ldi Palmer, - Jerri, missis Keyjga qarashib yubor. Tom, qo'llaringni ko'rsat-chi. Bola kaftlarini pastga qilib cho'zdi.
- Top-toza.
- Kaftingni yuqoriga qil.
- Top-toza dedim-ku, - yozg'irdi u.
- Bitliqi Merining o'zginasi, - ming'irladi Jerri.

Uzoq jimlikdan keyin Tom og'ir xo'rsindi va tanobiyning to'ridagi vannaxonaga qarab ketdi. Palmer bir lahza uning ortidan kuzatib turdi-da, ozg'in ota-onaning o'g'li uchun uning dumbasi semizlik qiladi, deya ko'nglidan o'tkazdi...

Palmer ikkinchi qavatdagi oilaviy oshxonaga yo'l oldi. Chiroqni yoqib qarasa, dasturxon allaqachon tuzalib qo'yilibdi. Shamlarni chaqmoqtosh bilan yoqishga behuda urinib ko'r, so'ng bufet tortmasidan gugurt topib, ularni yoqib chiqdi.

U qarshidagi devorga, turli kattalikdagi eski g'ishtlardan yasalgan chog'roq kaminga qarab qo'ydi va Bufe asaridagi erkak yuziga razm sola boshladi. Bu odam ham tuzalmagan yog'och stolda o'tirar, oldida, stolning o'zida chala yeyilgan baliq bor edi.

Nimqorong'ilikda uning chehrasida moviy, ma'yus, och ko'zlaridan boshqa hech nima yo'q edi. Palmer chiroqni yoqib, erkakning yuzida hech narsa o'zgarmaganini ko'r. Baliqlarni o'zi yeganmi yoki birovning sarqitiga qarab o'tiribdimi, bilib bo'lmasdi.

Kamining yonida yana bir suvrat: pishloq, ikkita olma, pichoq va vino shishasi tasvirlangan natyurmort osig'liq edi. Palmer yorug'ni asta pasaytirdi va barcha buyumlardan faqat pichoq ko'rinib qolganining shohidi bo'ldi. Taajjub. Balki bu suvratlarning qandaydir yangi xossasini kashf qilgandirman, mulohaza qilardi u. Rassomlarning o'zlari bu haqda bilganmikinlar? Uning qulog'iga Jerri bilan missis Keyning qo'shni xonada idishlarni taraqlatayotganlari eshitildi.

Yuqorigi chiroqni o'chirib qoldirib, u zinapoya maydonchasiga chiqdi va pastdan kiraverishdagi vestibulga olib chiquvchi zinapoyaning ikki o'ramiga nazar soldi. Har biri 180ga 25 santimetr bo'lgan zinapoyalar 7 santimetrdan qalinroq bo'lmagan dub taxtalaridan yasalgandi. Zinapoyalarni yaxlit tortib turuvchi plastik orasidan yog'och xira aks etib turardi. Ular bamisoli havoda muallaq osilib turgandek bo'm-bo'sh edi. Palmer kayfi baland odamning bundan qanday tushib-chiqishini ko'z oldiga keltirishga harakat qildi.

Shularni xayolidan kechirgan u bir qo'li bilan panjaradan tutgan zinapoyadan tusha boshladi. Xuddi o'ylaganidek bo'ldi. Bir oyog'ini qo'yib, ikkinchisi bilan keyingi zinani paypaslagan u o'z og'irligini chamalab ko'r, bamisoli havoda parvoz qilayotgandek bir hissiyotni tuydi. U pastgacha tushib oldi-da, u yoq-bu yoqni qarab chiqib, ВЪ”Zinapoya qafasibВЪ” degan lavhachani topdi. Tugmachani bosdi. Ikkinchi qavat shiftiga yashiringan chiroqlarning nuri zinapoyani zamonaviy haykaltaroshlik asariga aylantirdi. Uni tomosha qilar ekan, Palmer jilmayib qo'ydi. Dramatik asar. Ta'sirchan asar. Jozibador asar - gap yo'q.

U nazorat taxtasi tomonga burildi va g'ildirak ko'rsatkichini asosiy mehmonxonaga surib qo'ydi. Chor-atrofnin mayin aks etib turgan yog'du chulg'adi. Bu avvaliga unga yoqmagani yagona xona edi, haddan tashqari kattaligi uchun yoqmagandi. Uning 7,5 ga 18 metr keladigan butun birinchi qavat asosan mehmonxona va mayda-chuyda yordamchi xonalar qilib qo'yilgandi. Uncha katta bo'lmagan foye mehmonxonaning birgina burchagini egallagan. Zinapoya ham bir chetginasida edi, biroq reja bo'yicha u ham xonaning me'moriy bo'lagi sifatida rejalashtirilgandi. Quyi qavatning to'rdagi burchagida uyni enlab bir qancha mayda xonalar joylashgan, bular vino saqlanadigan hujracha, vannaxona, yordamchi oshxona bo'lib, taomni tortish uchun yuqoridagi oshxona bilan lift orqali tutashtirilgandi. Mehmonxonaning o'zi 7,5 ga 15 metr maydonni egallar, shiftning balandligi 7,5 metr, poli dubdan, aralash parket terilgan, old tomondagi sidirg'a oynavand devorga parda qoqilmagan edi. Alyumin panjara uni to'g'riburchaklarga bo'lib turar va orasidan bino old devorining kungiralari ko'zga tashlanardi. Kechqurun o'tayotganlar mehmonxonaga old devor oralig'idan mo'ralash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Va, darvoqe, shunday foydalanmoqdalar edi. Chirmoviq o'sdirilgandan keyin, dedi Palmer o'zicha, tilla baliqchali akvarium ko'ngildagiday zavq bermay qoladi. Lekin ungacha, o'yladi u, o'tayotganlar old devordan kirib kelishga o'rganib qolishadi. Yoki kechqurunlari xonadan foydalanishga hojat ham qolmas?

Zinapoya oldida turganida unga uzunday bo'lib ko'ringan orqa devorda asosiy narsa kamin - mustamlakachilik o'chog'ining zamonaviy kamoloti edi, lekin u shu qadar katta ediki, unga bir nechta odam tik turib ham bemalol sig'ardi. KamiB”ning qoq o'rtasida o'tin uchun oddiy qora cho'yan taglik va ikki metrcha enlikdagi panjara joylashgandi. Panjarada bir nechta tarasha, ular yonida kaminga tegishli buyumlar va maroqli ko'rinishdagi qora temir chaqmoqtosh yotardi.

- Shu narsang yomon xavfli-da, - degan edi u xotiniga.
- Uni yuz yildan beri ishlatib kelishadi-ku.

- Bizdagi shu narsani-ya?

- Ha.

- Biron yangiroq xilini o'ylab topisholmabdimi?

Xonaga razm solar ekan, Palmer uning bo'yog'iga e'tibor berishni esdan chiqarayozibdi. Edisning laklanmagan dubga moyilligini ma'qullagan holda pol chiroyli deb qo'ydi. Devor va kamin oq rangda edi. Chog'roq orqa xonalarga ochiladigan eshiklar qora, kaminga tegishli narsalar ham shu tusda. Darhaqiqat, dedi u xonaga yana bir bor sinchiklab ko'z yugurtirib chiqib, suvratlar boshqacha jon kiritib turibdi. Ularning har biri o'z chirog'ining tagidan joy olgan, bu devor oqini yumshatar va moybo'yoqlar yorqinligini kuchaytirardi. Lekin qolgan narsalar xona ko'rinishiga sira ko'rk bag'ishlamayotgandi. Pastak stul va devorlarga daraxt pustlog'ini eslatuvchi mato qoplangan. Bir nechta yashil o'simlik g'ildirali oq va qora ko'chma qutilarda turardi.

Bir gal bilmasdan va g'oyat xotirjam tusda u Edisga bo'yoqlarning ma'nosizligi haqida aytganida xotini uning tanbehini maqto'v deb tushungandi.

- Albatta, - deb javob bergandi xotini, - xonada bo'lgan odamlar uni bezab tursin degan xayolda shunday qilingan.

- Sen ayollarni nazarda tutayapsanmi?

- Balki, - dedi xotini, - men bir necha ixcham-ixcham sidirg'a rang gilam olarman.

Palmer tepada oila ovqatga yig'ilayotganini eshitdi. U nazorat shchitiga qaytdi, chiroqni o'chirdi va endi ko'zga ko'rinmay qolgan zinadan ko'tarila boshladi.

Uyiga qaytayotib mashinada his qilgani yolg'izlik tuyg'usi hozir zinadan ko'tarilib borayotganda ham vujudini qamrab oldi. Edis va missis Keyjning bir-biri bilan gaplashayotgandagi gaplariga emas, balki faqat ovozlari quloq tutdi. Shu on Palmer to'satdan ko'nglida boshqa tuyg'uni, xuddi yolg'izlikka o'xshagan kuchli tuyg'uni his etdi.

Avvaliga bu qanaqa tuyg'u ekanini bilolmadi U qandaydir tanholik bilan bog'liqday edi, lekin baribir bu qandaydir boshqacha edi. Yolg'izlikni yoqimli, hatto hayajonli qiluvchi o'shanday kuchli tuyg'u.

U keyin tushundi. Mana shu oylar mobaynida N'yu-Yorkda u tuturuqsiz mehmonxona hayotini kechirdi. Hamma narsa o'zgardi.

Endi u o'zining yana odatdagi rolini - o'z uyida oila otasi rolini o'ynamoqda edi, hatto yuridik ma'noda ham uy egasi mas'uliyat va mulkchilikning ola xurjuni bo'yniga tushgan erkak, vassalom.

Uning hech bo'lmaganda Chikagoda o'ynagan bu roli boshqa bir narsani ham ko'zda tutar edi. Uydagilarga yordam berish, garchi sezilmas bo'lsa-da, uy yumushlarining borishi ustidan doimiy nazorat, missis Keyj va bolalarga yo'l-yo'riqlar berish.

Boshqacha aytganda, dedi Palmer, endi u pater familias sifatida to'la tiklangan. Ammo Virjiniya Klerining borligi bular barchasiga qo'shimcha jihat bag'ishlaganday bo'ldi.

Palmer aslida bu rol qanaqa bo'lganligini birinchi marta ko'rdi. U bu ikkita rol ekanini endi angladi. Akter kabi u ikkiyoqlama hayot kechirardi. To' o'ynashi lozim bo'lgan ikkita Palmer bo'lar ekan, ulardan hech biri haqiqat bo'lolmaydi. Butun hayoti to'qimadan iborat bo'lib qoladi.

Palmer qorong'ilik qo'ynida miyig'ida kulib qo'ydi. Endi u har ikkala tuyg'usini ajrim qilib olgandi. Aktyorga o'xshab, alohidalik tuyg'usi bor edi unda. Alohidalik bilan yana senga qarab turganlarini anglash tuyg'usi shunga chambarchas bog'lanib ketgandi.

Oila otasi. Jazman ota. Bunaqa rollarni har kim ham uddalayvermaydi, o'yladi u. Har kim ham bir vaqtning o'zida er va o'smir rolini o'ynayolmaydi. Kutilmaganda uning miyasiga bir fikr urildi: o'zi kimdir - qachondir uddalaganmikan?

- Vud, azizim.

- Kelayapman.

U avvaliga zulmatda ko'zga ko'rinmayotgan zinapoyalardan sekin, hadiksirab yuqoriga ko'tarila boshladi, yorug'roq bo'lgan joyda esa odimlarini jadallatdi. Oshxona eshigi tagida to'xtadi. Edis chiroqlarni charaqlatib yoqib qo'ygandi. Xonaga qarab ko'z qamashardi, bolalarning chehralari yoqimli va deyarli beg'ubor edi.

- Parda ochildi!

O'ttiz Yettinchi Bob

Bu vaqtga kelib, poyezd Manhattaning yuz yigirma beshinchi ko'chasidan qo'zg'alganida va Olbani tomon shimol sari gumburlab yo'l olganida vagona bitta ham bo'sh joy qolmagandi. Biroq, Palmer ko'pchilik qatori chiptani oldindan oldirib qo'ygandi. Qolgan yo'lovchilar vagonni shoshmay, erinchoqlik bilan to'ldira boshlagan edilar. Ularning chehralaridan: в ЪѢМодомики shu joy bizniki ekanmi, qittak-qittak otib olib, keyin bemalol chiqib o'tiraveramiz-dav Ъќ, degan qandaydir bamaylixotirlikni alayna oshkor sezish mumkin edi.

Palmer asta-asta viski ho'plar ekan, stakan tepasidan o'z hamrohlarini kuzatardi. Hammalari shunchaki oliftalikka ichishayotgani ochiq ko'rinib turibdi, xayolidan o'tkazdi u. Samolyotning yo'rig'i boshqa - asabi bo'sh sayyohlar uchun alkogol - eng yaxshi tinchlantiruvchi vosita. Vagona esa yo'lovchilar bir-birlari bilan gurunglashib ham, u yoqdan-bu yoqqa bemalol yurib turib ham vaqtlarini o'tkazsa bo'ladi. Faqat bunday imkoniyat o'tirib ketiladigan kupelardagina yo'q. To'rt soatlik bekorchilikni amerikaliklar bir joyda qimirlamay o'tirib o'tkazishni afzal ko'radilar.

Chunki, o'y surishda davom etdi Palmer, bir joyda qimir etmay o'tirganimda atrofdagilardan beixtiyor uzilasan va o'zing bilan o'zing qolasan. Shunda xayol surishdan boshqa ishing qolmaydi.

Viskidan ho'plar ekan, Palmer miyig'ida kulib qo'ydi. Bu yog'ini so'rasang, amerikaliklar xayol surishdan qochishga o'rganib qolishgan. Temir yo'l stansiyalari va aerodromlarning kioskalari buning yaqqol dalili. Yumshoq muqovali jurnal va kitobchalarga tonnalab qog'ozu bo'yoqlar sarflangan - bular bari vaqt o'g'rilar bo'lib, shuuring devorini chaqirilmagan o'ylar kelib dukillatadi-da, zerikarli uzoq-uzoq soatlarni to'ldirishga kafolat beradi.

Derazadan boqish uchun Palmer o'rindig'ida o'girildi. Qish quyoshining so'nggi nurlari tez so'nib borardi. Yana bir lahzadan keyin manzara butunlay sidirg'a tus oldi - u yoqdan faqat och-sariq timqora bo'yog'u zaif pushti tutungina ko'zga tashlanardi. So'ng ufq osmoni ham qoq tepadagi kabi timqora tusga kirdi. Hammayoq bir xil rangda. Tun tepaliklarni ham tekislab yubordi, hozirgina uy va chorrahalar ayqash-uyqash bo'lib yotgan joyda yorqin chiroqlargina charaqlardi.

Palmer ohista xo'rsindi - kun botishiga hali bir necha daqiqa bor, deb o'yladi. Kimdir unga aytgan edi - Virjiniya bo'lsa kerak, Gudzon vohasida yo'llar juda chiroyli bo'ladi deb. Hozir esa bu yo'l Olbanigacha unda-bunda uchrab turadigan tungi qishloqlar manzarasidan boshqa hech nima taqdim etmayotgandi. U ko'zlarini yumdi va oxiri pinakka ketdi.

Olbani shahrining qadimiy stansiyasida negr haydovchi uning furajkasi chetidan turti:

- Mister Palmer, ser?

Palmer unga yagona yuki bo'lmish jomadonni tutqazdi-da, haydovchi ortidan tutunli platforma yoqalab ketdi va keyin peshob hidi urib turgan beton zinapoyadan bir qavat pastga o'tdi. Yo'lak chekkasida uzun kulrang вЂњflitdubЂќ turardi. Haydovchi Palmerga mashina eshigini ochdi. Ichkari issiq edi.

- Mister Berns to'g'ri вЂњFort OranjЂќ klubiga borishni tayinlagan edi, ser, - dedi haydovchi mashinani tezlikka solar ekan. вЂњFort oranjЂќ klubi bir necha qavatli past-baland qilib qurilgan gotik uslubidagi qop-qora binolar turkumidan iborat edi. Tun qorong'iligida uning barcha derazalaridan chiroq porlardi. Haydovchi ortidan Palmer binoga kirib keldi. U nima qilishini bilmay foyeda to'xtab qoldi. Burchakdagi idorachadan bir keksa xizmatkor unga peshvoz o'rnidan turdi.

- Sizni kutayapti, mister Palmer, - dedi u baland qaltiragan ovozda.

Palmer haydovchiga choychaqa berdi-da, qo'yib yubordi.

- Mister Berns xona buyurtma qilib qo'ygan bo'lsa kerak?

- Ha, mister Palmer, 2b, - javob berdi port'e. - Yo'q demasangiz, jomadoningizni yuqoriga olib chiqib beray. Mister Berns sizni hordiq xonasida kutayaptilar.

Palmer burilib zinadan ko'tarila boshladi.

- Borib, kelganimni ayting, - dedi u kulgisini bosib.

- Hozir, ser. Xizmatkor jomadonga yugurdi, biroq birdan to'xtadi, og'irligini goh u, goh bu oyog'iga solib, nima qilishini bilmay taraddudlandi: avval jomadonni olib kirsinni yo Bernsga xabar bersinni. - Hozir, ser, hozir.

Keng zinaning deyarli yarmiga yetganida Palmer orqasiga o'girildi va xizmatkorga yomon o'qrayib qaradi. Xizmatkor darhol angladi-da, o'qday uchib kelib, uni xonasi tomon boshlab ketdi.

Chamadonni ichkariga qo'yar ekan, xizmatkor so'radi:

- Sizni hozir tushadilar deb aytaymi mister Bernsga?

- Kelganimni aytsang, bas.

Port'e ketdi.

Garchi xona katta bo'lsa-da, beso'naqay mebdan torga o'xshab ko'rinardi. Krovatning endor mis suyanchilari oralig'idagi parqu to'shakda yotish ulkan iskabtopar qornida yotish bilan barobar, deya ko'nglidan o'tkazdi Palmer.

Vanna kattalikda yotoq bo'lmasidan qolishmasdi. Jihozlari ham baquvvat-baquvvat edi. Bu yerda faqat vannada cho'milish mumkin, ammo dushning iloji yo'q edi.

Yotoq bo'lmaga qaytib kelib Palmer kiyimlarini yechdi. U yuvinayotganda kimdir eshikni chertdi.

- Kiring.

- Vudi, qo'zichog'im?

Palmer artindi-da, Berns bilan ko'rishgani chiqdi. Ular churq etmay turishardi. Berns har ikkala qo'lida to'la-to'la stakan tutib turardi. Ulardan birini Palmerga uzatganida ko'ylagi yengidagi tugmato'g'nog'ich jiringlab ketdi.

- Salom, boboy!

Palmer stakanni oldi, asta ko'tardi va mayda-mayda ho'play boshladi.

- Shoshma, men avval kiyinib olay, - deya u stakanni qo'ydi-da, jomadonni titkilay ketdi.

- Vu-udi! - cho'zib dedi Berns ataylab ko'ngilchanligini bildirmoqchiday. - Vu-ud, chirog'im! Nega qovog'ing soliq? Yaxshi yetib keldingmi, ishqilib?

Palmer boshini chayqadi:

- Men Sirakuzaga ertaga kunduzi uchishni mo'ljallagandim, kechqurun qaytib ketmoqchi edim. Nima, dunyoga o't ketdimi?

Berns xo'rsindi va chuqur o'rindiqa cho'kdi.

Ko'ylagini kiya turib Bernsga nazar solar ekan, Palmer uning qattiq toliqqanini angladi.

- Ko'rinishim yoqmadi, a, topdimmi? - so'radi Berns tomoshabin ko'nglini darhol payqagan aktyorlarga xos ziyraklik bilan. - Seni deb men bu yerda o'zimni o'tga ham, cho'qqa ham urdim, azizim Vudi. YuBTK uchun jonimni ayamadim, o'lguday tarmashdim.

So'nggi sakkiz kunda o'rtacha uch-to'rt soatdan uxladim-ov. Mijja qoqmadim desam ham bo'ladi.

- Chakki bo'libdi, - dedi Palmer, ko'ylagini shimi ichiga solarkan. - Ammo takror aytaman, mening zudlik bilan bu yerga kelishim shartmidi?

Berns unga qoshini chimirib tikildi:

- Nimadandir xafamisan, jo'rajonginam.

- Yo'q, shunchaki, qiziqyapman.

- Gap ohangingga qaraganda menga achchiq qilayotganga o'xshaysan.

- Yo'q, - aldadi Palmer. - Poyezddan keyin bo'larim bo'ldi. Ayniqsa, nima uchun borib kelganimni tushunmaganimdan keyin.

- Ko'pgina sabablarga ko'ra, - javob berdi Berns. - Sen bu yerda shaxsan ishtirok etishing zarur.

- Foydali odamlar jamoasiga o'zimni ko'rsatamanmi? Shuyam bahona bo'ldi-yu.

- Qisman haqsan, Vudi. Dam olish xonasiga tushib, bir nechta demokratik partiyalar rahbarlari bilan valaqlashamiz. Bu yaxshi taassurot qoldiradi. Keyin respublika partiyasi barzangilaridan biri tashkil qilgan вЂњTen EykvЂќ yig'ilishiga boramiz. Biroq, bu ishning bir qismi xolos. Sen menga shu yerda, hafta davomida bu arboblarga sotgan narsalarimni mustahkamlash uchun keraksan.

- Hayit arafasida bu yerda arboblarga ko'p bo'lmasa kerak.

- Ular ertaga tarqalishadi. Shuning uchun seni zudlik bilan kelishga majburladim. Bugun oqshomda shunday tadbirlarning oxirigini bo'ladi. Ta'til tugagandan keyin esa, hatto o'ylasang ko'ngil ayniydi - sessiyalar boshlanadi. Shunday qilib, yo bugun, yo hech qachon.

Palmer jamadonidan yangi bo'yinbog' olib, javondagi uzun, tussiz oynaga o'zini soldi.

- Bu yerda nimalar bilan ko'ngil ochding?

- Orzular bilan. Yana nima bilan shug'ullanishim mumkin?

- Qanaqa orzular?

- Berns yelkasini qisdi. Palmer oynada uning bu qilg'ini ko'rib, bir lahza o'z aksiga emas, unga qaradi.

- Aniqrog'i?

- Bir nechta shu yerlik yigitlar, asosan, huquqshunoslar bizga foydali bo'lishi mumkin. Ularga qarz so'ragan mijozlar uchun omonat banklari hech vaqo bermasligini, faqat tijorat banklarigina yordam ko'rsatishi mumkinligini aytdim.

- Birona kafolat berdingmi?

- Ovoz berish masalasidami? Hali juda erta.
- Qarz berish masalasini aytyapman.
- Qarz berish? Men? - Palmer qo'llarini ko'tardi, birlashtirib, ko'ksiga bosdi. - Meni kim deb o'ylayapsan? Birorta ahmoq debmi?
- Shunchaki so'radim.
- Vudi! - Yana so'zlari go'yo boshlari ustida muallaq qolgandek bo'ldi. - Vudi, bolakay, - davom etdi Berns. - Mendan jahling chiqayapti, tan ol.
- Palmer o'zini tutolmagani uchun oynaga qarab, aftini bujmaytirdi va Berns ishonmasligini o'ylab, javob berishdan oldin bo'yinbog'ini hafsala bilan bog'ladi.
- Mak, - gap boshladi u. - Aqling rasoligiga shubha qilmayman. Mulohazakorligingga, siyosiy sezgirligingga, sadoqatingga, kuch-quvvatingga tan beraman. Faqat bankirlik qobiliyating borligiga ishonmayman. Bankir sifatida hech narsaga arzimaydigan odam bo'lishing mumkin. Shu bois, qarz masalasida tezkor muzokara olib borayapman deganingda, ajablandim.
- Bernsning uzunchuq yuzi tabassumdan yorishib, pastki lablari rohatlanganidan yoyilib ketdi.
- Men bankir emasman, yo'q. Gapimga ishonaver, bolakay, buni bilaman. Biroq men ahmoq ham emasman. Moliyaviy masalalarni senga qoldiraman.
- Palmer o'girilib, unga tik qaradi.
- Shuning uchun keldimmi? Qarz haqida gapirish uchun-a?
- Bernsning uzun, ozg'in qo'llari Palmerga cho'zildi, u olifalik bilan inkor ma'nosini bildirdi.
- Vudi, azizim, seni hech qachon bunaqa vaziyatda tashlab qo'ymayman. O'ylab ko'r, Mak Bernsning qarz haqidagi shamalariga kim ham ishonardi? Biroq Mak Berns bilan Vudi Palmer Olbanida birga yurishsa - ishonishadi. Shubhalar hatto million yilda ham amalga oshmasligi mumkin, biroq ularga ishonishadi. Senga orzular ichida yashaganimni aytdim, Vudi.
- Boya aytganimdek, Mak, aynan shuning uchun ham sen hech qachon bankir bo'lolmaysan.
- Berns biroz jim qoldi.
- Rahmat, - dedi nihoyat.
- Sen bu gapni maqtov deb tushunmasliging kerak.
- Bunga emas, imlo xatoimni to'g'rilaganing uchun rahmat.
- Qanaqa xato?
- Mug'ambirlik qilma, Vudi, в ЁњMen shunday dedimв Ёќni sen в ЁњMen aytganimdekв Ёќ deb to'g'rilading. Men aytganimdek. Vudi, men ahmoq emasman. Shamang uchun rahmat.
- Bu hatto xayolimda ham yo'q edi. Endi kimdan ko'proq jahli chiqyapti?
- Bernsning sarg'imtil - qo'ng'ir ko'zlarida o'zgarish ko'rinmas, ular xotirjam boqardi. Keyin bu ko'zlarda masxaraomuz istehzo paydo bo'ldi.
- Kechir, qariya, - dedi u. - Seni yaxshiroq bilib olganimdan keyin dastlab nimalarni o'ylaganimni gapirib beraman. - U ko'kragiga urdi. - Ichim-dagi gaplarni...
- Palmer bo'yinbog'ini ko'ngildagidek qilib bog'ladi. Kutilmaganda xayoliga: Bernsning xonadonida tushirib yuborgan to'g'nog'ichimni Virjiniya emas, u topib olganda, nima bo'lardi? - degan fikr keldi. U xayollarini ma'lum bir yo'nalishga solayotgandek, boshini silkitdi.
- Nima bo'lganda ham menda sen qadrlaydigan ayrim ma'lumotlar bor, - dedi u.
- Bernsning yuzida yana befarqlik alomati zohir bo'ldi.
- Ha?
- Birja ma'lumotlari. Xohlaysanmi?
- Berns kinoyali kulimsiradi.
- Xohlagan paytingda, azizim.
- Ular senga kulgili ko'rinadi, - gap boshladi Palmer. - Balki в Ёњkulgiliv Ёќ deganim o'rinli emas, siyqasi chiqqan gapdir. Men YuBTKning aksiyalari haqida gapiryapman.
- Berns kulib yubordi:
- Mana buni yangilik desa bo'ladi. Ular bir oydan buyon ko'tariyapti.
- Biroq juda sekin.
- Sen katta sakrashni ko'zda tutayapsanmi?
- U boshlansa YuBTK aksiyalari ikki kunda 10 bandga ko'tariladi.
- Bernsning qoshlari tutashdi.
- Nima uchun?
- Hech qanday izohga o'rin yo'q. Shunchaki, ma'lumot.
- Yaxshi. Qachon?
- Bu - men aniq aytolmaydigan yagona narsa.
- Aniq bilmasliging g'alati.
- Agar bu sakrashni qandaydir yo'l bilan yakka o'zim tayyorlaganimda, - tushuntirdi Palmer, - senga в Ёњqachonв Ёќligini hozir lo'nda qilib aytib berardim. Biroq bu menga ham, YuBTK dagilarning birortasiga ham bog'liq emas.
- Berns oromkursidan oldinga qarab engashdi:
- Unda, kimga bog'liq?
- Palmer yelkalarini qisdi. U stakanini olib, Bernsning karavotidan narisidagi oromkursiga o'tirdi.
- Noma'lum valine'matga.
- Berns g'ayrishiuriy ravishda stakanini ko'tardi, biroq negadir ichishni unutdi.
- Vudi, bolakay, men bilan o'yin qilma. Sen bularni qayerdan olding?
- Palmer qadahni ichib bo'shatdi. Keyin chamadonini ochib, bir nechta papka oldi.
- Bitimlar ro'yxati, - dedi u. - 30 oktabrdan boshlangan. Kim sotgan. Kim sotib olgan - hammasi shu yerda.
- Berns o'rnidan turib, karavotni aylanib o'tdi. Palmer uni kuzatib turdi. Berns kutilmaganda uyg'ongan qiziqishini yashirish uchun iloji boricha sekin yurib, unga yaqinlashdi.
- Unda nimalar bor ekan? - so'radi u.

- Kim sotgani, kim sotib olgani.
- Qani-qani? Ulardan nimani anglayapsan?
- Hech narsani.
- Butunlaymi?
- Butunlay hech narsani.

Berns boshini yoniga egdi.

- Sen meni laqillatmoqchimisani, Vudi? - u oromkursi yoniga qaytib, unga o'girdi. Palmer ro'yxat uni qiziqitirmay qo'yganini angladi.

- Tanlashib olish uchun vaqtimiz yetarlimi? - so'radi Palmer.

- Besh - o'n daqiqa.

- Sen Robert R. Yang вЂњN'yu-York sentralвЂќ ustidan nazoratni qo'lga olgan paytdagi katta janjalni eslaysanmi?

- Albatta. Kim eslamaydi?

- Mening otam bank vakili emas, yirik aksiyador bo'lgan Uayt ma'muriyatiga sodiq inson sifatida u Yang вЂњSentralвЂќni tortib olmasligiga ishonardi. Katta mojaro ochiqchasiga boshlanganda u har bir zarbani kuzatib turdi, hatto u Yangning g'alabasi bilan tugaganda ham bunga ishonmay yurdi.

- Bu chinakamiga g'aroyib voqea bo'lgan edi.

- Hayotiy tajribalariga qaramasdan otam rahbariyatga qarshi jang qilib, yuksak g'alabaga erishish mumkinligini tasavvur qilolmasdi. U janjal va mushtlashuv aksiyalarni xarid qilish borasida Yang talab qilgan og'ir takliflarga qarshi qilinyapti deb o'ylagan.

- Aslida ham shunday emasmi? - so'radi Berns.

Palmer yaxna ichimlik ho'plaganicha, jilmaydi.

- Biz, chamasi, hech qachon buni bilolmaymiz. Ko'ryapsanmi, bizning kunlarimizda ochiq jang boshlangunga qadar faqat shovqin-suron qoladi, boshqa muhim narsalar unutilib ketgan bo'ladi. Jang so'nggi daqiqaga qadar yashirin holda olib boriladi.

Kompaniyada rahbarlikni egallagan kimsa, yetilib kelayotgan janjalni fahmlamay o'z ishi bilan tinchgina shug'ullanib yuraveradi.

Vaqt-vaqti bilan ular ham qandaydir shovqin-suronni eshitib qoladilar. Bular albatta, boshqacha fikr yurituvchi aksiyadorlarniki.

Ular bir umr shovqin solishadi. Biroq rahbariyat haqiqiy ahvolni tushunmaydi. Juda ehtiyotkorlik bilan hamma yerdan oz-ozdan aksiya sotib olishadi. Yuztasini bu yerdan elliktasini narigi yerdan. Bugun mingta, ertaga yana mingta. Bularning hammasi me'yordagi faollikni bildiradi. Ya'ni, avvaldan o'ylangandek ko'rinadi.

Berns bosh chayqadi:

- Bunaqangi sur'atda kimningdir hayoti faqat nazoratni egallash bilan band bo'ladi.

- Ba'zida yashirin harakatlar yillab davom etadi. Uni tezlashtirish mumkin emas. Haddan tashqari faollik shubha tug'diradi.

- Tushunarli. - Berns soatiga qaradi.

- Agar yugurishimiz kerak bo'lsa, gapimni boshqa bir kun tugatishim mumkin, - dedi Palmer.

- Yo'q, yo'q. Davom ettir.

- Joningga tegmadimmi?

- Men yuqori darajali nayrangbozlar orasidaman. Vudi. O'zing tushunasan-ku.

- Garov o'ynaymanki, yetib borasan. - Palmer ozgina viski ichdi. - Xo'p, mayli. Aksiya sotib olishning zerikarli jarayonini boshqa vositalar bilan ham tezlashtirish mumkin emas: bu birjada narxlarni birdan ko'tarib yuborishi mumkin. Buning hojati yo'q. Bu barcha jarayonlarni muddatidan avval qimmatlashib ketishiga olib keladi. Muvaffaqiyatlar garovi narxlarni nomigagina ko'tarilib yoki pasayib, turg'un holda bo'lishi. Shunda siz tortinishni yig'ishtirib, kim sizga aksiyaning yirik paketini sotsa, o'shanga o'n band mukofot taklif qilasiz. Siz imkoni bo'lgan hamma narsani bozor narxida sotib olib bo'lgansiz. Endi tayyorgarlik davri tugadi va siz aksiyalarni 5000 dan sotib ola boshlaysiz. Eslashimcha, bunday usul bir necha marta foyda bergan. Biroq birortasi ehtiyotkorlikni yo'qotsa, yiqilib qolishi ham hech gap emas, yoki narxlar haddan tashqari tez ko'tarilib tursa, yoxud bank ma'muriyati nima bo'layotganini anglab qolsa, yoki hokimiyatga intilayotgan guruhlarining puli tugab qolgan bo'lsa...

Berns loqaydligini ochiq ko'rsatib, bo'shliqqa tikildi. Oradan bir daqiqadan ortiq vaqt o'tgandan keyingina u Palmerning gapi tugaganini angladi. Stakanini qo'lga olib, o'zini o'ngladi va ishbilarmonlarga xos qiyofada viski icha boshladi. Keyin o'rnidan turib shkaf oynasi oldiga bordi. Usti-boshini ko'zdan kechirib, ko'z ostida qorayib turgan xaltachalardan birini bosib ko'rdi, xo'mrayib, kafti bilan sochini silliqiladi. Bir soniyadan keyin vannaxonaga yo'l oldi. Palmer quvurdan sharillab oqayotgan suvning ovozi eshitdi. Keyin hammayoq jimib qoldi. Berns stakan to'la suv ko'tarib qaytdi. To'xtab, shoshilmasdan suvni icha boshladi. U xo'rsindi.

- Qani, ko'raylik-chi, men seni to'g'ri tushundimmikin, - dedi nihoyat.

- Marhamat.

- Sen kimdir Berkxardtning ma'muriyatini siqib chiqarishga urinyapti, deyapsanmi? Shuning uchun aksiyalar bahosi oshyaptimi? Shu tufayli yaqin kunlarda birdaniga o'n bandga ko'tariladimi?

- To'g'ri. Agar noma'lum raqibimizning hamma ishi yaxshi ketayotgan bo'lsa.

Berks Palmerning tizzasida yotgan ro'yxatni ko'rsatdi.

- Kim ekanligini fahmlay olmasanmi?

- Bilolganimda, u g'irt tentak odam bo'lib chiqardi. Bu yerda hech kim hech qachon eshitmagan ismlar yozilgan. Bu odamlar butun AQSh hududi bo'ylab tarqalgan. Ishonching komil bo'lsinki, noma'lum korporatsiyalarning ishonchli hamma omonatchilari nafaqaxo'rlar, uncha katta bo'lmagan sug'urta kompaniyalari va aka-ukalar, turmushga chiqmagan xolajonlar, kotibalar va yana kimligini xudo biladigan odamlar bo'lib chiqadi.

- Bu odamlarni aksiya sotib olishga qanday majburlashgan?

- Bu juda oson. Hokimiyatga intiluvchi guruhlar aksiyalarning narxi oshishiga kafolat berishadi. Halol ishlaganda aslida shunday bo'lishi kerak-da. Bu guruhlar tarqoq aksiya egalari aksiyalarni qaytarib olishmaydi. Ularga shunchaki, hokimiyatga intilishlarini qo'llab-quvvatlovchi yuvosh omonatchilar kerak.

- Buni tushunaman, - Berns unga ishonch bildirdi. - Men buni anglab yetgunimcha, Vudi, kimdir YuBTK ustidan nazorat qilishni o'z qo'lga olmoqchimi? Bu - kimga kerak? Va asosiysi, nazorat paketini egallash uchun kimda shuncha pul topiladi?

- G'alaba aniq bo'lsa, pul hamisha topiladi.

- Berns asta bosh chayqadi.
- Ishlar chatoq, - to'ng'illadi u. - Ishlar chatoq.
- Uning qancha qismi, Mak? Kimdir... Shunday qilmoqchimi yoki men mohiyatiga shunchalik chuqur kirib bordimmi?
- Berns hayron tikildi:
- Bu bilan nima demoqchisan?
- O'zinning ham ishonchim komil emas. Balki, hech gap yo'qdir. Balki, tavakkaliga, o'q otishdir.
- Berns anchagacha Palmerdan nigohini olmadi. Va niyat boshqa tomonga qaradi.
- Ha, mayli, o'ylaymanki, senga o'xshagan pultopar yigitlar uchun bu - hech gap emas.
- Agar sening xususi kompaniyangda yuz bersa, hech qachon вЂњhech gap emasвЂќ deymaysan.
- To'g'ri aytding. Nima qilmoqchisan?
- Palmer idishdagini ichib tugatib, o'rnidan turdi.
- Gap shundaki, menda YuBTK aksiyalari yo'q. Men oddiy xizmatchiman. Bu - Berkxardtning tashvishi.
- U biladimi?
- Nayranglarnimi? Bilishi kerak. Men aytgandim.
- A? - Berns o'ychanlik bilan peshonasini tirishtirdi. - Mayli, qariya, bu - bizning oqshomgi tashrifimizga o'zgartish kiritmaydi, shunday emasmi? Biz hali yana bir nechta jamg'arma banklarini dabdala qilishimiz kerak.
- Shunday qilamiz. - Palmer pidjagini kiyib, eshik tomon yo'naldi.
- Albatta. Agar bu vaziyatni o'zgartirmasa, - ehtiyotkorlik bilan qo'shib qo'ydi Berns.
- Nega u vaziyatni o'zgartirishi kerak? - Palmer unga qarash uchun to'xtadi. - Birining ikkinchisiga aloqasi yo'q.
- U Berns sustkashlik qilayotganini ko'rib, tund basharasidan biror narsa uqishga urindi. Axir u Bernsga ataylab birja ahvolini mohirona uyushtirilgan nayrang deb tushuntirdi. Va YuBTK nazoratini qo'lga olish ustida ketayotgan jangni jamg'arma banklar uchun bo'layotgan urinishlarga aloqasi yo'qligini aniq ta'kidladi. Aslida, mulohaza qildi Palmer, ikkovi ham bitta nishonga urishyapti. Oddiygina aksiya sotib olish bilan YuBTKda katta korparatsiya ustidan nazorat qilishni qo'lga kiritib bo'ladimi? Berns bir narsada haq - hammada shunaqa pullar bor. Biroq bunday jangda pul yagona vosita bo'lmaydi, o'yladi Palmer. Bank direksiyasini obro'sizlantirib, ko'pchilik aksiyadorlarni o'z atrofiga yig'ishi mumkin. Oqibatda aksiyalar sonining ahamiyati bo'lmaydi. Asosiysi, yirik aksiyalar kimni yoqlashida. Agar Leyk Bernxadtni ruhiy kasal, shuning uchun talvasada jamg'arma banklari bilan hisob-kitob qilyapti deb gap tarqatilib, sharmandalarcha mag'lub qilinsa, ana shundagina puldan ko'ra qimmatroq qurol paydo bo'ladi.
- Ketdik pastga, siyosat bilan shug'ullanamiz, - nihoyat taklif qildi Palmer.
- Ketdik. - Berns zo'r berib xonadan nimanidir qidira boshladi. Vannaga kirdi, bir daqiqacha o'tgach, u yerdan yuzida taajjub bilan chiqdi.
- Tumovga qarshi doring bormi?
- Bo'lsa kerak.
- Jinday tumov bo'libman, dorim tugab qolibdi.
- Sigaret sotiladigan dokonchada kichik qutichalari bo'ladi.
- To'g'ri. - Berns eshik yonida turgan Palmerning yoniga bordi. Shirin jilmaydi. Qandaydir lahzada yo'lbars ko'zlaridek o'tkir ko'zlari muloyim boqdi. - Senda kerakli dori bo'lishini bilardim, bolakay.
- Nega aynan menda?
- Bilmadim. - Tabassum kulguga aylandi. - Shunchaki, xayolimda bu doridan tez-tez foydalanib turasan, deb o'yladim.
- Berns eshikni ochib, tashqariga chiqdi.

O'ttiz Sakkizinchi Bob

Palmer ertasi kuni soat o'nda uyg'otishlarini so'ragan bo'lsa-da, soat o'n birda ham hamon o'rinda yotardi. Navbatchi soat o'nda qo'ng'iroq qildi va Palmer unga barcha so'raganlarga kechroq qayta qo'ng'iroq qilinglar, deb tayinlashni iltimos qildi. Palmer yana bir soat uzuq-yuliy tushlar ko'rib uxlandi.

Ana shunday tushlarning birida Palmer Berkxardt bilan nonushta qildi. Suhbat o'rtasida u sochiqchasini ko'tardi va Berns qidirayotgan dori turganligini ko'rdi.

Palmer uyg'onib, yonboshiga ag'darildi va yana uyqu elitmaguncha, qimirlamay yotdi. Oxirgi tushi juda uzoq davom etdim... U oynadan qarab turgan ayolga quvonch bilan qo'l siltadi. Ular quchoqlashdilar. Ayolning qo'llari yo'q edi.

Palmer uyg'onib ketdi va tushidagi ko'rgan вЂњtumov dorisiвЂќning mag'zini chaqishga urindi. Qo'lsiz ayolni ko'z oldiga keltirib, yuragi ezildi. So'ng faqat dorini o'ylab, boshqa tushlarini unutdi.

Nihoyat, batamom uyg'onib, karavot chetiga o'tirdi va bunchalik uyqu bosganiga hayron qoldi. Berns uni soat ikkida, shaharning ishbilarmonlar qismida o'tkazilgan zerikarli oqshomdan keyin tungi soat ikkilarda вЂњFord OranjвЂќga qaytarib olib keldi. Keyin, klub salonida uncha katta bo'lmagan jamoa yig'ildi. Bu yerda Palmer biroz ichdi. U soat uchga yaqin, balki hatto ertaroq uxlagani yotganini esladi.

Palmer o'tgan oqshomda yuz bergan voqealardan eng yaxshisi - mehmonxonada o'tkazilgan kichkina o'tirish deb hisobladi. Unda asosan erkaklar bo'lgandi, bir-ikkitasigina xotinlari bilan kelgan, shuningdek, bir necha ayol ishtirok etgandi. Palmer bu ayollarning gaplarini deyarli eshitmadi. Suhbatni faqat erkaklar olib borishdi: keksalar, o'rta yoshlilar, ozg'in, semiz - umuman, har xil toifadagi, shtatlarning hamma chekkasidan, O'rta G'arbdan kelgan, qiyofasi ham, maqsadi ham turli-tuman odamlar yig'ilgan edilar.

Bu jamoa mening tengim emas, deb o'yladi u...

Nihoyat, o'rnidan turib, deraza oldiga bordi. Nima uchun u Berkxardtga o'zini mana bu siyosatchi hayvonlar bilan bitta sahnaga chiqarib qo'yishiga yo'l berdi?..

Albatta, deb o'yladi Palmer derazadan boqib, ayrim arboblardan juda ham band. Masalan, Kalxeyn xilidagi odamlar qo'l yetmas hokimiyatlari bilan o'zlariga jalb qilishadi. Ular bilan ish olib borish mumkin...

Palmer keskin o'girilib, telefon yoniga keldi.

- Janob Bernsni, iltimos, u qayerda bo'lsa ham...

Navbatchi shaharning qayeridadir yurgan Bernsni topishiga kamida besh daqiqa vaqt ketdi.

- Vudi, bolakay, uyg'ondingmi?
- Mak, meni Sirakuzaga olib borishga hojat yo'q. Men shu yerdan ijaraga mashina olaman-da, bugungi nutqdan keyin N'yu-Yorkdan to'g'ri Sirakuzaga uchib ketaman.
- Azizim, bu - men uchun faqat huzur bag'ishlaydi. Seni olib borib qo'yish menga rohat-ku.
- Hojati yo'q. Bu yerda, Olbanida mendan nimani kutgan bo'lsang - bajardim.
- Nega bunday deyaqsan?
- Men to'g'risini aytyapman. Sen, shunday qilib, N'yu-Yorkka jo'nashning mumkin, men ham. Aks holda bugun oqshomda mashinada orqaga, Olbanigacha qaytishingga to'g'ri keladi. Biz N'yu-Yorkka faqat ertaga yetib boramiz.
- Hm. Aqlli gap. Biroq men sen bilan yana ba'zi narsalar haqida gaplashib olmoqchi edim.
- Bayramdan keyin vaqtimiz ko'p bo'ladi.
- Bizga kelganda topilmay qoladi-da. Uch-uchini bog'lash zarur bo'lgan ishlar ko'payib qoldi. Sen bo'lsang nutq so'zlab, shtatlar bo'ylab aylanib yurasan.
- Uchrashish uchun vaqt topamiz.
- Berns jim bo'ldi.
- Tasavvur qila olmayman: YuBTKning vitse-prezidenti ijaraga olingan shaloq aravada yursa.
- Aljirama.
- To'g'ri gap, Vudi. Hech bo'lmasa mashinam bilan haydovchimni berib turay, rozi bo'l. U seni Sirakuzaga olib borib qo'yib, keyin meni olib ketgani Olbaniga qaytadi. Maylimi?
- Palmer o'ylanib qoldi. U Bernsga qarashli mashinadagi ВЪН8ВЪК belgisini ko'rgan, bu mashina ijaraga olinganini bildirardi.
- Berns uni aldamoqchimi?
- Mak, ortiqcha vaqt uchun limuzin yollash o'zim mashina haydaganimdan ko'ra qimmatga tushadi, - dedi Palmer.
- A? - Berns bir lahza jim qolib, beparvolik bilan so'zlashdi:
- Vudi, bankir menga iqtisod qilish haqida maslahat bersa, amal qilganim yaxshi.
- Durust. Men seni haftaning oxirida, N'yu-Yorkdan topib olaman.
- Mayli, Sirakuzadagilarning ta'zirini ber.
- Palmer mahalliy ijara idorasiga qo'ng'iroq qilib, kredit kartochkasi va N'yu-Yorkdagi yashash manzilini bildirdi.
- Sirakuzadagi mehmonxonadan joy ajratib qo'yaylikmi?
- Buning keragi yo'q, - javob berdi Palmer xodimga. - Bugun oqshomdayoq uyimga uchib ketaman.
- Unday bo'lsa, samolyot uchun joy bron qilib qo'yaman.
- Shundaymi? Juda yaxshi. Yarim tundagisiga bo'lsin.
- Bu - 53-reys bo'ladi. U N'yu-Yorkkacha hech qayerga qo'nmay uchib boradi.
- Sirakuzaga qancha vaqtda yetib boriladi?
- Ikki soatda.
- Yaxshisi, mehmonxonadan joy buyurtiring. Ancha vaqtim qolarkan.
- Mashinani mehmonxona yonidagi idoraga qoldirasiz. Ular bungacha sizga samolyotga chipta buyurib qo'yishadi.
- Palmer go'shakni ilib, yuvinib, kostyumini almashtirish uchun yechina boshladi. Safar davomida Bernsni ko'rmasligidan xursand bo'lib, hatto yengil hushtak chalgani holda yuvindi. Berns bilan uzoq vaqt birga yurib bo'lmasdi. Biroq hozir, Palmer uni YuBTK ustidan nazoratni qo'lga olishni mo'ljallayapti degan shubhaga borib, ko'rgani ko'zi bo'lmay qoldi.
- U nima bo'lganda ham Palmerning gaplariga sovuq munosabatda bo'ldi. Butun oqshom bu haqda eslatmadi ham. Palmer uning dori haqidagi shamasini qulog'iga quyib oldi, albatta.
- Artinib bo'lgan Palmer xayolchan turib qoldi. Nima bo'lganda ham tumov dorisi haqidagi shamaning ma'nosi nima edi? Yo Berns Palmerdan biror narsada gumon qilayaptimi?
- Palmer vanna chetiga o'tirib, o'zini Bernsning o'rniga qo'yishga urindi. Palmer bilan Virjiniya uning uyidan birinchi marta foydalangan o'sha tun haqida Bernsda qanday dalillar bo'lishi mumkin? Berns ikkovi o'sha yerda bir muddat bo'lishganini biladi, albatta. Uyiga qaytib, tuvom dorilarining yo'q bo'lib qolganini payqagandir. Shuningdek, Palmer ham, Virjiniya ham tumov bo'lmaganlarini eslagan. Shunday ekan, nima uchun ular shunchalik ko'p sochiq ishlatishganiga hayron qolmaydimi?
- Palmer o'rnidan turib, kiyindi. Shkaf oynasiga qarab bo'yinbog'ini bog'ladi. Shumshaygan aksini ko'rib jilmayishga urindi. Berns nima deb gumon qilmasin, isboti yo'q.
- Palmer buyumlarini kichkina jomadonga solib, xonaga bir qur ko'z yugurtirgach, tashqariga chiqdi.

O'ttiz To'qqizinchi Bob

- Men to'la aniqlik kiritmoqchiman, - dedi Palmer. ovozi ziyofat zaliga o'rnatilgan mikrofon tufayli gumburlab chiqdi. - Jamg'arma banklar oila va jamiyat hayotida ijobiy kuch hisoblanadi. Uni hech kim shubha ostida qoldira olmaydi. Biroq... men bu gapni aytish uchungina Sirakuzadan kelganim yo'q. - U yig'ilganlar kularmikan deb gapini to'xtatdi. Kulgi o'rmiga birdaniga qahqaha ko'tarildi. Mana bunisi zo'r bo'ldi! U g'ovur to'xtaguncha kutib turdi.
- Biroq, - davom etdi u, - Mas'uliyatli fuqarolar, millat tijoratчилari sifatida sizlar, shu yerga yig'ilganlar, AQSh iqtisodiga bir maqsad bilan qaraysizlar. Hammamiz ham iqtisodiyotni uzoq vaqt sustlashtiruvchi har qanday harakat millatimizning ravnaqi uchun xavf soladi deb hisoblaymiz.
- Men shuni ishonch bilan ta'kidlaymanki, jamg'arma banklar mamlakatning o'sib borayotgan iqtisodiyotiga ana shunday xavf solib kelgan va shundayligicha qoladi. Fikrimni aniqroq ifodalashga ruxsat bering. Amerikaliklar uchun o'z jamg'armalarini asraydigan juda ko'p vositalar mavjud. Jamg'arma banklari ana shunday vositalardan biri. Men jamg'arma banklarga emas, bu banklarning hamma pullarini o'z omborlariga yig'ishga urinayotganlarga qarshi gapirayapman.
- Jamg'arma bankiga qo'yilgan dollarlar nima bo'lishini o'ylab ko'ringlar. Qonun bu banklarga davlat obligatsiyalari, cheklangan miqdorda qimmatbaho qog'ozlar va garovdan boshqa narsaga ruxsat etmaydi. O'z navbatida bunday holat omonat banklari o'z zahiralarning ma'lum bir qismini naqd pul hisobida ushlab turishga majbur qiladi. Yana ta'kidlayman: bunday omonat turida hech qanday qonunbuzarlik yo'q. Agar ozgina miqdordagi pullarni saqlab turgan bunday banklar soni cheklangan bo'lsa, ularning iqtisodiyotiga ta'siri uncha sezilmasdi. Ammo...
- Palmer nutq boshlaganidan bir necha daqiqa o'tgach, atrofga qarab, ziyofat zali odamlar bilan to'lganini ko'rdi. Yaxshi belgi.

Quvnoq sharoitda o'tgan tushlikdan keyin tinglovchilar xayrixohlik kayfiyatida edilar. Palmer bu odamlar butunlay o'zi tomoniga o'tganini sezgunga qadar jamg'armalar haqidagi gapni to'xtatmadi. Endi alohida jamg'arma banklardagi billlga qarshi chiqish orqali YuBTK ham, tijorat banklari ham shaxsiyatparastlarcha yo'l tutmayotganiga ishonitirishgina qoldi, xolos.

- Men ko'cha karnavalidagi sotuvchilardan biri bo'lganimda, - davom etdi Palmer, - bu minbardan qo'limda ilon zahari solingan shisha idish ushlab, u hatto billiard soqqasida ham soch o'stira olishini kafolatlayman deb gap sotgan bo'lardim.

Nomiga bo'lsa ham bir-ikki joyda kulgi eshitildi:

- Afsuski, janoblar, meni sotadigan narsam yo'q. Sirakuzada mening banklarim, sizlarning mahalliy banklaringiz bilan bilvosita operatsiyalar o'tkazishini hisobga olmaganida, tijorat ishlari bilan shug'ullanmaydi. Biz hatto yigitlaringizdan birortasini aldab, N'yu-Yorkka chaqirib olishni orzu ham qilmaymiz. - Kulgi sal ko'paydi.

- Sizlarning mahalliy tijorat banklaringiz nomidan gapirolmayman, - davom etdi u. - Lekin ishonamanki, ular shug'ullanishlari zarur bo'lgan hamma ishni qo'llariga olganlar. - Sirakuza - bu gullab-o'sayotgan jamoa. Bu yerda ko'pgina banklar faoliyati uchun maydon keng. Sizlar o'z xususiy zayomlaringizni ko'rsatasizlar, kredit ma'lumotlarini yig'asizlar, jamg'armalarni boshqarib, mashina, uylar sotib olish, muhim ishlarni bajarish uchun qarz olasizlar. Buning uchun sizlarga faqat tijorat banklari yordam beradi.

Biroq men sizlarni faqat Sirakuzaning iqtisodiga qarashdan tashqari boshqa narsalarga ham...

Palmer minbardan tushib, qarsaklarga quloq soldi. U hali gulduros qarsaklarning farqiga boradigan darajada ko'p nutq so'zlagani yo'q. Biroq qarsaklar qattiq yangrab, bir necha daqiqa davom etdi. U rasmiy qo'l olishish uchun raisga o'girildi.

Palmer yonboshdagi eshikdan chiqib ketayotib, soatiga qaradi. Oxirgi o'n besh daqiqa ichida soatga bir lahza ko'z tashlab olishni ko'p mo'ljalladi, lekin bu auditoriyada yomon taassurot qoldirishi mumkin edi. Soat o'n bir bo'lganini endi bildi. Samolyot uchishiga bir soat vaqt qolibdi. U yo'lakda komitetning bir necha a'zosi, ikkita mahalliy tijorat banklari va otasini taniydigan o'rta yoshlardagi kishining tabrigini qabul qildi. Keyin ijara olgan xonasiga kirdi. Telefon go'shagini ko'tarib, so'radi:

- Aeroportga qachon mashina ketishini aytolmaysizmi?

- Soat o'n biri o'n beshda. Iltimos, bir daqiqa to'xtang. - Telefon jim bo'lib qoldi. Palmer toqatsizlik bilan kutib turdi.

- Janob Palmer, - yana gapga tushdi telefonchi qiz, - ziyofat zalida bo'lgan paytingizda sizga kimdir qo'ng'iroq qildi. - U Palmerga mahalliy telefon raqamini berdi. Palmer qo'ng'iroq qiluvchi kimligini bilmas edi. Go'shakni ilib, jomadonini yopdi, pal'tosini olib, xonadan chiqdi. Qo'ng'iroq qilgan kim bo'lsa ham Sirakuzaga yanagi gal kelishini kutadigan bo'ldi.

Palmer pastga tushib, aerokompaniya mashinasi turadigan joyga yo'l oldi. O'ziga o'xshab horg'in ko'rinuvchi bir nechta kishi eshik oldida turardi. Yonidan yugurdak g'uldiraganicha o'tib ketdi.

- Janob Marmer, janob Marmer.

Palmer to'xtadi:

- Palmer?

Yugurdak sekingina bosh irg'adi:

- Marhamat qilib, hov anavi telefon go'shagini oling. - U nimanidir kutib turdi, - Rahmat, janob Marmer.

Palmer hayron bo'lib unga qaradi, so'ng cho'ntagini kavlab, 25 sent oldi va yugurdakka uzatdi.

- Janob Marm... Palmer eshitadi.

- Bir daqiqa, iltimos.

Go'shakda nimadir shitirladi.

- Xayrli tun, janob Palmer, - Virjiniya Klerining ovozi eshitildi. - Nafis to'rlar to'qish va yigirish birodarlari tijorat bankining Sirakuza bo'linmasidan gapiryapmiz.

- Avval ham sen qo'ng'iroq qilganmiding?

- To'g'ri, men o'ylovdimki, sen...

- Sen nima qilayapsan ... da?

- Balki, Sirakuzadagi bironta mo'jizani ko'rmoqchidirsan, rost, sen...

- Jin ursin, - dedi u.

- Aeroportda emasligingdan xursandman, - dedi ayol. - U yerda radio orqali seni chaqirtirish g'irt bema'nilik bo'lardi.

- Bu gaping yaxshi, ammo noto'g'ri.

- Aviakompaniyaning mashinasidan ko'ra taksi olganing ma'qul, - Taklif qildi ayol.

- Qimmatroq bo'lgani uchunmi? Pulni hamisha muomalaga solib turish yo'limi bu?

- Sababi, taksi seni Xill-aven'yu va Vestern- xayveyning chorrahasigacha olib borishi mumkin. Bu ham yettinchi raqam.

- Qanaqa raqam?

- Ko'rasan.

- Nazarimda shu tufayli samolyotga kech qoladigandayman.

- Sen bundan boshqa yana ko'p ishlarni hal qila olasan.

- Hm-m. Biz - odat qulimiz, rejalarimizning o'zgarishiga toqatimiz yo'q. - Aloqa uzildi. - Allo, allo? - Palmer birortasi kuzatmayotganmikin degan xayolda atrofga alangladi. Hech kim qaramayotganiga ishonch hosil qilgach, go'shakni qo'ydi, chamadonni ko'tarib, foyeni kesib o'tdi.

- Iltimos, taksi, - dedi u eshik og'asiga...

- Yettinchi nomer, - dedi haydovchi manzilga yetib kelgach. U Palmer uzatgan besh dollarlikni olib, qaytimini bermoqchi bo'ldi.

Palmer bosh irg'ab, qaytimni rad etdi.

- Kerak emas. Yaxshi o'ynab-kuling.

Mashina shahar tomon g'izillab ketdi.

Palmer yettinchi nomerli xona eshigiga kelib, taqillatdi.

- Ochiq.

Palmer qorong'u xonaga kirdi.

- Kim bo'lsang ham, salom.

- Eshit. - U Virjiniyani ko'rdi. Ayol tashqaridagi chiroq yorug'i xiragina tushayotgan xona o'rtasida turardi. - Men, chamasi, ahdimdan qaytganga o'xshayman.

Palmer u tomonga qadam qo'ydi:

- Ayni payti.
- Avvaliga bu menga juda yoqimli g'oya bo'lib tuyuldi. U yoqda, N'yu-Yorkda. Shuning uchun samolyotga yugurdim. Biroq yo'lga chiqqanimdan keyin o'ylab qoldim. - Palmer unga qarab yana bir qadam qo'ydi. - Yo'q. O'sha yerda tur. Biz aeroportdan bor-yo'g'i bir chaqirim naridamiz. Samolyotga bemalol ulgurishing mumkin.
- Seni shu yerda qoldirib-a?
- Sen meni chorlaganing yo'q. O'zim keldim.
- Bunisi to'g'ri. - U yana bir qadam yurdi. Endi ayol undan atigi yarim qadam narida turardi. Qorong'ilikda uning ko'zlari haddan tashqari yiriklashib ketgandek ko'rinardi.
- Nima kiyib olding?
- Betayin, tasqara pen'yuvar. N'yu-Yorkka qaytib ketaver.
- Chamamda, ilgari seni bu kiyimda ko'rmagandim. Pardani yopib, tungi chiroqni yoqsam bo'ladimi?
- Iltimos, Vudi, haqiqatan ham bunday qilmasligim kerak edi. Uchib ketsang ham menga baribir. Samolyotga ulgurasan.
- Behuda takrorlayapsan. - U jomadonni yerga qo'ydi.
- Kerak emas. Sen haqsan, kutilmaganda rejalarini buzishdan yomoni yo'q. Bu - xavfli.
- Shu yerda-ya? Taksi haydovchisidan boshqa hech kim bilmaydi.
- Agar xohlarsa har qanday odam bilishi mumkin.

U ayolning qo'llaridan ushladi. Uning barmoqlari muzdek edi.

- Ertaga peshingacha meni N'yu-Yorkda hech kim kutmaydi. O'sha paytda Berns meni o'z mashinasida olib kelmoqchi edi.
- U qayerda?
- Bugun kunduzi N'yu-Yorkka uchib ketgan bo'lsa kerak.
- U senga ertaga qo'ng'iroq qilmaydimi?
- Ertaga - shanba. U uyimga qo'ng'iroq qilishiga to'g'ri keladi.
- Bunisi chatoq. Aeroportga boraver.
- Berns uyimga qo'ng'iroq qilmaydi.
- Nima uchun?
- Keyin tushuntiraman.

Palmer uni o'ziga tortdi. Ayol qarshilik ko'rsatdi. Palmer uning qo'lini qo'yib yubordi va belidan ohista quchoqladi. Yupqa kiyimlari ustidan barmoqlari va kafti muloyim sirg'alib o'tdi. U asta yuzini ko'tardi. Issiq sonlarini silab, uni bag'riga tortdi. Lablar bir-biriga yopishdi. Ayolning qo'li uni quchoqlash o'rniga beixtiyor oraliqda qolib, pal'to tugmalarini yecha boshladi.

- Mana shunaqa tentakman-da, - dedi u go'yo o'ziga o'zi gapirayotgandek. - U pal'toni polga tashladi va pidjak tugmalarini yechishga kirishdi. - Samolyotda bu yoqqa uchib kelar ekanman, butun badanimni qo'rquv bosdi.

Ayol pidjakni pal'to ustiga tashlab, galstukka qo'l cho'zdi.

- Bu yerga kelganimdan keyin o'zimni qo'lga oldim. Mehmonxonaga qo'ng'iroq qildim. Javob bermaganingdan keyin, seni qo'ldan chiqardim, xoynahoy, yo'lda ketayotgandir, deb o'yladim. Hatto shularni o'ylab, yengillashgandek bo'ldim.
- Mana, - u galstukni uzatdi. - Bu yer juda issiq, - davom etdi u. - Jomadoningda xalatga o'xshagan biron narsang bormi? - Yigit tasdiq ishorasini qilgach, u ko'ylak tugmalarini yechishga tutindi. - Yana o'zimga-o'zim, mayli, tag'in bir marta, faqat bir marta qo'ng'iroq qilib ko'ray dedim. Ular seni topib berishdi. Hamma narsa joyiga tushdi. Dastakni joyiga ilib, yana qo'rqib ketdim. Shunaqa tentakman-da.

- Meni topib olganingdan xursandman.
- Rostdanmi? Menga shunchaki ko'ngil uchun gapirayotganga o'xshaysan.
- Ha, mutlaqo to'g'ri.
- Bunday qilma, to'g'risini aytaver.
- To'g'ri yo'lni tanladim, - dedi u. - Boshqasi menga yoqmaydi.

- Men bu haqda N'yu-Yorkda o'ylagandim. La Gardia aerodromida, shunchaki, o'zim borib, senga osiladigan bo'lsam, qanaqa odam bo'ldim, deb o'yladim. Shu tariqa ayol kishining bema'ni yo'lga kirib ketishi ham oson-da. Nima bo'lganda ham. Keyin bunaqa xayollarning mavridi emas, deb o'yladim. Yarimta sevgi munosabatlari degan gap yo'q. Shunday emasmi? Bu narsa boshlangan, u mavjud, davom etyapti, kim-kimning oldiga boradi, u qayerda bo'ladi - ahamiyati yo'q deb o'yladim. Hatto, o'ylab turib, bu menga shunchalik kerakmi degan xayolga ham bordim.

Samolyotga o'tirish oldidan men ana shunday har xil, qarama-qarshi xayollar qurshovida edim. Menga zarurmidi shu narsalar?

Rosti bilan, nimani xohlayman o'zi? Shunga qaramay...

Qisqa jimlik cho'kdi. Palmer kulimsiradi:

- Ayt-chi, nima gap o'zi?
- Bilasanmi, nimaga qaror qildim. Bu menga hech qachon yaxshilik olib kelmasligini bilaman. Lekin bu menga kerak! Xuddi shunday! Yaxshi emas, ammo kerak! Mantiqsizlik-a?
- Hech qanday mantiqning keragi yo'q.
- Albatta. Yana bir marta shunday quchoqla, marhamat.
- Shundaymi?
- Ha.

- Nega jim bo'lib qolding? - oradan bir necha daqiqa o'tgach, Palmer gap qotdi.

- Ko'lni qara, - ayol uning qo'lidan ushlab, deraza yoniga olib keldi. Daraxtlardagi bayram chiroqlari o'chirilgan. Oyning ojiz yorug'ida daraxtlarning suvdagi aksi afsonaviy bir ko'rinish zohir etgandi.

Palmer uning xalati bog'ichini yechib, silliq, yumshoq qornini silashga tushdi. Tashqarida issiq shamol turdi, ammo deraza oynalari sovuq edi... Palmer Virjiniyani deraza tagidan bir necha qadam beriga olib keldi. Kaftlari bilan yalang'och ko'kragini ushladi va uning siynasi uchlari bo'rtib, qattiqlashib borayotganini his qildi. Ayol nimalardir deb pichirladi va uni xonada osilgan parda tarafga qarab tortdi. Nur o'tkazmaydigan parda surildi va ko'lni, daraxtlarni, tirqishlardan kirayotgan kuchsiz shamol yo'lini to'sib qo'ydi. Yoqimli harorat badanini chulg'ab oldi. Palmer bir qo'li bilan Virjiniyaning qo'ltig'idan, ikkinchi qo'li bilan tizzasi ostidan ushlab, yerdan ko'tardi va uning ko'kraklari o'rtasidagi chuqur joyga yuzini qo'ydi. Virjiniya yengillashib qolgandek tuyuldi.

- Umrimga men ko'rgan to'shaklarning eng kattasi shundoq to'g'rimizda, ochiq deraza orqasida, - deb qulog'iga shivirladi Virjiniya. Palmer uni o'sha xonaga olib chiqdi...

Qirqinchi Bob

Avvaliga Palmerga noma'lum sabablarga ko'ra Vik Kalxeyning idorasi shahar markazidagi kichkina mehmonxonadagi ko'rimsiz bir xonaga joylashgandi. Uning huquqiy idoralari N'yu-Yorkdagi ishbilarmonlar mahallasida, Broud-stritda bo'lib, u yerga haftada bir martadan ortiq bormasdi. Siyosiy qarorgohi esa Sharqiy bir yuz o'n oltinchi ko'chada o'zi yashaydigan binoda joylashgan edi. Kalxeyga qarashli bu xonadonni bir vaqtlar - asr boshida yirik partiya rahnamolaridan bo'lgan otasi egallagandi. Biroq Palmerning bilishicha, Kalxeyni ko'proq mehmonxonadagi manzilidan topish mumkin edi. U siyosat bilan ham, huquqshunoslik amaliyoti bilan ham deyarli qiziqmasdi.

Berns bir gal unga vaziyatni tushuntirishga uringan, lekin foydasi bo'lmagandi.

- Bularning hammasi rejalashtirilgan o'yin, - dedi Berns. - Ishbilarmonlar mahallasi Kalxeyn mijozlariga huquqshunos sifatida, yashaydigan joyida esa saylovchilariga xizmat qiladi. U bu ikki toifani aralashtirib yubormaydi, tushunasizlarmi? Shahar markazidagi idorasi esa ana shu tarzda puxta ish yuritishga imkon beradi.

Palmer biroz bosh qotirib, Berns nimani nazarda tutayotganini angladi: Kalxeyn, chamasi, bu mehmonxonada siyosiy tijorat bilan shug'ullanadi...

Bayramdan ikki kun o'tgach, Kalxeyning xonasiga zinalardan ko'tarilib borayotganda Palmer shubhasi o'rinli ekanligini angladi. Hatto uning xonasiga boriladigan yo'lak ham turli-tuman qiyofadagi, sabr-toqati yuzidan sezilib turgan odamlarga to'la edi. Palmer ularning yonidan o'tayotganda bu odamlar xavotir bilan qaradilar. Palmerning xayolida ular вЂњBu kim bo'ldi? Siyosiy arbobmi? Uni tanimaymiz. U kimni taniydi? Bu yerda nima qilib yuribdi? вЂќ deyishayotganga o'xshaydi. Palmer ochiq turgan eshikdan qarab navbat kutib tik turgan yoki o'tirgan o'n ikkitacha odamni ilg'adi. Stol ortida o'tkir nigohlardan qayerga qochishni bilmay o'tirgan ko'hlikkina qizni ko'rdi. Palmerga ko'zi tushgan qiz bilinar-bilinmas ta'zim qilib:

- O'ngdan navbatdagi eshik, - dedi.

Palmer nari yurdi. Orqasidan kimningdir: - Azizam, u meni qabul qiladimi-yo'qmi? - degan ovozi eshitildi.

Palmer keyingi eshikni taqillatib, biroz muddat kutib turdi, keyin tutqichni buradi. Eshik yopiq edi. U tutqichni qattiqroq burab, eshikni itargan edi, ochilib ketdi. Palmer xonaning ostonasida Kalxeyga ro'baro' bo'ldi.

- Tezroq kirib, eshikni yoping, do'stim, - dedi u o'rnidan turayotib, - Bo'lmasa, hozir bu yerga mehmonxonaning yarmi yopirilib keladi.

Erkaklar qo'l siqib so'rashishdi. Palmer Kalxeyning oldida o'zini pakana odamdek his qildi. Uning bo'yi bor-yo'g'i besh santimetrcha baland bo'lsa ham bahaybat gavdasida bironta ortiqcha muskul yo'q edi. Siyosiy arbob yana qog'ozlar qalashib yotgan stol ortiga o'tirdi. Oromkursi suyanchig'iga suyanib, kulimsiradi:

- Mak qani?

- Shu yerda bo'lishi kerak. - Palmer soatiga qaradi. - Men hozir yig'ilishga borishim kerak. Ixtiyoringizda nimalar borligini menga ayting, zarur bo'lsa men Makka yetkazaman.

Kalxeyn go'yo вЂњhamma narsa shu yerda вЂќ degandek, qo'lini uzatib, kaftlarini ochdi.

- Yaxshi xabarlardan boshqa hech narsa yo'q. Mening Sirakuzadagi xodimim juma kuni kechqurun qo'ng'iroq qilib, o'zingizni yaxshi ko'rsatganingizni aytdi. Nutqingiz, mulohazalaringiz yoqibdi. Demak, keyingi hafta Buffaloda yanada yaxshi bo'ladi.

Bunday narsalar zanjirli reaksiyaga o'xshaydi. Og'izdan-og'izga o'tib ketaveradi.

- Bunisi yaxshi. Lekin xodimingiz ularning jamg'arma banklari bo'linmalaridagi billarini aniqlab olishiga ishonmayman.

- To'ppa-to'g'ri! Lekin ular siz tomonda tursa, demak, billga qarshi bo'ladi-da!

- Hamisha shunday bo'lavermaydi. Mening nutqimda qo'llab-quvvatlash haqida gap yo'q edi. Menimcha, biz umuman, bunday yo'l tutmasligimiz kerak. Ayniqsa, bu noma'lum shaxs tomonidan qilinmasligi kerak.

Kalxeyn bosh irg'adi:

- Bir necha kundan keyin mening xodimim ayrim ma'lumotlarni to'playdi. Aytaylik, bir haftadan keyin. O'shanda Sirakuzadagi imkoniyatlarimizni bilamiz. Yana zanjirli reaksiya. Sirakuzadagilar Bingamjon, Utiki va Rochesterning fikrini bilmaguncha, betaraf bo'lib turishadi.

Palmer sigaret chekdi.

- Chekka o'lkalardagi tijoratchilarda yashirin ma'lumotlar almashish tizimi borligiga shubha qilmasdim.

- Buni tizim deb atab bo'lmaydi. Lekin xohlaganicha keng ma'lumot almashish mumkin. вЂњKivanis вЂќ, вЂњRotariv вЂќ, вЂњLayonz вЂќ klublari, turli savdo palatalari, cherkov guruhlar, telegraf agentligi, ishbilarmonlar jamiyati tijoratchilar ixtiyorida. Kuz va qishda siyosiy arboblarning faolligi oshadi, Olbaniga ketishdan oldin okruglarda yurib, odamlarning kayfiyatini bilishga urinishadi. Yozda bu faoliyat to'xtaydi. Odamlar ta'til va boshqa narsalar payida bo'ladi. Biroq qishda, bayram kunlarida, majlislar arafasida hamma tomondagi simsiz telegraflar ishga tushadi.

- Mayli, - dedi Palmer. - Endi o'z okrugimiz haqida gapirib bering.

Kalxeyn kaftlariga tikilib, yelkasini qisdi. U kalta kesilgan sochlarini barmoqlari bilan tarab, kinoyali iljaydi.

- Bilasiz-ku, shtatning chekka o'lkalari haqida hech qachon gumon bo'lgan emas. Ular u yoqda tijorat banklarini qattiq qo'llab-quvvatlashadi. Markaz - boshqa gap. Biroq bu yerda ham biz g'alaba qozonamiz. Mak ikkovlarning Olbanida biroz siyosat bilan shug'ullanganlarini gapirib berdi.

- To'g'ri. Birinchi galda shtat markazi vakillari bilan.

- Unda mendan ko'ra siz ko'proq gapirishingiz kerak.

Palmer javobga chog'landi-yu, fikridan qaytdi. Unga hamma narsani bila turib, o'zini bilmaslikka soladigan Kalxeyga o'xshagan mug'ambirlar yoqmasdi.

- Boshqa ishlar bilan ovora bo'lib, to'g'risini aytsam, bu narsaga uncha ahamiyat berolmadim, - javob berdi Palmer.

Kalxeyn o'zini hayron bo'lgan odamga o'xshatdi.

- Sizning yagona vazifangiz - jamg'arma banklari bilan ishlash deb o'ylabman.

- Bizda hamma gap bankning ichida, - dedi Palmer. - Aksiyalarimizga nimadir bo'lyapti.

Kalxeyn oldinga siljidi.

- Yaxshi gapmi?

- Doimiy mijozlar uchun - ha. Darvoqe, buni siz hisobga olib qo'yishingiz mumkin. Menimcha, tez kunda aksiyalarimizning narxi oshib ketadi.

Kalxeyn yoniga yon daftarchasini tortib, qo'liga qalam oldi.

- Qanday qilib oshadi? Tez oradami?

Palmer hamsuhbatining avzoyini bilish uchun javob berishga oshiqmadi. Nima bu вЂ”o'yinmi?

- O'n band meni hayron qoldirmaydi, - dedi u nihoyat. - Vaqt masalasiga kelganda esa, uni umuman bilmayman. Biror oy atrofdamikin? Aniq aytolmayman.

- Qachon bilasiz? - so'radi Kalxeyn yon daftarchasiga belgi qo'yarkan.

- Aytolmayman. Makdan so'rab bilishingiz mumkin.

- Makdan? Jin ursin, u sizning aksiyalaringiz haqidagi gapni qayerdan bilishi mumkin?

- U mendan ham ko'p narsani biladi.

Kalxeyn o'ychanlik bilan qalamni sekingina, qo'ydi. keyin stolga engashib boshini changalladi.

- Tushunmadim.

- Men ham, - tasdiqladi Palmer, - lekin aniq ishonamanki, u qandaydir tashqi guruhlar vositasida bu ishga aralashgan.

- Bo'lmagan gap. Bank aksiyalari bilan o'yin qilishga kimning qurbi yetarkan? Ichagi ingichkalik qiladi.

- Qo'shilaman. Biroq shunday bo'ladi.

Kalxeyn xayolchan bosh chayqadi.

- Men ko'pdan beri Makning birja haqidagi maslahatlariga quloq solmay qo'yanman. U doim xato qiladi, demoqchi emasman. Shunchaki, o'z xulosalarini ochiq aytguncha yuzma-yuz turib, diqqat-e'tibor bilan muloqot qilish kerak. Men o'ziga qarashli bir mijozni haqida bergan maslahatini hech qachon unutmayman. Asbob-uskuna ishlab chiqaradigan bir korxonaga o'z mahsulotini sotish o'rniga ijaraga bermoqchi ekan. Bu - ularning siyosatida katta siljish edi. Vaholanki, boshqa ishlab chiqaruvchilar ulardan o'tib ketgandi. Mak bu korxonaning aksiyasi besh bandga ko'payadi, deb hisoblagandi. U haq bo'lib chiqdi. Ular besh band kamaydi. Jihozlarni qarzga berilishi haqidagi e'lon bu korxonaga o'z siyosatini hech narsaga arzimligini ko'rsatdi. Shunday qilib, bu qadim aksiyalarni oshirish o'rniga kamayishiga olib keldi. - Kalxeyn bamaylixotir kuldi. - Bechora Mak o'z qarmog'iga o'zi ilindi.

- Sizga YuBTK haqida gapirmaganiga hayronman, - dedi Palmer.

- Men esa hayron bo'lmayman. O'tgan yili unga quruq safsatalaringni boshqa joyda sotgin deb maslahat berganman. Men boy emasman. Biroq uning bashoratlariga quloq solaversam, allaqachon qashshoqqa aylanib qolardim. Agar u aksiyalaringiz haqida biror gap aytsa, e'tibor bermagan bo'lardim.

- Maslahat boshqa manbadan keldi, - Palmer sigaretini o'chirdi. Mak keyingi paytlarda sizga yana boshqa bir birja haqidagi yangiliklarni ham gapirdimi?

- Bu borada ham u tahsinga loyiq emas. Birjaga qiziqmayman. Avval qancha yutqazib, qancha yutganingni hisoblashing kerak. Soliq yig'uvchi amaldorlar uchun bu juda qulay. Agar ko'rgan zararingizga qarab soliqlar kamayishini xohlasangiz, daromadlaringizni hisob-kitob qilishingiz kerak. Men buni ham yomon ko'raman. - Kalxeyn stol suyanchig'iga yaslanib, ko'zini qisdi.

Palmer jilmaydi:

- Siz operatsiyalarni faqat naqdi bilan amalga oshirasizmi?

- Doim emas. To'g'ri kelib qolsa, aksiyalarni ham olaveraman. Biroq, xudo haqqi, zahiralarni tilxatlardagi soxta ismlarga to'lib ketdi.

Ikkovlari ham kulishdi. Palmer bu insonning o'z sotqinligini tan olayotgani Olbanidagi siyosatchilar qilmishini eslatganiga qaramay, g'azabini qo'zg'atmayotganiga hayron edi. Balki, Vik xalq saylagan xizmatkor bo'lmagani uchundir? To'g'ri, bu odamning hududda egallab o'tirgan o'rnini saylovga bog'liq. Biroq ovoz berish natijasi hamisha oldindan ma'lum bo'lgan. Hatto ba'zi radikal guruhlar Kalxeynga qarshi chiqqanda ham u ko'pchilik ovoz bilan qayta saylanishga muvaffaq bo'lgan. Har doim o'z hududidagi kambag'allarni to'ydiradi. Hatto ozgina yordami ham kattakon samara beradi. Birorta ishsizni ish bilan ta'minlash, har kungi yengil ovqatlanishlar, bayram kunlari tarqatiladigan sovg'a-salomlar, iqtidorli bolalar uchun nafaqalar - to'lov juda kam, qaytim esa to'liq bo'ladi.

Umuman olganda, saylovchilar o'z siyosiy rahnamalaridan bundan ortiq yana nimani kutadi, xayolidan o'tkazdi Palmer. U o'z hududidagi nafaqalar hamma yerdagidan yuqori bo'lishini doim nazorat qiladi. Haftada uch oqshom qabul o'tkazadi. U ispancha, ital'yancha va gel tillarida gaplashar va shu bilan tumandagi irland aholisining ko'nglini olar edi. Palmer u negrlar mahallasini ham mahorat bilan boshqarishini bilardi. Ko'p yillardan buyon yaqin yordamchisi negr edi. Kalxeyn unga butun boshqaruvni, ish yuritish va taqsimlashni topshirib qo'ygandi. Ko'pchilik negr yordamchi Kalxeynning o'zidan qimmatliroq deb gapirar edi. Bunga asos bor, albatta. Bernsning aytishicha, bir kompaniya ishga faqat oqtanlilarni qabul qilgani uchun, negr xaridorlaridan ajrab qolgan va bankrotga uchragan ekan. Kompaniya Berns orqali Kalxeyn bilan aloqa bog'labdi. Oradan uch hafta o'tib, shimoliy Bir yuz o'ninchi ko'cha hamda oqtanli aholini qo'shib hisoblaganda, faqat ana shu kompaniyagina negr sotuvchilari bilan muomala qiladigan bo'libdi. Savdo yaxshilanib, hatto avj olib ketibdi. Bu - o'ziga xos san'at deb fikr yuritdi Palmer, rangli aholini rivojlanishiga ta'sir etuvchi milliy assotsiatsiya imillab yurgan bir paytda fuqarolar korrupsiyasi naqadar avj olib ketishi mumkin. Ijtimoiy yuksalish yo'llari ko'p, lekin Kalxeynning hududida unga aylanma yo'llar orqali boriladi.

Kalxeynning kotibasi dumaloqlangan qog'oz sumkacha ko'tarib kirdi va uni stolga qo'ydi.

- Ularning allaqachon toqatlari toq bo'lgan, - dedi u. - Endi qorinlari ham ochibdi. Ayrimlari nonushtadan oldin kelishgandi.

- Hozir tugatamiz, - dedi Kalxeyn qog'oz sochiqlarni ochib, fol'gaga o'ralgan sandvichlarni olarkan. - Xohlaysizmi?

- Rahmat, men ovqatlandim, - Palmer soatiga qaradi. - Ikki? Ikki-yu o'ttizda yig'ilishim bor. Maksiz amallashimizga to'g'ri keladi.

Kalxeyn astoydil ovqat chaynashga tushdi.

- Bilmayman, anavi, yo'lakdagi odamlar nega buncha erta kelisharkin? Ular soat to'qqizgacha uyqudan turmasligimni, demak, bu yerda soat o'ndan oldin bo'lmasligimni bilishadi. Allaqanday jinnilar.

- Va ochlar. - Kotiba ularni qoldirib, chiqib ketdi.

- Makga kelganda esa, - dedi Kalxeyn ovqat chaynashdan to'xtamay, - u sizni menga ko'p haftalardan buyon kerak bo'lgani yo'q.

вЂ”U vazifasini bajarib bo'ldi вЂ”k, to'g'rimi?

- U ikkimizni birdek tushurib ketdi, shuni nazarda tutyapsizmi?

Kalxeyn sandvichlardan birini ikki tishlashdayoq yeb tugatdi va boshqasini qo'liga oldi.

- Bu - siz bilan tuzilgan shartnoma edi, - tushuntirdi u og'zi bo'shagach. - Biz esa hozir boshqacha shartnoma tuzamiz. Men hech qachon sizga natija kafolatlanadi deb hisoblashga izn bermaganman.

- Shunday.

- Endi, o'sha gap aytili deb hisoblang. Ayrim narsalarni kafolatlay olaman. Lekin buni emas. Bizda, shtatning markazida bir dunyo primadonnalar bor. Men sizni ishbilarmonlar bilan ta'minlay olaman, biroq biz islohot deb yonib turgan guruhlar va bunga yanada mushtaq guruhlarga egamiz. Hatto million yilda ham men bu kimsalar hamma narsani yamlayotgan tijorat banklari, ularning saylovchilari uchun, o'zimiz uchun ham foydali ish qiladi deb shaxsan ishonira olmayman. Fikrimni tushundingizmi?

- Unda bironta yangilik yo'q. Bizga hamisha sotuvchilar, sug'urta agentlari, ko'chmas mulklarni sotish bo'yicha agentlarning boshliqlari kerak.

- Bularning hammasi mayda sadaqalar, - dedi Kalxeyn ovqatini yeb bo'lib. - Siz buni yaxshi bilasiz.

- Albatta, har bitta mayda agent aytarli katta kuch emas, lekin ular birlashsa, qudratli kuchga aylanadi. Bizning ixtiyorimizda bunday agentlardan anchaginasi bor. Jamg'arma banklaridan kattarog'ini ham taklif qilish mumkin.

- Markazdagi senatorlar mana shunday bo'lmag'ur narsalarga aralashadi deb o'ylaysizmi?

- Balki siz uchun bo'lmag'ur narsadir, - dedi Palmer, eski maqolni biroq o'zgartirib, - ularga bu non bilan moydek yoqadi.

Kalxeynning yuzi tabassumdan qizarib ketdi. Biroq shu zahoti yana jiddiy tus oldi.

- Men hazillashayotganim yo'q.

Palmer suhbatdoshiga xafa bo'lgandek qaradi.

- Nima deyishimni ham bilmayman, - dedi u. - Gap shunchalik borgan ekan, unda sizni nima qiziqtiradi?

- Bu ikkimizning o'rtamizdagi boshqa shartnoma, Mak.

- Haligi, ochishni xohlamayotganingizmi?

- Bilganimda, sizga shu zahoti aytardim. - Kalxeyn sumkaga qo'l tiqib, qahvali termos va shirin kulcha oldi. - Chin so'zim, men hozircha bilmayman.

- Shunday bo'lishi mumkinmi? Men o'ylovdimki...

- Shartnomaning ikki tomoni ham aniq bo'lishi kerak, - deb uning gapini yakunladi Kalxeyn. - Yo'q. Biz Mak bilan ko'p narsalarni boshdan kechirganmiz. Agar u arziydigan ish desa, men olaman. Boshqa birovga, balki, ishonmasdim. Biroq Makga mutlaqo ishonaman.

- Faqat uning birja bo'yicha maslahatlariga emas.

- Birja bo'yicha maslahatlaridan tashqari, - Kalxeyn kulchadan tishlab, qahva ho'pladi. - Biz birgalikda katta yo'lni bosib o'tdik.

Siyosatda yigit kishining boshiga nimalar tushishi mumkin bo'lsa, barini ko'rdik. Kutilmagan narsalar kam qolgan chiqar. Mak siyosiy faoliyatimdagi yagona do'stim. Bu ko'p narsani anglatsa kerak.

Oraga uzoq jimlik cho'kdi. Mak Bernsning sadoqati haqida gap ketganda ham Kalxeyn ko'nglini shunchalik ochib qo'yarmikin, deb o'yladi Palmer. Yo'q, unday bo'lmaydi. Lekin bir gapga solib ko'rish kerak.

- U sizga o'xshamaydi. Sizlar butunlay boshqa-boshqa odamsizlar.

- Qanaqasiga boshqa? Har qanday odam ham hayot taqozosiga ko'ra bir-biridan farqlanadi-da. Ikkalamiz bir-birimizdan katta farq qilmaymizmi?

- Farq qilmaymizmi? - Kalxeyn kulchasini yeb tugatdi. - Shunaqangi farq qilamizki...

- Menimcha unday emas, - gapida turib oldi Palmer.

- Bilasizmi, - Kalxeyn yana sumkaga qo'l solib, bu gal muzqaymoq oldi. - Hammasi kelib chiqishda. Pulda. Mening qariyam yomon yashamagan, hamma narsaga ulgurgan. Uning bolalari ko'p edi, hammasi kollejlarni bitirgan. Balki shuning uchun siz ikkalamizning oramizdagi farqni bilmayotgandirsiz. Makning otasi esa, bilishimcha, Bayrutda tovuq sotish bilan shug'ullangan.

Siz bu ish nimaligini bilmaysiz. Butun umr tovuq tozalab, o'zingiz kabi kambag'allar bilan savdolashasiz, yoningizda o'g'lingiz ham shu ish bilan ovora, u ham qashshoqlikning nonini yeydi. Nihoyat, oila jam bo'lib, shtatlarga ko'chib o'tadi. Mak hech qachon kollejni bitirmagan. Uning Garvard haqidagi gaplarini eslashingiz mumkin. Bu gaplarning ostida Koliforniya universitetidagi ikki yillik kechki mashg'ulotlar turibdi. U o'qishni tashlashga majbur bo'lgan, kunduzgi ishidan tashqari, kechqurun studiyalardan biriga qorovul bo'lib yollangan. Keyin, sochini bo'yab, o'z ishining ustasi bo'lib olganidan keyin Mak shaxsiy kompaniyasini tashkil qilib, Garvarddagi uch kunlik yozgi seminarida qatnashdi. Endi esa hamma narsa joyiga tushdi. Mana, shuning uchun ham men Mak bilan siz boshqa-boshqa toifa odamlarsiz, deyman. Mana, nima uchun siz unga ishonmaysiz.

- Men bunday deganim yo'q.

- To'g'ri, siz emas, men shunday dedim. - Kalxeyn yog'och qoshiqchada muzqaymoq yeb, gapida davom etdi. - Balki unga ishonmasdan to'g'ri qilarsiz ham.

- Meni butunlay dovdiratib qo'ydingiz.

- Unga o'xshab o'smagan bo'lsam ham, Makka ancha yaqinman. Men shu yerda tug'ilganman, lekin men bilgan ko'p bolalar eski qit'adan kelgan. Uning ichki kechinmalarini tasavvur qilaman. Unga o'xshagan odam boshqalarni ko'rgani ko'zi yo'qligini ham bilaman.

- Meni yomon ko'radimi?

Kalxeyn indamay qoldi, nimadir demoqchi bo'ldi-yu, noiloj Palmerga qaradi.

- Siz aqlli odamsiz. Biror marta sizni nima uchun yollaganlarini o'ylab ko'rganmisiz?

Palmer bosh irg'adi:

- Bir nechta sabab bo'lgan. Rostini aytganda, gap Mak haqida ketayaptimi, asosiy sabab - Berkxardt uni yoqtirmaydi.

- Aqlli gap. Endi o'zingizni Makning o'rniga qo'yib ko'ring. U, sizningcha, Berkxardt yoki otasi intilgan bu buyuk kattakon mamlakatdagi boshqa har qanday Berkxardtlarga qanday munosabatda bo'ladi?

- Tushunaman.

- Tushunganingizga sabab, men manzarani to'g'ri chizib berdim, - Kalxeyn oldinga intildi. - Lekin siz his qilolmaysiz. His qilolmaysiz ham, chunki siz men yoki Makga nisbatan Berkxardtlar dunyosiga yaqinroqsiz.

- Demak, gap bu yoqda ekan-da, - o'ychanlik bilan dedi Palmer.

- Men uning eng yaxshi do'stiman, - javob berdi Kalxeyn, - lekin uning ko'nglidagi har bir qorong'i puchmoq uchun javob berolmayman. Mening boshimni ham ko'plab berkxardtlar aylantirishdi. Bilasizmi, ikki irqning qo'shilishi hamisha qiyin kechadi. Biroq bu ikki, ya'ni irland va italyanning qoni qo'shilsa bormi, ehtiyot bo'lavering! Bunday odam deyarli bitta livanlikka teng.

- Hm, - Palmer soatiga qaradi. - Garvardni bitirgan do'stimiz bizni ko'rishni xohlamayapti, shekilli.

Kalxeyn yayrab kuldi:

- Bu gaplarni unga aytib o'tirmang, - u o'rnidan turdi.

- Tashvishlanmang. - Palmer ham o'rnidan turdi. - YuBTK aksiyalari haqidagi gaplarimni ham birovga aytmang. Biroq bir nechtasini sotib oling.

Palmer chiqib ketishi bilan Kalxeyn qaytib o'tirib, sumkasidan konfet oldi.

Qirq Birinchi Bob

Palmer yig'ilish boshlanishiga bir daqiqa qolganda bankga yetib keldi. Ochiq taklif qilinmagani uchun majlis boshlangandan keyin kirishni mo'ljalladi. Shuning uchun zaldagi reklama varaqalarini ko'zdan kechirib, mijozlarni erinmay kuzatib, to kassirlar payqab qolmagunlaricha o'zini sezdirmay aylanib yurdi. YuBTKda xizmat qiluvchi har bir xodim ma'lum axloq-odob qoidasiga amal qilishi zarur. Biroq bank peshtaxtalari orqasida turib xizmat qiladiganlar uchun maxsus talablar joriy etilgan. Birinchi navbatda ularning tashqi jozibadorligi e'tiborga olinardi. Ikkinchidan, ovozlari yoqimli bo'lishi, ziyoli ko'rinishi, xullas, ayollar haftasiga oladigan sakson dollarlarga, erkaklar bir yuz o'n dollarga munosib bo'lishlari lozim edi. Ular o'z ishxonalari - banklarining namunasiga aylanishlari shart hisoblanardi.

Soat ikkiyu qirqda Palmer liftidan ko'tarilib, Garri Elderning xonasi tomon yo'l oldi. U bugungi yig'ilishdagi kun tartibiga qo'shimcha band - Jet Texning iltimosiga nisbatan qo'llaniladigan o'zaro suhbat chog'ida вЂњBuyuk Koinot qarzi вЂќ sifatida eslatib o'tgandi.

Palmer Bufaloda nutq so'zlashga tayyorgarlik ko'rayotgani sabablimi yoki Mak Berns bilan ish haqida gaplashishi zarurligi uchunmi yoki boshqa biron ish bilan band bo'ladimi, xullas, Berkxardt: вЂњBu yig'ilishga borma, Vudi, vaqtingni bekorga o'tkazma вЂќ deb taklif qilgan edi. Shu sababli bo'lsa kerak, Palmer xonaga kirib, o'tirganlarga salom berib, o'zi ham o'tirishi bilanoq, Berkxardtning gapi og'zida qolib, kalavasining uchini yo'qotib qo'ydi. Nihoyat, u o'zini qo'lga olib, tilga kirganda Palmer Jet-Texning iltimosi kun tartibiga birinchi qo'yilganini, boshqa bandlar ko'rilmay qolishi ham mumkinligini tushundi.

- Aytib o'tganimdek, - dedi Berkxardt, - salom Vudi! - Jet-Texning maxsus vazifalarini bajaruvchi bo'limi ertaga shaharga zarba beradi. Biz ularga katta zalda tushlik beramiz. - Irma, hozircha hech narsa yozish kerak emas va bu tushlik sho'rvadan tortib, shirinlikkacha, chamasi, toshdek botadi.

Kotiba qalamni joyiga qo'ydi...

Bankning vitse-prezidenti va kotibi bo'lgan Klifson Mergendalga birja an'analarini sun'iy yuksaltirish kabi qator majburiyatlar berilgandi. Maxsus tadqiqotchilar guruhi bilan u YuBTK boshqaruvidagi fondlardan birortasi ham xatoga yo'l qo'ymasligini tekshirib borishi kerak edi. Kliff Mergendal Palmerdan birmuncha yosh bo'lib, YuBTKga ham urushdan keyin Uolt-Stritdagi dallollik idorasidan ishga o'tgandi. Berkxardt, u va Elder navbati bilan bankka direktorlik qilishgan va Mergendal, Berkxardtning hisobga olmaganida, YuBTKning ko'pgina aksiyalariga egalik qilishardi. Palmer ularni kuzatib o'tirib, Kliffning kuchi nimadaligini va muvaffaqiyati sabablarini angladi. Yumshoq, och rangli bakenbard bilan qoplangan kichkina va uzunchoq yuzi unga ishonish mumkinligini bildirardi. Kliffning ko'zlari to'q kulrang bo'lib, kiprik qoqmas va sokin boqardi. Unga sizlar pulingizni ham, hayotingizni ham ishonasizlar deb o'yladi Palmer.

Qisqasi, u juda yaxshi odam bo'lib, unga to'la ishonish mumkin edi.

- Uni bunday yoqimsiz bo'lishiga hojat ham yo'q edi, - derdi Kliff sokin, yumshoq ovozda. - Hammasi o'zaro ishonch asosida yuz beradi. Biz iltimoslarni o'ta sinchiklab ko'rib chiqdik, afsuski, iqtisodiy vaziyatning ayrim noaniqliklari tufayli va havo kosmik sektordagi o'ziga xos xususiyatlar va boshqalar tufayli...

- Mayli, - davom etdi Berkxardt, - endi qay yo'sinda ishlashimizni kelishib olaylik. - U Mergendalga o'girildi: - Klifton, Archi Nikosning bugungi kayfiyati qanday?

Mergendal javob berishga og'iz juftlayotgandi, Palmer xo'jayinning savolini ichida takrorladi. Bu bilan Berkxardt Mergendalga ortiqcha ishonmasligini bildirmoqchimi? Balki shu bahonada Berkxardt Palmerga rahbarlik uchun bo'lajak kurashda birga bo'lamiz deb ishora qilmoqchimi? Bu pati yulingan chumchuq Palmer bilan bitimga kelishmoqchimi? Unday bo'lsa, nega u Palmerni yig'ilishga taklif etmadi? - ... Mening bilishimcha, - gap boshladi Mergendal, - u batamom betaraf qoladi, ikki tomon bilan do'stona aloqalarini uzmaydi, zayom masalasi ijobiy hal bo'lishiga umid qiladi, agar zayom berilmaydigan bo'lsa, uni ham to'g'ri tushunishga tayyor.

- вЂњAgar вЂќga balo bormi? - po'ng'illadi Berkxardt. - javob salbiy bo'lishini Archi yaxshi bilardi-ku. Bu haqda unga xabar berilgan.

- Barcha eshiklarni ochib qo'ymasa, u Archi Nikos bo'la olarmidi?

Garri Elderning ovozi hammanikidan kuchli jarangladi:

- Zayom masalasining ijobiy yechimi Archi uchun nihoyatda zarur. U har qanday ishni qilishi mumkin, ammo betaraf turolmaydi.

U boshqa daromad manbalarini izlamaydi deb meni ishontirib o'tirmanglar.

- U shunga o'xshagan gaplarni valdiragan edi, - tasdiqladi Mergendal.

- Qanday daromad manbalarini? - so'radi Palmer. - Bunaqa pullarni kim beradi?

Berkxardt kulgidan o'zini ancha vaqt to'xtata olmadi.

- Aniq bilamanki, Archining Yevropadagi hamkorlari foydali takliflarga har doim tayyor.

- Yevropaning qaysi burchagidan shunchalik bo'sh mablag'ni topa olasiz? - qiziqsindi Palmer.

- Topish mumkin, - uni ishontirishga urindi Berkxardt. - Archi umumiy bozorga qo'shilgan mamlakatlar sindikatini jalb eta oladi.

Ular bizning biznesimizdan kichik bir luqmani xohlagan paytda uzib olishga qodir. Yevropa tomonidan boshqarilayotgan Jet-Texni ko'z oldingizga keltiring. - U yana kuldi. Ularni yutib yuborishdan boshqa iloji qolmagan Jo Lumis va Barni Kinchni tasavvur qilib ko'ring.

- To'g'ri, - dedi Palmer. - Ularga Qo'shma Shtatlarning pullari kerak. Bizning pullarimiz.

- Ularga beradigan pulimiz yo'q, - e'tiroz bildirdi Berkxardt. - Hammasi ravshan. Yuz minglab hojatmandlarga yarim milliardni qarzga berib yuborsak, qancha daromad ko'rishimizni o'ylab ko'ringlar.

- Aqlga sig'maydigan g'oya.

- Faqat Kinchga emas, - dedi Mergendal. - Unga bu pullar zarur. Juda zarur.

- Yonib ketayaptimi? - so'radi Garri Elder. - Qanday falokat yuz berdi?

19 Kitoblar Olami | Sever.UZ | Uzsmart.UZ

- Mendagi ma'lumotlarga ko'ra - hech qanday, - tez javob berdi Mergendal.
- Zarur bo'lsa, - gap qo'shdi Palmer, - foiz stavkasi yuqori bo'lishiga ko'nadimi?
- Qancha miqdorda? - Baqirdi Berkxardt. - Olti foizmi? Yettimi? Bekorga tavakkal qilmasligimiz uchun biz uni o'n ikki foizga ko'tarishimiz kerak. Lumis yoki Kinch o'n ikki foiz to'lashini tasavvur qila olasizlarmi? Sudxo'rlik-ku, bu. Mergendal qalamni olib, boshmaldog'i tirnog'iga ura boshladi.
- Ish uslubi sizni qiziqtiradigan bo'lsa, - dedi u, - asosiy narsa shuki, Kinchning chekinib, chiqib ketishi va borgan joyida muzokaralarni davom ettirishi uchun boshpana berish lozim.
- Barni muzokara olib bormaydi, siz... - Berkxardt kotiba oldida so'kinib yubormaslik uchun to'xtab qoldi. - Muzokaralarni Lumis olib boradi. Barni o'z kartalari, chizmalari va yana allanimabalolari bilan xo'rak vazifasini bajaradi. Nega men, onasini emsin, Lumis uchun chekinadigan teshik topay deb qayg'urishim kerak?
- Garri Elder gapga qo'shildi:
- Chamamda, biz bir joyda depsinib qoldik. Sizning usulingiz - в Ёњ Yo'q! Ёќ deb baqirish va jo'nab qolish. Shundaymi?..
- Quloq solinglar, - iltijo qildi Mergendal, - halol ish olib borish uchun bunaqa gaplar to'g'ri kelmaydi. Jet-TeXning yordami bilan kattagina mablag' olish imkoniga egamiz. Ularning tumshug'i tagida eshikni yopishimizga hojat bormi?
- Agar shunday qilsam, - dedi Berkxardt ham sekin va qat'iy, - ishonchingiz komil bo'lsinki, ular eshik orqasida kutib turishadi. Ularga katta mablag' kerak...
- Mergendal qalamini olib, ochiq turgan portfeliga tashladi. Nimadir demoqchi bo'ldi-yu, ammo o'ylab qoldi va sigareta chiqardi. U chekar ekan, Palmer bu kishi qandaydir bir qarorga kelish uchun ikkilanayotganini ilg'ab oldi.
- Qani eshitib ko'ringlar-chi, - nihoyat o'ychanlik bilan gapirdi Mergendal, - o'zinglarni Kinchning o'rniga qo'yib ko'ringlar-chi, yoki Lumisning o'rniga. Rad javobini olsangiz, nima qilgan bo'lardingiz?
- Noqulay jimlik cho'kdi. Kotiba Irma o'rindiqdan egilib, Mergendalga kuldon uzatdi. Qaydlar daftarchasiga hech narsa yozilmagan edi...
- Bir daqiqa, Kliff, - uning gapini bo'ldi Palmer. Hamma, hatto Irma ham o'ziga qaraganini ko'rib turardi. - Fikrimni aytish uchun bir soniya ijozat bering.
- Faqat bir minut, - xo'mrayib ruxsat berdi Berkxardt.
- Bu yerda shuncha bildirilgan fikrlarga qaramay, men baribir qarz berilishini yoqlayman. Men dastlab, в Ёњ hav Ёќ deb rozi bo'lib, so'ng mo'may foyda olish yo'llarini o'ylagan bo'lardim. Foiz stavkasini yettigacha ko'tarar yoki muddatini o'n besh yilga qisqartirar edim yoki yana bir foydali yo'l izlab topardim. Men baribir, qarz berishimiz kerak, deb hisoblayman.
- Bu, ta'bir uchun meni kechirasizlar, - hiqilladi Berkxardt, - Qo'rloqlar topgan eng yaxshi yo'l.
- Masala biz o'ylagandan ko'ra ancha jiddiy, - e'tibor bermay davom etdi Palmer. - Va... - Yana bir lahza to'xtab, hammaning diqqati o'ziga qaratilganini his qildi. - Jet-TeX, fabrikalar, ixtirochilar, moddiy buyumlar ishlab chiqaruvchilarning biznesi uchun qarz ajratish butunlay boshqa narsa. Bunday qarz ish haqi yuqori darajada saqlanib qolishiga ko'mak beradi. Bu o'z navbatida pul aylanishiga imkon yaratadi. Bunday usul mamlakatni rivojlantiradi, bu...
- Aqli ojizlarga sotish uchun ko'p miqdorda yangidan-yangi yaltiroq buyumlar ishlab chiqishga imkon beradi. - Gapini kesdi Berkxardt.
- Vudi, ezmalikni yig'ishtir, onangni emgur. Hali qiladigan ishlarimiz ko'p.
- Agar takliflarimni eshitishni istamasanglar, - dedi Palmer, - agar yetarli pulimiz bo'lsa, kelinglar, uni arziydigan ishlarga sarflaylik.
- Biz kimmiz o'zi? - darg'azab bo'ldi Berkxardt. - Sen o'zi kimsan? Nega bu ishlarga tumshug'ingni tiqayapsan? Irma, xudo haqqi, bu bema'ni gaplarni yozib o'tirmang, milliy iqtisodiyotimiz yo'lga qarshi chiqishga kim huquq berdi senga? Kim senga iste'molchilar huquqi himoyasini topshirdi? Agar bu tentaklar borgan sari yana qarzga botishni xohlayotgan bo'lsa, ularga yordam qo'lini cho'zish kerak, o'g'lim! Ularni majbur qila olmaymiz. Mutlaqo! Biz ularning talabini bajarib, pul ishlaymiz. Ularning o'zi cheklanmagan shaxsiy qarz olmoqchi bo'lsa, bunga yordam beramiz.
- Aynan sizning mana shunday munosabatingiz. - Javob berdi Palmer, - ularga o'zi uchun har kuni yanada chuqurroq go'r qazishga yordam beradi. Bu baxti qaro tentaklar qarzlarni to'lash uchun pulni qayerdan oladi?
- Bema'ni safsata, - dedi Berkxardt. - Vudi, agar seni bilmaganimda, kechirasiz, Irma, bankka qanday kelib qolganingga hayron bo'lardim...
- Bankirlik - sharafli kasb, - e'tiroz bildirdi Palmer. - Buning ustiga, juda qadimiy kasb.
- Garri Elder xavotirlanib kuldi.
- Reglament. O'z ishlarimizga qaytaylik, janoblar. Sirasini aytganda, ko'p jihatdan Vudi haq. Agar qarzga bog'liq ehtiyot choralarini ishlab chiqa olsak, men uni yoqlagan bo'lardim.
- Hali shundaymi? - Berkxardt sakrab turdi. - Sen ham u tomondamisan, Garri? Siz ham yo'lini qilib, kurashdan sirg'alib chiqmoqchimisiz?
- Tinchlaning, - g'o'ng'illadi Elder, - o'tiring, Leyn. Berkxardtning yuzi qizardi. Och-ko'kish ko'zlari qisildi.

Qirq Ikkinchi Bob

- Tun yarmida Palmer oxirgi juftlarni - Jejn, Edisning xolasi va Tima Kervini uchinchi eri bilan eshikkacha kuzatib keldi. Keyingi ayol Edisdan sal kattaroq, ammo baland bo'lyi edi. Ular N'yu-Yorkdan ellik chaqirim uzoqlikda yashar, yarim kechada qiynalmaslik uchun. в Ёњ Muqaddas Reyjisв Ёќ mehmonxonasidan bir xona olishgan ekan. Xayrli tun tilab, xayrlashayotgan chog'ida Palmerning esida qolgani faqat shu edi. U tashqaridan kirib, xonaga kirayotgan sovuq havodan nafas olib, yo'lakda turar ekan, fikri tiniqlashib borayotganini his qildi. Keyin u ikki qavatni egallagan mehmonxonaga kirib, olov yonib turgan kamin oldiga o'tirdi.
- Natija ravshan emas, - dedi xonaning narigi burchagida turgan Edis.
- Nima?
- Bu o'ziga xos tajriba bo'ldi, azizim. Sakkiz kishidan iborat guruh binoni to'ldira oladimi? Javobi ma'lum: yo'q.
- Achinaman, - g'o'ng'illadi Palmer.
- Bu sening aybing emas. - Javob berdi Edis kulib. - Endi bilib oldim. Hali ham sakkizta quvnoq odam buni yaxshiroq uddalay olardi deb o'ylayman.

- Ularning oltitasi bankir va ikkitasi xotini bo'lsa, - o'ychanlik bilan javob berdi olovga tikilib o'tirgan Palmer, - rosa o'ynab-kulish qiyin.

- Yanagi safar o'n ikki kishini taklif qilamiz. Shunda hammasi ajoyib o'tadi deb o'ylayman.

Palmer boshini ko'tarib qaradi va Edis kichkina sharob stakanini maydalangan muz ustiga qo'yayotganini ko'rdi. Hozir u drambun yoki benediktin quyadi-da, sovutib ichadi.

- Menga ham tayyorlab ber, - iltimos qildi u.

- Hozir.

- Gaplaringga qaraganda, - davom etdi u, - bugun zerikarli bo'ldimi?

- Zerikarlimi? Bilmadim. Balki bunga xonamiz sababchidir?

Palmer bosh chayqadi.

- O'zlari aybdor. Hammasidan oldin men. Sen Jeyn bilan eridan boshqa hech kimni tanimas eding. Men esa bilardim. Tushlik ko'ngildagidek o'tdi. Berkxardt ish yuzasidan gaplashib olaylik deb meni deraza yoniga chorlagandan keyin sovuqchilik boshlandi.

- Nimani muhokama qildinglar o'zi? - so'radi u muz ustiga yana bitta stakan qo'yaturib. - Ish yuzasidan suhbatdan ko'ra falsafiy bahsga o'xshab tuyuldi.

- Menimcha, - dedi Palmer stakanlar qanday to'ldirilayotganini kuzatar ekan, - ayni shu narsa bu qari kalxatga yoqmadi. Falsafiy bahslarga uning toqati yo'q.

- Chamamda u seni qoloq odam deb hisoblasa kerak.

- U meni zamon bilan birga yurolmaysan, deb ayblaydi.

Bir muddat jim qolishdi. Ularning uyidan ancha uzoqlikdagi cherkov qo'ng'irog'i o'n ikki marta bong urdi.

- Haliyam sovumadimi? - so'radi Palmer.

Edis bosh chayqadi.

- Men biladigan bankirlar ichida, - dedi u, - faqat seni qoloqlikda ayblab bo'lmaydi. Qachondan beri zamondan orqada qolib ketding?

- O, bu juda murakkab, chalkash masala, chamasi, buning javobi, mening taxminimcha, ellik yillardan keyin aniqlansa kerak. Bundan tashqari, bu muammo batamom akademik tadqiqotlar doirasida qoladi, chunki e'tirozlarimga mutlaqo e'tibor berishmayapti.

- Shamol tegirmoni bilan jang qilishyaptimi?

U bar oldidagi baland o'rindiqqa o'tirdi.

- Bu borada kim bilan gaplashgan bo'lsam, hammasi sen nohaqsan deyishmoqda. - U muz solingan idishga ko'z tashladi. Qirov bosgan stakanchalar ham unga qarab turishgandek tuyular edi.

- O'zing ham ishonmaysan-ku.

- Haqligimga to'la ishonaman. - U istehzo bilan jilmaydi. - Balki amaliy jihatdan nohaq bo'lishim mumkin. Nari borganda, men bu yil yoki keyingi yil hisobiga adashayotgandirman.

- Bemalol gaplashib olishni xohlaysanmi? Yoki hammasi tugagandan keyin nima gap bo'lganini aytib berasanmi?

- Qari Berkxardt dan eshitgansan deb o'ylagandim?

Uning ovozi xonaning barcha burchaklariga tarqalib ketgandek tuyuldi.

- Men boshqalar bilan halol gaplashganman.

- Mayli. Gap cheklanmagan iste'mol qarzlari ustida ketmoqda. - U xo'rsindi. - Sovib bo'ldimikin?

Edis bir stakanni olib, Palmerga uzatdi:

- Iliq drambun ichishni xohlasang...

Palmer ozgina ichib, liker sovib bo'lgan deb hisobladi.

- Ko'ryapsanmi? - deb gap boshladi u, - vaqti kelib, hamma qarzdorlar qarzini to'lab bitiradi - bu amalga oshmaydigan narsa; yoki iqtisod shishirilgan shardek yorilib ketadi. Qarz to'lash muddatlari qattiq siqib qo'yilgan, berilgan qarzar naqd pul bilan qoplanmagan, vaqti kelib fabrikachilar ko'tara savdo firmalaridan haq talab qilishga majbur bo'ladi, ular esa mayda savdogarlardan talab qiladi, bunisi ichte'molchilarni qisadi.

- Nahotki iste'molchilar to'lashga qodir bo'lmasa?

- Ular qarz muddati uzaytirilgan fabrikachilarga qarashli korxonalarda xizmat qiladilar, sog'lom aql egasi bunday sharoitda zarur mollarni ishlab chiqarishga qodir emas. Ular ishlab chiqarishni rivojlantirish uchun ishchilarni qisqartirishga majbur. Ishsiz qolgan odam qarzlarni to'lay olmaydi. Tushunasanmi?

Edis boshini liqillatdi va o'z stakanchasini muz orasidan ohista oldi.

- Men hammasi avtomatlashtirishga bog'liq deb o'ylar ekanman.

Palmer Berkxardtga o'xshab achchiq istehzo bilan kulib qo'ydi, so'ng bu qiliqni qachon o'zlashtirib oldim degan xayolga borib, bir laha to'xtab qoldi.

- Mahsulot ishlab chiqarish usuli qarz silsilasini o'zgartira olmaydi. - tushuntirdi u nihoyat.

- Unda tamom bo'lamiz.

- Men bu bema'ni muammoga shunchalik o'ralashib qolganimdan qoloq odam degan nom orttirdim, - Palmer xo'rsinib, likyor ho'pladi. - Ikki narsagina vaziyatni qutqara oladi. Federal zahira tizimi bankirlarga tazyiq o'tkazadi. Oqibatda banklar savdogarlarga qarz berishni kamaytiradi, ular ham o'z navbatida iste'molchilarga nasiya mol bermay qo'yadi yoki iste'molchilar, ochko'z bolalarga o'xshamasdan, o'zlarini katta odamday tutib, atrofga jiddiy qaraydigan bo'ladilar.

Edis o'z stakanini chiroq nuriga solib sinchiklab ko'zdan kechirar ekan:

- Demak, - deb xitob qildi. - Hammasi iste'molchilarga bog'liq ekan-da?

- Shubhasiz.

- Ularga bugun bo'lmasa ertaga kechqurun yoki boshqa ajoyib kunlardan birida, - davom etdi Edis, - parcha-parcha bo'lib ketish xavfidan qutulmasdan turib, o'zlarini katta odamlardek tuta olmaydilar.

Ular likyorni jimgina ichishga tutindilar. Katta bir palyon kamin ichida chirsillab yorildi, mo'ridan mayda uchqunlar yopirilib chiqdi.

- Chamamda, tayyorgarligi yo'q odam uchun bu mavzuda bahs yuritish ancha og'ir kechadi.

- Ammo u bankda bugungi majlis mavzusiga aylandi. Endi hamkasabalarim meni bu masalalardan yaxshi xabardor deb

hisoblaydigan bo'lishadi.

- Ularning fikri qanday?
- Rostini aytsam, bunday masalalarni muhokama qilmaganmiz.
- Kim bilan gaplashgansizlar?
- Hay, men bilmayman. Men reklama va axborot bo'limidagi xodimlarimiz bilan gaplashgan edim.
- Mak Berns bilanmi? - so'radi u.
- Ha, shundayroq. U va miss Kleri bank ishlarida hech narsani tushunmaydilar...
- U reklama va axborot bilan shug'ullanadimi?

ВЪНЪKo'rayapsanmi, - dedi ichida Palmer, - ko'rayapsanmi?ВЪНЪ Ammo ovoz chiqarib: - U Berns bilan munosabatlarimga vositachilik qiladi, - dedi va chuqur nafas olib, gapni chalg'itishga urindi. - Ularning biri ham bank ishlarini tushunmaydi...

- Miss Klerini ishga kim yollagan? - so'radi Edis bo'linib qolgan mavzuga qaytib.

Palmer yelkasini siqdi.
- Men kelganimda ishlar edi.

- U chiroylimi?

Palmer asta kulib qo'ydi...

- Har kim o'z imkoniyatiga qarab hayot kechiradi, - dedi u. Ovozi kattakon xonada g'alati aks sado berib jarangladi. - Yaxshi ta'minlangan oilaning o'g'illari ham. Hatto, - qo'li bilan uni ko'rsatib, qo'shib qo'ydi, - qizlari ham. Mening qo'limda bank xo'jaligi bor. Men u bilan shug'ullanaman. Ochiqchasiga ayta olaman: bu sharaflı kasb. Men ishonamanki, u ayol ham kerakli ijtimoiy vazifasini bajaradi. Agar, vazifani bajarmay qo'ysa, u men uchun yo'q narsaga aylanadi. Nima haqida gapirayotganimni tushunasanmi?

- Tushunaman. Bu juda qayg'uli.

- Ha, qayg'uli, - qo'shildi u, - chunki bank ishlari ba'zi zarur vazifalardan ozod qiladi, xuddi ilon ham o'zini siqib turgan terisini tashlaganga o'xshab. Bank kuch bag'ishlashi, qo'llab-quvvatlashi, himoya qilishi lozim. Bankning asosiy vazifasi - jamg'arish.

- Shunday edi, - dedi Edis, - endi o'zgarib bormoqda.

- O'pkasi ishlayapti. Yuragi qonni haydayapti. Ba'zi vazifalar o'zgartmaydi. Agar o'zgarib ketsa, oqibati o'lim.

- Xudoyim-ey, Vuds, men hatto tasavvur ham qilolmagan edim, sen...

- Men ham tasavvur qilmaganman, - gapini bo'ldi u. - Faqat munosabatim qandayligini bilardim.

- Bu darajada qattiq kuyunishimni bilmagan edim. Ammo bugungi majlis meni butunlay maydalab tashladi. Mayli, nima bo'layotganini senga aytib beraqolay.

- Nima bo'layapti?

- ВЪНЪJet-Tex interneshnlbЪНЪ. Ularga nihoyatda past foizlar bilan ko'p miqdorda qarz kerak. Biz ularni rad etdik, sababi, bu pullarni kichik qarzdorlarga bo'lib bersak, katta daromadga ega bo'lamiz, ular esa yanada qarzga botib qolaveradi. Agar Jet-Tex bizdan qarz ololmasa, bankni butunlay qo'lga kiritishga harakat qiladi.

- Jiddiy gapirayapsanmi?

- Ularning niyati jiddiy. Omonat banklari yangi deymizmi? Yo'q. Bu hayot-mamot jangi. Ammo Jet-Tex qasdma-qasdiga bosimni kuchaytirib bormoqda. Berkxardtni bunga tortib, mag'lubiyat sari sudrab, aksiyadorlar ko'zi o'ngida obro'sini yerga urmoqda. O'zlari esa qo'lga tushgan aksiyalarni mutlaqo xotirjam sotib olishmoqda.

- G'alati.

Edis jim bo'ldi.

- Aksiya bahosi ko'tarilayaptimi?

- Ular ko'tarilib bormoqda.

- Sira o'ylab ko'rmadingmi, - sekin va xayolchan ohangda gapirdi ayol, - Berkxardt qimmatli qog'ozlarini pullab, yaxshigina daromad olishi mumkin-ku.

- Shunday. Men buni o'ylab ko'rganman. Voz kechishga to'g'ri keldi. Bu ishni boshqa biron odam qilishi mumkin, ammo Berkxardt emas.

- Senga o'xshagan birontasimi?..

- Bu ko'p narsalarga bog'liq, Edis.

U boshini chayqadi:

- Vijdon azobimi?

- Bu yerda vijdon azobi hech narsa emas...

U xotiniga o'girilib:

- Men nohaqman, - dedi.

- Nima, azizim? - Uning ovozi xona ichida juda zaif eshitildi.

- Men nohaqman, - takrorladi u ovozini balandlatib. - Bankni bizdan tortib olishga ularning to'la huquqi bor.

- Shundaymi? Unda nima bo'ladi?

- Ularga xalaqit berish uchun mening ham to'la huquqim bor.

- Sen shunday qilasanmi?

- Ha, - dedi Palmer va yana bir marta qattiq ovozda qichqirdi: - Ha!..

Qirq Uchinchi Bob

... Ichki telefon ohista jiringladi.

- Eshitaman, - javob berdi u.

- Qandaydir mister Gauss sizni ko'rmoqchi.

- Kim?

- Qandaydir mister Geyns Gauss. U bilan uchrashuv tayinlanmagan.

- Xudoyim-ey, tez huzurimga olib keling. - Palmer eshikka qarab yurdi. - Kim o'ylabdi buni!

- Olim Geyns Gaussmi? - so'radi Virjiniya.

- Xuddi o'zi, uni Penemyunda asir tushirgan edim.

Palmer eshikni ochdi, ayni zamonda Gauss qabulxonaga kirib keldi. - Gauss! - dedi u qo'lini cho'zib.

Geyns Gauss Palmerdan bir bosh kichkina edi, ozg'in mitti odam, yoshi 60 dan sal oshgan, qora sochlari to'kila boshlagan, chakkalari oqargan...

- Ko'p ham o'zgarmabsiz, - dedi Palmer.

- E, yo'q, o'zgarib ketganman.

Palmer uning qo'lini bo'shatdi, Gauss bir nuqtada turib qoldi. Katta xonani ko'zdan kechirib chiqdi. Nazari Virjiniyada to'xtadi.

- Bu reklama bo'limidagi xodimingiz miss Klerimi?

Gauss qaddini tik ko'tardi, ammo poshnalarini taraqlatmadi. U bir oz egildi.

- Juda mamnunman, miss Kleri.

Virjiniya eshikka qarab yurdi.

- To'g'rilangan nusxasini keyin olasiz.

- Hozir uyga ketasizmi?

- Yo'q, matn ustida biroz ishlamoqchiman.

- Keyinroq huzuringizga kiraman.

- Mamnunman.

Palmer eshikni yopib, Gaussni yozuv stoli yonida turgan oromkursi oldiga olib bordi. Kichkina odam iloji boricha kam joy olishga intilgandek, ehtiyotkorlik bilan o'rindiqqa o'tirdi. Palmer o'z joyiga o'tdi.

- Sigareta chekasizmi?

Gauss chimirilib sigareta olib, tutatdi.

- Bilsangiz kerak, - dedi u. - Jet-TeXga aloqador tarix. Men ilmiy-tadqiqot ishlariga rahbarlik qilaman.

Palmerning yuragiga birov sovuq latta bilan urgandek bo'ldi. O'n besh yil ichida Gaussdan hech qanday darak yo'q edi. Ayni shu kunlarda kirib kelishi ko'p narsani anglatadi.

- Shaharda Barni Kinch bilan birga bo'lsangiz kerak?

- Majlisdan to'g'ri kelyapman. Natijalar, chamasi, sizga ma'lumdir?

- Ha, - Palmer stolga yaqinroq surildi. - Agar sizga foydasi tegadigan bo'lsa, qabul qilingan qarorga qarshi chiqaman.

Nemisning ko'zlari charaqladi.

- Shundaymi? Nima uchun?

- Biz qandaydir bitimga kelishamiz deb o'ylayman. Balki bu siz xohlagandek bo'lmasligi mumkin, ammo siz ozmi-ko'pmi pul orttirib olasiz.

- Pul deysizmi? - Gaussning og'iz chekkalari yozildi.

- Eski do'stligimiz hurmati uchun ba'zi narsalarni sizga aytsam maylimi?

- O'zingiz zarur deb hisoblasangiz. - Kelgusi yildagi tajriba ishlarim uchun ajratilgan byudjet mablag'larining yarmisi la'nati eltuvchi raketa вЂњUotanвЂќga sarflanib bo'ldi.

- Haligi portlab ketayotganmi? U sizga qarashlimi?

- Mening aybim. - Kichkina odam go'yo muvaffaqiyatsizlik imtiyoz beradigandek stulga o'rnashib o'tirdi. - Ochig'ini aytganda, bu ish ahmoqona qalloblik. Suyuq yoqilg'ili dvigatellar chizma taxtalardan tushmay turib eskirib qoladi. Boshqa olimlar bolalar o'yinchog'iga o'xshagan shu ishga qo'l uradi, deb o'ylaysizmi?

Palmer yelkasini qisdi.

- Men, to'g'risini aytsam, bu sohadagi ishlarni kuzatib ulgurolmayapman, - tan oldi u...

Palmer shundan keyin muqarrar ravishda bo'ladigan iltimosni kutib, taraddudlandi.

- Men ham juda achinaman.

Nemis tasdiqladi:

- Boshqa sabablar ham bor. Majlisda birga bo'lamiz, deb kutgan edim. Ba'zi yangi o'yinchoqlarimizdan olib kelganman. Beozor narsalar. Juda yoqimtoy.

- Shundaymi?

- U yerda hech kim qadriga yetmadi. O'ylaymanki, buni siz tushunasiz. Siz ilmiy ma'lumot olgan bo'lsangiz kerak-a?

- Ibtidoiy darajada.

- Juda soz, - davom etdi kichkina odam, - siz ionli dvigatel nimaligini tushunsangiz kerak? U tezlikni gaz yoqilg'isidan emas, ionlarning nurlanishidan, elektr zaryadlaridan oladi. Hamma kompaniyalar shunday dvigatellarga ega. Ammo mening moslamangina zarur bo'lgan tezlatgichni hosil qilib berishga qodir. Harakatchan, o'zgormaydigan, his qilinadigan, faol tezlatgich. Yerda emas, havoda. Havo juda zich. Fazoda esa havo yo'q. Nihoyatda ajoyib.

- Sizning shaxsiy ixtiroingizmi?

Gauss ko'kragiga urib qo'ydi.

- Mening guruhimniki. Fanda ulkan kashfiyotlar qilishga keksalik qilaman. Kashfiyotlarni o'ttiz yoshlilar qiladi. Ammo men birinchi ponani qayerga qoqishni hali ham ko'rsatib bera olaman. Ular quloq solishadi.

- Bu ham katta zavq beradi.

- Hozirgina, - dedi nemis bu suhbatga avvaldan puxta tayyorlangandek, - suyuq yoqilg'i bilan ishlaydigan dvigatellar eskirdi deb aytdim. Siz qattiq yoqilg'i imkoniyatlari nimaligini tushunasizmi?

- Snaryadlar uchun. Uning vositasida tezroq otiladi.

- Kosmik raketalarda ham shunday... Qattiq yoqilg'i vositasida mutlaqo uzoq, Marsdan nariga ham uchib, qaytib kelish imkoniga ega bo'lamiz.

- Maxfiy ma'lumotlarmi?

- Davlat, albatta, biladi. - Kichkina odam qo'li bilan boshini ushladi. - Ular tushunishga, bu yoqilg'i qudratini chinakamiga baholashga qodir emas. Ular zichlashtirilgan. Shunday atama bilan tanishmisiz?

- Zichlashtirilgan? Uni kichik bo'lakchalarga aylantirib tayyorlaysizlarmi?

- Hajmi apteka tabletkalaridan katta emas. Har bir tabletka o'n soniya yonadi. Ko'p ham emas, kam ham emas. Ustida qattiq qoplama bor, u yonishni sekinlashtirib, ta'sir kuchini oshiradi. Bir xil miqdordagi suyuq va qattiq yoqilg'i aralashmasidan kuchli tebranish hosil bo'ladi. Bu tabletkalar juda qulay, ularni saqlash ham oson, xuddi rezinka saqichday gap. Xohishingizga qarab

yonish kamerasiga sekin yo tez tushishi mumkin. Afsonaviy mo"jiza!

- Gapingizga qaraganda, yulduzlarga uchish arafasida turibmizmi?

- Faqat yulduzlargagina emas. Faqat biz xudo qarg'agan kompaniyaning shoxobchalaridan biri hisoblanamiz, pullarimiz turli korxonalariga taqsimlab tashlangan. - Nemis вЂњshoxobchalaridan вЂќ degan so'zni ijirg'angandek talaffuz qildi. - Biz katta imkoniyatlarga ega bo'lgan elektronika sohasida ham ko'p ishlarni amalga oshirdik. Mikrominiaturizatsiya borasida ham. Bu mening soham emas, ammo men ularni ham nazorat qilib boraman. O'n sentli tangadek qisqa to'lqinli uzatgichlarimiz bor. Gugurt qalpog'i kattaligida qabul qiluvchi moslamalarga egamiz. Bugun kunduzi ularni namoyish qildim. Hech kim anglamadi. Tushuntirishga urunib ko'rdim. Biz shu qadar kuchli tezlatkich yaratib beramiz, u mitti quyosh batareyasida ishlaydi, uning yordamida Marsdan yerga juda ko'p yillar davomida radiosignallar yuborib turish mumkin. Bularning hammasi - kuchaytirgich, batareyalar, uzatgich, qabul qiluvchi moslama - hammasi angishvona ichida joylashib ketadi.

- Berkxardt bunga nima dedi?

- Og'zini ham ochmadi. Ko'zlari meni yolg'onchiga chiqarib turdi...

- Ha, sizni tushunaman.

- Bu gaplarning hammasi qayerga taqalayotganini angladingizmi? - So'radi Gauss. - Qattiq yoqilg'ida ishlaydigan eltuvchi raketa, ion dvigateli, mikro aloqa, yoqilg'i elementlari, supermotorlar nimadan darak beradi?.. Aytaylik, Oyga borish bir necha kunlik masofaga aylanib qoladi. O'ning tortish kuchi kimligidan foydalanib, boshqa sayyoralarga yo'l olamiz. - U qo'llarini havoda silkitdi. - Bularning hammasini amalga oshirish qo'limizda, hammasini! Sun'iy kosmik qo'nish maydoni uchun behuda mablag' sarflash kimga kerak? Tayyor tabiiy qo'nish maydoni - Oy turibdi-ku! Jet-Tex ixtiyorida Oyni katta fazo platformasiga aylantirishga qaratilgan barcha ma'lumotlar mavjud. Yulduzlarga uchish yo'lida u dastlabki bir bosqich bo'lib qoladi.

Ikkalasi ancha vaqt jim qolishdi. Palmer kulimsiradi:

- Shoirona. Va juda ta'sirchan.

- To'g'ri emasmi? - Nemis boshini silkitdi, qora ko'zlari yaltiradi. So'ng jim bo'lib qoldi. Yana bir daqiqadan keyin yuz ifodalari so'ndi. Xo'rsindi. Hatto katta bosim ostida yanada kichrayib qolgandek tuyuldi. - Bularning hammasi, - dedi u so'nik, umidsiz tovush bilan, - pul talab qiladi.

- Siz, albatta, hukumat jamg'armalariga umid qilasizmi?

- Biz katta pul irmoqlariga qarab jon-jahdimiz bilan intilamiz, - Gaussning jag'lari xunuk qiyshaydi. - Yarim millionni u tomondan, yarim millionni bu tomondan olamiz. Quyosh sistemasiga qo'limiz yetay deb turibdi, shu ahvolda gadoga o'xshab tilanchilik qilishga majburlamiz...

- Gauss, - dedi nihoyat Palmer, - ish vaqti ham tugab qoldi. Shu yaqin atrofga borib, ichib o'tirib gaplashsak, nima deysiz? Palmer savolini tugatmasdanoq nemis o'rnidan turib ketdi.

- Ajoyib taklif, - dedi u eshikka yuzlanib. Ammo Palmer qo'qqisdan yana to'xtadi.

- Meni lift oldida kutib turing. Ba'zi narsalarni ko'rib qo'yishim kerak.

Palmer Virjiniyaning xonasiga kirib borganda u hamon mashinkasini chiqillatib o'tirardi.

- Sen ko'chirishing emas, tahlil qilishing zarur.

- Tuzatishlar ko'payib ketdi, tushunish qiyin. - U boshini ko'tardi va kutilmaganda kulib yubordi.

- Seni gerr Gauss kutayapti.

- Biz u bilan oz-moz ichmoqchimiz. Unga yordam berishning yagona chorasini shu. - U bo'm-bo'sh xonaga o'g'rincha ko'z yugurtirdi. - Kechqurungi mo'ljalning qanday?

- Hech qanday rejam yo'q, - gapini bo'ldi ayol. - O'zing-chi?

- Telefonning kechqurun shahar bilan bog'lanadimi? Gauss bilan xayrlashgach, senga qo'ng'iroq qilaman.

- Qaysi raqamga ulab qo'yishganini bilmayman.

- Yaxshisi, biron joyda uchrashaylik, maylimi?

- Qayerda?

U o'ylanib qoldi.

- Seni hech kim tanimaydigan joyda. Meni ham. Uchinchi avenyudagi barda.

Ayol manzilni aytdi.

Qirq To'rtinchi Bob

Palmer Virjiniya bilan uchrashiladigan joyga yaqin bo'lgan barni tanladi. O'n besh minut ichida Gauss birinchi stakan viskini ichib bo'ldi va ikkinchisiga qo'l urdi. Ichkilik uning kayfiyatini ko'tarmaganini Palmer sezib turardi. U faqat o'zini nazorat qilib turgan ichki kishanlarni uzib tashladi, xolos. Stolda unga qarama-qarshi o'tirgan Palmer faxrlansa arziydigan katta ishlarni qilib qo'ygan bu odam shu qadar baxtsiz ko'rinishiga hayron qolmoqda edi.

- Na, - der edi Gauss, - NP°, nP°1![5] Hamma narsa meni chetlab o'tdi, P°lter Freund[6] . Hozir yetmish yoshdaman. Otmishdan oshib ketdim! Qismatimga yozilgan omad allaqachon meni tark etgan. U, du kennst[7] , ausgespielt[8] , men bilan birga tamom bo'ldi.

- Omad bilan fan orasida qanday umumiylik bor?

- Tamom. Odam qiladigan hamma ishlar bilan omad qay darajada aloqador deb so'rayapsizmi? Surat chizasizmi? Musiqqa to'qiyasizmi? Raketa qurasizmi? Hammasi o'z vaqtida qilinishi kerak, vaqtida qilish uchun esa omad lozim.

- Ko'p marta muvaffaqiyat qozongansiz. - Palmer uning stakani bo'shab qolganini ko'rib, ofitsiantni imladi.

- Ularni kim biladi? - so'radi nemis. - Ba'zi hamkasblarim butun dunyoga tanilgan. Gaussning nomini dunyoda kim biladi? Sizga aytishim mumkin. - U jarangdor ohangda qattiq kuldi. Bu ovoz Palmerning qulog'ini teshib yuborayozdi. - Mening ismim fizikada juda mashhur. Ha-da, mening ismim. Siz Karl Fridrix Gaussni eshitganmisiz? Matematikani? Magnetizm asoschisi?

- Eshitganman deb ayolmayman. U qarindoshingizmi?

- Hamma shunday deb so'raydi... Qarindoshim emas. Hech kimim emas. Shunday nom bilan yashaydigan fizika ne chog'lik og'ir bo'lishini bilasizmi? Xuddi Gyote ismi bilan tug'ilgan shoirdek gap... Nima uchun, - xitob qildi Gauss - Nima uchun fon Braunga har doim pul topiladi-yu, nega Gaussga yo'q?

- Hukumat bilan bevosita aloqada ishlasangiz bo'lmaydimi?..

- Bo'lmagan gap. Bu yoqqa dastlabki kelgan paytimda hukumat meni o'z qanoti ostiga oldi, ulkan, yumshoq bu qanot ostidan

ko'plab ablahlar makon topishi mumkin... ammo kanalizatsiya trubasi ichida yashagandek bo'lasan. Havo yo'q. Hech qanday g'oya yo'q. Intilish yo'q. Yangi yo'nalishlarni hech kim izlamaydi. Xudoyim-ey, men chalg'ib ketdim. Adashgan kekxa odamman. O'ttiz-o'ttiz besh yoshdan keyin siz yangilik yaratolmaysiz. Yuksak ilhom daqiqalari sizni bezovta qilmay qo'yadi. Siz daholikni tajriba va ayyorlik bilan almashtirasiz. Fikr bo'laklarini yig'asiz, boshqalar amalga oshirilmagan g'oyalarni to'playsiz, yoshlarni birlashtirasiz va juda kichkina bo'lsa ham qandaydir shaxsiy kashfiyotingizni yaratasiz. Shunda boshingizni silashadi. Hukumat buyurtmalaridan birinchilar, qatorida voz kechishga urinib ko'rdim. Yana hisobda adashibman. Omad qaytib kelmadi.

- Men Jet-Textdagi sizning guruhingiz boyagi yangi narsalarni yaratgan deb o'ylagan edim.

- Sizga aytgan o'yinchoqlarnimi? - Nemis viski xo'pladi. - Ular yomon emas. Ammo bir yil, nari borsa ikki yildan keyin

в ЎЎJeneral daynemiksв ЎЎ, в ЎЎBellв ЎЎ va в ЎЎJeneral elektrivв ЎЎ, в ЎЎYunion karbayтв ЎЎ va в ЎЎVestingauзв ЎЎ va

boshqalar ham ularni ishlab chiqara boshlaydi. Men bo'lsam quruq hamyon bilan noma'lumligimcha qolib ketaveraman. Meni yoshimda bu kamsitilish bo'ladi. Bu - tanazzul demakdir. Men tilanchi emas, olimman. Bu Jet-Text... Baxtsizlik keltiradigan... bu narsa. Ish yurishmasligi. Omadsizlik.

- Siz shuhratparast odamsiz, - ohista gapirdi Palmer, - hozirgi yoshingizda bu yaxshi alomat.

- Kasallik alomati. U meni ichimdan kemiradi. Nima uchun u? Nima uchun bu? Nega Gauss emas?

- Balki, - fikrini davom ettirdi Palmer, - siz ham, katta pul talab qilmaydigan narsalar yaratarsiz? Yoki Jet-Textdan boshqa biron tashkilotga o'tganingiz ma'qulmikin?

- Kekxa malay bo'lish uchunmi? Rahmat, bunisi ketmaydi. Jet-Textda hech bo'limganda katta lavozimda ishlayman-ku. Axlal tashuvchi qiroli. - U g'alati bir tarzda qattiq kuldi, stolga qaragan paytida qalin qoshlar ko'zini to'sib qo'ygandek bo'ldi. Axlal tashuvchi qiroli, - g'ong'illadi u. Shu paytgacha istehzoli kulib turgan ingichka labli katta og'zi tekis va ifodasiz bo'lib qoldi.

Palmer hisob-kitob qilish uchun ofitsiantni imlab chaqirdi... Ofitsiant hisob qog'ozini keltirib Palmerning oldiga qo'yganda, Gauss boshini keskin ko'tardi.

- Nima? Sizni kim chaqirdi?

- Mana bu janob, - izoh berdi ofitsiant.

- Men uyga borishim kerak, - dedi Palmer. - Hatto kechika boshladim.

- Ha, - Gauss qaddini bukdi. - Ha, albatta. Sizni tutib qolganim uchun uzr.

- Uzrga hojat yo'q. Sizni men taklif qildim.

- Pullar-chi, qarz nima bo'ladi?

- Gauss, siz tushunishingiz kerak... - deb gap boshlagan Palmer ofitsiant yonida turganini sezib, to'xtab qoldi. U hamyonini olib, yigirma dollarni buklangan qog'oz ustiga qo'ydi. U Gaussning ko'zlari naqadar ochko'zlik bilan o'zini kuzatayotganini his qilib turardi. Ishonging kelmaydi, o'yladi Palmer. mutlaqo tushunib bo'lmaydigan holat. Bu odam har yili kam deganda o'ttiz ming dollardan ko'p daromad qilgan. U yolg'iz yashaydi, bolalari yo'q, chamasi, orttirgan har bir sentni bankaga qo'yadi. Shunga qaramay shu darajada ayanch ahvolga yetganki, Hatto o'z xatti-harakatlarini nazorat qilolmaydigan bo'lib qolibdi.

- Hammaga ma'lumki, - gapini davom ettirdi Palmer, - men qarz masalasiga qarshi emasman, ammo siz so'rayotgan narsani hal qilish oxirgi natijaga bog'liq. Ishonamanki, siz yaxshi ishni ko'ngildagiday yakunlaysiz. Oradan ikki kun o'tganiga qaramay, kechagi gap-so'zlar o'tmishga aylanib bo'ldi; bugun Jet-Textga rasmiy ravishda xabar berildi, hozircha shu ahvolda to'xtab turibmiz. Lumis yangi takliflar bilan chiqishi va muzokaralarni qayta boshlashi mumkin. Men shunday bo'lishiga astoydil ishonaman.

Bilasizmi? Siz pul olishingizni men ham xohlayman. Ixtiyorimda biron-bir imkoniyat paydo bo'lib qolsa, sizga amaliy yordam beraman. Hozirgi paytda esa... bundan boshqa hech narsa qila olmayman.

Gauss horg'in bosh chayqab qo'ydi.

- Men bilaman. Lumis ham aynan shunday degan edi.

Men kutaman. Vaqti kelib pul bo'ladi.

- U shunday dedimi? Qachon?

- Bugun. Avval ham ko'p aytgan.

- Buni qay darajada aniq aytdi? - so'radi Palmer.

- Cheksiz aniqlik bilan. Bu moliyachi ishbilarmonlar sizga ma'lum-ku, - Gauss ko'zlarini qisdi. - Lumisga o'xshaganlar bilasiz-ku. Siz butunlay boshqa odamsiz, eski do'stim.

- Lumis oxir-oqibatda pul bo'lishiga ishonadimi?

- Ishonadi, - achchiq narsa yegandek nemisning yupqa lablari qiyshayib ketdi.

Palmer qo'zg'aldi.

- Gauss, hozir yo'lga chiqmasam bo'lmaydi. Sizga yordam berolmasam ham gaplashib o'tirish menga yoqadi. - U qariya o'rnidan qo'zg'alishini kutib turdi...

Gauss jim o'tirar edi. Palmer yo'talib qo'ydi. Birozdan keyin butunlay o'zini eplolmay qoladi, degan xayolga bordi. Gaussga uch stakan viski olib berganiga, umuman, ichirib qo'rganiga pushaymon bo'ldi.

- Gauss, - dedi u, - tobingiz qochyaptimi?

Kichkina odam kiprik qoqyadi. Nigohini ko'tarib, Palmerning yuziga tikildi.

- Sizga ayrim narsalarni aytib beraman, - dedi u sokin, ammo bo'g'iq ovozd. - Ular meni bu yoqqa yuborishgani yo'q. Men o'zimni vakil bo'lib kelgandek ko'rsatdim. Buni hatto bilishmaydi. Bizning tanish ekanligimiz, ularning xayoliga ham kelmaydi.

- Hammasi o'zingizdan chiqqan g'oyami?

Gauss bosh silkidi.

- Marhamat, o'tiring.

Palmer devordagi soatga qaradi. Virjiniya bilan uchrashuvga o'n daqiqa qolgan edi.

- Faqat bir-ikki minutga, - dedi u Gaussning qarshisiga o'tirar ekan. - Tez yetib bormasam bo'lmaydi.

- Albatta, - Gauss Palmerni emas, stol ustidagi suratga qarab kuldi. - Bu erkak kishining surati, - dedi u barmog'i bilan nuqib.

- Bu temir tasvirdek gap. Ayni zamonda Mars sayyorasiga o'xshaydi. G'alati. - U jilmaygan holda hech narsa demasdan uzoq o'tirdi.

- Gauss, men kechikypman.

- Ha, ha, ha. - Qariya o'zini qo'lga olgandek bo'ldi. - Mendagi imkoniyatlar bilan, - dedi u ovozi ancha balandlatib, - Karl Fridrixga o'xshab, Gaussning nomini ham dunyoga mashhur qilish mumkin. Shunda uni в ЎЎbu boshqa Gaussв ЎЎ deb atay

boshlaydilar. Gauss nomi tilga olinganda - u Geyns Val'ter Gauss emas, men bo'laman, bildingmi?

- Shunday bo'lishiga umid qilaman...

Palmer soatga qaradi. O'n daqiqa kechikkan edi. U o'rnidan turdi.

- Ishingizni qo'shimcha mablag'larsiz ham davom ettira olasizmi?

- Boshqa ilojim yo'q. - Gauss pal'toga qo'l cho'zdi, ammo ko'zlari boshqa tamonda edi. - Men bu ishni davom ettirishga majburman. Xomashyolar haqida soxta ma'lumot to'ldiraman, yolg'on gapiraman, uskunalarni o'g'irayman.

- Hukumatdan shartnoma asosida pul olsangiz-chi? Jet-Textdan ketsangiz nima bo'ladi? Hamma ishni hukumat nazorati ostida qilaverasiz-ku!

Gauss istehzo bilan kuldi.

- Menga, o'sha la'nati вЪњUoatanвЪќ raketasi deb millionlab dollarlarni sovurgan kishiga hukumat boshqa millionlarni bermaydi.

- U shlyapasini boshiga ildi. - Bugun rad etishganini eshitganimdan keyin ko'z oldimga siz keldingiz. Muloqotimiz qanday bo'lishini o'yladim. Men aqlli edim. O'zimga ishonardim. Sizga ham ana shu ishonchni yuqtira oldim. Siz meni qanday ko'rgan bo'lsangiz, men ham o'zimni shunday ko'rib turibman: cho'ntagida bir chaqasi yo'q, miyasi suyilgan, tentak qariya. Omadsiz chol. Mayli, shunday bo'lsin. - U ko'r-ko'rona ko'cha eshigiga qarab keskin burildi.

- Gauss, - Palmer pal'tosini yo'l-yo'lakay kiyib, nemisning orqasidan Uchinchi avenyuga chiqdi. - Gauss, bir daqiqa to'xtang.

- Siz butunlay kechikib bo'ldingiz, do'stim. Vaqt - katta ne'mat. Vaqtni to'g'ri hisoblay olishda gap ko'p. - Ko'chada g'irillab esayotgan sovuq kuz shamoli Gaussning shlyapasini ko'tarib yubordi. - Siz kechikish bo'yicha mutaxassis bilan gaplashyapsiz.

Eynshteyn yahudiy bo'lgani uchun men o'n yilga kechikdim. Mayli. Hali o'n yil imkoniyatim bor. - Neon nurlari yoritib turgan qorong'ilikda uning jilmayishi g'ayritabiiy chiqdi. - Shunda omadim keladi, - qo'shimcha qildi u istehzoli ohangda. So'ng burilib, yo'l bo'ylab ketdi va birdan yon ko'chada g'oyib bo'ldi...

Qirq Beshinchi Bob

U barning etagidagi alohida stolda yolg'iz o'tirardi. Palmer alang-jalang qarab, qidirib topdi va tez oldiga keldi.

- Meni kechir, - dedi u ayolning qarshisiga o'tirar ekan, - ammo Gaussga ko'p narsalarni aytib berolmay qoldim.

U barga kirganda ayol boshini ko'tarib qaragan edi. Uni ko'rgandan keyin ikki qo'llab ushlab turgan stakanga tikilganча jim o'tiraverdi, go'yo yana bir qarashga madori yetmayotgandek edi.

- Hammasi joyida, - dedi u bo'g'iq ovozdа.

- Xafa bo'lganga o'xshaysan.

- Hammasi joyida, - deb ta'kidladi u hamon unga qaramay.

- Ajabtovur nusxa, - dedi Palmer. - Zarur ishim bo'lmaganda, gaplarini eshitib o'tiravergan bo'lardim.

Ayol boshini sekin ko'tardi va uning ko'zlariga tikildi.

- Agar Gauss shu darajada aziz bo'lsa, - dedi u tiniq ovozdа, - bekor tashlab kelibsан.

- Sen undan azizroqsan...

- Ha, - tasdiqladi u. - O'zimga o'zim achinib ketaman.

- Nimani o'ylayotganimni qayerdan bilasan?

- Bu gaplarni qo'y, - gapini bo'ldi ayol. - Shuni unutmaginki, kel'tlardan biron narsani yashirib bo'lmaydi... O'zaro munosabatlarimiz haqida bir soat o'ylab o'tirdim. Kechikib ketganingni ko'rganimdan keyin yanada yomon bo'ldim. Nihoyat, - dedi u xuddi xayol surayotgan odamdek, - seni kelmaydi deb ishonganimdan keyin oramizdagi barcha munosabatlar o'ldi.

Shunday ko'z oldimda, stol ustida. Men suyaklarini yig'ib dafn etayotganimda sen paydo bo'lib qolding.

- Xudoyim- yey, men bor-yo'g'i bir necha daqiqa kechikdim.

- O'n besh daqiqa.

- Avval eshitgin...

- Bilasanmi, - yana gapini kesdi u, - badiiy asarlarda ko'pincha shunday tomoshalar uchrab turadi. - Qahramon paydo bo'ladi va barcha noxush xayollar bema'ni tushdek yo'qolib ketadi, atrofdagilar yana shod-xurram bo'lib qoladilar. Bu nihoyatda ko'ngil yaqinligining alomati. Oddiy dalil, u oxir-oqibatda paydo bo'ladi va sevinchdan yosh tentak qizning boshi osmonga yetadi.

- Ammo sen unday emassan.

- Mayli, - rozi bo'ldi u. - Eski miya qutisi bunday jismoniy mashqlar uchun torlik qiladi. - Nima bo'lganda ham, - u engashib, Palmerning qo'llarini shapatilab qo'ydi, - nima bo'lganda ham kelganing uchun xursandman.

- Men ham xursandman. - U ayolning qo'lini ushladi.

- Qurib ketsin, - davom etdi ayol, - bu o'limtik natsist nimasi bilan seni maftun qildi, qanday qilib N'yu-Yorkdagi eng go'zal ayol bilan ishqiy uchrashuvga kechikib kelishga jur'at etding?

- Aytganim bilan ishonmaysan.

- Qani ayt-chi?

- Boshqa payt aytib beraman, - uning qo'lini qisdi.

- Nega uni natsist deyaпsan?

- Aslida shunday emasmi? - U birdaniga вЪњachigan karamвЪќ deb ataladigan talaffuzda gapirishga o'tdi.

U hech qachan partiya agzasi bilan ichkani yoq? Bisning aramisda natsis belan ichkan natsis yoq. Ha, bis ularga nema boldi, belgan yoq.

U kulib yubordi.

- Siz irlandlar haqiqatan ham oliy irq namoyandalarini yoqtirmaysizlar, to'g'rimi?..

Palmerning kulgisidan salgina narida turgan ofitsiant cho'chib tushdi. U biron narsa buyurishadi deb o'ylab, burilib qaradi. Palmer dabdurustdan buni sezmay qoldi.

- Menga ham xuddi shunisidan, - dedi u Virjiniyaning bo'sh stakanini ko'rsatib, - xonimga yana bitta.

So'ng bir muddat bosh chayqab jim turib qoldi, keyin:

- Yaqinda men Viktor Kalxeynning bir va'zgo'yiligini eshitib qoldim, - dedi.

- Vik, - buyuk makkor, - ta'kidladi Virjiniya irland lahjasida gapirishda davom etib. - Irlandlardan keyingi o'rinda - ital'yanlar turadi. Vikning qoniga har ikkalasi qo'shilib ketgan.

- Harqalay, u Mak Bernsdan ehtiyot bo'l, deb ogohlantirdi.

- Uh, hozirgi kunlarda hammamizda, jumladan, irlandlarda ham livanliklardan bir chimdim bor.
- Men kelguncha qancha ichib ulgurding?
- G'animlik Departamentida livanliklarga mansub shaxslar, - davom etdi u, - o'zlarini kel'tlar deb hisoblovchilar soni bilan baravar.
- Mast bo'lib qolibsan.
- Ichdim, kayf qildim, yig'ladim, - xo'rsindi u. - Umuman, ko'p ichmadim. Shunchalik uzoq kutish davomida birgina stakan bilan cheklandim. Ko'rmayapsanmi? - Bo'sh stakanni unga tomon surib qo'ydi - Muz parchalari qanchalik kichik bo'lib qolganini ko'ryapsanmi? No'xatning o'zi deysan.
- Bugun senga nimadir bo'lganga o'xshaydi.
- Bir chekkada turib, seni shafqatsizlarcha o'rganish natijasi, xolos.
- E, xudo, - dedi Palmer ma'yuslanib. - Endi hech qachon uchrashuvga kechikib kelmayman...
- Buning uchun qandaydir darajada yaxshigina jazo olding. Men talabni yuqori qo'yaman, sen hammasiga mos kelasan. Hatto boshqalardan baland turasan. Sen juda dahshatlisin, qarang-a, qizarib ketyapganini! - Bunaqasi xotinlarda bo'ladi. Eh, faqat kichkina bir tugun bor-da. Sen bevaqt uylanib qo'ygansan-da.
- Men qizaribmanmi? - O'jarlik qildi Palmer. - Ayollar menga doim shunday deyishadi.
- Shunday bo'layapti-da. - U mayingina kuldi. - Ammo sen, mening ayolmand do'stim, men uchun dahshatli muammolarni tug'dirasan. Agar men munosib erkakni topishni xohlab qolsam, orqada qolishingga to'g'ri keladi.
- Palmer hazil bilan javob berdi:
- Orqangda bo'lish - men uchun nihoyatda yoqimli hodisa.
- Sen meni nihoyatda jiddiy deb o'ylaysan, shekilli. Shuning uchun tegajoqlik qilayapsanmi?
- Shuning uchun.
- Keragi yo'q. Loqal bir daqiqa jiddiy o'tirgin.
- Harakat qilaman, - va'da berdi u, - ammo bunday taqdirda bu xonadan chiqib ketish va sendan voz kechishimga to'g'ri keladi, chunki har bir ayol erga tegishi shart.
- Bir muddat ikkalasi ham jim qolishdi.
- Menga bunday qarama, - iltimos qildi u.
- Qanday?
- O'zing bilasan-ku, Vuds, marhamat qilib, menga rostini ayt. Meni nimamni yoqtirasan?
- Jiddiy javob zarurligini his qilgan Palmer ancha o'ylanib qoldi.
- Seni chiroyli qiz... ayol, deb bilaman, - boshladi u.
- Marhamat!
- Shundan boshlashim kerak. Sen faqat yaxshigina emas, chiroylisin, bu men uchun juda muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari sen juda aqlli ayolsan, hatto erkaklar bilan bemalol vaqt o'tkaza oladigan darajada aqlli ayolsan... Yana yoqadiganlari... nima deyishim mumkin? Obro'li, iste'dodli ayolsan, ishda e'tibor qozongansan, yuqori darajada maosh olib ishlashga munosibsan, shunga qaramay, modomiki yurakdan gaplashayotgan ekanmiz, YuBTKda senga kam to'lashadi. Xo'p, mayli. Senda ko'p fazilatlarini ko'raman. Hissiyot borasida hakamlik qilolmayman. Boshqalarni to'g'ri tushunish uchun avval o'zingni yaxshi bilishing zarur. O'zingda borini boshqalarga baxshida eta oladigan, yoqimtoy xilqatsan. Qalqon tutib, o'zingni himoya qilishga qodir emassan, seni himoya qilishidan oldin uni uloqtirib yuborasan. Bu sen uchun yomon, ammo butun haroratingni bag'ishlaydigan erkak uchun bu narsa juda yoqimli. Sen... men o'ylaymanki... men nimani... - U gapdan to'xtadi.
- Ayol uning qo'lini ushladi.
- Agar shu narsalarni yoqtirgan bo'lsang, ularni men ham yomon deyolmayman. - Issiq barmoqlar yigitning qo'li uzra yuqoriga siljidi, Palmer ayolning kaftini siqdi.
- Sen tushunmaysan. O'zim ham zo'rg'a angalayman. Mening boshim va yuragim baliqnikidek juda sovuq. Haqiqiy bankirning yuragi. Sen uni isitasan yoki toptab tashlay olasan. Shunday bo'lsa, azobda qolaman. Men buni xohlamayman. Aloqalarimiz mutlaqo jismoniy holatda qolishini istayman. Shunday davom ettirsak, o'zing topib aytganingdek, eng og'ir narsa meni tashlab ketishingdir. Sen dastlab men ishongan yagona odam eding. Hozir ham shunday. Ammo hammasi jiddiylashib ketyapti. Menga o'xshagan tajribasiz odam uchun bu juda xavfli. Bugungi dildan qilingan suhbatimizni hisobga olsak, munosabatlarimiz har qanday majburiyat doirasidan chiqib ketayotganini ko'rish qiyin emas.
- U ayolning barmoqlari qo'llarini muloyim silayotganini sezdi. Bir qoshini chimirib, u aytayotgan gaplarga ishongisi kelmaganday yoki umuman ishonishni xohlamaganday befarq qarab o'tirardi.
- O'zing haqingda shunchalik ayanchli fikrdamisan-a? - so'radi u.
- Y-yo'q. Nahotki.
- Hissiyotlarimiz haqida. O'zingni kamida o'g'ri deb hisoblaysanmi?
- Ha. Hamma narsamni senga bag'ishlab, evaziga hech narsa talab qilmayotganimni aytib o'tding. Bu talovchilikka o'xshab ketadi. Ammo unday emas.
- Menmi? - so'radi Palmer. - Senga nimaniyam berardim.
- Mendan olgan haroratni yana qaytarib berasan. - Uning qo'llari siqilib, kaftlarini ohista, ammo qat'iyat bilan silay boshladi. U kaftlari qizib ketganini his qildi.
- Ajoyib ko'rgazma, - dedi u. - Odamlar shunday qilib olov yoqishadi.
- Bir xaridorim qachonlardir barmoqlarimdan olov chiqargan edi.
- Virjiniya, - xitob qildi Palmer uning qo'lini siqib. - Eshit. Hozirgina men uchun dahshatli muammolar tug'dirasan deb aytding. Erga tegish haqidagi rejalarini hisobga olmaganda ham hayotingni murakkablashBtirayotganimni bilib turibman. Senikini ham, o'zimmikini ham.
- Ayol dangaliga ko'chib qo'ya qoldi.
- Men behuda gap boshladim. O'zingga achinishdan kuchli tuyg'u yo'q. Unga bo'ysunganim uchun o'zim aybdorman. Endi bo'lsa, - u Palmerning qo'lga bir urdi, - kel, jismoniy munosabatlar darajasiga tushamiz. Maylimi?
- Boshqa hamma narsalar havoda muallaq qolaveradimi?
- Xuddi shunday. Nega biz dunyoda yagona paysalga soluvchilardan bo'lishimiz kerak? Bu baxtsiz buyum u yoqda osilib yotaversin.

- Navbatdagi xurujing boshlangunchami?
- To'g'ri aytasan. - U viskini simirdi. - Mashinang bormi?
- Shaxsiymi? Yo'q.
- Meniki ham. Hozir qiladigan asosiy ishimiz - mashinaga o'tirib, uzoq-uzoqlarga ketish.
- вЂњQayg'ularingni unut, baxtli bo'lasan вЂќ.
- Qo'shiq uchun ajoyib she'r.
- вЂњKayfiyating yomon bo'lsa, boshingni ko'tarib qichqir: вЂњKeladi ajoyib bir kun! вЂќ - tamomladi Palmer.
- Iste'doding borligiga shubha qilmagan edim.
- Bunisi hali nima bo'пти? - dedi Palmer o'rnidan turib. - Mana hozir senga iste'dodimni ko'rsataman. - Qora pal'tosini ilmoqdan olib, unga uzatdi. - Gersning kartochkasidan boshqa narsam bo'lmagani holda mashina yollayman.

Qirq Oltinchi Bob

N'yu-Inglendning keng avtomobil yo'lida to'q qizil вЂњkorvet вЂќ hech qanday qoidani pisand qilmay, soatiga 90 mil tezlikda uchib borardi. Ko'z ochib-yumguncha ular Stamfordga yetib bordilar va o'zlari ham sezmagani holda yo'ldan burilib, bir necha daqiqadan keyin mehmonxona motelga o'xshagan joyga kelib to'xtadilar. Bir-biriga jipslashtirib qo'yilgan ulkan ikki karavot ustida tun yarmigacha qolib ketishdi. Virjiniya N'yu-Yorkka Merrit Parkuey orqali qaytamiz, deb turib olgani uchun hozir ancha eski yo'ldan kelmoqda edilar. Svetaforlar, tor va tezlikni cheklovchi boshqa belgilar ko'pligi uchun qaytish vaqti cho'zilib ketdi.

- Senga sport mashinalarini yoqtirmayman, deganim yo'q edi-ku, - luqma tashladi Virjiniya.

Palmer spidometr nayzasiga qaradi va u 70 atrofida tebranib turganini ko'rdi[9]. U akseleratorni tushirdi.

- Nima uchun?

- Sport mashinasini haydovchi erkaklar ayollar bilan mutlaqo qiziqmaydilar.

- Dalillar bormi?

- U yonida o'tirgan qizdan ko'ra mashinani ko'proq yaxshi ko'rib qoladi...

- Jim bo'l, spidometrqa qara, yana 70 ni ko'rsatyapti. Jiddiy gapiryapman. Tinch o'tir...

Palmer ko'prikdan o'tish uchun yana pul to'ladi va Ist River yo'li bo'ylab ketdi.

- Seni uyingga eltib qo'yib, keyin mashinani topshirsam bo'ladimi yoki aksinchami?

- Aksincha. Men yana bir necha daqiqa aylanmoqchiman. - U sigareta tutatdi. - Ko'ryapsanmi, sevgi odamni ne ko'ylarga soladi?

Sen aftingni burishtirayapsan. Bu so'zdan afting burishib ketdi. Sevgi. Xudoyim-ey. Biron falokatga uchrayman, shekilli, - U

sigaretni o'chirib. - Men darg'azabman, parishonman va butunlay majaqlab tashlanganman. вЂњSevgi вЂќ so'zini eshitib, nega

bujmayib ketding? Nega senga yopishib oldim? Sen ham, hech shubhasiz, menga o'xshab qattiq darg'azabsan. Men ishonaman,

men... aqldan ozib borayapman... Balki mast bo'lib qolgandirman? Ta'na qilayapman. Endi gapirmayman. - U qo'llarini

qovushtirib, yonboshdagi oynaga suyandi.

Muvozanatdan chiqib ketgan Palmer boshqa yo'lga tushib qoldi va ko'p o'tmay Oltmishinchi ko'chada, mashinani ijaraga olgan bekat tomonda yurganini angladi. U Leksington-avenyuda chapga burildi, yana chapga burilib, jigarrang toshlardan qurilgan va huvillab yotgan eski uylar oralab keta boshladi; goh u, goh bu yerda ancha baland hashamatli yangi binolar ham ko'rinib qoldi. Ikkinchi avenyudagi svetofoir chirog'ida to'xtagan paytida mashina orqasida tez yurib kelayotgan qadam tovushlarini eshitdi.

Yonboshdagi oynaga qarab, uzun oqish pal'to kiygan yoshgina ayolning ko'cha bo'ylab chopib kelayotganini ko'rdi, orqasidan kuchuk yetaklagan kichkina bola xarsillab yugurur edi.

- Nima bo'ldi ekan, jin ursin? - ularni durustroq ko'rish uchun mashinani burdi. Virjiniya ham nima gapligini bilay, deb o'g'irilib qaradi.

Sovuq shamolda pal'tosining oldi ochilib ketgan ayol mashina oldigacha chopib keldi va oynani taqillatdi. Kuchukcha shodon vovulladi, uni tutib turgan bola xarsillab nafas olardi. Palmer oynani tushirdi.

- Menga qarashib yuborolmaysizmi? - Og'ir nafas olib so'radi ayol.

- Menmi? Hm, bu yengil mashina-ku.

- Meniki вЂњfol'ksvagen вЂќ. Shafqat qiling. O'ylaymanki, siz yordam berolasiz... - Ovozi sekinlashdi va og'ir nafas olib jim bo'ldi. It orqa oyoqlarida turib, oldingisini pal'to etagiga qo'ydi.

- Yarim kvartalgina narida. Ana, ko'ryapsizmi?

Palmer burilib qaradi va yo'lka orqasidagi ikkinchi qatorda turgan kichkina mashinani ko'rdi.

- Mayli, - rozi bo'ldi u va tezlikni pasaytirib, mashinani orqasi bilan haydadi. Yosh ayol, kuchuk va bola, chamasi yetti yoshlardagi qizaloq, вЂњkorvet вЂќ orqasidan ergashdilar. Ayol xuddi mashinani yetaklab ketayotgandek, qanot tomonini ushlab olgan edi.

- Hech kim to'xtashni xohlamadi, - gapirdi u. - Siz katta iltifot ko'rsatdingiz.

- Mashinangizga nima bo'ldi? - so'radi Palmer o'zini eshitmaganga solib, aslida ham uni deb to'xtagani yo'q edi.

- Akkumulyator.

- Nima qilishni bilasizmi? Ikkinchi tezlikka solib, o't oldirasiz va uzatgichni ishga solasiz.

- O, buni bilaman.

- Men tezlikni olganimdan keyin, siz uzatgichni sekin bosing, - davom etdi u. - Sekin.

- Bilaman. Akkumulyator butunlay ishdan chiqqan.

Palmer вЂњfol'ksvagen вЂќ atrofini aylanib chiqdi. Ayol hamon izidan qolmas edi.

- Mashinaga o'tiringlar, ikkalangiz ham, - ayol bolasiga buyurdi. - Sizga ko'p rahmat, - murojaat etdi Palmerga u.

- Bu akkumulyatorni nima qilish kerakligini bilasizmi?

- Shu atrofda tungi garajlar bor. U yerda bir yoki ikki dollarga zaryadlab berishadi. Boshqa iloji yo'qmi?

- Generatoridan o't oldirish uchun ko'p yurishga to'g'ri keladi. Bu foyda bermasligiyam mumkin. Qisqa to'qnashuv chiqishi xavfi ham bor. Garajga murojaat qilganingiz ma'qul.

- Juda qimmat. Imkonim yo'q. Haftaning oxirigacha 30 sent pulim qolgan.

U jilmayib, bosh silkib qo'ydi. So'ng mashinaga o'tirdi. Palmer вЂњkorvet вЂќning burnini вЂњfol'ksvagen вЂќga taqab, kichik tezlikni ishga soldi. U asta-sekin tezlikni oshira borib, mashinani oldiga jildirdi. Amortizatorlar ohista g'irchilladi va вЂњfol'ksvagen вЂќ joyidan qo'zg'aldi. Ayol zudlik bilan to'rt marta signal berdi va qizil chiroqda ikkinchi avenyuning muvulishiga burildi. Palmer burchakka yetib borganda вЂњfol'ksvagen вЂќ g'oyib bo'lgan edi.

- Eshitdingmi? - so'radi u.

Virjiniya bosh silkidi.

- Agar to'xtash joyidan o'rin topilsa, u bolasi bilan mashinada uxlasa kerak.

- Hozir sovuq-ku.

- Balki chek dushanbada ertalab kelar.

- Qanaqa chek?

- Aliment yoki yordam.

- Qayerdan bil...

- Yetar endi, - ayol gapni bo'ldi, ovozi sovuq va silliq edi.

- U og'ir ahvolda. Hali yosh ekan. Hech bo'lmaganda mashinani sotishi mumkin, agar o'ziniki bo'lsa.

- Ammo u juda yaxshi taassurot qoldiradi.

- O, xudoyim, Vuds, jim bo'l.

Palmer Qirq sakkizinchi ko'chadan sharqqa burildi, mashinani topshirdi, xizmatchining uyigacha eltib qo'yish haqidagi taklifni rad etdi va Birinchi avenyu bo'ylab Virjiniya bilan birga ketdi.

- Nega rad etding? Taksi topolmasligimiz mumkin, - dedi ayol.

- U ismimni biladi. Bizni ikki tomonga eltib qo'yishi kerak. Sog'lom aql bunday qilib bo'lmaydi deb turibdi. - Palmer o'tib ketayotgan taksini chaqirdi, u bo'sh bo'lishiga qaramay to'xtamadi.

- Tushunaman. Kechirasan.. - Bir muddat jimlikdan keyin u zo'rg'a gapirdi: - Vuds, gaplarim soxta mehribonchilik emas. Ba'zan achchiq haqiqat shunday tuyuladi. Javob bermasliging mumkinligini ham o'ylab ko'rdim. Bunday javoblarni ko'p eshitganman.

- Mayli. Faqat menga ko'ngli qattiq odam deb qaraganlarni yoqtirmayman. Haqiqatga yaqin gaplarni esa xotirjam eshitsu bo'ladi.

- Yo xudo! - U bir necha qadam olg'a yurib, sovuq havoga bir tekisda hovur chiqardi. - Ba'zi odamlar befahm bo'ladi, ammo sen unday emassan. Senda ajoyib bir qobiliyat bor: hamma narsani ko'rib, his qilib turasan, ammo bironta amaliy ish qilishni o'ylamaysan. Boyagi ayol...

- Qaysi ayolni aytasan?

- Bolasi, kuchugi, akkumulyatori o'tirib qolgan vЎfol'ksvageniЎk bor va hafta oxirigacha o'ttiz senti qolgan yosh ayolni.

Mashinasi birdaniga o't olib ketgani g'alati emasmi?

- Men bil...

- Albatta, sen tushunding. Akkumulyator butunlay yaroqli edi. Agar biron kori hol yuz berib, to'g'risini aytish lozim bo'lsa va masala nima qilishga kelib taqalsa, bu birinchi marta bo'lmasa kerak, ayol puli yo'qligini ochiq aytgan. Vuds, marhamat qilib, tushunmadim deya ko'rma. Uning g'ururi pul so'rashga yo'l qo'ymagan.

- Ammo u hech...

- Albatta, yo'q. Ijobiy javob bo'lmagandan keyin u darhol suhbatni to'xtatgan.

- Ishonamanki, sen...

- Yo'q. U juda tushunadigan qilib gapirdi! Ana taksi.

Palmer beixtiyor qo'l ko'tarib, silkitdi. Taksi to'xtadi va ular o'tirdilar. Virjiniya shofyorga manzilini berib, qo'shib qo'ydi:

- Bu janob uzoqroqqa boradi.

Mashina ko'k chiroqni kutib, turib qoldi. Ular jim o'tirishardi. Mashina qo'zg'algach, Virjiniya Palmerga burilib qarab:

- Marhamat qilib, hamma gaplar uchun meni kechir, - dedi... Uning ko'zlari ko'p narsalarni aytib turardi. Ularga qarab qandaydir uyat, hatto qo'rquv hissini uqish mumkin edi. Palmer uning qo'lini ushladi:

- Qabul qilaman, - dedi u, - marhamat, sen ham mening uzrimni qabul qil.

- Bugungi oqshom juda sarguzashtlarga boy bo'ldi. - dedi u juda tez va ta'sirsiz ohangda. - Bolali ayol ham ortiqcha tashvishga aylandi. U o'yin qildi... - Virjiniya gapini davom ettirmay, yelkasini qisib qo'ydi.

- Ochiqroq ayt.

- Dahshat. Har bir yolg'iz ayol shu ahvolga tushishi mumkin. Men bu haqda gapirishni xohlamayman. - U tashqariga qaradi. Biz, nihoyat, manzilga keldik, shekilli.

- Shunday.

- Seni yuqoriga taklif qilolmayman. Tushunasanmi?

- Ha.

- Buni judayam xohlashimniyam tushunasanmi?

- Ha.

- Ha.

U og'ir xo'rsinib qo'ydi.

- Seni bag'rimga bosaman. Ilonni ko'kragimga olgan kabi. Uni uloqtirib yuborish kerakligini bila turib...

- Virjiniya...

- E, xudo, bu aljirashlar tamom bo'lishini shunday xohlaymanki... - U pastki labini tishladi va mashinaning oldingi oynasiga tikildi.

- Mana shu burchakda to'xtang. Burilib o'tirmang. U yog'iga o'zim ketaman. Xayrli tun.

- Menga ruxsat eting...

- Xayrli tun, - takrorladi Virjiniya va ko'cha tarafdagi eshikni ochdi.

- Ledi, - ogohlantirmoqchi bo'ldi shofyor, - bu tomonga tushib bo'lmaydi-ku...

- Yo'lingdan qolma, Jek, - javob qaytardi u ko'chaga tushib bo'lib. - Xayrli tun. - U eshikni qattiq yopib, mashina oldidan yo'lkaga qarab chopib ketdi, tuflisining baland poshnalari yaltirab, ko'cha chiroqlari yog'dusini aks ettirardi. Burchakkacha chopib borgach, u yog'iga sekin yurib ketdi. Ayol ko'zdan g'oyib bo'lguncha Palmer uning kelishgan sonlarini kuzatib turdi. Shofyor tishlari orasidan nimalarnidir so'rib, g'alati bir tovush chiqarib qo'ydi.

- Qayerga boramiz? - so'radi u sovuqqina.

Palmer xo'rsinib, o'ylanib qoldi. So'ng:

- Do'stimni vЎfol'ksvageniЎk mashinasi bor. U Oltmishinchi ko'cha hududida, Birinchi va Uchinchi avenyularning o'rtasida ikkinchi qatorda bo'lishi kerak. Keling, izlab topamiz.

- Mayli, izlaymiz, - Shofyor tezlikni oshirdi, taksi svetofor yonidan o'tib, olg'a intildi.

- U yosh ayol, - dedi u, - qaysi tomondan katta ko'chaga chiqishni bilsa kerak.

29 Kitoblar Olami | Sever.UZ | Uzsmart.UZ

Palmer shu bilan suhbatga chek qo'yiladi deb o'ylab, jim bo'ldi. Biroz yurishgandan keyin shofyor gapga tushdi:

- Mana shunisiga tushunmayman. Odamlar nima qilishayotganini bilmagandek yurishadi. Yana hammasi ma'lumotli.

Palmer sigaret chekib, вЂњfol'ksvagenвЂќni izlab boraverdi.

- Hozirgi ma'lumotlilardan nimaniyam kutish mumkin? Narx oshgandan oshib ketayapti. Zig'irdak ish haqi bilan qanaqa ma'lumot olish mumkin?

Palmer oldinga engashdi.

- Shu yerdan burilib, ilon izi qilib haydang.

- Yaxshi. Mening o'g'lim bor. O'n besh yoshda. Ikki yildan keyin kollejga kirishi kerak. Bu darajani - olmaguncha xuddi loyning o'zisis. U вЂњsan'at bakalavriвЂќ deb ataladi. U bo'lmasa, hech narsaga arzimaysiz. Ammo u - qobiliyatli bola. Daho emas.

Oddiygina qobiliyatli o'smir. O'rtacha baholar olishi mumkin. N'yu-Yorkdagi kollejlarga kirish uchun o'rtacha baho zarurligini bilasiz. Endi hech kutilmaganda 87 ball bilan kiradigan qilib qo'yishibdi. Bu - o'g'lim uchun tobutda yotish bilan baravar.

Umuman, hamma risoladagi yigitlar uchun... Hech kim aptekachi bo'lishni xohlamaydi. U farmakologiyaga joylashmoqchi, u yerda hozircha yaxshi to'lashadi.

Taksi Uchinchi avenyuga chiqdi, so'ng yana sharqqa burilib, yondosh ko'chaga o'tdi. Palmer ko'cha bo'ylab вЂњfol'ksvagenвЂќni qarab bordi, mashina ko'rinmas edi.

- Barcha illatlar, - shofyor hasratini davom ettirdi, - maktabga taqaladi. O'qitish saviyasi past. Ular bolalarga zarur bilimlarni berolmaydilar. Yo, xudo, telbasifat g'or odamlar, greklar, misrliklar va yana hech kimga keragi yo'q allakimlardan boshlaydilar.

Bular bolalarga zarurmi - ayting-chi?! Ulardan qanday naf bor? O'qitadigan kitoblarini aytmaymizmi? Bu kitoblar kimga kerak? She'riyat? Shekspir? Umringizda ko'rmagan, eshitmagan odamlar yozgan kitoblar. Siz ham ularni hech qachon ko'rmagan bo'lsangiz kerak? Nahotki bu kitoblar bolalarga pul ishlashni o'rgata olsa?

Taksi Ikkinchi avenyuni kesib o'tib, daryo tomonga qarab ketdi.

- Iso hurmati, bulardan voz kechish kerak, - to'xtovsiz valdirar edi shofyor, - bolalar erkin nafas olsin. Jin ursin, ular maktabga nega borishlari kerak? Ota sifatida gapirayapman bolalarga yaxshi ma'lumot olish huquqi berilgan. Ular yana...

- Sekinroq haydang, - gapini bo'ldi Palmer. U Birinchi avenyu oxiridagi to'xtash joyida turgan вЂњfol'ksvagenвЂќni ko'rib qolgan edi. - Juda sekin. - U hamyonini chiqarib, yon daftarchasidan bir varaq yirtib oldi. Yonidagi o'n dollarliklarni - ular uchta edi, - qog'ozga yaxshilab o'rab, kichkina tuguncha yasadi.

- Endi вЂњfol'kvЂќning oldiga haydang, - buyurdi u.

Ayol va qizcha mashinada o'tirishar edi. Qizcha kuchukchani tizzasida ushlaganicha uxlab qolgandi. Ayol taksiga qaradi. Palmer eshikni ochganda u mashinasidan chiqdi.

- Mana bu narsani tushirib qoldiribsiz, - unga murojaat qildi Palmer.

- Menmi? Yo'q, yo'... E, bu вЂњkorvetвЂќdagi yigit-ku.

- Menimcha, buni siz tushirib qoldirgansiz, - takrorladi u o'ralgan qog'ozni uzatib. Ayol uni oldi.

- Buni men tushirganga o'x...

Palmer eshikni yopdi. - Ketdik, haydovchi.

Shofyor motorni ishga soldi va yashil chiroq yongach, Birinchi avenyuga qarab haydadi. U shimolga burilgach, tezlikni kamaytirdi.

- Unga nima berdingiz?

- Meni ... hm, вЂњPlazaвЂќga olib boring.

- Xo'p bo'ladi, - taksi g'arb tarafga burildi. - Shu yoqda turasizmi, shef?

- Yo'q.

- Biron narsa ichishni xohlaysizmi?

- Yo'q.

- Birov bilan uchrashmoqchimisiz?

- Yo'q. - Palmer negadir otelga yetguncha indamay keldi.

Shofyor ham gap kavlamadi. Haqini berar ekan:

- Bu yerda tunda taksi topish oson, - dedi Palmer.

Qirq Yettinchi Bob

Old tomoniga betondan soyabon o'rnatilgan uy qorong'i edi. Palmer shofyorga pul berib, ichkariga kirdi.

Qimir etmasdan birpas jim quloq soldi. Allaqayerda to'rda gaz isitgich ikki marta shirqilladi va uning ovozi kuchli bo'g'ib qo'yilgan parragi eshitilar-eshitilmas vizillab aylana ketdi. Palmer egildi-da, tuflisi bog'ichini bo'shatdi. Yurgan holda oyoqlarini chiqarib, zinapoya tomonga paypoqda odimlab ketdi, xayolidan chiroqsiz chiqishga tavakkal qilayotganim chakki bo'lmadimikan, degan o'y o'tdi.

Mehmonxona eshigi yonidan o'tayotib, u bosiq qarsillashni eshitdi. U shartta o'girildi va qorong'ilik ichidan yovuzlarcha yonib turgan bir juft katta-katta qizil ko'zga tikilib qoldi. Yuragi ko'ksini teshgudek qattiq urdi. Xuddi tanasidan ayrilishga urinayotgandek, bo'yin va yelka terisi har tomonga qarab o'rmalay ketdi. Tag'in nimadir qarsilladi va bitta ko'z sinib, ikki qizil bo'lakka ajradi. Palmer yengil nafas oldi, vujudidagi keskinlik yo'qoldi. U ovozsiz kamin oldiga yurib bordi, paypaslab otashkurakni topdi va uni qo'rqitib yuborgan ikki bo'lak ko'mir cho'g'ini naridan-beri urib, maydalab tashladi. To'satdan Palmer to'xtadi-da, otashkurakni tashlab, kalta va yupqa bir tarashani qo'lga oldi. U tarashani ko'mir ustiga qo'ydi va cho'kkalab olib, uni puflay boshladi. Xuddi serajin bashara ishtiyoq hissidan titraganday, ko'mirlar sarg'ish tusga kirdi. Tarasha charsilladi va bu tovush itning uzib-uzib past hurishiga o'xshab ketdi. Palmer ehtiyotkorlik bilan puflashda davom etdi.

Bir vaqt ohista pishqirganday ovoz chiqardi-da, tarasha yorqin sariq yog'du taratib olov oldi. Palmer tizzalarini yerdan uzdi-da, cho'nqayib o'tirgan ko'yi birdan ko'tarilgan alangaga tikildi. U shu alpozda anchagacha o'tirdi, so'ng o'rnidan turdi va kaminning iliq yog'dusida ohista yurib, hayhotday xonaning narigi to'ridagi barga qarab yo'l oldi.

Paypoqda bo'lganidan polning sovug'i yalang oyog'idan o'tib ketmoqda edi. Palmer katta chorqirra qadahga biroz viski quydi-da, olov oldiga qaytdi.

U olov qarshisiga kelib, yeyilib ketgan dub polga chordona qurib o'tirib oldi. Viski labi va tiliga xiyol sovuq botdi. Biroq tomog'iga yetganida ozroq kuydirdi. Oshqozonga tushganidan keyin esa olov yoqimli issiqlik taratgancha har tomonga chopa

30 Kitoblar Olami | Sever.UZ | Uzsmart.UZ

ketdi. U yana bir qultum yutdi va bu gal viski dastlabki qultum hissini berolmaganidan hafsalasi pir bo'ldi. Endi tarasha lovullab yonar, undan oqib chiqqan mum har tomonga sachrar va mayda pufakchalar ohista vishillab, dudli alanga lop-lop qilar edi. Palmer alanganing bir kattalashib, bir kichiklashib turgan tillarini tomosha qilganicha tarashadan ko'zini olmasdi. Ular yana takrorlanarmikan? - qiziqsindi u. Matematika nuqtai nazaridan ular takrorlanishi mumkinmikan? Vaqti kelib bu haqda Gaussdan so'rab ko'rish kerak. Agar, deb o'yladi u, Gauss umuman u bilan yana gaplashsagina so'ray oladi. Viskidan ho'plaganicha va Gauss bilan tartibsiz hamda g'alati tarzda cho'zilib ketuvchi suhbatni qadam-baqadam ko'z oldiga keltirganicha tek o'tirardi u. Uning sirli g'oyalarida jon bordek ko'rinardi. Tijorat nuqtai nazaridan oqilona tuyulmoqda edi. Agar hozir, ularning haqiqiy ko'rinishida, hech bo'lmaganda, ular butunlay shunday bo'lmagan taqdirda ham bisotida loaqal bir misqolcha ijtimoiy ong bo'lgan har qanday bankning burchi bunday g'oyalarni moliya bilan ta'minlash emasmi? Gaussning hafsalasini qattiq pir qilganini u bilardi. Lekin u bundan ortig'idan umid bog'lashiga yo'l qo'ymagandi. Palmer stakanni oxirigacha simirdi va alanganing notekis uchlariga ma'nosiz tikilib qoldi. Ha, juvon uni sehrlab qo'ygandi. Issiqqa ham qaramay, ko'zlari achishganiga ham qaramay, Palmer kiprik qoqmayotgandi. U o'girildi va ulkan xonaga sinovchan razm soldi, uning to'rdagi burchaklari endi qorong'i tortgan va o'rtasigina o'chayotgan olovdan g'ira-shira yorishib turardi. Marhum aka va marhum otaning orqasiga o'tib yashirinish qo'rqqoqlikdan boshqa narsa emas, dedi u o'zicha. Ham qo'rqqoqlik, ham bolalarcha soddalik. U kamin oldiga qaytdi va otashkurak bilan yirikroq cho'g'larni urib maydaladi. Yog'du tezgina o'chdi. Ko'mirlar qanday xira qizg'ish tusga kirib, so'ng birin-ketin o'chishini u bir lahza tomosha qilib turdi. U otashkurakni qo'ydi va o'sha quruq paypoqda xonadan yo'lakka chiqdi. U zinapoyani topdi va oyog'i bilan zinalarni bitta-bitta paypaslab, qo'li bilan panjaradan ushlab suyangancha qorong'ilikda asta yuqoriga ko'tarila boshladi. U sekin harakat qilardi. Agar uzun zinapoyaning har yer-har yerida maydoncha bo'lganida, to'xtab nafasni rostlab olsa, so'ng yana ko'tarilaversa bo'lardi. Biroq ro'parasida, xuddi avvalgisiday, yana bir zinapoya turganidan u tez-tez to'xtashga majbur bo'lmoqda edi. Uning muvozanatini saqlovchi a'zolaridan nimadir ishdan chiqqan bo'lishi kerak. U gavdasining o'ng tomonga, panjara tarafga keskin og'ayotganini his qildi. Aftidan, tayanch nuqtani ko'rolmay, u o'zini to'g'ri tutolmayotgan edi. Birozdan so'ng, o'n-o'n ikki odimlar tashlagach, u to'xtadi va qorong'ida ko'zlarini yumib turdi - o'ng qo'li bilan panjarani mahkam qisib, o'zini tutib turish uchun oyoqlarini keng yoyib olgandi. Qo'li panjarani badtarroq qisdi. U kafti terlaganligini his etdi. Ohista chap qo'lini oldinga oldi-da, u qo'li bilan ham panjarani mahkam ushladi. Shu harakat uning muvozanatini buzdi. Manglayiga ter chiqdi. Uning miyasi shiddat bilan ishlar, fikrlari oldinga va orqaga otilar, o'tmish manzaralari lip-lip qilar edi: вѢнь Men umrim bino bo'lib bir to'xtamga kelgan narsam - bu binoni tashlab, N'yu-Yorkka kelishga azmu qaror qilganim bo'ldi вѢк. Endi bundoq o'ylab qaragam, hatto shu azmu qarorim ham qandaydir boshqa odamga qarshi qaratilgan ekan. U odam ham xuddi shundayin bankdagi stolida tirik o'tirganidek, Roz-xil qabristonidagi o'z xilxonasida abadiy uyquda yotibdi. Palmer chayqalib ketdi. Eng avval nima qilish kerakligini u bilardi - bemalol, aqlni peshlab yana barqaror holatiga qaytishi, qaddini rostlashi, kuchini to'plashi va ko'tarilishda davom etishi kerak. Limmo-lim bir vannadan sutday, to'sattan oppoq, tip-tiniq nur tepadan uning boshi uzra to'kildi. - Vudsmisan? Yorug'likdan u o'ziga keldi, boshi aylanishdan to'xtadi. U qaddini rostladi va ikkala qo'lini panjaradan oldi. - Mazang bo'lmayaptimi? - Sal ko'proq olvoribman, shekilli, - dedi u xayoliga kelgan dastlabki o'ylarga mahkam yopishib; shu zahoti o'zini mehribon xotiningni ixtiyoriga topshirib qo'yayotganini ham angladi. - Gapingni anglamayapman. Bo'пти, bu yoqqa chiq. Egniga ko'k-yashil shotlandcha xalat kiyib olgan Edis unga qarab turardi. Uning sochlari mayda sariq gajak qilib burab tashlangandi. Yuzi bo'rday oppoq va ma'nosiz, ko'zlaridagi surma yuvilib ketgan, lablari pushti edi. Yanoqlari tagida zaif yashilga moyil soya ko'zga tashlanardi. - Seni uyg'otib yuborganim uchun uzr. - Uyg'otmading. Kitob o'qib yotgandim. Kelib, kamin oldida nimalar bilandir mashg'ul bo'lganingni eshitib turgandim. Uydaligingni bilganimdan keyin uxlab qoldim. - Kutishning keragi yo'q edi. Qanchagacha hayallab qolishimni bilmayman degandim-ku. - Ha. - Xotiningni qo'li chiroq o'chirgichdan pastga tushdi. - Bu shaharlarda... - U qo'li bilan noaniq, tushunib bo'lmaydigan harakat qildi, - nima bo'lishi mumkinligini hech qachon bilmayman. Yarim tunda senga nima bo'lishini ham hech qachon bilmayman. - Qo'yaver. Men taksida yuraman. - Keyin, - dedi juvon gapida davom etib, - uxlab qolib, darrov uyg'onib ketdim, chunki sen bo'kiribmi yo ingrabmi yubording. Bu ham juda qo'rqinchli ovoz edi, Vuds. Bilmadim, ammo shunday eshitildiki... - Ayol boshini chayqadi.

Qirq Sakkizinchi Bob

Bruklin qattiq sovuq hukm surardi. Ist-River uzra tungi yanvar shamoli esar, daryoda muz bo'laklari suzardi. Xeyts tumanida mayda, ammo serhasham ko'pxonadonli uylar orasida va Borou Xoll atrofidagi ochiq joylarda shamol uvlardi. Tungi soat o'nlarga yaqin hatto ishchan odamlar yashaydigan mahallalarni ham sukunat chulg'agandi, ahyon-ahyonda bu sukunatni bitta-yarimta mashina ovozigina buzardi. Olisdagi Bruklin ko'prigi panjaralarini hisobga olmaganda, o'yladi Palmer, ushbu tumanni har qanday mo'jaz shaharchaning ishchan qismiga yo'yish mumkin edi. Shiddatli shamol ko'chalarni ana shu tariqa shibbalab tashlagandi.

Palmerning asli bruklinlik bo'lgan haydovchisi mashinani mohirlik bilan bir qancha tor ko'chalardan olib o'tdi-da, agar granit devoriga o'yib ishlangan emblemalariga qarab hukm chiqarilsa, bir vaqtlar mason ibodatxonasi bo'lgan muhtasham eski bino oldida to'xtatdi. Endi ibodatxonaligi ham qolmagan, deb o'yladi Palmer mashinadan chiqarkan, chunki bugungi yig'ilishni shu yerda o'tkazishga kelishilgan edi.

U izg'irinli shamolda birpas to'xtab turdi va shoshilmay atrofga nazar soldi. Bu uning Bruklin bilan birinchi marta to'qnashuvi edi. Eski shahar, o'yladi u. U bir vaqtlar tarovatli bo'lgan Manxettendan ancha ko'hnaoq ko'rinmoqda edi.

- Jimmi, endi yarim tungacha siz menga kerak bo'lmaysiz, - murojaat qildi u haydovchisiga. - Issiqroq bir joy topib, isinib olsangiz

bo'larmidi.

- Bu paytda bu yerda hamma narsa yopiq bo'ladi, mister Palmer.

- Unda mashinani qulflang-da, men bilan yuring.

Ular endor tosh zinadan ko'tarilishdi. Haydovchi zalvorli o'ymakorli eshikni itarib ochdi. Yong'oq yog'ochidan oro berilgan vestibulda hech zog' yo'q edi. Palmer quloq solib, kulgi ovozi eshitdi. U ovoz kelgan tomonga yurdi va yo'lakdan o'tib, dastasiga o'ymakori naqsh solingan ikki tavaqali yong'oq yog'ochdan qilingan ulkan eshik oldida to'xtadi. Qo'ng'iroq tugmachasini bosib, u eshikni qiya ochdi va sariq ko'zga duch keldi. Xona to'ridagilar hamon kulishda davom etishardi.

- Vudi! - Berns eshikni lang ochib yubordi va uning har ikkala ko'ziga shirakayf yuzi namoyon bo'ldi. - Chiroqqinam, kech qolding-ku.

- Haydovchim qayerda kutib tura oladi?

- Pastda, tanobiyda, - javob berdi Berns, qo'li bilan ko'rsatib. - O'ngga qarab, birinchi zinapoya.

- Keyinroq ko'rishamiz, mister Palmer, - dedi Jimmi.

- Kira qol, Vudi, qo'zichog'im. - Berns Palmerni xonaga boshlab kirdi va eshikni yopdi. Kulgi uzildi.

Palmer xona ichiga ko'z yugurtirdi. Xonaning deyarli butunlay uzunasi bo'ylab stol turardi. Oq dasturxonada ovqat sarqitlari. Stol tevaragida kechki kiyimdagi bir guruh kishilar o'tirardi.

Berns Palmerni stol atrofida yetaklab olib o'tarkan, elliktacha mehmon bilan bittama-bitta tanishtirib chiqdi. Ular yana aylanishni boshlagan joyga kelib turib qolishdi. Palmer birontasining ham ismini eslab qololmadi. Ular odatdagiday, uchdan bir qism irland, uchdan bir qism italyan, uchdan bir qism yahudiy edilar. U Berns bilan yonma-yon o'tirganida ovqat sarqitlarini yig'ishtirib olgani ofitsiantlar kelishdi. Ikki ofitsiant ko'chma barni g'ildiratganicha likyorlar, brendilar, viskilar va qahvalar ulashdi.

- Ikkita qirolik qahvasidan, - buyurtma berdi Berns.

Palmer ofitsiantlardan birining ikkita idishga yarimlatib qahva quyganini, uning sherigi esa ularning har ikkoviga ham brendi bilan limmo-lim qilib to'lg'azganini, so'ng ularni o'zi va Berns oldiga qo'yishganini kuzatib turardi.

- Menga kerak emas, - dedi Palmer bosiq ovoqda. Stol tevaragida suhbat qayta jonlangandi. - Ozgina muzli viski kifoya.

Stolning narigi tomon o'rtasida semiz yuz egalaridan biri o'rnidan turdi-da, qoshiqcha bilan stakanni asta urib qo'yd.

- Jentl'menlar, - dedi u, - bizning kichikina ziyofat ishtirokchilariB-miz nomidan sizlar hozirgina tanishganimiz mister Palmerga xush kelibsiz demoqchiman. Uning ziyofatimizda ishtirok etolmaganidan juda afsusdamiz, ammo ayb Buffalodan kech uchib kelgan samolyotda. Men taomilga rioya qilishingizni iltimos qilaman, shuning uchun ortiqcha takalluflarsiz unga so'z berishimga izn bergaysiz. Vuds Palmer, вЂњYunayted bank end trust kompaniyasi.Ў

U to'rnidan turib, ta'zim qilib, jilmayishga harakat qilar ekan, uni jiddiy chapaklar bilan olqishlab turishdi. Avvaliga notanish odamlarga qarab jilmayish oson bo'lmadi, biroq sal o'tmay u bunga ko'nikib ketdi.

- Jentl'menlar, - dedi u, - darhaqiqat, mana shunday ajoyib ziyofatni boy berganimdan nechog'li afsusda ekanimni aytsam, zarracha yolg'on gapirmagan bo'lar edim. Bunday deytoganimning sababi shundaki, bu vaqtni sizlar bilan yaqindan tanishishga sarflaganimda nur ustiga nur bo'lar edi, albatta, samolyotlardagi ziyofatlardan ko'ra bunday ziyofatlarni afzal ko'rayotganidan shunday deydiki deb o'ylamasliklaringizni so'rardim.

U kulib bo'lishlarini kutib turdi-da, so'ng Berns bir necha kun oldin unga so'zlab bergan bir uzun qiziq hazil voqeani hikoya qila ketdi. Garchi o'zi buni hech qanday kulgili deb o'ylamas-da, Buffalodagi hamsuhbatlari kulaverib ichaklari uzilayozgan edi.

- Bilasizlar, - davom etdi u, - biz bankirlarda hojatxona qog'ozi haqidagi bir latifa bor. Agar biz birdaniga uning navini jamoat hojatB-xonalari naviga almashtirgiz kelib qolsa, biz buning uchun Olbanidanmi... yo Vashingtondanmi olishimiz kerak bo'ladi. Banklarni boshqarish ana shunaqa markazlashtirib tashlangan.

Palmer o'z tinglovchilariga tinchlanib olish va o'tirib reklamalarni ko'rishga tomoshabinlarni majbur qilganlaridek xushchaqchaqlik haqini to'latib qo'yish uchun imkoniyat berdi.

- Jentl'menlar, ish pulga kelib taqalganda, juda ehtiyot bo'lib harakat qilishga odam o'rganib qoladi. Xatoni tuzatish g'oyat qimmatga tushadi. Menimcha, bunday oqilona ehtiyotkorlik omonat banklari muammosini hal qilishda bizning qarorimizda qo'llanmog'i shart. - Palmer jim bo'lib qoldi. - Xo'sh, endi kimda savollar bor?

Stolning to'rida o'tirgan ozg'in yuzli kishi qo'lini ko'tardi va Palmer uning ismini bilib olguncha gapini boshlab yubordi.

- Mister Palmer, - dedi u baland, xirildoq ovoqda. - Donolik va ehtiyotkorlik - yaxshi narsa. Ammo bo'limlardagi mana bu bill, yoki oti nimaydi, o'sha Olbanida mana besh yo olti yildan beri muhokama qilib kelinyapti. Bizlar haddan tashqari farosatli va ehtiyotkor bo'lib qolmadikmikan, nima deysiz?

Tinglovchilar kulib yuborishdi. Ularni kuldigan tagdor savol emas, angladi Palmer, balki savolning unga qarshi qaratilgani edi.

- Agar siz iqtisodiyotimizni barbod etishni maqsad qilib qo'rgan va bilib turib uni yerga kirgizib yuborishga qasd qilgan bo'lsangiz, buning uchun sizga yillar kerak bo'ladi. Ammo hammasi birdaniga, bir tundayoq qulab tushishi mumkin. Biz siz bilan turkumlar, jadvallar bilan fikrlashga o'rganib qolganmiz, bunda egri chiziqlar goh yuqoriga, goh pastga egilib chiqib-tushib turadi. Lekin aslida hamma narsa unday sodir bo'lmayotgan bo'ladi. Iqtisodiyotning mustahkamligi ayolning himmatiga o'xshaydi. U ko'p yillar davomida mukammalday bo'lib ko'rinishi mumkin. To'satdan birgina so'z uning boshiga yetadi.

Sukunat cho'kdi. Ularning hushini joyiga keltirib qo'rganini Palmer tushundi. U tafsilotlarga va qadar chuqur berilmoqchi emas edi, ammo endi ko'rdiki, to'g'ri qilibdi. U hatto baridan ham batafsilroq qilib tushuntirishi mumkinligini o'yladi. Ularning yuzlaridagi o'ychan, bir qadar xo'mraygan ifoda, agar ularga o'zining aynan mana shunday toifaga mansubligini aytgudek bo'lsa, ishonchsiz ifodaga osongina aylanar edi.

- Bu bilan siz bizga, - dedi hozir bo'lganlardan biri savol tariqasida, - iqtisodiyotda tejamkorlikka o'rin yo'q, deb aytmoqchimisiz?

- Yo'q, ser, mutlaqo unday emas. - Palmer chuqur uh tortdi. - Bordi-yu, sizlarga shunday ma'lumotlar kelgudek bo'lsa, ular xalqdan chiqqan bo'ladi, mendan emas. Statistikaning bir tekshirib ko'ring-a. Ish haqining har yili oshib borishiga qaramay, jamg'armalarning o'rtacha darajasi hozir 15 yil oldingisidan ko'p emas. Aslida u hatto qisqara boshlagan.

- Bular hammasi to'g'ri. Lekin ish haqi bilan barobarida hayot qiymati o'sayapti-ku, - yon bermasdi savol beruvchi.

- To'g'ri, - unga qo'shildi Palmer, - oylikka yashovchi o'rtacha odamni aynan mana shu narsa gangitib qo'rgan. U erta-indin emas, aynan nima uchun bugun pul sarflashi sabablaridan bittasi shudir. Bu odam bugun saqlab qo'yilgan dollari besh yildan keyin, masalan, mashina sotib olish uchun yetarli pul jamg'arganida oldingi xarid qobiliyatini yo'qotgan bo'ladi.

To'satdan oraga cho'mgan sukunat Palmerni ularning ko'ngliga yana bir bor g'ulg'ula solganidan darak berdi. Endi gapning po'stkallasi, deb o'yladi u, ayni holda biron chora ko'rishda o'zlarini nochor sezmasliklari uchun ularni tushkunlikka tushirmaslik

kerak.

- Nazarimda, - tilga kirdi Palmerdan bir nechta stul narida o'tirgan jikkakkina ozg'in kishi, - siz maoshga yashovchi o'rtacha odamning sog'lom fikriga baribir umidizlik bilan qarayapsiz. Bilasiz, agar unga yomon muomalada bo'lishsa, u xaridorlarni isyonga boshlaydi. U shu qadar kaltafahm bo'lmasa kerak.

- To'g'ri, - javob berdi Palmer. - U kaltafahm emas. Ammo bundoq chuqurroq o'ylab ko'rilsa, xaridorlar isyoni nima degani? Bu xarid qilishdan keskin bosh tortish degani. Iste'molchi aytadi: вЂњТо нархлар pastlashmaguncha sabr qilamanвЂќ. Bu orada... Nima bo'ladi? Balki u mollarsiz ishini o'nqlab olar? Har doimgiday uning ro'parasida uchta muammo ko'ndalang turadi - ovqat, boshpana va kiyim-kechak. Iste'molchi uzluksiz isyon ko'tarolmaydi-ku, to'g'rimi? U aqlli odam, avvalo u qanday kayfiyatda bo'lmasin, uning oldida shundan boshqa yo'l yo'q.

Yangi savollar kutib, Palmer tek turardi. U tinglovchilar kayfiyatida qandaydir o'zgarishni his qildi, ammo bu nimani anglatishi hozircha unga ma'lum emasdi. Nutqning avvalida ular ancha do'stona kayfiyatda edilar. Nutqini tugatganida esa hammalari pinhoni shubhaparastga aylangan edilar. Keyin hujumga o'tish harakati boshlandi. Endi ular aftidan, to kayfiyatlarini aniqlanmaguncha kutib turishga ahd qilgan edilar. Birlarining yuzida hech qanday ifoda yo'q, o'y-fikrlari allaqayoqlarda kezib yurardi. Palmer keyingi savol nima bo'lganini aniqlab olishga yordam berar, deb umid qildi.

- Mister Palmer! - Semiz ham, oriq ham emas oppoq sochi Makarturchasiga olingan mittigina kishi o'tirgan joyida betoqat tipirchilardi. - Sizningcha, sanoat sohasiga xizmat qiluvchi mana bu, deylik, litsenziyalar bo'yicha amal qilayotgan korxonalarining bevosita kelajagi qanday?

Palmer bosh iring'ab qo'ydi va yaxshi kayfiyat tabassumini saqlab qolishga harakat qildi. U ular kayfiyatidagi o'zgarishni angladi. Endi ularning qiziqishi yaqqolroq ko'rinsa boshlagandi, mavhum emasdi. Bo'lajak bizneschilar sifatida ular muayyan ishchan imkoniyatlardan manfaatdor edilar.

Palmer bu imkoniyatlarni qisqacha tasvirlab berdi va yana bir qancha mana shunday savollardan keyin yig'ilish raisi o'rnidan turdi va unga tashakkur aytdi. - Garchand omonat banklari haqidagi maqola biz uchun ham unchalik ravshan bo'lmasa-da, baribir ma'ruzangiz g'oyatda maroqli bo'ldi desam, ko'pchilikning fikrini ifoda qilgan bo'lur edi. Mening tushunishimcha, siz o'z bankingizda oldi-qochdi suhbatlardan ko'ra ko'proq ma'lum muhokamalar olib borish tarafdorisiz.

Palmer ta'zim qilib qo'ydi.

Berns og'ir xo'rsindi:

- Vudi, qoqvos. Men senga bankir rolini qanday o'ynashni o'rgatmayman. Sen menga siyosatdon rolini qanday o'ynashni o'rgatma. Bu nusxalarni o'z tomonimga og'dirib oldim deb o'ylayapsanmi?

- Bilmadim. Lekin men ularni o'ylashga majbur qildim.

- Biznes haqida, ammo siyosat haqida emas. - Berns sigareta tutatdi. Qop-qorong'i mashinada chaqmoqtosh alangasi uning ko'zlarida mayda sariq uchqunlar bo'lib aks etdi. - Biznes - bu mantiq va sen juda mantiqli nutq qilding. Siyosat - bu majburiyat, u har doim ham mantiqqa asoslanavermaydi. Bordi-yu, bu shunday bo'lganida edi, bordi-yu, nomzodlar va saylovchilar mantiq qoidalari rioya qilganlarida edi, har qanday saylovning natijasi oldindan ma'lum bo'lar edi.

- Gap mana bu siyosiy arboblarning ijtimoiy mavqei haqida ketmayotibdi, Mak. Bu ularning biznesi, boyishning xususiy biznesi.

- Sen yangisan, - javob berdi Berns, - va har qanday yangi kabi butun uyinni miridan-sirigacha tushunaman deb o'zingga ishonasan. Siyosatda men o'q yegan chumchuqman, azizim, ammo men ham barcha qoidalarni bilmayman.

- Unda qanday ish olib borayapsan?

- Bugungi oqshomni olaylik, - tushuntirdi Berns. - Juda ma'qul misol. Sen u yerda nima gapirgan bo'lma, ular senga nima gapirishgan bo'lmasin, sen hammaning oldiga poxol solayotganing hidini burnim sezib turgandi...

Mashina Qirq ikkinchi ko'cha yonidagi shohrohdan burildi va bor tezligi bilan birinchi avenyu bo'ylab Bernsning uyi tomon uchib ketdi. Chap tomonda BMT binosi lip etib ko'rindi-yu g'oyib bo'ldi.

- Sen goho o'zingni o'zing aldayotganday tuyulib ketadi menga, - davom etdi Palmer ko'chaga qaragancha. - Besh daqiqa burun siyosat har doim ham mantiqli bo'lavermaydi, degan eding. Menimcha, sen o'zing ham uncha mantiqli emassan.

Berns yelka qisdi:

- Ayb bizda.

Palmer ular allaqachon Elliginchi ko'cha atrofida ekanliklarini ko'rdi. Hozir ular o'ngga buriladilar-da, Berns turadigan o'n sakkiz qavatli bino oldida to'xtashadi.

Darbon mashina eshigini ochdi va dastakdan ushlab, Berns tomon cho'zildi.

- Salom, mister Berns, ser.

Berns mashinadan tushdi-da, bir daqiqa darvoza oldida turdi.

- U esimga tushdi. Nasroniy Barni Baruk emasmidi?

- Sof oriycha protestant nasl, - javob berdi Palmer.

- Ha-a? - Berns hamon o'ylag cho'mib tik turardi. - Ha-a. - takrorladi u.

Ular bir-birlariga ko'zlarini tikishdi. Shunda Palmer o'zi kutganidan ham ortiq darajada Bernsga nisbatan haq ekanini angladi. Bu odam jahli chiqqanda mantiq-pantiqni bir chetga uloqtirib yuborishdan ham, o'z manfaatiga qarshi ish tutishdan ham toymaydi. - ibodatxonani o'z boshiga ag'darib yuborgan Samsonning o'zi deyvering.

- Yaxshi yotib tur, o'rtoqjon, - dedi Berns.

Labining bir chetini qiyshaytirib, u miyig'ida kulib qo'ydi.

- Yaxshi yotib tur, Mak.

- Og'irroq bo'l, bo'tam.

- Sen ham.

Darbon mashina eshigini yopdi. Haydovchi tormozni qo'yib yubordi va mashina guldiragancha tun qo'ynida yelib ketdi.

Qirq To'qqizinchi Bob

Ertalab soat o'nlarda Palmer o'z xonasi tomon ketib borardi. Siynalari lo'mbozday kotiba telefonda gaplashardi. U kotibaning:

вЂњKetdingmi? Yaxshi,вЂќ - deganini eshitdi va kotiba go'shakni ildi.

- E-ha, mister Palmer!

Palmer odimlarini sekinlatdi.

- Xo'sh?
- Mister Berkxardt liftida o'z xonasiga ko'tarilayapti.
- Rahmat.

Palmer xonasiga kirdi, stolga o'tirdi va shu shanbada Utikda irod etishi kerak bo'lgan nutqini tahrir qilishda davom etdi. Virjiniya uning o'tgan kungi Bruklinda qilgan nutqidan namuna olib, qoralama qilib qo'ygandi. Bir necha kundan beri ertalablari Berns bilan suhbatida afsuslanib mulohaza yuritar ekan, Palmer uning agar to'liq bo'lmasa-da, ellik foizdan ko'proq haq ekanini anglagandi. Uning nutqi, albatta, takabburlikdan xoli edi, ammo u o'ta mayin, o'ta sipolik bilan va tinglovchilarga nisbatan tirnoqcha takallufsiz gapirgandi. Mana, endi u qalamda nutqning avvalidayoq iltifotli so'zlarni yozib qo'ymoqda edi: вЂњQattiq band bo'lishingizga qaramay men uchun vaqtingizni ayamaganingiz va meni sizlarga murojaat etish sharafiga muyassar etganingiz uchun barchangizdan minnatdorman...вЂќ - shu top uning xonasiga yirik-yirik odimlar bilan Berkxardt kirib keldi va eshikni gursillatib yopdi.

Palmer ko'zini ko'tardi. Ichida o'zi bilan o'zi kurashgandek boss eshik oldida bir zum turib qoldi - yo darg'azab edi, yo shunchaki havo yetishmayotgandi. Uning doimiy qizil yuzi yanada qizarib ketgandi, shuning uchun naridan-beri jilmayganda ko'rinib ketadigan tishlari hayratomuz darajada oppoq va sun'iy bo'lib ko'zga tashlanardi.

- Salom, Leyn, - dedi Palmer o'rnidan turarkan.

Berkxardt nimadir deb ming'irlab qo'ydi-da, o'tiraver degandek qo'l silkidi.

- Bu bosh o'lgur sira tashvishlardan chiqmadi-chiqmadi, - bidirladi u.

Palmer qo'li bilan ro'paradagi o'rindiqni ko'rsatdi va uning qanday o'tirishini kuzatib turdi.

- Qanaqa tashvishlar?

- Tonggi ro'znomani ko'rdingmi? Olbanidan xabar bosilgan.

- вЂњТауымсвЂќ va вЂњТрибвЂќni o'qidim, ularda aytarlik hech gap yo'q edi.

- Sen вЂњByulletenвЂќni o'qi avval, bolam, - dedi Berkxardt past xirildoq ovozda. U pal'tosi tugmalarini yechdi va ichki cho'ntagini uzoq kavlashitirib, oxiri undan necha marta buklab tashlangan tuturuqsiz ro'znomalardan birini chiqardi. Palmer Berkxardtning atrofidagilardan вЂњByulletenвЂќ xabarlarini o'qishini va umuman ularga qiziqishini yashirishga harakat qilishini angladi. - To'rtinchi betda, - dedi boss ro'znomani stolga shaloplatib tashlarkan.

- Deyarli hech qachon. Xo'sh, o'qishim kerakmi?

- Har doim, har kuni siyosiy bo'lim berib boriladi. - Endi Berkxardt xiyol bemalol nafas olardi. - Sen yangisan, Vudi, shuning uchun o'zingni oqlash imkoniyatiga egasan. Ammo sen shuni bilishing kerakki, вЂњByulletenвЂќ har doim maxfiy axborotni boshqa ro'znomalardan bir kun oldin beradi. Shu esingda bo'lsin.

Palmer bosh irg'adi va Berkxardt ko'rsatgan maqolani o'qiy boshladi.

Berkxardt o'rnidan turdi, pal'tosini stulga tashladi va deraza oldiga bordi.

- Qandaydir ig'vo ketayapti, - g'udrandi u. - Bunday maqola behuda yuzaga kelmagan va uni kimdir ataylab yozgan. Bernsni ishga sol. Buning zamirida nima yotganini aniqlasin.

Palmer telefonga uzandi.

- Menga Mak Bernsni topib bering, - dedi u va go'shakni oldi. So'ng Berkxardtga yuzlandi: - YuBTK aksiyalari kecha naq bir band ko'tarildi.

- Bu hech nima emas.

- Dou-Jonsning o'rtacha sanoat indeksi uch banddan ham pastroq tushib ketdi. Lekin odatdagi YuBTKga o'xshagan ancha faol bank aksiyalari ko'tarildi.

- Mutlaqo ahamiyati yo'q buning.

- Jet-TEX bilan qo'shma yig'ilishimizdan so'ng Lumis haqida biron narsa eshitdingizmi? - so'radi Palmer.

- Yo'q. Eshitishim kerakmidi?

- Men zayomlar haqida u yangi, ancha oqilona talab qo'yadi deb xayol qilgandim.

- U talab qo'ymadi. Men ham undan bu narsani kutmagandim.

- Men kutgan bo'lardim, - dedi Palmer, - bashartiki, u sizni burchakka qisib qo'ya olmaganini his qilganida, albatta. Biroq modomiki talab bo'lmagan ekan, men faqat tasmol qilishim mumkin ediki.... - Telefon jiringladi, - nazorat paketini u qariyb cho'ntagimda deb hisoblayapti.

- Go'shakni ol.

- Allo.

- Vuds, azizim. Wie geht's[10]?

- Bugun tonggi вЂњByulletenвЂќdagi maqola.

- Ha-a? - Bugun Bernsning ovozi haddan tashqari xotirjam va dadil jaranglayotgandi.

- Bunga qanday baho berasan?

- Menmi? Senga nima ham derdim, bo'tam? Duch kelgan go'ngni titaverishim kerakmi? Mening shunday qilishimni istaysanmi sen?

Simning narigi uchida jimlik cho'kdi. So'ng:

- Sen menga bir gap aytmoqchimisani, Vudi? - so'radi Berns ifodasiz ohangda.

- Bu yerda nimagadir ishora qilinayotgandek tuyulmayaptimi senga?

- So'nggi oqshomda o'zingdan olgan narsalar, vassalom. Agar sening menga aytadigan gaping bo'lsa, nega shartta oldimga kelib, aytib qo'ya qolmaysan?

Palmer kuldi:

- Yaxshisi men buni senga siyosatdon sifatida in'om qilaman. Mak, sen haddan tashqari sezgir bo'lib ketayapsan. Hech qanaqa ishora-pishora yo'q.

- Tushki tanaffusda nima qilasan, Vudi?

- Bugun ko'rishuvimiz bor.

Palmer o'ylanib qoldi. Uchrashmoqchi bo'lsa, Bernsning har doim ikkala oyog'ini bir etikka tiqib oladigan odati bor edi, ammo hech qachon bugungiday bo'lmagandi.

- Soat sakkizlarda senga qayerga qo'ng'iroq qilay? - so'radi Palmer.

- Uyga. Ammo to'qqizda men Olbaniga ketaman.
- Yaxshi, - javob berdi Palmer, - men senga qo'ng'iroq qilib, qayerda uchrashajagimizni aytaman.
- Jinnimni chiqarib yubording, - dedi Berns zo'raki hayajonli kesatq bilan. - Bo'пти, bo'taginam, - qo'shib qo'ydi u suhbatga xotima yasab.
- Ko'rishguncha. - Palmer go'shakni ildi va Berkxardtga aftini qiyshaytirib qo'ydi.
Xafaqon bir tarzda Berkxardt asta o'rnidan turdi. Uning harakatlari qandaydir sustlashganday edi. Har doim yerga ursa osmonga sapchiydigan odam o'z yoshiga muvofiq holda birdaniga quvvatidan ayrilgandi. To'g'ri, bu ko'p haftadan beri to'planib qolgan zo'riqishlar natijasimi yoki вЂњByulleten'вЂќdagi maqoladan bevosita paydo bo'lgan hayajonmi, buni Palmer ayta olmasdi.
- Kelasi haftada bank qo'mitasi qonun loyihasi muhokamaga qo'yilishini xabar qilganida men Olbaniga o'tlanmoqchiman, - dedi Palmer va bu bilan keksa miqqiyini xotirjam qilaman deb o'yladi. - Avval Utikda bo'laman, keyin Rochesterda, Olbaniga esa ehtimol payshanbada qaytarman .
Berkxardt bosh irg'adi: - Ulardan sira ortda qolishni istamasdim, - dedi u past ovozdа, go'yo birov eshitib qolishidan qo'rqqanday.
- Bultur ishlarim besh bo'lgandi. Ko'p kuchimni olgandi-yu zoye ketmagandi. Bu yil esa... - U eshikka tomon burildi, so'ngra yana Palmerga o'girildi va uning ko'ziga tikildi. - Shuning uchun ham bu yil seni olgandim, o'g'lim. - Buni u yana Berkxardtga aylanib, keskin ohangda aytdi. - Bunga panja orasidan qarab bo'lmaydi. Agar men chol o'tgan yili ularni to'xtatib qololgan ekanman, sen bu haromilarning jonini sug'urib olishingni kutsam bo'ladi, bordi-yu, sen bunday qilmasang, do'stim, YuBTK bilan xayr-ma'zurni nasiya qilaversang bo'ladi. - Berkxardt asta ko'tarildi, Palmer ham, lekin u oralaridagi farqni boss ko'rib qo'yishi uchun oyoqlari qanchalik baquvvat ekanini namoyish qilganicha ataylab azod o'rnidan turdi.
Berkxardtning istehzoli jilmayishi ko'ngildagidek chiqmadi.
- Qayoqqa lozim bo'lsa, o'sha yoqqa burilaver, o'g'lim. - U yelkalarini rostladi, eshikni ochdi va chiqib ketdi.
Palmer eshik oldida uzoq turib qoldi, cholning sharti ketib, parti qolganini qo'shib hisoblaganda, bular bari Berkxardtning uyini emasmikan - shuni bilolmay boshi qotdi. Birozdan so'ng u Berkxardtning qo'lidan hamma narsa keladi degan xulosa yasadi.
Stoliga qaytib kelib u ichki telefonda Virjiniyaga qo'ng'iroq qildi.
- Reklama bo'limi. Miss Kleri o'sha yerdami?
- Bir daqiqа, marhamat, mister Palmer, - javob berdi qiz, qo'shni stolda o'tirgan Virjiniya eshitsin deya ataylab yigitning ismiga urg'u berib.
- Xo'sh, mister Palmer. - Virjiniya telefon oldiga keldi.
- Bir daqiqadan keyin oldimgа kiring.
Juvon uning kabinetiga kirib kelganida Palmer uning egnidagi ko'ylak yangi ekanini, nima bo'lganida ham avval uni ko'rmaganini payqadi. Palmer qo'li bilan eshikni yoping ishorasini qildi va juvon burilganida yumshoq ko'ylagi ostidan siynalari qanday do'mpayib ko'rinishini kuzatdi.
- ...Agar bugun bo'sh bo'lganingizda, hammasini ko'rsatgan bo'lardingiz.
- Qayerda?
- Bilmadim. Men Bernsgа soat sakkizda qo'ng'iroq qilishim kerak. U men bilan bir-ikki daqiqaga ko'rishmoqchi edi.
- O'zining uyidami?
- Ha. Afsuski, u Olbaniga soat to'qqizda ketayapti.
- Bu dahshat, - dedi juvon.
Chiqib ketar ekan, juvon eshikni avaylabgina yopdi. Yigit aylanma o'rindig'ida ohista burildi va yopiq eshikdan ko'zini oldi. Oqshom haqida o'ylar ekan, u allaqachon o'zini Bernsning kvartirasida Virjiniya bilan ko'rib turardi. Manzara qism-qism bo'lib, kimsasiz eshikda yomon o'rnatilgan fil'mday uning ko'z o'ngida lip-lip qilar edi. U ko'zlarini qisib, g'iltakni almashtirishga harakat qildi. Agar tong bunday manzarani taqdim etsa, sermahsul tinch kundan umid qilmasa ham bo'ladi.
Oxiri uyga kech qaytishi haqida Edis uchun biron sabab o'ylay boshlagandagina xotiralariga chek qo'yishning uddasidan chiqa oldi.

Elliginchi Bob

Palmer Bernsnikiga kechki 8.15 dan keyin keldi. Kelsa, u hozirgina soqolini qirtishlagan va kiyinib olgan ekan, dahlizdagi stolchada ikki kostyumlik jomadon ochiq turibdi. - Biron narsa ichamizmi, Vuds? - Palmerga murojaat qildi Berns, uning ortidan mehmonxona bo'lmaga borar ekan. - Mashina yana 15 daqiqadan keyin keladi. Men Vestchestr aerodromiga 9.30 ga borib turishim kerak.
- O'shanaqasi Olbaniga uchib ketasanmi?
- Bu eng mayda aviayo'llaridan biri, - tushuntirdi Berns yotoq bo'lmaga kira turib. - Lekin mengа baribir. Yangi turbovintillarga qaraganda mayda samolyotlar ancha xavfsiz.
- Ehtimol. - Palmer viskini qattiq-qattiq chayqadi. - Sen ham ichasanmi? - qichqirdi u yotoq bo'lmasiga tomon.
- Jinni bo'lgunimcha, - javob berdi Berns. - Yo'lga naq bir shishasini.
Palmer unga achchiq ichimlik tayyorladi va stakanini bar peshtaxtasiga qo'ydi.
- Meni negа ko'rging kelib qoldi, Mak?
- Gaplashadigan vaqtimiz kelgan deb o'ylaysanmi? - so'radi Berns, xonaga qaytarkan. U bir dasta qog'oz ko'tarib kelib, uni dahlizdagi stolchaga qo'ydi. - Do'stona suhbat.
- Qachon desang tayyorman, o'rtoqjon.
- Mengа xuddi shunisi kerak. - Berns qaytib keldi, stakanini qo'lga oldi va taxtagа o'tirdi.
- Sog' bo'li!
- Sog' bo'li!
Ular ichishdi-da, sukutga cho'mishdi. Palmer pastda Ist River shohrohida mashinalarning guvillashiga quloq solib turishardi. U o'girildi-da, Kuinsboro ko'prigiga qaragan derazadan ko'z soldi. Iliq gaz tumani orasidan ko'prik jimirlab ko'rinardi.
- Biz вЂњByulleten'вЂќ muxbirlaridan surishtirib ko'rdik, - dedi u oxiri.
- Jimmidanmi? - Bernsning ovozida tashvishdan asar yo'q edi. - Kalavaning uchi topilgandir?
- Topildi. - Palmer ohista xo'rsinib, o'girildi va Bernsning ro'parasidan o'tirdi. - Manba nomini topdik.
- Jimmi uni senga berdimi? - Bernsning ko'zi ajablangedek xotirjam qarardi. - Ha, bildim. U Jinni Kleriga aytgan.

- Eng kulgilisi shundaki, - davom etdi Palmer, - men bilgan narsa bo'lib chiqdi.

Berns sapchib turdi-da, Palmerning oldidan yugurib o'tib deraza oldiga bordi. Xuddi sahnadagiday, u derazaga orqa qilib san'atkorlarcha o'girildi. Uning cho'zinchoq yuzi badtar cho'zildi.

- Vudi, boshqalar kabi mening ham sabr kosam tubsiz emas. Sen meni boshi berk yo'llarga boshlayapsan, va men...

- Seni bundan ham chalkash yo'lga olib kirish uchun nima qilishim kerak, Mak?

- Birgina o'ylamasdan qilingan ayblov. - Bernsning pastki labi tarang tortdi.

- Bunaqa ayblovlarim to'lib yotibdi. Eng to'g'risini tanlashimga bir soniya sabr qil. - Palmer Bernsning odatdagi malla basharasini kuzatdi. Endi uning yonoq va manglayi qanday qizarayotgani yaqqol ko'rinib turardi.

- Palmer, - gap boshladi Berns birmuncha ta'sirsiz ohangda. - O'zi avval-boshidanoq sen ham, anavi sassiq chol bossingiz ham menga hech qachon ishonmay kelyapsizlar, shunday emasmi?

- Shunday emas. Bir necha hafta burun ham men sizga ishonar edim. - Palmer yana viskidan ho'pladi. - Ishonganim shunchalikmi, to shu bugungi kungacha o'zimga ishonmay kelar edim. Siz ro'znomada mana bu xabarni bostirganingizdan keyin nega bunday qilganingizga aqlim yetmaguncha sizga ishonib kelayotgandim.

- Lekin bu sabab bo'lolmaydi, - tutoqdi Berns, - sizning tasmollaringiz ham, isbotlaringiz ham xato. Men sizga o'zimning sababimni aytdim. Nima uchun endi siz bunga ishonmas ekansiz?

- Shunday qilgim kelib qoldi.

- Menga ishon, Vudi, - Berns ozg'in qo'llarini uzatdi, birdan yengidagi ignatugmalar qandaydir jazavali yaltirab ketdi. - E xudo, bizlar bir-birimizga ishonishimiz kerak.

- Menga nisbatan halol munosabatda bo'lsang ishonaman senga.

- Halolman.

- Sinab ko'ramiz, - taklif etdi Palmer, - uncha katta bo'lmagan ochiq suhbat qilib ko'ramiz. Menga ayt-chi, shtat markazi tashkilotining ichida haqiqatdan nimalar bo'layapti?

Berns bir nima demoqchi bo'ldi, biroq og'zini ochganicha tek turib qoldi. U Palmerga bir muncha muddat tikilib turdi, so'ng uning og'zi yopildi, qo'llari har ikki yonida osildi va u orqadagi divanga qarab ketdi. O'tirdi-da, yana stakanni qo'lga olib, go'yo o'zicha yengil kulib qo'yd.

- Yangi odam degani ham shunaqa fahm-farosatli bo'ladimi? - murojaat qildi u divan yonidagi bo'shliqqa. - Yoki qizaloq Kleri buni ma'lumotlar bilan boqayaptimi?

- U menga axborotlarni yetkazib turadi. - dedi Palmer, - yiliga ellik ming dollar maosh oladigan maslahatchingdan ham ko'proq ma'lumotlar keltiradi.

Berns boshini ko'tardi va Palmerga qattiq tikildi...

- Men senga vaziyatni to'la izohlab berganim yo'q, Vudi, - asta dedi u. - Shtat chekkalaridan menga notinch mish-mishlar kelib turibdi.

Palmer oldinga intildi:

- Qanaqa mish-mishlar? Qayerdan?

- Van Kalxeynning u yerda odamlari bor. Xiyol mayda tijorat banklaridan ayrimlari omonat banklari tomoniga o'tib ketayotgani haqidagi ma'lumotlarni oldik. Ularning yo'qotadigan narsalari yo'q, chunki ular mayda. Ular yirik markaziy tijorat banklarini yomon ko'radilar.

- Bu bema'ni gap! - qariyb qichqirib dedi Palmer. - Ular bizga bog'liq-ku. Biz ularning muxbir banki bo'lamiz. Biz ularning qo'yilmalarini sotib olamiz. Biz ular uchun qimmatbaho qog'ozlarni sotib olamiz va sotamiz. Ey xudoyim, biz ularga beysbol birinchiligi matchlariga va Brodveydagi tomoshalarga biletlar olib beramiz, ular shaharga kelganlarida o'zlarining ermaklari bilan bo'lib, bizning dabdabali xususiy idoralarimizda aylanib yurishadi. Biz ular uchun hamma narsani qilamiz...

Palmer mehmonxona bo'lmasiga qaytdi va soatiga qaradi, Virjiniyaning qo'ng'irog'iga ham ancha vaqt bor edi. U yarimlagan stakanni oldi va unga toza viskidan quydi, so'ng deraza oldiga keldi-da, ko'priikka tikildi.

Ko'prikk Kuinsga va shunaqasi omonat banklari butun bir lashkarining bo'ronli markazlaridan biri Long-Aylendga olib borardi. Baribir ham, u agar Jet-Tex puflab shishirmaganida bu lashkar omon qolarmidi? - o'ziga-o'zi savol berdi Palmer.

U stakanni og'ziga olib bordi va ichayotgani muzdan xiyol sovigan toza viski ekanini angladi. Ammo o'zini ichishdan tortish shartmikan? Bu oqshom uning hech qanday qiladigan ishi yo'q. Agar tormoz markazlari ichkilikdan biroz to'mtoqlashsa, yanada kattaroq bo'ladigan lazzatni hisobga olmaganda, albatta.

Aslida Virjiniyaning u bilan yana uchrashish xohishi Palmerni hayratga solgani yo'q. Qisman shuning uchunki, u juvonga o'sha oqshomda, siz bilan munosabatlarni uzaman deb aytganida unga chinakamiga ishonmagandi. Ehtimol, esladi Palmer, bu shunchaki yo'li topish masalasi edi. Juvonning boshqa yo'li yo'q edi. Oldingi kuchli muhabbatdan asar qolmagandi. Uning paydo bo'lishiga ham hech qanday umid-pumid yo'q edi. Juvon to'la ko'ngilchanlik nuqtai nazaridagina ishqiy aloqa boshlagandi.

Bordi-yu, ular bu aloqani uzgudek bo'lsalar, tushundi yigit endi, juvon hech qayoqqa qarab burila olmay qoladi, darvoqe Palmer ham. Palmerning oilasi bor, bu oila Virjiniya uchun onaga qaraganda Palmer uchun ko'proq hissiy manba bo'lib hisoblanardi.

Ularning ikkovi ham daqiqa ta'siri ostida bir-biriga surilib qolgan edi, holatlar musharakligi, bir xildagi ochlik, o'zaro intilishning yuzaga kelgan hali zaif tuyg'usi ularni harakat qilishga undardi. Shu boisdan ham ulardagi ochlik shu qadar katta ediki, ular oldindan o'rganish bo'lib qolgan odobli rasmiyatchiliklar bilan tezgina ajrashib ketar edilar.

Palmer daryoda quyiga qarab suzib ketayotgan ixcham shatakchi kemaga qarab qoldi, oppoq ko'pik toshib, uning qop-qora suvga urilgan tumshug'i uzra qalpoqday osilib qolardi.

Miyig'ida kulib, Palmer kutishga toqati yo'qligidan o'zi bilan Virjiniya butun dunyoga, tezda lazzat olish va o'z ochligini tezroq qondirish uchun o'zini sarf qilib yuboradigan millionlab odamlarga o'xshatdi.

Eshikning ohista tiqillagani eshitildi. Bir marta, keyin yana bir marta. Palmer ko'zini ochdi va o'girildi. Vujudini sababsiz g'azab chulg'agan edi. Qandaydir yaramas, qandaydir jonga teguvchi yaramas maxluq uning rejalarini buzishga, chalkashtirishga, tashvishga solishga qasd qilgan. Qandaydir yugurdakmi, dorbonmi bo'lsa kerak... Yoki Bernsmikin?

Palmerning lablari qimtildi. Agar bu Berns bo'lsa, Virjiniyaga telefonda nima deb javob beradi? Qo'ng'iroqqa Berns javob qiladi.

Juvon uning ovozini tanib, hech nima demay go'shakni ilib qo'yarmikan? Kechroq telefon qilarmikan? Yoki oqshom butunlay rasvo bo'larmikan?

Palmer eshik oldiga keldi.

- Kim?

Qandaydir ming'irlagan, juda past va ma'nosiz ming'irlagan ovoz keldi. Yigit asabiy basharasini tirishtirdi, qulfnı paypasladi va eshikni ochdi. U yerda Virjiniya turardi.

Ellik Birinchi Bob

Palmer biroz uyqusirab yotdi. Virjiniya uning yonida jim yotar edi. Juvon salgina qimirlagan edi, yigit darhol uyg'ondi. Yigit qimir etmay yotar, ko'zlari yumuq, bir tekis va chuqur-chuqur nafas olardi. Juvon yana bir qimirlab qo'lini o'zining ustidan yurgazib o'tganida ham u qimir etmay yotaverdi. Nima uchun bunday qilayotganiga o'zining ham aqli yetmayotgandi.

Birmuncha muddat o'tgach, u chaqmoqtoshning qisqagina shirq etgan ovozi eshitdi. So'ng sigareta tutuni hidi dimog'iga urildi.

- Uyg'ondingmi? - juda past ovozda shivirladi juvon.

Palmer sekin va chuqur-chuqur nafas olardi. Tezda juvon ehtiyotkorlik bilan to'shakdan turdi. Palmer uning nafas chiqarganini eshitdi, aftidan sigareta tutunini pufladi. Yigit ko'zini ochdi va atigi bir-ikki metr naridagi juvonning tanasini tomosha qila boshladi. Juvon pardani surib, ko'chadagi nimagadir qaramoqda edi. Mehmonxonaga bo'lmaga qarab ochilgan eshik orqali tushayotgan tarqoq nur soya tushirmasdan juvonning dumbalari oralig'idagi birgina chuqurlikdan tashqari badanining hamma joyini yoritib turardi.

Xonadan tashqaridagi nimagadir mahliyo bo'lgan va uni kuzatib turgan nigohni sezmaganda holda juvon mutlaqo boshqacha ko'rinardi. Nega shunday ekan-a?

Balki, deb o'yladi Palmer, men uni tinch holatda umuman kam ko'rganimdir. Hatto u o'tirgan vaqtda ham - yozuv stolida, masalan, - yigit uni tinch holatda turibdi deb ayta olmasdi. Undagi nimadir, ehtimol ko'zlarining harakatimi yoki ovozi, yigitga alayna-oshkor juvon - harakatda deb aytib turganday bo'ladi. Juvonga nisbatan esa bu qariyb har doim haqqoniy bo'lar edi, degan to'xtamga keldi u. Juvonda qandaydir jo'shqin zo'riqish aks etib turardi.

Ayni damda men uning ko'zlarini ko'rmayapman, o'yladi Palmer, bundan tashqari uni uyg'otib yubormaslik uchun juvon nafasini ichiga yutgan. U juvonni uydagi o'z xonasida qanday bo'lsa, shunday ko'rib turardi - bir tirsagi bilan deraza yonidagi devorga suyangan, gavnasi og'irligini bir oyog'iga solgan, ikkinchi oyog'i tizzasidan erkin bukilgan. Yigit uning oyog'i kaftini, ustini, xiyol dag'allashgan tovonini tomosha qildi. Hatto butun tana vaznini ko'tarib turgan to'pig'i judayam ingichkaligini yigit birinchi marta ko'rib turishi edi.

Juvon asta xo'rsinib qo'ydi va Palmer bu tovush sirini bilishga harakat qildi. Unda, deb o'yladi yigit, his etilgan qoniqish ham, tanho va tinchlikda qolmaslik xohishi ham bor. Bordi-yu, ular o'rtasida qandaydir umumiylik bo'lsa, bu hammadan ham zo'riqishdan birato'la xalos bo'lishga va barcha xayollarni itqitib tashlashga noqobillik edi.

Ehtimol, o'yladi Palmer, bu aql borligining badbaxt natijasidir. U yotar ekan, ko'zlari juvonning oyoqlari bo'ylab goh yuqoriga, goh pastga qadar o'rladi, qandaydir hech narsani o'ylamaydigan, yoqimli zo'riqishdan keyin boshlanuvchi sokin holatda yotardi u. Garchi juvon badanini tomosha qilish unga lazzat bag'ishlayotgan bo'lsa-da, u ko'zlari yumilib ketayotganini sezdi. U mushohadalari qandaydir yanada salqi tortib, haqqoniyatdan uzoqlashib borayotganday bir tuyg'uni his etdi. Nima bo'lganda ham unga uylanib ol, o'zicha xayolidan o'tkazdi Palmer.

Palmer diqqatini asta ular kelayotgan va ko'zga elas chalinayotgan yo'lga tortdi. Edis, uyqusirab dedi o'zicha, ortiqcha shovqin ko'tarmaydi, uning bolalari bilan ko'rishuviga nisbatan ilojsiz qattiq shartlar ham qo'ymaydi.

Virjiniyaning, albatta, bankdan ketishiga to'g'ri keladi. Shu holatdan kelib chiqib, uning ham kovushini to'g'rilab qo'yishlari tayin.

Mudroq holatda Palmer o'zining moliyaviy ishlarini tahlil qila boshladi. Mulkning yarmini - birvarakay yoki qismlarga bo'lib to'lash sharti bilan - Edis uchun uyiga, shuningdek u bolalari uchun turli trest jamg'armalariga qo'shimcha tariqasida Edis uchun yetarli bo'ladi - qolgani uning butun umriga kifoya qilarmikan? Mutloq minimum sifatida er va xotin nima hisobiga bemalol yashashi mumkin? Uning bunga aqli yetmasdi. O'n mingmi? Yigirmami? Bankni tashlab ketganlaridan keyin ular uzoq safar qiladilarmi? Ehtimol. Ular xorijga borib yashashlari mumkin. Ispaniya, balki, yoki O'rta yer dengizidan bironta orol.

U o'zi va Virjiniyani xilvat sohilda, dengiz chuqurliklari orasida tasavvur etishga urindi va buni ko'z oldiga keltirishdan ojiz qoldi.

Osongina tasavvur etish bilan o'zini olis Riverada qaltirab turgan holda ko'rishning uddasidan chiqolmaydigan odamlar uchun shahar ehtimol tutilgan yagona turar-joy edi. Shahardagi hayot esa qimmat turadi. Yiliga 40 ming dollarmi? Modomiki, tasavvur qildi Palmer, uning yana kam deganda o'ttiz yil yashash niyati bor, bu esa xarajatlarga bir milliondan ortiq ketishini anglatadi.

Ajrashuvdan keyin bunday katta pulga hech qachon umid bog'lay olmaydi. Bordi-yu, xarajatlarni qisqartirsa-chi? Chorak milliondan foizi yiliga 12500 dollarni tashkil etadi. Bunga asosiy mablag'ning yana 12500 dollarini qo'shadi. Uning qisqarib boruvchi asosiy mablag'ining foizlari kamayib borgan bir vaqtda u asosiy mablag'ining barcha eng katta summalarini sarflaydi va o'ttiz yilning oxiri qashshoqlikka borib taqaladi. Biroq bisotida yiliga 25000 dollar bo'lib, unga...

U yana iroda kuchi bilan fikrlarini asosiy izga qaytardi. Asosiy mablag'dan olish fikrining o'zidanoq u larzaga tushar edi. Balki boshqa yo'li bordir.

Albatta, agar ajrashganidan keyin u Virjiniya bilan turmush qurmasa, unda YuBTKdagi xizmatdan keladigan uning daromadi unga bemalol yetib-ortar edi. Ular bir necha yilni tishlarini tishiga qo'yib o'tkazar edilar. Keyin, ular turmush qurganlaridan so'ng ularning gardaniga hech qanday og'ir yuk tushmasdi. U YuBTKda qolavergan bo'lardi. Albatta, u Virjiniyadan bir necha yil sabr qilishni o'tinib so'rardi, bu vaqt davomida ularning turmushi hozirgi munosabatlaridek sir bo'lib qolaverardi.

Virjiniyaga uylanish o'zi nima degani, qiziquvchanlik bilan o'yladi Palmer. Uning shahvoniy nafsı kuchli bo'lib qolishini Palmer aniq-tiniq his etar edi. Uning o'z nafsı risoladagidek bo'lishiga Palmer amin edi. To'g'ri, vaqti-vaqti bilan oladigan lazzatlari bir necha soat oralig'i bilan ko'p yillik bir zayldagi er-xotinlik yaqinligi o'rtasida farqi bor. Uning bunday vaziyatni oldindan bilishga yordam beruvchi yetarli tajribaga ega emasligini fahmlab, Palmer birmuncha besaranjomlik sezdi. Edis bilan kechgan hayoti, hatto eng boshdan ham, jinsiy aloqalarga unchalik boy bo'lmagandi. Haftasiga bir marta - asosan ular turmushining maromi ana shunday edi.

Palmer xotini bilan oralarida hech qachon kutilmagan, tasodifiy yaqinlik bo'lmaganini esladi. Hammasi qariyb jadvaldagidek kechardi, odatda juma va shanba kunlari, sababi ertasiga to'yib uxlab olish uchun imkon bo'lsin. Biron marta ham navbatdan tashqari holatda yo'l qo'yilmagan edi. Bunday tartib o'z-o'zidan yuzaga kelardi: Palmer yalınardi, xotini esa ko'plab uzrli sabablarni ro'kach qilib, muloyimlik bilan rad etar edi. Bundan tashqari, albatta, oldindan tasavvur etmagan murakkabliklar bo'lardi. Masalan, ulardan birontasi tumov bo'lib qolganda yoki oshqozoni bezovta qilganida, yoki boshi og'riganda Edis bu ish bilan shug'ullanishni joiz deb bilmasdi. Bu ham yetmaganday, Edis bir qancha filantropik jamiyatlarning faol a'zosi edi; bu

guruhlarning yig'in va tadbirlariga qo'shimcha keyinchalik kelgan Ota-onalar va o'qituvchilar uyushmasi yig'ilishlari er-xotinlik yaqinlashuvining butun jarayonini teatrqa borish va qarindosh-urug'larni ziyofati taklif etishlar bilan bir qatorda ular turmushi tarzini ikkinchi darajali narsaga aylantirib qo'ygandi.

Palmer ko'zini yumdi-da, fikrlarini bir amallab izga solishga urindi. Bunda Edisni ayblash mumkin emas, o'yladi u. Modalar jurnali suvratlarining uslubiga monand tarzda u g'oyat jozibador edi. Eriga nisbatan jismoniy moyillikning yo'qligi Palmerning uyga kech qaytgandagi mana bu barcha kechki ziyofatlarning, va yana bungacha Chikagodagi o'zini nojo'ya so'zlar bilan itarib tashlashga xotinini majbur etgan barcha oqshomlarning qisman natijasi hisoblanadi. U hech qachon xotiniga tiqilinch qilmadi, Edisning esa uning nimalarga qodirligini yaxshiroq bilishi uchun imkoni bo'lmasdi. Faqat Virjiniyagina uning jinsiy ishtahasi nechog'li kuchliligini yoki bu ishtaha lazzati yigit uchun nechog'li muhim bo'lishi mumkinligini namoyish etdi.

Ellik Ikkinchi Bob

Palmer uni uyiga taksida olib borib qo'yimoqchi bo'ldi. Biroq soat millari allaqachon tonggi 6.30 ni ko'rsatib turardi, shu bois Bernsning uyidan unga o'zidan oldinroq chiqib ketishga ruxsat berdi. Kvartiraning в Ётоза uyв Ёкга aylanganidan 15 daqiqa o'tib, Palmer yergacha bir qavat yetmay liftdan chiqdi va yon eshikdan binoni tark etdi. U Ist River shohrohidan burilib ketgan, rulda jahldor haydovchi o'tirgan bir taksini tutdi. U Aydluaylddan odam olib kelgan bo'lib, qaytishida chiqadigan hech kim yo'q edi. Butun yo'l davomida jimjimador betonli uyiga yetguncha Palmer haydovchining alamli nolishlarini tinglab keldi.

U mashina ko'zdan yo'qolguncha kutib turdi-da, uyiga qarab ketdi. Ko'cha tip-tiniq bo'lib, havo sovuq edi. Tong g'ira-shirasi ko'zga tashlanib qolgan bo'lsa-da, osmon qo'rg'oshinday og'ir ko'rinardi.

Palmer pal'tosi, shlyapasi va sharfini ilar ekan, ichkarida ham tashqaridagiday kulrang yog'du hukmron ekanini his etdi. Atrofidagi hamma narsa go'yo tosh qotgan. Yoqimsiz g'ira-shirada zinapoyaning tabiiy eman rangi qandaydir dag'al edi. Ikkinchi qavatda botinkasini yechish uchun Palmer bir zum to'xtadi va bu hayot nima uchun har doim jurnallardan kulgili suvratlarni ko'chirib oladi, deb xayolidan o'tkazdi.

U katta yotoq bo'lma yonidagi vannada ustki kiyimlarini yechdi. Avvaliga o'zini endi turganday qilib ko'rsatsammikin degan behuda o'yni kechirdi ko'nglida. Agar Edis uxlab yotgan bo'lsa, bu ish g'oyatda qiyin edi. Agar shunday qilish lozim bo'lsa, avval to'shakni betartib holga keltirishi, vannaga qaytib borishi va xotinini uyg'otish uchun dush suvini sharillab oqizib qo'yishi kerak bo'lardi. U yotoq bo'lmaga ko'z soldi. Edis uxlayotgandek edi. Palmerning to'shagi yayilib yotardi. Yalang oyoqlari bilan tovushsiz yurib, u yo'lakay ichki ko'yilagini yechgancha xotiniga yaqinlashdi. So'ng asta ehtiyotkor harakatlar bilan yostig'i va choyshabini titib qo'ydi.

Vannaga qaytib kelib, u trusigini yechdi-da, butun bo'yi bilan o'zini oynaga soldi. Oynani bu yerga o'rnatish Edisdan chiqqandi. Har ikkoviga o'z vaznlarini kuzatib borishga yordam berib, oyna katta ahamiyat kasb etishiga Edis amin edi. Hozir oyna Palmerna dahshatli ma'lumotni taqdim etib turardi: naq kindigi tagida qizil-ko'kish tish izlari mana men deb turardi Palmer oynaga yaqinroq kelib razm solib qaradi va shaklidan uning qanday kelib chiqqanini payqash qiyinligini bildi. O'zicha ma'nodor bosh irg'ab qo'yida, dush dastasini buradi va issiq va sovuq o'rtasidagi chiziqqa keltirib qo'ydi. Suv shovqini xonani to'ldirdi. U dush tagida turib oldi-da, badanini sovunlay boshladi.

Eshikdan uyqusiragan, tumshaygan, deyarli ko'zga tashlanmaydigan qoshlari o'rtasida ikkita tik ajin hosil qilgan Edis paydo bo'lganda Palmer yuvinib-artinib, hammom xalatini kiyib olgandi.

- Salom, - muloyim ohangda dedi Palmer.

- Hm. Qachon kelding xudo yarlaqab?

Palmer xotinining tiniq qora ko'zlariga sinchkov tikildi. Surmasiz ular kichik va uniqqandek ko'rinardi.

- Qiziq, - javob berdi Palmer savolga savol bilan, - tinchlikmi? Erta uyg'onibsan?

Siyqasi chiqqan olib qochishdan uyquga to'ymagan Edisning ensasi qotdi.

- Soat birda ham uyg'oq edim. Sendan esa darak yo'q.

- Ikkigacha sabring yetmaydi-ku, - javob berdi Palmer bunga. - Tosh qotib uxlab yotibsan.

Dastlabki savoliga javob bermaganini bilib tursa ham Edis sir boy bermadi. Buning o'rniga yuvinish xonasiga bordi-da, tish cho'tkasiga qo'l cho'zdi. U tishini yuva boshladi, Palmer esa soqol cho'tkani namlab, stakanda sovun ko'pirtirdi. Vanna ichini yalpiz aralash yengil lavanda hidi tutdi. Shisha devorda qizg'ish yog'du jilvalandi. Palmer yuzini chaydi-da, soqolini qirtishlay boshladi. Ahyon-ahyonda u xotiniga ko'z tashlab qo'yardi - surishtirishga tushib ketmoqchi emasmi, ishqilib. Birdan xotinini anchadan beri bunday holda ko'rmaganini eslab, unga razm sola boshladi. Ular mehmonxonada turishganida vannaxonaga faqat bir kishi sig'ardi. Ular bu uyga ko'chib kelganlaridan buyon Edis negadir har kuni undan oldin kelib yuvinardi.

Yumshoq elastik pijama xuddi homilador ayollarday Edisning yelkasida shalvirab turardi. Tepadan tushib turgan och pushti nurda pijama yanada to'q ko'k bo'lib ko'rinardi. Devordagi isitgichlar yaxshi ishlab turganiga qaramay, Edisning ensiz yalang oyoqlari va boldirchalarini sovqotganidan g'oyat ayanchli ko'rinmoqda edi. Xotinini tishini tozalab bo'lib, baland bo'yli shishadan allaqanday sutrang suyuqlik olib, yuzini chayayotganini kuzatar ekan, Palmer uning dumbalari silkinishidan sonida osilib turgan ishtoni asta sirg'alib, oyoqlari atrofiga taxlanib tushganini ko'r'di, tushgan kiyim chekkasidan faqat oyoq barmoqlariga chiqib turardi.

Palmer kiyinishga chog'languncha xotini yotoq bo'lmadan chiqib keldi. Xalatni yechishdan oldin tishlangan joyni berkitish uchun Palmer trusigini tortib qo'ydi. Bir necha daqiqadan keyin u oshxonaga kirgan edi, qarasa, u yerda hech kim yo'q ekan, dasturxon yozilmagan. U oshxonaga bordi. Ola-bula guldor qaviqli xalatida missis Keyj choynakka sovuq suv to'ldirayotgandi.

- Salom. Missis Palmer qani?

Birmuncha muddat hech nima deb javob bermay, oshxona bekasi unga qarab turdi.

- Tepada. Nima, soatim orqadamikan? Meniki yetti yarim bo'ldi.

Palmer o'zining soatiga qaradi.

- To'g'ri.

- Bugun erta turibsiz, - dedi ayol, - salom.

Oshxonadan chiqib ketar ekan, Palmer jiddiy jilmayib qo'ydi. Odatdagidan erta turganim ham hech nimani anglatmaydi, o'ziga tasalli berdi u. U uzun egma zinapoyalardan katta eshik oldiga tushib bordi-da, eshikni ochdi. Eshik va devor oralig'idagi bo'shliqqa ko'zdan yashirin tashlab qo'yilgan gazetalarni paypaslab topguncha shamolsiz qish tongining kuchli izg'irini baribir badanini teshib yuborgudek bo'ldi. Gazetalarni topib ichkariga shoshildi va yana zinadan ko'tarilib, в ЁТaymsв Ёкдagi Olbani xabarini o'qishga tutindi. Aftidan, ayni vaqtda u yerda bahsli qonun loyihalari haddan tashqari ko'p edi, ammo bo'limlar haqidagi

qonun loyihalari haqida esa bir og'iz ham gap yo'q edi.

Palmer в ЁН Gerl'd tribyun Ёк hisobotini mutolaa qilgancha birinchi qavat maydonchasida turar edi. O'z odati bo'yicha Olbanidagi voqealarni o'zaro bo'lashib, gazetalar ikkita maqola berar edilar. Biri dalillarni xabar qilsa, ikkinchisi bu voqealar rivojini sharhlar edi. Har doimgidek, gapning tagiga yetish uchun har ikkala maqolani yodlab olish zaruratidan xayol g'ijinish his etardi. Shunday bo'lsa-da, voqealarni tanqid etayotgan maqola tagida mayda harflar bilan pot pourri qisqa xabarlariga ko'zi tushdi. Ularda turli mish-mishlar bayon etilgandi.

в ЁН Manba katta ham, kichik ham emas, Viktor S., Katta Vik esa ittifoq Ё-doshlariga omonat banklari bo'limlari haqidagi qonun loyihasi munosabati bilan Tammanining mustahkam muxolifatida parokandalik haqidagi mish-mishlarda zarracha haqiqat yo'q. Uning mavjud holatidan ancha ko'ngli to'q bo'lib ko'rinuvchi atter ego, publitsist Mak Berns shtatning g'arbiy okruglari bo'ylab kichikroq sayohat qilmoqda в Ёк.

Palmer titrab ketdi.

Yuqori pillapoyada sayqallab ketib, panjaradan ushlab qoldi va har ikkala gazeta tushdi. U gazetalarini yerdan oldi-da, yotoq bo'lmaga yo'l oldi.

в ЁН Таумс в Ёкни Edisning karavotiga tashlab, u o'zining karavotiga o'tirdi, tizzalarini mahkam qisib, в ЁН Gerl'd tribyun Ёкни nima qilsam ekan deb o'ylanib qoldi. Sarosimalanganidan hatto gazetani choyshab tagiga yashirmoqchi bo'ldi. So'ng o'zini qo'lga oldi-da, o'rnidan turdi. Juda sekin harakat qilgancha u eshik oldiga keldi, zalda hech kim yo'qligiga amin bo'lgach, tezgina katta eshik oldiga keldi. Uni ochib, ko'chaga chiqdi. Qora pal'toli ikki kishi unga peshvoz kelardi. Ularning o'tib ketishini poylab turdi. Sovuq uning ko'ylak va shimlari orasiga kirib ketmoqda edi. Qorni ichida yengil titroq turganini his etdi. U darrov egildi-da, gazetani ko'chada ikki uy narida turgan mashina ostiga uloqtirdi. Tezda uyga kirdi, eshikni yopdi va isinib olgani biroz tik turdi. Nafasini rostlagan bo'lsa-da, endi o'zini qo'lga olib, butunlay xotirjam holda u xabardagi qanday narsa uni hayajonga solganini aniqlashga qaror qildi: kecha kechqurun Berns Olbanida bo'lganmi, (holbuki Edis uni N'yu-Yorkda deb aytgandi), yoki bu sulloh uning oldiga poxol to'shab ketganicha Palmerdan oldin chekka joylardagi bankirlar bilan suhbatlashganmi?

Atigi qirq daqiqa ichida u uchinchi marta zinadan ko'tarila boshladi, biroq bu gal qulog'iga nonishtaga to'planganlarning g'ovur-g'uvuri chalinmoqda edi. Aftidan, gazetadagi xabarni endi oilaviy bo'lib muhokama qilishadiganga o'xshaydi. U yo'l yarmida to'xtadi. Gazetani gumdon qildi. Edis boshqa nusxasini topishga harakat qilmasa kerak. Bu tomondan ko'ngli tinch. Ammo Bernsni nima qilish kerak?

Palmer yemak bo'lmaga kirdi va Jerrining sanchqi, pichoq va qoshiqlarni terib qo'yayotganini ko'rdi.

- Hello, ko'rinishingiz xuddi qo'lida burga o'ldirgan odamga o'xshaydi.

Palmer im qoqib qo'ydi.

- Darvoqe, yaxshi yotib turdilaringmi? - dedi u.

Galstugini to'g'rilab, xonaga sudralgancha Vudi kirdi. U o'z o'rniga o'tirdi-da, stakandagi sharbatni bir daf'adayoq shunday simirdiki, hatto entikib yubordi.

- Salom, ota, - dedi u birdan so'ng.

- Durustmisan? - Palmer ovozidan asabiylashganini sezdirmaslikka harakat qildi. Borib o'z joyiga, oila boshlig'i o'rniga o'tirdi, ensasidan sal yuqorida miyasi lo'qillab og'riyotganini his qildi. U olovda toblangan non to'g'ramiga qo'l cho'zgan Vudidan ko'z olmay sharbatdan ho'play boshladi.

- Shoshma, - o'g'lini turti u. - Hali hamma kelgani yo'q.

Vudi yelka qisib qo'ydi va stolga kelib o'tirayotgan singlisiga ma'noli qaradi.

Palmer o'ziga qahva quydi-da, qahva choynagini Jerriga uzatdi.

- Oyingning piyolasiga quy.

- Uning piyolasi limmo-lim, - g'udrandi qiz. - Sovib, icholmaydigan bo'lib yotibdi.

Palmer ustalik bilan quymoqni ulashdi. Yillar davomida ortdirgan tajribasi har bir bolasiga o'ziga qarab ulush berishni o'rgatib qo'ygandi - katta bo'laklar Vudiga, eng kichkinasi Tomga - ortiqcha o'ylashga hojat yo'q.

- Edis?

Xotini bosh chayqadi.

- Faqat qahva ichaman.

Palmer bir lahza taraddudlandi. U aslida jiddiyroq ovqatlangisi ham yo'q edi, ammo huzurbaxsh tundan keyin u odatda bo'kib ovqatlanar edi. Bugun ham shunday qilish kerak. U o'ziga cho'chqa go'shtidan qo'ydi va to unisi ham, bunisi ham biroz sovushini kutib, qahvani oxirigacha ichib qo'yishga harakat qildi. Og'riq endi butun manglayiga tarqalgan va asta boshining chap tomoniga o'ta boshlagan edi.

- Edis, - dedi Palmer, baribir asabiylashganini ovozida bildirmaslikka tirishib, - bu bolalardan birontasi в ЁН iltimos в Ёк yoki в ЁН rahmat в Ёк so'zini biladimi?

- Iltimos, dadajon, yana ozgina quymoq berasizmi? - bir maromda bidirladi Vudi.

- Quymoq uchun rahmat, dadajon, - jo'r bo'ldi Tom.

Jerri o'y surgancha kavshanardi. Shu tariqa luqmani obdon yanchib, u og'zidagi borini yutib yubordi, odob bilan sharbatdan bir ho'pladi-da, salfetskani labiga tekizdi.

- Men suyukli ota-onamning har ikkaloviga ham, - gap boshladi u, - chuqur minnatdorlik izhor etaman, ayniqsa, menga mahorat bilan ovqat suzib bergan...

Tom kumush qahva choynagidagi o'z aksini o'ychan tomosha qilardi. U ijrig'anib yuqori labi chekkasini xiyol ko'tardi. So'ng ko'zlarini qisdi-da, nigohini u yerdan uzdi.

- Tom, - dedi Palmer odatdagi otalarcha hukmfarmolik bilan, - ovqatingni ye.

Kenja o'g'il ovqat yeya boshladi, Palmer ham.

Quymoqning birinchi ulushi mazasi o'rtacha edi. U nafis, yupqa quymoqni xush ko'rardi. Biroq bu tongda uning g'ovak namchilligi birdan Palmerning ko'nglini behuzur qilib yubordi. U Jerri tomonga o'girildi:

- Maktabda ishlar qalay?

- O'sha-o'sha - bosh og'rig'i.

Palmer hozirgina u kashf etgan chalg'ituvchi harakatni chuqurlashtirishga tayyorlanib, sanchqini qo'ydi. Farzandlar keksayganingda tayanch bo'lislari kerak va bo'lganlar, o'yladi u.

Ellik Uchinchi Bob

O'sha haftada juma kuni Linkol'nning tug'ilgan kuni bayram qilindi. Bunday bayram uik-endga to'g'ri kelmaganda ishbilarmonlar doirasida seziladigan qariyb ilg'ab bo'lmas odatdagi tazyiq bank sohasida bilinmayotgan edi. Boshqa idoralar tazyiqqa bardosh berolmay, bugun ishlamasliklari mumkin edi, o'yladi Palmer 8.45 da o'z kabinetiga kirib kelar ekan, biroq banklar Linkol'nning tug'ilgan kunini o'z bayramlari deb tan olmasdilar. Janubda uni bayram qilmaganlari bois shimoliy banklar agar janubiy shtatlardan N'yu-Yorkka qandaydir muxbirlik ishlari kelib turgan holda ochiq qolaverishlari kerak edi.

Garchand Palmer bankka yo'l olganda v'nyu Taums v'nyu mashinada o'qib chiqqan bo'lsa-da, u gazetani o'zi bilan kabinetiga olib kelgandi - Olbani xabarlarini yana bir karra ko'zdan o'tkazmasa bo'lmasdi, Shtatning qonun chiqaruvchi muassasalari jon talvasasida bugungi tonggi qisqagina dastlabki sessiyani rejalashtirdilar, u senatorlar va qonun chiqaruvchi yig'ilish a'zolariga odatdagidan ancha uzoqroq uik-endga uylariga jo'nashlariga imkon berishi kerak edi. Kun tartibining bugungi tongga qoldirilgan ikki banddan bittasi, Palmer ko'rganidek, g'ayrioddiy qo'shimchani - omonat banklari haqidagi qonun loyihasi tuzatishlarni muhokama qilish uchun banklar qo'mitasi majlisi edi. Bunday tuzatish kiritish g'oyasi Bernsdan chiqqan bo'lib, u uni bir necha kun avval bayon qilgan edi. Hozir Palmer Bernsning fikrlari ish berishiga unchalik ko'zi yetmayotgandi, lekin tagidan qaraganda g'oya yaxshiday ko'rinardi.

Omonat banklari birligini sindirib, Berns kiritilgan tuzatishga nisbatan har qanday mo'ljalli muxolifni zaiflashtirishni tushunardi. Bordi-yu, tuzatish kiritilgudek bo'lsa, bu tijorat banki mustahkamligidan guvohlik beradi. Olbanida va umuman hayotda esa kuch guvohliklari boshga balodir.

Palmer yozuv stoli oldiga qaytdi va bugungi sanani ochib, taqvim varaqlarini og'dirdi. Varaqda nimadir tirnab o'chirilgan edi. Bir daqiqa Palmer o'zining shoshib yozgan xatini o'qishga tirishib, yozuvga sinchiklab qaradi. U taxminan bunday edi: v'nyu 2 hft sq'lvlar yig'ilv'nyu. U satrni yanada diqqat bilan o'rgandi va dastlabki ikki so'z v'nyu Ikki haftav'nyu degan qarorga keldi. Shunda u butun yozuvning ma'nosini tushundi: v'nyu YuBTK aksiyalarni saqlovchilarning yillik yig'ilishi ikki haftadan keyin bo'ladi v'nyu. O'zini tekshirish uchun u taqvimni yana ag'dara ketdi va v'nyu jumav'nyu varag'ida, ikki haftadan keyin, v'nyu sq'lv bldv'nyu degan yozuvni uchratdi.

Voqealar juda tez quyulashib borardi. Do Jons ko'rsatgichlari pastlashish tomon ketayotganini aniqlagan bir hafta ichida YuBTK aksiyalari yana bir band ko'tarilgan edi.

Umuman o'lik, ma'yus bozorga qarshi o'laroq YuBTK aksiyalariga talab oshgandan oshmoqda edi. Palmerning maslahati bilan Berkxardt shu yil aksiyalarning yangi nodo'st qo'llarga o'tib qolishini qisqartirishga harakat qilib, aksiyalar saqlovchilardan muddatdan oldin ovoz berishga odatdagi ishonchnomalarni so'rab oldi, ammo bu eng ko'p deganda bir necha ming aksiyani harakatsizlantirib qo'yish uchun umid tug'dirishga imkon beruvchi v'nyu men do'konni yopayapman v'nyu qabilidagi nayrang edi. Ayni vaqtda agar Olbanidagi bernscha kuch sinashish muvaffaqiyatsizlikka uchragudek bo'lsa, bu hatto do'stona kayfiyatdagi aksiya saqlovchilarga Berkxardtning omonat banklari yuzaga keltirgan vaziyatni nazorat qilishga qodir emasligini namoyish qiladi. Bunday holda Berkxardt YuBTK ustidan nazoratni qo'lida ushlab tura oladigan aynan o'shanday odam hisoblanarmikan? Murakkab o'yin, o'yladi Palmer. Ochig'ini aytganda, u Jo Lumis tashkil qilgan qanotdagi hujumlarni muvofiqlashtirib o'tirishni unchalik xushlamas edi. Har bir bo'g'imda muvaffaqiyat qozonishga imkon beruvchi vaqt va kuch zaxirasini tanlab olish uchun favqulodda ustamonlik bilan tuzilgan ayyorona reja.

Palmer shunday fikrlaganicha telefon go'shagini ko'tardi va Virjiniyaning ichki raqamlarini terdi.

- Boshing qalay? - deb so'radi u salom-alik qilib o'tirmay.

- Hmm. Xayrli... - uning erinchoq ovozi xirillab chiqdi.

- Yonimga qachon kira olasan?

- Shifokorlar kislorod yostiqchasi yordamida o'zimga keltirishi bilan.

U go'shakni joyiga ilib, o'zicha kulimsirab qo'ydi. Ikkalasi ham o'tgan kecha qattiq mast bo'lishgan edi. U nihoyat bugun ertalab kayfi tarqab, ko'ngilB-sizliklardan qutulib, o'ziga keldi. Uyga o'z vaqtida - kechki o'n birda qaytganim yaxshi bo'ldi, - degan xulosaga keldi u o'zicha, - Edisda hech qanday shubha-gumon tug'ilmaydi.

Ana, ayol kabinet eshigini ochib - yopdi, xonaga pardalar orasidan qiya tushayotgan xira fevral quyoshidan qamashgan ko'zlarini yarim ochgancha ostonada bir necha lahza turib qoldi. Palmer uning xona bo'ylab asta yurib kelayotgani, ish stolidan aylanib o'tib, o'ziga yaqinlashayotganiga qarab turdi. Ayoldan kelayotgan bilinar-bilinmas, sigaret tutuni aralash atir hidi uning ta'sirchan tuyg'ulariga bo'g'iq qo'ng'iroq ovozidek ta'sir qildi. Ayol engashib, uning yanog'idan o'pdi va lab bo'yog'i yuqib qolmadimikin deya o'pgan joyiga qarab qo'ydi, yana yozuv stolini aylanib o'tib, qarshidagi stulga o'tirdi. Ayol burnini jiyirdi.

- Marhamat qilib, bunchalik dimog'dor bo'lmang, - dedi ayol.

- Mayli. Qanday bo'lishim kerak unda?

- Xudo haqqi, bunchalik chiroyli ham bo'lmang. Menga o'xshab horg'in bo'ling.

- Mayli. Horg'in bo'laman. To'g'ri keladimi?

- Xuddi kattakon bankning vitse-prezidentiga o'xshab toliqqan bo'ling.

- Mening omadim yurishyapti.

- Meni nega chaqirdingiz? - xo'rsindi ayol.

- Bu yer juda yorug'. Biz shafqatsiz odamlarmiz, hech narsadan tap tortmaymiz.

Va nihoyat u ko'zlarini ochdi.

- Siz nafaqat shafqatsizsiz. Bu tunda bo'lib o'tgan narsalarni bajarishga meni qanday majbur qildingiz?

- Har qalay, qo'lingizni qayirish yo'li bilan emas.

- Men bayonnomaga avval va undan ham avval, hech qachon bunga o'xshash narsaga qo'l urmaganim haqidagi arizamni kiritishingizni xohlayman. Hech qachon.

- Qiziq, biroq taklif siz tomoningizdan tushgani esimda.

Ayol chuqur xo'rsindi.

Siz meni o'zingizga allaqachon ma'lum blgan narsani bilish uchun chaqirmagandirsiz?

- Men ana shu xatoni tuzatish haqida qayerdan tez ma'lumot olishimiz mumkinligini bilmoqchi edim Teletaypda birorta tanishingiz yo'qmi?

- Bernsga qung'iroq qilsak bo'lmaydimi?

- Men biladigan joylardan uni topib bo'lmaydi. Uni topib berishlarini iltimos qilishim kerak. Shundan keyingina u menga qung'iroq qiladi. Doimiy aloqa qilish mumkin bo'lgan boshqa odam kerak.

- Men Olbaniga, matbuot xonasiga qo'ng'iroq qilishim mumkin, - taklif qildi ayol.

- Nahotki shu yerda, shaharda hech kimimiz bo'lmasa? Men ularni reportaj tayyorlayotgan paytlarida bezovta qilishni istamayman.

- В Ёъ Тауысв Ёкга суқулиб кира олғанымиздайди, Virjiniya, agar siz...

- Bubbi! - kimdir qattiq qichqirdi. - Bubbili!

Palmer o'girilib, ishxona ostonasida Virjiniyaga jilmayib qarab turgan ko'ziga tanish odamni ko'rdi. Palmer uning bo'yi deyarli olti futga yaqinligini, faqat to'laligi uchun pakanaroq ko'rinishini payqadi. Kalta qirqilgan sochlari ostidagi o'ynoqi ko'zli yuzlari va do'mboq iyaklari Palmerga tanish edi.

- Jonginam. - Virjiniya unga salom berdi. - Mening boshlig'im Vuds Palmer bilan ham salomlashib qo'y. Bu - Kessler, В Ёъ Starв Ёкнинг jentl'men bo'lib ulgurmagan yagona fotoreportyori.

- Salom, Palmer! Haliyam keraksiz nemis raketachilarini yo'ldan urib yuribsizmi? Qanaqasidan kerak?

Palmer Kesslerning samimiy ko'zldariga qaradi. Bu ko'zlar В Ёъ tanirmikin? В Ёк degandek hushyorlik bilan tikilib turardi.

- Siz?! - dedi Palmer. U qo'llarini uzatdi. Xayolida qo'llari qorqonga tushib, barmoqlari siqilib qolgandek bo'ldi va aftini burishtirib, barmoqlarini tortib oldi. Kesslerning pastki labi o'rtasida osilib turgan sigareta u gapirgan paytda sakrab, bejirim tikilgan kostyumiga quyuq kul sochardi.

- Qariya, baribir bema'nilik qildingiz. Siz ruslar qo'lga tushirgan narsalarni o'g'irlashingiz kerak edi.

- Nima, u doim shunaqami? - so'radi Palmer Virjiniyadan.

- Yo'q. U hozir o'zini yaxshi tutayapti.

- To'ppa-to'g'ri, - tasdiqladi Kessler. - Ayollar bor joyda o'zimni tutishga majbur bo'laman. - U Virjiniyaga zimdan qarab qo'ydi.

- Ayt-chi, azizim, fotobo'limingda teletayp bormi? Undan Olbani bilan aloqa qilsa bo'ladimi?

Kessler bosh chayqadi.

- Assosheyted Pressdan faqat moliyaviy hamda tijorat xabarlarini olamiz. Nimaydi? - Va qo'shib qo'ydi: - Foyda chiqadigan biror narsa bormi?

- Bugun ertalab u yerda qonun loyihasiga tuzatish kiritish bo'yicha ovoz beriladi.

- Yana bank bema'niliklarimi? - to'ng'illadi u. - Bubbi, men bu shahar haqida o'n besh yildan beri fotoreportaj berib kelaman, lekin bankdan biror marta tayinli surat olganim yo'k.

- Agar olganingda ham В Ёъ Starв Ёкda bosib chiqarishmasdi, - dedi ayol.

U bosh irg'adi va Palmerga o'girildi:

- Undan so'rang. U sizga ayollar dumbasini suratga olish bo'yicha ustasi farangligimni aytib beradi. Eng asosiysi, o'n besh yil ichida men В Ёъ Starв Ёк orqali nozanin ayollarning belini suratga oldim. Bular orasida Gussi Morenning kalta tennis ishtonchasini kiyayotgan paytdagi surati zo'r chiqdi. - U Palmerga qaradi. - Nima sababdan siz xodimingiz kuzatuvida xilvat joylarda daydib yuribsiz? - Odatda siz emas, reportyor oldingizga borishi kerak-ku.

- Biz sevgi tufayli bog'langanmiz - izoh berdi Virjiniya.

- Xudo qo'llasin sizni, Palmer, - dedi qat'iyat bilan Kessler. - Bu qiz oliy toifali barlarda qadahga solib beriladigan o'rtasi teshik bir bo'lak muzga o'xshaydi. Shunday emasmi?

- Gapingizga qaraganda bir gal tilingiz kuyganga o'xshaydi, - dedi Palmer.

- Bir gal? - Kessler kulib yubordi. - Azizam, sening ortingdan qanchadan-qancha tahririyatlarga yugurganimni unga aytib ber.

- Bunchalik past ketishning nima keragi bor? - javob berdi Virjiniya.

U ayolga bir soniya hirs bilan tikildi, keyin yelkasini qisdi:

- Bubbi, men seni teletayplar yoniga eltib qo'yaman, lekin boshlig'ing shu yerda qolishi kerak.

Palmer sun'iy och sariq-jigarrang charm qoplangan eski uzun o'rindiqqa o'tirdi. Atrofdagi taxta romlarga ilib quyilgan В Ёъ Starв Ёкning yangi sahifalarini ko'zdan kechirdi. Sigaretini o't oldirdi va uzoq vaqt kutishni mo'ljallab, qulayroq o'rinishga oldi. Biroq bir soniyadan keyin Kessler qabulxonadan o'tayotib, unga В Ёъ Siz haliyam shu yerdamisiz? В Ёк degan ma'noda soxta hayrat bilan tikildi. Tez yurib kelib, yoniga o'tirdi.

Palmer xo'mrayib, Virjiniyaga qaradi:

- Qiziq, bizning hamma sirlarimiz ham shunaqa keng yoyilganmi?

Kessler bosh chayqadi.

- Otaxon, hech kim menga deyarli hech narsani aytgani yo'q. Shunchaki, men Mak Bernsni yaxshi bilaman. Endi esa sizni ham bilib oldim, - uning nigohi Palmerdan Virjiniyaga, Virjiniyadan yana Palmerga, keyin yana ayolga sirg'aldi. - Qanday qilib u bunga erishadi? Chamasi, siz kaltafahm yigitga o'xshaysiz. Qanday qilib barcha safsatalariga ishona qoldingiz?

Palmer dastlab boplab javob bermoqchi bo'ldi. Ammo navbatdagi soniyada yaxshisi indamaslik kerak degan qarorga keldi va nihoyat, yengil tortib, o'zini bosib olganini his qildi.

- Shunisi kulgiliki, - dedi u Kesslerga, - boshdanoq men unga ishonmaB-gandim. U birinchi yurishini boshlashidan oldinroq ikki yoqlama o'yin qilayotganini sezgandim. Men, hatto nima uchun bunday o'yin qilayotganini ham bilaman.

Kesser Virjiniyaga o'girildi:

- Bubbi, boshlig'ing qanaqa odam o'zi? - dedi-yu, yana Palmerga qaradi: - Xo'sh, gap nimada? Gipnozmi? Nima uchun shunday qilishiga yo'l qo'ydingiz? Yo sizga baribirmi?

Palmer ko'zini qisdi. U oldingidek ehtiyotkorlikdan emas, asabiylashmaslik uchun biroz jim qoldi.

- Menga to'g'risini ayting, - dedi u vaqtdan yutishga urinib. - N'yu-Yorkdagi gazetalardan birontasi Mak Bernsni qullab-quvvatlaydimi?

- Kimga haq to'layotgan bo'lsa - o'shalar.

Palmer Virjiniyaga o'girildi.

- Bu ham hammaga ma'lum.

Ayol bosh irg'adi:

- Siz bunaqangi quruq gaplar og'izdan-og'izga qanchalik tez o'tishini tasavvur ham qilolmaysiz.

- Bu nimasi? - Palmer yana sergaklandi. - Birontasi?... - U tutilib qoldi va lablarini yaladi. - Bu hamisha jamoatchilik bo'yicha aloqalar bo'limida qullaniladimi?

Kutilmaganda Kesser masxaromuz jilmaydi, shu asnoda sigaretidagi bir dunyo kul to'g'ri og'ziga to'kildi.

Uzoq tuyulgan bir necha soniya davomida fotoreportyor Palmerga qarab turdi, keyin:

- Otaxon, siz meni juda ajablantiryapsiz. Aks holda, Bernsga o'xshash itdan tug'ilganlar o'ziga kerakli narsalarni chop ettirish uchun jurnalistlarni qanday ishontiradi?

Palmer sekin bosh irg'adi. Shlyapasini kiyib, Virjiniyaga qaradi:

- Idoraga qaytib boramiz. Men Olbaniyaga qo'ng'iroq qilishim kerak.

Ular Oltinchi aven'yuni kesib o'tib, oldinga qarab shiddat bilan yelib borishmoqda edi.

- Vuds, - chuqur tin oldi ayol. - Qayoqqa shoshyapsiz?

U qadamini sekinlatdi.

- Uning fikricha, - vazmin ovozda dedi Palmer, - men go'yo bichilgan odamman. Esingdami? в Ёъ Boshlig'ing qanaqa odam o'zi? в Ёк degani. Bu gapni qanday ohangda so'rganini eslaysanmi?

- Albatta, lekin u sen haqingda bunaqa narsani nazarda tutgani yo'q...

- Men nimani nazarda tutganini yaxshi bilaman.

- Sen yo'q narsaga yopishib olding, Vuds. Senga yo'q narsa bor bo'lib tuyulyapti.

- Shunday bo'lishiyam mumkin. - U bir soniyaga jim qoldi. Keyin xo'rsindi. - Sen ham menga o'xshab his qilishingni unutmabman, albatta. Bu yillar davomida sen taqdir irodasiga ko'ra - o'z ixtiyoring bilan Berkxardtning qo'lga tushish uchun mening otamga o'xshagan ota qo'l ostida bo'lganing yo'q. Menga eng alam qiladigan joyi shunda. Kessler buni osongina ilg'ab oldi.

- Tasodifan, - dedi ayol.

- Qanday bo'lganda ham u aniq va qattiq zarba berdi.

- Sen bo'lsang bir narsa chaqib olgandek sakrab, telefon go'shagini oldingda Makni bo'shatib yubording. Men esam, bankirlar o'ta sabr-toqatli bo'lishadi, har qanday ishni shoshilmay bajarishadi deb o'ylagandim.

- Nima uchun Makning jilovini qo'yib yuborganimni birdan anglab qoldim. Bilasanmi, uning ishlari uchun ham mas'ulligimni his qilmaganman.

Palmer uni chorraha tomon boshladi va ular Beshinchi aven'yuni kesib o'tdilar. Ular endi chorraha burchagida turishar, Virjiniya u qaysi tomonga boshlashini kutar, Palmer esa bir joyda turib qolganlarini anglamasdi.

- Berkxardt uni yollagandi. Yo'lbarsning dumidan ushlab olganini sezib qolib, qo'rqib ketdi-yu, unga qarshi vahshiy hayvon sifatida meni yolladi. Men o'zimni asosiy xususiyatlarimni anglab yetganimdan keyin Berkxardt qachonlardir otam meni hayratga solgani kabi hayratlantira boshladi. Menimcha, ayni shu asnoda Bernsning ikki yoqlama o'yinini kuzatib, yashirincha quvonch his qildim. Kessler haq. Menga, aslida farqi yo'q edi.

- Hozir-chi?

- Hozir nimagadir bunga shaxsiy ishimdek munosabatda bo'la boshladim. Meni to'g'ri tushunmasalar, toqat qilolmayman. Bu nafsoniyatimga tegadi. Ayniqsa, Makiavelliga o'xshagan livanlik pastkash Bernslar qadrimga yetmagani nafsoniyatimga tegadi.

- Laqma fotomuxbirning tasodifiy fikrlari ko'zingni ochganiga ishongim kelmaydi, - dedi ayol.

- Biroq, aynan ana shunday bo'ldi.

- Yo'q, hecham bunday emas, - ayol qovog'ini solib, yo'lak chetidan yurib ketdi va o'tib ketayotgan taksini to'xtatdi. - O'tir.

- Mashina gavjum yo'l harakati oralab shimoli-sharq yo'nalishi bo'ylab, Bernsning uyi tomonga asta yurib ketdi.

- Aslida seni zanjirdagi itdek tutib turgan bema'ni halol o'yinga ishtiyoqing tufayli Bernsga yana bir imkon berishga qaror qilding. Shuning uchun sen uning tuzatish to'g'risida yolg'on safsatasiga laqqa tushding.

- Qanday bema'nilik!

- To'g'ri aytasan, lekin sen aynan shunday qilding. Sen allaqachon o'zing bilgan narsani tan olishni xohlamading. Odamlarning halolligi haqidagi xasga o'xshagan sodda tasavvurga mahkam yopishib olding.

- Hm.

- Sen o'jarlik bilan hech qaysi odam Mak Bernsga o'xshab makkor bo'la olmaydi deb o'ylading. Lekin men senga aytyapman, Vuds, bu shaharda Mak Bernslar to'lib yotibdi. Dunyoda ham. Va nihoyat, hozir sen buni tushunib yetding. Jahling chiqayotganiga sabab shu.

- Men biroz tinchlandim, - u kulimsiraganicha, ayolning qo'lini ushladi.

- Ko'chada o'zingni juda g'alati tutding, - uning qo'lini olib jilmaydi Virjiniya. - Yo'lbarsning dumidan tutib turganing haqida gapirding.

- Bu kulgilimi?

- Fojia aralash kulgi. Vuds, sen Tammani siyosat bozorlari changalzorB-laridagi yo'lbarsning dumidan ushlab turibsan. Bunday yo'lbarsdan qisqagina telefon qo'ng'irog'i vositasida qutulib keta olmaysan.

- Berns ishdan bo'shadi. U buni yaxshi tushunadi.

- Demak, azizam, sen yo'lbarslarning nimaga qodirligini bilmas ekansan.

Ellik To'rtinchi Bob

Kunduz soat birda qish quyoshining qiya nurlari Berns joylashgan mehmonxonadagi qalin oq gilamga tushdi. Quyosh gilamning Virjiniya yotgan joydagi qordek oppoq tuklarini qizdirdi va unda go'yo akslanib, xonani nurga to'ldirib yubordi. Ko'zlari biroz qamashgan Palmer o'rnidan turib, bar yoniga bordi. Uning yalang'och badani quyosh haroratini tuya boshladi. U ilgari sira ham quyoshning yorqin jilosidan jismonan lazzatlanmagandi. Quyosh nuri tanasidagi har bir tomir, har bir hujayraga kirib borayotganga o'xshardi. Jismoniy lazzat unga shunchalik hayratlanarli kuch va tiniqlik baxsh etdiki, go'yo qaytadan tug'ilganday bo'ldi. U ikkita stakanga ozginadan viski quydi va ikkalasini ham Virjiniyaga olib keldi.

- Muzi yo'q-ku? - ayol unga qarab ming'irladi.

- Erindim.

Qo'llarini yoyganicha chalqancha yotgan ayol o'ta yengil harakat bilan yonboshiga ag'darildi-yu, Palmerning oyog'idan qattiq tishlab oldi. U seskanib ketdi. Viski ayolning ko'ksiga sachradi.

- Sovuq ekan! - chiyilladi ayol. - Sen kimsan - aytaymi? Qari xotinbozsan!

U stakanni biroz qiyshaytirdi. Ayolning qorniga yana bir necha tomchi viski tomidi.

- Yaramas, - ming'irladi ayol. - Zo'r viskini bekorga isrof qilyapsan.

U ayolning yoniga tiz cho'kdi.

- Kel, viskini bekorga isrof qilmaylik.

Eshikka solingan kalit ovozi ikkalasi barobar eshitishdi.

Palmer o'rnidan turdi. Uni ham zudlik bilan turg'izdi. Ular yotoqxonaga eshigiga otilishdi. ВЪНЬKiyimini olishga ulgurdiВЪќ, e'tibor berdi Palmer. Va dahlizga qarab, eshik qiya ochilayotganini ko'rdi. Yotoqxonaga eshigiga nazar tashladi. Yopiq. Shoshilmasdan bar yoniga borib, stakanlarni qo'ydi. Ayol divanda buyumlaridan birini qoldirganini ko'rdi. Gilamda viskidan qolgan kichkina dog'ni ham payqadi. Va yana dahlizga qaradi.

- Azizim, sen bankir sifatida yomon joylashmagansan.

Bernsning ingichka pastki lablari yasama hayrat bilan qiyshaydi. U ortidan eshikni yopdi. Eshik temirga o'xshab qattiq taraqlab yopildi.

Palmer Bernsning yo'l chamadonini kiraverishga quyganini ko'rdi. U o'sha yerda yotgan konvertlarga ko'z tashladi. Keyin yana jilmayganicha Palmerga o'girildi.

- Nega kiyinmayapsan? Ustingga biror narsa tashlab olmaysanmi?

Palmer bar yoniga bordi. Undagi stakandan birini olib, shoshilmasdan ichdi. Keyin:

- Shaharga qanday qilib shunchalik tez qaytding? - deb so'radi qiziqish bilan.

- Mogavk aviayo'nalishidagi samolyotlardan biri bilan N'yu-Yorkkacha. Vertolyotda G'arbiy o'ttizinchi ko'chagacha. Bu yog'iga taksida. Ikki soatda.

- G'aroyib zamonda yashaymiz - Palmer stakanni bo'shatdi. - Viski ichasanmi?

Asta-sekin yurib, mehmonxonani ko'zdan kechirayotgan Bernsga o'girildi. Uning bug'doyrang sochlari quyosh nurida yaltirab turardi. U divanga engashib, qora siynabandni oldi va o'lchami hamda firma belgisini ko'zdan kechira boshladi.

- O'ttiz olti daraja, - ming'irladi u. - Ya'ni to'la. - Uning serharakat og'zida ВЪНЬmen hamma bilan totuv yashaymanВЪќ deganga o'xshash, xayrixohona tabassum zuhur bo'ldi. U Palmerga qaradi: - Vudi, bolajonim, qaddi-qomatingni qanday saqlashingga endi tushuna boshlayapman. Bir gramm ham ortiqcha yog' yo'q, to'g'rimi?

Palmer shu yerda, divan ustida yotgan kalta ishtonini olib, kiydi.

- U chiqib ketishi uchun oshxonaga kirib turolmaysanmi?

- Men uni ko'rmagan bo'lsam ham, Jinni deb taxmin qilsam bo'ladimi?

- Birinchi raund, - Palmer maykasini kiya boshladi. - Shunday ekan, men unga siynabandini beraman.

- Qimirla. Buni, hm, madad berish deyiladi.

- Ha. - Palmer yotoqxonaga eshigini taqillatdi. Eshik qiya ochildi. U siynabandni uzatdi.

- U sen borligingni biladi, - dedi u.

- Tushunarli. - Ayol eshikni yopdi.

- Chamasi, uning jahli chiqdi, - xushmuomalalik bilan so'z qistirdi Berns. - Biroq u kimga jahl qilyapti?

Palmer divanga o'tirib, shoshilmay paypoqlarini kiydi, kamarini taqdi.

Yotoqxonaga eshigi ochildi. Virjiniya ikkala erkakning orasidan o'tib, deraza yoniga bordi. Quyosh nuriga yo'g'rilganicha, upadonini oldi. Yuziga sinchiklab qarab, lablarini bo'yadi. So'ng erkaklarga o'girildi:

- Salom, Mak!

- Juda zo'r, - Berns bosh irg'adi. - Vaqtini hisobga olmaganimga afsusdaman.

Ayol qoshlarini chimirdi:

- Shundaymi? O'zini bosishga urinib, chuqur xo'rsindi. - Mayli, idorada ishim bor. Janoblar, ko'rishguncha.

Ellik Beshinchi Bob

- To'g'risini aytganda, sira ham borgim kelmayapti, - dedi Edis pardozi stolidagi ko'zgu qarshisida o'tirib, yuziga bir tekisda upa surarkan. Uning yuzidagi mayda ajinlar chaplashgan pardozi ostida bilinmay qoldi.

Shu kunning o'zida ikkinchi marta soqolini qirtishlagan Palmer hammomdan chiqdi. U soqoli har kuni olinmasa ham ko'zga tashlanmasligini bilsa ham o'ta silliq ko'rinish istagida yana bir marta soqol olishga mayl bildirdi.

- Bu, hatto qiziq tuyuladi, - uning gapini quvvatladi Palmer. - U yerda bizdan boshqa o'ta mashhur odamlar ham bo'ladi. Zo'r taomlarga boy dasturxon ham...

- Agar yahudiylarning taomlarini yoqtirsang, - labini bo'yayotgan Edis yarim ovozda javob berdi.

- Istehzo qilayapsanmi?

Edis xo'rsindi.

- Yahudiylarga yaxshi munosabatda bo'lgan holda ularning taomlarini yoqtirmaslik mumkin. Ovqatlar hamisha keragidan ortiq qaynatilgan bo'ladi, ziravorlar yetishmaydi. Anchagina do'stlarim yahudiy taomlariga toqat qilolmaydi.

Palmer uni masxara qildi. Niyati Edisning kayfiyatini ko'tarish edi.

- Bu gaplaring Berns aytib bergan hazilni yodimga tushirdi.

Edis qoshlarini chimirdi:

- Ikkovlarning hazil gaplar bilan vaqt o'tkazarkansizlarda?

- Bruklinda xitoy restorani ochildi, - shoshilib gapida davom etdi Palmer. - Birinchi xo'randayoq taomnomani qo'lga olib,

ВЪНЬAvf eting, sizlarda baqlajondan tayyorlangan pissa, losana, manicotti, parmigianlar bor ekan! Sizlar bularni xitoy taomlari deb atayapsizlarmi? - deb so'rabdi. Unga javoban ofitsiant yelkasini qisib: - Nima qilaylik, yahudiylar hududidamiz-da, - degan ekan.

Edis ko'zlarini bo'yashga o'tdi.

- Bu hazil, - dedi u bor e'tiborini ko'zini bo'yashga qaratib, past, o'zinikiga o'xshamagan ovozda, - faqat N'yu-Yorkliklar uchun kulgili. Agar mening kayfiyatimni ko'tarmoqchi bo'lsang, ovora bo'lasan.

- Jin ursin, sening yaxshi kayfiyatingni menga nima keragi bor? - zaharxanda qildi u. - Sen qanday bo'lsang, shundayligingcha menga yoqasan.

Dasturxon o'ta to'kis bo'lgani bois mehmonlar ВЪНЬPlazavЪќga oqshom soat yetti yarimga taklif qilingan edilar. Shunga qaramay, soat to'qqizda kelgan Palmerlar zalning yarmi bo'shab qolganini ko'rishdi. Xizmatkorlar chaqqonlik bilan taomli taqsimchalarni qo'ya boshladilar. Palmer maxsus kiyim kiygan eshik og'asiga bosma harflarda yozilgan taklifnomani uzatdi. U nimyashil rangdagi

qalin qog'ozga qarab, past, lekin shirali ovozda ularning ism-sharifini e'lon qildi:

- Kichik Vuds Palmer janoblari, xonimlari bilan!

Eshikdan nariroqda turgan bir nechta odam shu zahoti suhbatlarini to'xtatib, kulib qaraganicha er-xotin Palmer bilan salomlashishdi. Go'yo buyruq berilgandek, yetti kishidan iborat jaz musiqachilari sho'x kuy boshlab yubordilar.

Guruhdan yoqimtoy yuzli erkak ajralib chiqdi. Palmer u bilan Olbanida atigi bir marta uchrashgan bo'lsa ham u haqda anchagina gaplar eshitgandi. Shtat gubernatorining yordamchisi bo'lgan bu odamning tipratikan shaklida oldirilgan siyrak sochlari tepasidagi xaddan tashqari toza va yaltiroq tepakali aniq ko'rinish turardi. Asli kasbi muhandis bo'lgani uchun siyosatga kelguncha u bir necha yil mahalliy kollejda o'qituvchilik qilgandi. Hozir ham unda professorlik nutqi bor, deb o'yladi Palmer. Gubernator yordamchisining ko'zlari Berkxardtnikiga o'xshagan moviy edi. Ko'zlari tepasidagi ko'ndalang chiziqli peshonasi, Palmerning xayolida, quvnoq surbetlik belgisi bo'lib tuyuldi.

- Vuds, - dedi u bir maromdagi vazmin ovoz bilan, - kelganingiz juda ham yaxshi bo'ldi.

- Gubernator, bu - mening rafiqam Edis.

- Juda ham xursandman, Palmer xonim. Sizga rafiqam Say-meni tanishtirishga ruxsat eting. Azizim, вѢнь Yunayted benkвѢkdan er-xotin Palmerlar. Kichkinagina ayolning yuzlarida go'yo qizini turmushga uzatayotgan onanikidek sarosimali tabassum paydo bo'ldi.

- Salom, Adler xonim, - dedi Edis. - Siz uchun, albatta, bu katta voqea. Qanchadan-qancha tashvish.

Adler xonim nozik yelkalarini qisdi - mehmonning gapida qandaydir ma'noda ochiqdan-ochiq kamsitish ohangi bor edi. - Mening turmushga chiqaradigan qizim ko'p emas, axir, - dedi u va yonida turgan qiz tomon o'girildi. - Mana kelin. Mim, janob Palmer va Palmer xonim bilan tanish. Mana bu - qizim Miranda, bunisi esa-kuyov.

Kelinning ko'rinishidan nikoh yoshiga yetgan deb bo'lmasdi. Palmer unga qarab jilmaydi va bunga javoban kelin bo'lmishning g'alati, horg'in kulimsiraganini ko'rdi. U Adlerni kulidan ephillik bilan tutib, mehmonlarni bu guruhdan nari olib ketdi.

- Qariganda ko'rgan farzandim, - dedi u past ovozda.

- Nechta farzandingiz bor? - so'radi Palmer.

Ular bar tomon yo'naldilar.

- Ikkita o'g'lim, ularning ham ikkitadan o'g'illari bor. Mim hali kollejda o'qiydi. U akalaridan ancha kichik.

- Demak, Miranda Pirospéroning qizi. Siz, esa sehrigar ekansiz-da?

Bu luqmani yutib yuborayotgandek, Adlerning og'zi biroz qiyshaydi.

- Keksa sehrigar sizga shampán vinosini taklif qiladi, - dedi u bufetchiga im qoqib.

- Mening qizim o'n bir yoshda, - ikkita stakanni olayotgan Palmer gapini davom ettirdi. - O'g'illarimning biri katta, ikkinchisi kichkina.

- Qizingizning to'yi kuni, mening do'stim, - Adler unga muloyim boqdi. - Bankir bo'lgan kuningizga mingdan-ming rahmat aytasiz.

- U xonaga ko'z yugurtirdi. Edis yonida endigina kelgan mehmonlar turardi. - Tushunmadim, mening jamg'arma bankida bir necha dollar pulim qolishi uchun nega u sevgani bilan qochib keta qolmadi ekan?

Palmer kulib yubordi:

- Siz, omonatchi sifatida jamg'arma banklarini alohida ajratish bo'yicha qonun loyihalari bilan juda qiziqsangiz kerak?

- Bugungi qabul sharofati bilan meni qiziqtiradigan pulning o'zi qolgani yo'q, - Adler ma'yus kulimsinadi. - Men borib, mehmonlar bilan salomlashay. O'zingizni o'z uyingizda yurgandek biling, - u eshik tomon yo'l oldi. Palmer Edisning yoniga borib, unga shampán vinosi uzatdi. Ular yosh kelin-kuyov sharafiga qadah ko'tarishdi.

- Baxt tilayman! - dedi Edis.

Qizning yonoqlari o'ta oq, ko'zlari ostida ko'kimtir soyalar paydo bo'lgandi. U bosh irg'adi:

- Rahmat, Palmer xonim.

Yangi kelganlar tanishtirilayotganda Palmer va xotini nari ketishdi.

- Qara-ya, - dedi Edis hayratlanib, u shunchalik hayajonlanayaptiki, rangida qon qolmapti. Shunday bo'lsa ham familiyamizni eslab qolipti.

- Siyosat arbóbníng qizi bunaqa narsalarni unutmaydi.

- Azizim, bu odamlar haqida menga biroz gapirib ber.

- Adlerni? U ajoyib inson. U o'ta halol odam sifatida obro' qozongan. Balki, shundaydir ham. Hozir esa to'y xarajatidan tamoman dovdírab qolibdi.

- Mak Berns shu yerdami? Negadir uni ko'rmayapman.

- Mak kechroq keladi, - bashorat qildi Palmer. - Ajoyib ayol davrasida u. Bu - firma belgisi. Hov ana, ismi nimaydi, ha, Qo'shma shtatlar senatori.

- U qayerdan?

- Yo qishloqdan, yo markazdan. Anig'i esimda yo'q. U bilan suhbatlashib turgan ayol gubernatorning rafiqasi. Bundan ko'rinadiki, janob oliylari ham shu yerda-yu, kim bilandir siyosat haqida fikrlashyapti, shekilli.

- Hozirgina kirib kelgan juft kimlar?

- Voy xudoyim, Edis, sen merimizni kimligini bilishing kerak-ku?

- Ularning yonidagi bahaybat erkak-chi? Yuzi g'alati ekan. Uni hatto aqlli deb atash mumkin.

- U Viktor Kalxeyn. Azizam, senga u haqda gapirgandim.

- Kattakon Vik. G'aroyib.

- U bilan tanishishni xohlaysanmi?

- Yo'q, qo'yaqol...

- Oh, anavilarni qara.

Palmer uning nigohi qadalgan tomonga qarab, yetmish yoshlardagi erkak va ayol sho'x kuyga raqs tusha boshlaganini ko'rdi.

Palmer avvaliga ularning harakatlaridagi nuqsónni ilg'ay olmadi. Ular musiqaga mos ohangda harakat qilayotgan bo'lsalar-da, harakatlarida qandaydir g'ayritabiiy holatlar bor edi.

- Ular bundan tuzukroq raqs tusha olmasa kerak, - dedi Edis past ovozda. Keyin: - Umuman, birontasi ulardan o'zib keta olarmikin? - dedi va qo'shib qo'ydi: - Ana, Berkxardtlar ham kelishdi.

Palmer ular uy egalari bilan tezgina salomlashib, o'zlariga shampán vinosi quyishganini, keyin gubernatorning yordamchisi bilan

qadah urishtirib, tanishlarini izlab, atrofga alanglashganini kuzatib turdi. Berkxardtning ko'zi darhol Palmerlarga tushdi va xotinini yetaklab ularning yoniga keldi.

- Xayrli oqshom, Edis, Vudi.

Ikkala juftlik bir-biridan hol-ahvol so'rab ulgurmaslaridan Berkxardt Palmerning tirsagidan ushlab, uni nari tortdi. Shu tarzda ular suhbatlashayotgan yana bir guruhga aylandilar.

- Bugun qayoqqa yo'qolding, jin urgur? - so'radi u.

- Berns bilan birga edim.

- Olbanidami?

- Shu yerda. U kunduz soat birlarda kelib, qayta-qayta kechirim so'radi.

- Grekka hech qachon ishonma, - Berkxardt chuqur-chuqur nafas oldi, biroq shunda ham tinchlanmadi. - O'zingni oqlash uchun nima deya olasan?

- Faqat bir odim ilgari laganimizu, Bernsni o'z ishonchimizga olganimizni...

- Sendan aynan mana shunday ahmoqona gaplarni kutgandim, - dedi Berkxardt iloji boricha Palmerning qulog'iga yaqinlashib, ovozi ochiq zaharxanda sezilib turardi. - Sen qanday chora ko'rmoqchisan? Yo shu yerda, arzon shampan vinosini ichib turaverasanmi?

- Siz nima, вЂњBolingerвЂќ oldingizmi? - Palmer katta ochilgan ko'zlarini boshlig'iga qadadi.

- Quloq sol, o'g'il bola, - Berkxardtning ovozi Palmerning naq qulog'ining ichida yangrab, miya qopqog'ini ko'tarib yuborganday tuyuldi. - Bu xaromi bizni chuv tushirib ketdi, - ma'lum qildi Berkxardt. - Ularga rahbarlik qilishni senga topshirgandim.

Haligacha tushuna olmayman: sen ahmoqmisan yo aldoqchimisan? Ikkovidan qay birisan?

- Siz nima deb o'ylaysiz?

Berkxardt o'zini bir qadam nariga olib, qahrli moviy ko'zlarini Palmerga qadadi.

- Senga ovsarlik yarashadi.

- Bunday emasligimni yaxshi bilasiz, - Palmer imkon qadar hazil ohangida gapirishga urindi. Men sizni bir oydan oldinroq ogohlantirgandim. Siz ahamiyat bermadingiz.

- Meni uning tuzatish haqidagi g'oyalari ishlab chiqilishi haqida ogohlantirganlaring yo'q. Yo bu sening ham g'oyangmidi?

- Uning g'oyasi edi. Men tashviqot qilgandim. Sizdan boshqa birorta ko'rsatma olmaganim uchun, sizning odamingizni - Bernsni qo'llayverdim.

Berkxardtning ko'zlari qisilib ketdi.

- Senga umuman nafas olgin deb buyruq bermasam, nima bo'lardi, Vudi? Ko'karib, o'lib qolasanmi?

Palmer do'stona jilmaydi.

- Yolg'iz yo'l boshchining odatdagi kasali, Leyn. Agar hokimiyatni topshirishga o'zingizni majburlay olganingizda bu boshi berk ko'chaga kirib qolmagan bo'lardingiz. Biroq hozir ancha kech bo'ldi deb qo'rqaman.

- Ana shu-da, jin ursin, - g'ijindi Berkxardt.

- Umid qilamanki, siz haqsiz.

- Men boshidan nima qilishim kerak bo'lsa, ana shundan boshlamoqchiman. Kichik qora chamadonni yar-yangi вЂњko'ktivЂќ bilan to'ldiraman, Olbaniga borib, ayyorlik bilan menga nima sotib olishga intilgan bo'lsalaringiz, o'shalarning hammasini sotib olaman. Ayyorlikning bas qilinglar! Naqd pul bilan to'lash vaqti keldi.

- Suhbat mavzusini o'zgartirish vaqti ham yetti, - javob berdi Palmer. - Biz tomonga Madigal kelayapti.

Ular barobariga o'zlari tomon kelayotgan ellik besh yoshlardagi yigit - gavgali erkakka qarashdi. U вЂњMerrey xilвЂќ jamg'arma bankining rahbarlaridan biri Jim Madigal edi. Endilikda zal juda tez to'lib borayotgani uchun Madigal qiyinchilik bilan yo'l ochib, ular tomon yaqinlashardi. U og'zini katta ochib, jilmaydi.

- Sizlarning bu yerdaliklaringni bilmagan edim, - dedi Madigal ularning qo'lini qisib. - Men gubernator bilan laqillashib, agar kelgan bo'lsalaring, sizlar ham unga hurmatlaringni bildirasizlar-da, deb o'ylabman.

- Keyinroq, - shang'illadi Berkxardt. - Jin urgur, Jim, ko'rinishing muncha beso'naqay? Semirayapsanmi?

Madigal yanayam quvnoq jilmayib, Berkxardtning tekis qorniga shapatiladi.

- Qari Temir Qorin. Siz qachon iste'foga chiqib, hayotdan lazzat olasiz?

- Qachon siz, gadoylarga o'xshab bo'sh qutilarni silitishni qo'yib, yangi bo'linmalar ochishni so'rashdan to'xtaganlaringdan keyin. Palmer Madigalning jilmayishiga jilmayish bilan javob berib, bu guruhdan ajralish uchun ularga yonlamasiga turib oldi. U Edis va Berkxardt xonim bilan suhbatlashishim kerak degan bahonada erkaklardan nari ketdi. Muruvvati buralgan qo'g'irchoqqa o'xshagan ikkala qariya endi boshqa musiqaga raqs tushishardi. Ularga bir nechta yoshroq juftlar qo'shilishgan. Raqslardan ilhomlangan musiqachilar tun bo'yi musiqacha chalmoqchiga o'xshardilar. Palmer ko'p sonli mehmonlarni ehtiyotkorlik bilan oralab borar ekan, ular gapirayotgan gaplarning uzuq-yuluq bo'laklarini eshitib, anglash uchun bor diqqatini jamladi.

- ... Buning o'rniga jinday viski ichasizmi?

Palmer o'girilib, bu savol bilan o'ziga murojaat qilayotgan Vik Kalxeyni ko'rdi.

- Siz viski ichasizmi, Vik?

- Shampan vinosi oyoqdan oladi.

Palmer bosh irg'adi:

- Sizga o'xshagan ishbilarmon odamning oyog'idan oladigan narsa bo'lishi mumkinligini o'ylamagan ekanman.

Kalxeyn asta jilmayib, qornini ichiga tortganicha, daroz qaddini rostladi.

- Mak aytdiki, siz uni tushib qolgan og'ir ahvoldan chiqarib olar ekansiz. Bu ham oyoqdan oladigan ish.

Palmer qadahlarni ko'targanicha, odamlar orasidan asta-sekin Edis tomonga surila boshladi.

- ... faqat keyingi oyda tamom bo'ladi, qulog'igacha qarzga botgan. Ijaraga berishdan oldin anchagina qismini naqd to'lashga to'g'ri keladi.

- Hozir ijara bahosi qancha? U shunaqangi qiyin ahvoldaki, men...

- вЂњT-BerвЂќ havoni tozalovchi moslama va shinam bari bilan. Men dedimki...

- aksiyalarni to'rt yarimdan maydalatibdi...

-... ahmoq, g'irt ahmoq...

- Ma, ol azizam, - Palmer qadahdagi vinoni Edisga uzatdi. - Berkxardt xonim qani?

45 Kitoblar Olami | Sever.UZ | Uzsmart.UZ

- Shu atrofda. Men... bilan shunday maza qilib suhbatlashdimki.
- ... qirq uchta kredit bileti, ulardan birortasi ham bo'lmaydi...
- Unday bo'lsa, men vinosini ichib qo'yaman, - dedi Palmer.
- Viskidan keyin-a?
- Bu bugungi oqshomda men ichadigan oxirgi ichimlik bo'ladi, - ta'kidladi Palmer.
- Nima bo'lganda ham bu seni oxirgi marta barning oldiga borib, qaytishing bo'ladi. Ilgari hech shunchalik tala-to'p bo'lganini ko'rganmisan? Bu odamlar...
- Kimdir kattakon nog'oraga urilib ketdi. Urib chalinadigan lappaklar jarangladi. Musiqachilar o'tirgan joydan dahshatli gumburlash eshitildi. Hamma birdan musiqachilar tomonga o'girildi. Zalga to'liq jimlik cho'kdi. Ayni shu paytda eshik tomonda harakat boshlandi. Palmer o'sha yoqqa qarab, zalga kirib kelayotgan Mak Bernsga ko'zi tushdi. Uning yonida qizil ipak ko'ylak kiygan Virjiniya Kleri kelardi. U Makni qo'ltiqlab olgandi.
- Nimani nazarda tutganingni tushuna olmayapman, - dedi Edis shivirlab. - O'z vaqtida kelish. Uning yonidagi pakana kim?
- Pakana?
- Boshqa tuzukroq nom topa olmadim. U o'zidan pastroq bo'lgani uchun uni olganmi?
- U mening reklama bo'limidagi xodim.
- Haligi... sening nutqlaringni yozadigan...
- Odatda yozardi.
- Shunaqalar ham bankda ishlasa... - Edis yangi kelayotganlar kelin va uning akasi bilan qanday so'rashayotganiga qarab turdi. - Zamon o'zgaryapti.
- Shunda u bunaqa qiyofada bo'lmaydi, - izoh berdi Palmer.
- Anavi Kler xonimmi? - so'radi Edis.
- Berns bilan Virjiniya ularni ko'rmagan bo'lishsa ham Palmer turgan tomonga surilib kelishardi.
- Kleri. Virjiniya Kleri. Ilgari вЂњТауmсвЂќ bilan вЂњСтарвЂќda ishlagan.
- Ikkovidayam-a? Nahot shunday yoshgina ayol... - Edis jim qoldi. - Darvoqe, u unchalik yosh emas, to'g'rimi?
- Kechirasan, nima deding?
- Uzoqdan u judayam yosh ko'ringandi.
- Bilmadim.
- Qirq yoshdan oshgan, - dedi Edis. - Chamasi, u biz tomonga kelyapti.
- Berns bilan apoq-chapoq bo'laverma, men u bilan achchiqlashib qolganman.
- Kleri xonimga qanday munosabatdasan?
- O'ziga hamroh tanlashini qiziqish bilan kuzatib boraman.
- U xohlaganini tanlab olavermaydimi?
- U aynan Bernsni tanlagani sal g'alatiroq.
- Balki don olishib yurishishar? - ular yaqinlashgan sayin gumonlarini tinmay aytar edi Edis.
- Xudoyim-ey, aloqalari yo'q! - xitob qildi Palmer.
- Shundayligiga ishonasanmi?
- Ishonmayman, - Palmer bo'shshadi. - Bu shunchaki, ishonib bo'lmaydigan gap.
- Shu payt Virjiniya uni ko'rди. Uning qo'llari Bernsning tirsagiga yopishdi.
- Men yanayam ishonib bo'lmaydigan narsalarni ko'rdim, - sekingina dedi Edis.
- Shu payt Berns ham ularni ko'rди va maftunkorona hayrat bilan Virjiniyani ularning oldiga yetaklab keldi.
- Vudi... va mening sevimli mallaginam. Qalaysiz, azizam? - u Edisga murojaat qildi. Uning javobini kutmasdanoq: - Edis, Palmer, Virjiniya Kleri, bizning ishongan xodimimiz - jamoatchilik bilan aloqa qilish bo'yicha mutaxassis.
- Edis bir soniyaga ikkilanib turgach, qo'lini uzatdi.
- Siz haqingizda hamma narsani bilaman deya olmayman, - Virjiniyaga murojaat qildi u. - Biroq siz o'sha... Vudi uchun nutqlar yozib beradigan daho bo'lsangiz kerak.
- Virjiniya uning qo'lini qisdi.
- Odatda, yozar edim, - dedi u sekingina.
- Kechirasiz?
- Odatda yozar edim, - qattiqroq takrorladi Virjiniya. - Endi bu lavozimdan ozod qilishgan.
- Vuds o'zidan aqlliroq odamlarni unchalik yoqtirmaydi.
- Bundaylarni kim yoqtiradi? - Yumshoqqina qilib so'radi Berns.
- O, bu gapingiz siz bilan juda apoq-chapoq bo'lmasligim kerakligini yodimga tushirdi, janob Berns. Mening erim siz bilan achchiqlashib qolibdi. Nima gap o'tdi? - so'radi Edis.
- Nima gapligini aytgani yo'q demochimiziz? - Hamon do'stona jilmayib so'radi Berns. Uning o'tkir burni Palmer tomonga o'girildi.
- ... shartnoma deyarli mening qo'limda edi, dedi menga, - Palmerning yonginasidan qandaydir erkakning ovozi keldi.
- Unga qizig'i bo'lmasa kerak deb o'yladim, - Bernsning gapiga javob berdi Palmer.
- Aksincha. Men hamisha qiziqaman.
- Virjiniya Bernsga yanayam yopishibroq olib, qo'llariga shapatiladi va:
- Sen menga nisbatan sabrliroqsan, - deb qo'ydi.
- Agar siz bu ikki erkak bilan ishlasangiz, sizning sabr-toqatingiz hammanikidan ko'proq ekan derdim, - Edis gap qo'shdi. U jim bo'lib qoldi, keyin atrofga alangladi.
- Shampan vinosi yo'qmi?
- Hozir men topib kelaman, - Berns uchovini qoldirib, bir zumda nari ketdi.
- Palmer o'zi va ikki ayol anchadan buyon jim turishganini anglab qoldi. U shoshilib, angladi.
- Chamasi, Mak unchalik uzoqqa ketmagan shekilli, - gap boshladi u. - Anavi, u bilan gaplashayotgan ikki kishi kim ekan?
- Virjiniya u ko'rsatgan tomonga qaradi.
- Qishloqdan kelgan respublikachilar.

- Mak demokratlardan boshqa birov bilan gaplashishiga shubha qilardim, - dedi Edis.
- Hamma o'zi xohlagani bilan gaplashadi, - javob berdi Virjiniya. - Bu - siyosatning asosiy qoidasi. Suhbatlashish, do'stona munosabatda bo'lish. Aloqa yo'llarini ochiq tutish.
- Ajoyib qoida, o'ychanlik bilan dedi Edis. - Nafaqat siyosatda.
- Biz, chamasi, bu qoidani quvvatlay olmaymiz shekilli, - Edis gapini davom ettirdi. - Aytingchi, Kleri xonim, bu bankda anchadan buyon ishlayapsizmi?
- Yo'q... deyarli ikki yildan buyon, - Virjiniya Palmerga nazar tashladi. - Nahotki shuncha ko'p vaqtdan buyon ishlayotgan bo'lsam?
- Mening o'zim ham yaqinda keldim-ku? Darrov ikki yil bo'ptimi-a?
- Virjiniya biroz jim bo'lib qoldi. Keyin: - Darvoqe, shunday. Sezmabman ham, ikki yil bo'libdi, - deb qo'ydi.
- Yana gap qovushmadi. Palmer ko'zlari bilan Bernsni qidirdi va u shatning sobiq gubernatori bilan suhbatlashayotganini ko'rdi.
- Umid qilamanki, judayam ichkilaring kelmayotgandir, - dedi Palmer. - Mak yana to'xtab qoldi.
- Sen uni tutib kela qolmaysanmi? Biz seni kutib turamiz.
- Men...
- Boraqol, azizim. Biz Kleri xonim bilan suhbatlashish uchun mavzu topa olamiz.
- Uning bir necha daqiqadan keyin qaytishiga ishonaman...
- Qara, uni endi senator gapga solayapti, - ayol uning qo'lga bo'sh qadahini tutqazdi. - Biz yo shu yerda bo'lamiz yoki... - u atrofiga nazar tashladi. - Yoki birinchi stolning yonida bo'lamiz.
- Palmer Virjiniyaning ko'zlariga qaradi va unda qandaydir alohida ma'no angladi.
- Men hoziroq qaytaman. - u qornida ko'nglini ag'darar darajada og'riq sezib, nari ketdi.
- U Bernsni bar yonida, Vik Kalxeyn bilan qizg'in suhbatlashayotgan joydan topdi.
- Mak, - Palmer unga murojaat qildi, - katta rahmat!
- Berns ung sekingina, surbetlarcha jilmayib, o'girildi.
- Vudi, bolaginam, jin ursin ular nima haqda gaplashisharkin? Xotinning o'ta sezgir-a, shunday emasmi?
- Palmer uch qadah shampan vinosi buyurdi.
- Virjiniyani birga kelishga qanday ko'ndirding?
- Shaxsan yoqimtoyligim bilan, sen uchun bu ishda balogardon bo'layotganimni unutmagin.
- Palmerning o'zi vino va qadahlarni olmoqchi bo'ldi-yu, biroz o'ylab, bufetchiga buyurdi:
- Manavi qadahl va shampanti shishani ofitsiantingiz o'ng tomondagi birinchi stolchaga olib borsin. - U Bernsga yana bir qarab, nari ketdi.
- Zalda odamlar shunchalik ko'p ediki, ayrimlar bo'sh joy topish ilinjida eshik yonida tik turishardi. Palmer ularning orasida sabr-toqat bilan kutib turgan ikkita erkakni - qaysidir kichikroq davlatning Birlashgan millatlardagi vakilini tanib qoldi. U ushbu olomon orasidan amallab ular tomon yo'l ochib bora boshladi...
- Erim bilan ishlash qiyin emasmi? - kutilmaganda so'radi Edis.
- Endi... men unday demasdim...
- Siz u haqda nima deya olasiz?
- Virjiniya indamadi.
- Unga bo'ysunuvchi xodim va rahbarining xotini bilan suhbatlashayotgan ayol sifatida u haqda... menimcha, hech narsa demasdim...
- O, - Edis yoqimli jilmaydi va o'girilib, Palmerni ko'rdi. - Ana, uning o'zi ham. Lekin vinosiz. Nima bo'ldi, azizim?
- Vino keltirishni ofitsiantga topshirgandim.
- U kichkinagina javohirlar bilan bezatilgan soatchasiga qaradi.
- U ulgurmaydi. Soat o'n bo'ldi.
- Umumun, men ketmoqchiman, - Edis Palmerga qaradi. - Menimcha, sen qolishing kerak.
- Shunday shekilli.
- Yaxshi, - Edis o'rnidan turdi.
- Mashinagacha kuzatib qo'yaman, - Palmer uning qo'lidan ushladi. - Bu tiqilinchda menga yaqinroq yur.
- Ko'rishguncha, Kleri xonim, siz bilan tanishganimdan o'ta xursandman.
- Rahmat, Palmer xonim. Men ham juda xursandman.
- Edis unga bir lahza tikilib qoldi.
- Menimcha, - xayolchanlik bilan dedi u, - ikkovlarning ham juda yaxshi o'ynadilaring...

Ellik Oltinchi Bob

- Palmer deyarli yarim soatcha qolib ketdi. Taksi chaqirishga bir necha daqiqa vaqti ketdi. Biroq Edisni mashinaga o'tqazib, unga xayrli tun tilagandan keyin ham darhol zalga qaytgan yo'q. Aksincha, в ЁньPlazav Ёkning keng sharqiy zinalarida turib, muzdek havodan shunday to'yib simirdiki, ko'zlaridan yosh chiqib ketdi. U to'xtab, yelkalarini to'g'riladi, aftini burishtirib, o'z aksiga tikilib qoldi-yu, darhol chehrasi o'zgardir: yo'lak xizmatchisi uni kuzatib turardi.
- Palmer o'qraygan nigohini xizmatkorga tikdi, u darhol yerga qaradi. Palmer boshini chayqab, ortiga qaytdi va tantana bo'layotgan zal yonidagi kichkinagina xonaga kirib o'tirdi. Zaldagi tartibsiz shov-shuvlar yaqqol eshitilib turardi.
- Uning ko'z oldida o't chaqnadi. Palmer boshini ko'tarib, yoqilgan gugurt cho'pini uzatib turgan ofitsiantni ko'rdi va sigaretni tutatdi.
- Rahmat.
- Marhamat, janob. Vino istaysizmi?
- Palmer og'riningina chimirildi.
- Muz solingan viski olib keling.
- Xo'p bo'ladi, janob, muz solinganidan...
- Palmer kerishdi. Edis uning o'ynashi borligini, u - Virjiniyaligini bilishi mumkinmi? Agar u hamma narsani tushungan bo'lsa, qanday chora qo'llashi mumkin? Dalil qidirarmikin? Bu ishda Bernsning rolini va uning qo'lidagi ma'lumot haqida bilguncha, qancha vaqt o'tarkin?

Viski olib kelishdi. U ofitsiantga minnatdorchiilik bildirib, viskining xo'plab icha boshladi. Muzdek nordon ichimlik aqlini tiniqlashtirgandek bo'ldi.

Yo'q, dedi u o'ziga o'zi, Edis nimanidir gumon qilishi mumkin, lekin aniq bir gap bilmaydi. Biroq YuBTKni kuzata borib, Jet-Texni qo'lga olishda qatnashganini bilsa, shunday bo'lishi tayin, u eriga juda kuchli taziyoq o'tkazilganini angelaydi.

Bir soat, uzog'i bilan ikki soatda u Bernsga javob berishi kerak. Palmer stakanni ko'targanicha, zalning eshigi yoniga bordi. Raqs maydoni atrofiga qo'yilgan stollarni odamlar o'rab olgan, ular ishtaha bilan taomlarni tushirib, idishlarni bo'shatishardi. Zalda bir necha juft raqs tushardi. Ularning orasida allaqachon musiqa ohangini anglamay, o'zicha raqs tushayotgan, o'yinni boshlab bergan qariyalar ham bor edi.

Palmer hayrat bilan nima uchun Bernsga javob berishni paysalga solayapman, deb o'yladi. Bu javob qanday bo'lishi ikkoviga ham ma'lum, axir.

Palmer qishloqdan kelgan, tijorat banki zanjirining qudratli halqalaridan biri bo'lgan bir tadbirkor bankirni kuzata boshladi. U bruklinlik demokrat kongresschi va вЂњMerrey ХиллвЂќdagi Jim Madigalga yaqinda bo'lib o'tgan qandaydir uzundan uzoq voqeani kuyib-pishib gapirayotgandi. Ular Palmerdan bir necha qadam narida turishar, ko'rinishdan go'yo qadrdon aka-ukalarga o'xshar edilar. Gap tugagach, tadbirkor bo'sh likopchalarni olib, yana taom to'ldirgani ketdi...

- ... Yarim kechaga yaqin mening uyimga o'tgin, - Berns Palmerning qulog'iga shivirladi.

Palmer ko'zini pipiratib, so'radi:

- Borishim shartmi?

- Albatta borishingiz zarur.

- Men shu yerdayoq senga javob berishim mumkin.

- Biroq men senga bu yerda ko'rsatma bera olmayman, shunday emasmi?

Palmer вЂњko'rsatmaвЂќ nima bo'lishini o'ylab, indamadi.

- Virjiniya ko'rinmaydimi?

- Shu atrofda. Xohlasang, topib beraman.

Palmer bosh chayqadi:

- O'zim topib olaman.

- Albatta, azizim, - Berns do'stona kulganicha nari ketdi.

Palmer qo'lidagi viskini simirganicha, qizil ipak ko'ylakni qidirib, devor bo'ylab siljiy boshladi.

Go'yo oxiri yo'qdek tuyulgan musiqa ovozi birdan to'xtadi-yu, boshqa, ohistarog'i boshlandi. Palmer zalning narigi chekkasida, bufetning yonida qizil ko'ylakni ko'rdi.

U notanish erkak bilan suhbatlashib turgan Virjiniya tomonga yo'l oldi. Suhbatdoshlar stol atrofida aylanib, likoplarini turli taomlar bilan to'ldirganicha, chamasi, jiddiy bir narsa haqida gaplashishardi. Palmer yelkasiga turtgach, Virjiniya unga o'girildi.

- Janob P...! - uning ovozida biroz keskinlik bor edi. - Men siz uyingizga ketdingiz deb o'ylabman. - Sid Beron - jamg'arma banklarining jamoatchilik bilan aloqasi bo'yicha daho bilan tanishing.

Palmer erkakning qulini qisdi:

- Bugun xalq kuyi chalinmoqda, Kleri xonim. Sizni taklif etishga ruxsat bering.

Virjiniya chala to'ldirilgan likopchani biroz yuqori ko'tardi.

- Umuman men... ovqatlanmoqchi edim...

Palmer uning qo'lidan likopchani olib, stolga qo'ydi va Virjiniyani raqs maydoniga yetakladi. Ular bir maromdagi, vazmin kuy ohangiga moslab, aylana boshladilar.

- U senga nima dedi?

Virjiniya bosh chayqadi:

- Arziydigan gaplar emas, - u Palmerning ko'zlariga sinchkov tikildi. - Mazang bo'lmayaptimi?

- Seningcha, o'zimni yaxshi his qilishim kerakmi?

- Ha. Gaping to'g'ri.

- Buning ustiga, yarim kechada Berns bilan uchrashib, unga o'z qarorimni bildirishim kerak. U esa menga qandaydir yo'l-yo'riqlar bermoqchi.

- U seni rozi bo'ladi deb taxmin qilayaptimi?

- Eng yomon ishni qilishi uchun unga imkoniyat berdim deb o'ylayman, - Palmer bu gaplarni ayolning qulog'iga aytish uchun uni o'ziga tortdi. - Men hamma narsadan: ishdan bo'shab, oilamdan ajralganimdan keyin, boshqa biror joyda ko'ngildagidek yashashimga yetadigan pul bilan qolganimdan so'ng qanday bo'lishimni tasavvur qilib ko'rdim.

- Birorta serquyosh oroldami?

- Shunga o'xshashroq, - tan oldi u. - Sen bilan birga.

- Ajoyib g'oya. Ishonchsiz, amalga oshmaydigan...

- Ko'pchilik ajoyib g'oyalar hamisha ana shunday bo'ladi. - Ular bir qancha vaqt musiqaga moslab jimgina aylandilar. - Nega shunday? - Nihoyat so'radi Palmer. - Nega bu g'oya ishonchsiz?

- Uzoq tushuntirishga vaqt sarflamasdan, lo'nda qilib aytib qo'ya qolay: chunki sen hech qachon bunday qila olmayсан...

Musiqa ovozi tindi. Ular raqs maydoni o'rtasida harakatsiz turib qoldilar. Orkestr yana kuy boshladi. Palmer bu musiqaga qachondir Virjiniya bilan raqs tushganini esladi.

- Esingdami?

- Jim bo'l, - o'ynayotgan Virjiniya uning pinjiga tiqildi. - Vuds, nihoyat u gap boshladi. - Sen Berkxardtning o'rniga o'tsang, nimasi yomon? Sen, axir, eng yuqori malakaga egasan-ku? Bu sen YuBTK uchun amalga oshirmoqchi bo'lib yurgan rejalarini bajarish uchun imkoniyat emasmi?

- вЂњMen bilan bo'l va sirayam qo'rqmaвЂќвЂќ, - Palmer takrorladi. U biroz chayqalib ketdi va oyoqlari o'ziga unchalik bo'ysunmayotganini payqadi.

- Vuds!

Ayol to'xtadi. Palmer jim bo'ldi.

- Davom etaver, - dedi Palmer hissiz ovozda.

- Shaxsan men uchun hech narsa yo'q, azizim, - u Bernsga taqlid qilib, jilmaydi. Yo shaxsiy biror narsa bormi?

Virjiniya o'girilib, raqs maydonidan chiqib ketdi.

Ellik Yettinchi Bob

Palmer ellik to'qqizinchi ko'cha bo'ylab sharq tomonga ketayotganini angladi. U bu joylarga qanday kelib qolganini eslay olmasdi. Aprel oyining boshlari bo'lsa ham izg'irin shamol kiyimlarni teshib o'tayotgandek. U hatto Palmerning qalin pal'tosidan ham o'tib, badaniga igna sanchyapti. Palmer Medison-avenyudan o'tayotib, o'yinchoqlar do'konining oynasi yonida turib qoldi. U vitrinaga qo'yilgan ВЪНЪStenBЪk firmasi ishlab chiqqan kichkina miltiq nusxasini, ВЪНЪBoforsBЪkning o'yinchoq zenit zambaragini, Tompsonlarning pulemyotini, yarim avtomat ВЪНЪMBBЪlBЪk miltig'ini, Lyugerning oxirgi modelini, Shmeysserning to'pponcha - avtomatini va boshqa o'yinchoq qurollarni erinmasdan tomosha qildi.

U qaddini rostlab, shamolga qarshi, sharqiy yo'nalish bo'ylab yurib ketdi.

Albatta, deya mulohaza qilardi u Park-avenyuni kesib o'tarkan, Virjiniya mutlaqo haq. Uning uchun tanlashga hech qanaqa imkon yo'q edi. Har qanday imkoniyat ham unga maqbul bo'laveradi. Biroq nima uchun Virjiniya mutlaqo haq bo'lishi kerak? Nima uchun, so'radi u o'zidan, nohaq bo'lishi mumkin emas?

Palmer ВЪНЪNedikBЪk qahvaxonasining eshigini ochib, baland o'rindiqlardan biriga o'tirdi.

- Qora qahva.

Barning egasi qandaydir tushunarsiz ovozda javob berdi.

Barmen va qahvaxonadagi yagona xo'randa muloyim jilmayishdi. Palmer qahvani olib, barmoqlarini isitish uchun idishni mahkam ushladi. Keyin achchiq ichimlikni icha boshladi.

- ... eski tanish ayolimizni bir soatcha avval ko'rdim, - barmen boyagi xo'rاندaga hikoya qila boshladi.

- Seni yoningga qahva ichgani kirgandir-da...

Palmer ularning quvnoq suhbatlarini tinglaganicha, qahvasini ichib bo'lib, peshtaxtaga o'n sent qo'ydi. Keyin o'rnidan turib, ko'chaga chiqdi. Yuzlariga shamol urildi. Biroq ichilgan qaynoqqina qahva ta'sirida shamol yumshab qolgandek tuyuldi. U biroz tepalikka ketgan yo'l bilan sharq tomonga yurib, Satton Pleysga yetgach, janubga burildi.

Mana senga shahar, deb o'yladi u, odamlarni qara-ya. Sovuqqon, johil odamlar.

U Ellik yettinchi ko'chaga yetgach to'xtadi va muvozanatini saqlash uchun svetoforga tirmashdi. Qahva ichganiga qaramay, boshi hamon aylanardi. Kutilmaganda uzoqdan sirena ovozi eshitildi. Uning ovozi kuchaya boshladi, keyin asta tindi.

Shuyam shaharmi-ya. Asabiy shahar.

Palmer gavdasini amallab tik tutganicha, yo'lda davom etdi.

Bernsning xonadoni bo'm-bo'sh edi. Palmer ichkari kirib, salgina turtinganicha, xonalarni aylanib chiqdi. Keyin eshikni yopib, pal'tosini yechdi va deraza qanotlarini ochib yubordi. Xonaga muzdek havo yopirildi.

U divanga o'tirib, oyog'ini siqib turgan tuflisini yecha boshladi. Paypoqchan mehmonxonani aylanib, radiola yoniga bordi. Birorta qurilma bormikin degan o'yda uning ichlarini paypaslab ko'rdi. Eshik qulfida Bernsning kaliti aylanganda u hech narsa bilmagandek, bo'sh xonadagi divanda kulimsirab o'tirardi. Yuzlariga urilayotgan sovuq havo tufayli u ancha o'ziga kelib qolgandi.

- Salom! Mana senga kutilmagan sovg'a, azizim, - dedi Berns.

Palmer erinibgina boshini ko'tarib, Virjiniyani ko'rdi.

Palmer ulardan yuz o'girdi. Bor kuchini yig'ib, yana miyasida charx ura boshlagan ovozlarni to'xtatishga urindi. U Bernsning jilmayishini ko'rish uchun ayni vaqtda o'girildi.

- Kulayapsizmi, janob? - so'radi Palmer.

- Tinchlan, Vudi. O'zingni qulga ol. Menga faqat sening so'zing kerak. Agar bu senga shunchalik qattiq ta'sir qilsa, men seni majburlamayman. Men faqat... hmm, sen nima deb atarding... so'zsiz hamkorlik, xolos. Boshqacha qilib aytganda, voqealar o'z yo'li bilan rivojlanishiga halaqit berma. YuBTKga prezident bo'lishga rozi bo'l. Bu shunchalik qiyinmi?

- Sizlar, haqiqatan ham juda topishibsizlar, - dedi Palmer. - Kleri xonim ham bu gapni xuddi shu tarzda ifoda etgan edi.

- Agar u ham aqlli gaplar ayta boshlagan bo'lsa, hech narsa qo'shimcha qilolmayman, - e'tiroz bildirdi Berns.

- Sening qaynoq lablaringda hamon o'sha tabassum, - Palmer Berns tomon bir qadam yurdi. Xonaning chap tomoni biroz ko'tarilib, yana joyiga tushdi.

- Xo'p, mayli, Vudi, kel, qo'l olishamiz, do'stginam!

- Nima, men kulgilimanmi? - qiziqdi Palmer. U endi Bernsdan atigi yarim qadamcha berida turardi. U hatto Berns sepgan los'onning hidini ham sezdi.

- Hech kim hech narsa degani yo'q...

- Men gapiryapman, - dedi Palmer. - Aks holda sen jilmaymasding.

Berns u tomon yurib, qo'lini uzutdi:

- Vudi, o'zingni tut, kel qulingni ber.

Palmer Bernsning qimmatbaho to'g'nog'ichi sovuq yaltiraganini payqadi. U Makning murdaning rangidek oppoq yuzlarini ko'zdan kechirdi, keyin Virjiniyaga qiyshayib qaradi. Ayol unga qarab, qandaydir noxushlikni sezdi va sal nariroqqa surildi. Ehtiyotkorlik bilan goh Bernsga, goh Palmerga tikildi.

- Vuds, - gap boshladi ayol, - nima uchun sen...

- Nima uchun hamma mening ismimni aytib gap boshlaydi? - so'radi Palmer.

- Vudi, - gap qo'shdi Berns, - tinchlan, qariya. Kel, yana do'st bo'lamiz.

- Sen bilanmi? - Palmer o'zining baland chiqqan ovozidan aftini burishtirdi. Uning savoli deyarli qichqirib bo'lib yangradi. U chuqur xo'rsinib, ich-ichidan titroq his qildi. - Sen bilan, iflos fitnachi bilan-a? - ... boshdanoq sendan latta sifatida foydalandi...

- ... bu qizni shirin luqma sifatida tiqishtirdi...

Palmer anglab bo'lmaydigan nimalarnidir aytib g'oldirayotganini payqadi.

- O'chiringlar! - o'shqirdi u. Qulog'iga eshitalayotgan ovozlari tindi. - Mak Berns! Sasigan ariqdagi achigan miya. O'z kasbining arzandasi va faxri. Oxirgi bosqichdagi ruhiy kasal. Qo'shmachilar qiroli. Xoinlik ritsari. - U chap qo'lini cho'zib, barmoqlari bilan Bernsning ko'ksiga nuqdi.

U o'zini chetga olib, go'yo himoyalanoqchi bo'lgandek, qo'lini ko'tardi.

- Yo'q! - Palmer qichqirib yubordi. Vaqt go'yo keskin to'xtab qoldi. Chamasi, Bernsning qo'llari musht bo'lib tugila boshladi.

Palmer o'ng qo'li taranglashayotganini payqadi. Tirsaklari orqaga surildi. Keyin qo'li tepaga ko'tarildi, mushaklari taranglashdi.

O'ng qo'li oldinda aylandi. Tanasi ham qo'li bilan birga harakat qildi. Bernsning ko'zlari kattardi. Uning o'tkir iyagi va qulog'i o'rtasiga musht tushdi.

Palmer barmoqlari tekkan joydagi suyaklarning qisirlaganini eshitdi. U Bernsning ko'kimtir oq yuzini ko'rди. Keyin u ko'zdan yo'qoldi...

Palmer pastga qaradi. Berns oppoq gilamda chuvalchangdek buralib yotardi. Uning kipriklari biroz pırpırab, keyin qimirlamay qoldi.

Og'zining chetidan quyuq qizil qon oqib, avval iyagiga, keyin gilamga tusha boshladi.

Palmer o'zini orqaga oldi. Xonadagi muhit go'yo ikkiga bo'linib ketdi. Unga havo yetishmay qoldi. Qiynalib nafas ola boshladi. Va nihoyat u o'pkasidagi jazava to'xtaganini va og'zi qurib, qandaydir, achchiq ta'm bilan to'lganini payqadi. O'ng qo'lining barmoqlari karaxt bo'lib qolgandi.

U quloq soldi. Xonada jimlik hukmron. Hatto xayolidagi ovozlari ham tinchib qoldi. U Virjiniyaga qaradi. Uning ko'zlari shunday katta tuyuldiki, go'yo Palmerning aksi bu ko'zlarga singib ketdi.

Palmer Bernsning yoniga cho'kkalaganicha, qo'lini bo'yni ostiga tiqib, gilamdan ko'tardi. Gilamda doira yasalgan qon yap-yangi qizil bo'yoqqa o'xshardi. U Bernsning bo'yni terlab ketganini sezdi. Barmoqlari ostidagi tomir sezilar-sezilmas urib turibdi. U o'rnidan turib, xonani yana bir marta ko'zdan kechirdi.

Uning nigohi bir necha marta Virjiniyaning yuzlariga tushdi. U ko'zlarini Bernsdan olib, Palmerga qaradi.

- Unga hech narsa qilmadimi? Ayolning ovozi qumga sanchilgan belkurak tovushiga o'xshab chiqdi.

Palmer bosh ırg'adi.

Virjiniya uning yoniga keldi. O'ng qo'lini ko'tarib, barmoqlarini ko'zdan kechirdi. Palmerning barmoqlari hamon titrardi.

- Barmoqlaring qalay? - so'radi Virjiniya.

U boshini chayqadi.

- Karaxt bo'lib qoldi.

- Qimirlatishga harakat qil. - U harakat qildi. Barmoqlari qattiq og'ridi, lekin bu og'riqqa chidasa bo'lardi. Lekin titroq kuchaydi.

- Sinmagan shekilli, - dedi Virjiniya. - Ichishga biror narsa beraman.

Palmer avvaliga rad etdi, keyin stakanni chap qo'li bilan oldi. Viskiga biroz diqqat bilan qarab turib, keyin bir necha marta xo'pladi. Biroq bundan ham tinchlanmadi. Stakanni stol qirrasiga quymoqchi bo'lgandi, eplay olmadi. Stakan gilamga tik tushib, ichidagi suyuqlikning bir tomchisi ham to'kilmadi.

Bu g'ayritabii holat Palmerni hayratda qoldirdi. Axir, idishdagi suyuqlik to'kilishi kerak-ku, shunday emasmi? U tirsaklarini tizzalariga tiraganicha, egilib go'yo butun tanasini chayqatayotgan ichki titroqni bosishga urindi.

- Sen o'zingni jag'i singan odamday tuta olasanmi? - so'radi Virjiniya. - Ichishga tobing qalay?

- Mening jag'im singan, - tan oldi Berns. U ko'p yillar til o'rganganini unutib, o'z shevasida, qattiq iztirob ichida gapirdi. - Ularning shahar tashqarisidagi birinchi toifali klublaridan, faqat oqlarga atalgan mehmonxonalaridan, kurortlari, maktablari, yahudiylar va katoliklar uchun cheklangan kollejlaridan, la'nati ijara bitimlaridan, tushlik qilinadigan va qimor o'ynaladigan klublardan ko'nglim ayniydi.

- Gapimni eshit, - Berns davom etdi. - Sen qanchalik aqilli qiz bo'lmagin, hali bularni bilib olishing kerak. Vik meni tentak, deb hisoblaydi. U haliyam biz bilan birga biror ish qilishim mumkin, deb o'ylaydi. Bekorlarni aytipti. Bizni hurmat qilishga, bizga bo'ysunishga majbur qiladigan bitta vosita bor, xolos. Bu - etigimiz bilan basharasiga tepish! - U kutilmaganda baqirib yubordi. - Va, singilginam, bunga juda oz vaqt qoldi, agar sen...

- Mak, Mak, Mak! - Virjiniya uning yelkasiga qulini quyib, orqaga, divan suyang'ichiga itardi. - Iltimos, jim bo'l.

Berns shu zahoti o'rnidan sakrab turib, ehtiyotkorlik bilan jag'ini paypasladi.

- Agar sen N'yu-Yorkdagi bizga tegishli narsalar bir tunda ixtiyorimizga o'tib qolgan deb o'ylasang, tentak bo'lasan, - u Virjiniyaga murojaat qildi. - Biz ularni qonimiz bilan qo'lga kiritganmiz. Har bir qarichini. Bizni bir-birimizga - ital'yanlarni irlandlarga, yahudiylarni negrlarga, puerto-rikoliklarga gıjgıjlamagan, deb o'ylamagin. Biroq biz endi uni qo'lga kiritdik. - Palmer Berns qo'lini yuqori ko'tarib, musht qilganini ko'rди.

- Biz uni qulga oldik. Protestantlar bu shaharni unda yashovchi odamlardan qaytarib olisholmaydi. Vestchestrdagi olmish minglik uy-joylari, Ferfilddagi ajoyib dala hovlilari, Shimoliy qirg'oqdagi shunga o'xshash qimmatbaho qo'rg'onlarini ham qaytarib olisholmaydi. Biz o'zimizning xususiy shahrimizga egalik qilamiz, azizginam. Shuningdek, boshqa bir qancha shaharlarga ham egalik qilamiz. Chikagodagi istagan polyakdan so'ra. San-Fransisko portidagi istagan michmandan so'ra. Jin ursin, Kaliforniyada esa biz bankka ham egalik qilamiz. - Berns go'yo endi ko'rgandek, Palmerga qiyo boqdi. - Xello, Palmer, - dedi u, - yutqizganlarga salom.

Bir soniyaga Palmer unga indamay qarab turdi. Keyin kulib yubordi. Biroq kulgisi darhol so'ndi, chunki vaziyat kuladigan darajada emasdi. Palmer o'ng qo'li kaftini pastga qaratib oldinga cho'zdi:

- Xayl Berns!

Yaqindagina bo'lib o'tgan voqeadan oppoq oqarib ketgan Bernsning yuzi bo'g'riqib, qip-qizarib ketdi. U o'rnidan turishga intildi, lekin yana divanga yiqildi. Basharasini tirishtirganicha, peshonasini ushladi.

- Yaramas, - ingradi u.

Palmer oshxonaga chiqdi. Sochiq topib, unga to'rt bo'lak muzparchasini o'radi va Bernsning yoniga qaytdi.

- Og'riyotgan joyingga qo'y, - dedi uni Bernsga uzatib. - Urib yuborganimdan afsusdaman. Ko'p yillardan buyon birinchi marta o'zimni boshqarolmay qoldim.

- Eshityapsanmi? - so'radi Berns Virjiniyaga murojaat qilib. U muzli sochiqni peshonasiga qo'yib, aftini burishtirdi. - U aynan nimadan afsuslanayotganini eshityapsanmi? O'zini la'nati protestantchasiga boshqara olmay qolganidan afsusda. O'zi aslida kimligini bizga bildirib qo'rganidan afsusda.

- Sening jag'ing tuzalgandan keyin ham uning qo'li anchagacha zirqirab yuradi, - dedi Virjiniya. - Tinchlanib, hamma narsani unutishga harakat qilsang-chi?

Bernsning aft-angori o'zgardi.

- Basharamdagi g'urraning kattaligi... - uning ko'zlari olaydi. - Basharam ko'karib yotibdi. - U inqillaganicha muzli sochiqni bo'yniga surdi.

- Shunchaki, kayfiyatimni ko'tarish uchun, - qo'shilib qo'ydi Palmer, - qara-chi, tishlaring butunmikan? Og'zingdan qonkelgandi.

- Qani? Qani?

Palmer gilamni ko'rsatdi.

- Tilingni tekizib ko'r.

Berns shoshilib yutindi. U tili bilan tishlarini tekshirib ko'rayotganini Palmer sezib turardi.

- Bugungi tunni hech qachon unutmaysan, - dedi Berns jag'ini silab. - Sen bu shaharda adoyi tamom odamsan. Endi sen bilan birga ish qilishga, agar tiz cho'kib, botinkamni yalasang ham, rozi bo'lmayman.

- Mak, iltimos, - o'tindi Virjiniya. - O'zingni qo'lga ol.

Berns burnini tortdi.

- Men o'zimni qo'lga olganman. - U o'rnidan turib, keksalarga o'xshab imillaganicha, oynavand devor yoniga bordi. Derazaga ancha vaqt tikilib turdi. Keyin muzli sochiqni ushlab turgan qo'lini pastga tushirdi. Qomatini rostladi. Derazaga ters o'girilib, deyarli tekis qadamlar bilan barning yoniga bordi va muzli sochiqni yog'och idishga tashladi. Palmerga o'girilib: - Yaxshisi, sen ket, - dedi.

Palmer o'rnidan turdi.

- Men faqat o'zimni boshqara olmay qolganim uchun afsuslanaman. Biroq seni urib rohatlandim.

- Ke, yana bir marta ur.

Palmer bosh irg'adi:

- Boshqa bir narsadan ham rohatlandim.

- Qonimga belaganingdanmi?

- Sendan to'g'ri gapni, bor haqiqatni eshitish imkoniga ega bo'lganimdan - sendan haqiqatni eshitganimdan. Va nihoyat, ayrim narsalarga munosabating qandayligini ochiq bildim.

Palmer divanga o'tirib, tuflisini kiydi. Dahlizga chiqib, ilgakdan pal'tosini oldi va yana mehmonxonaga mo'raladi.

- Sening o'ringda, - gap qotdi u Bernsga. - Jet-Textdagi protestantning senga o'xshagan shaxs bilan tuzgan bitimi qanday majburiyatlar yuklashiga qiziqqan bo'lardim.

- Bayrutlik makkor qasoskor bilan, - gapga qo'shildi Virjiniya. - Mak, bu hammasi bema'nilik. U hozir ketadi, keyin ikkovlarning pishirgan osh ayniy boshlaydi. Bunday qilish kerak emas.

- Shubhasiz shunday bo'lishi kerak, - dedi unga Palmer. - Bu odam endi aql bilan ish tutolmaydi.

- Eshityapsanmi? - Berns Virjiniyaga qarab gapirdi. - Men chutzbha demadimmi? Bundan ham og'irroq gap bormi? Ular bizni avvaliga jahlimizni chiqarib, jonimizni bo'g'zimizga keltirishadi, keyin ahmoqlikda ayblashadi.

- Mak, - gap boshladi Palmer. - Men oxirgi ikki yulni tarixdan o'chirib yubora olmayman. Biroq meni jinoyatga sheriklikda ayblab bo'lmaydi. Shuningdek, men o'z hiylalaringni protestantlarga ag'darib, ayyuhannos solishingga ham yo'l qo'ymayman. Sen qilmishingga yarasha musht yeding. Men faqat o'zimni idora qilolmay, seni urib yuborganimdan afsusdaman.

- Ket. Yo'qol.

- Virjiniya, uyingizga olib borib qo'yishga ruxsat bering.

- Kimni, menimi? Yo'ldan adashgan Mariya Magdalinani-ya? Uyushgan fohishabozlikka reklama bo'limi qo'shgan hissasini-ya?

Palmer bir necha soniya unga ta'naomuz boqib, keyin eshikka burildi.

- Sizlarga amerikalik fuqaro o'zining ikkita hamyurtiga murojaat qilgandek gapiryapman, - e'lon qildi u, - ikkalangni ham jin ursin!

- Vuds!

U yana bir bor qayrilib qaradi.

- Olib borib qo'yishimni xohlaysizmi yo'qmi?

- Men bu yerda biroz qolib, manavi yigitni tinchlantirishga harakat qilaman.

U yana eshik tomon o'girilib, ikkilanganicha, to'xtab qoldi. Uning ongida qandaydir uzuq-yuluq jumlarlar goh haqiqatga, goh ro'yoga o'xshab aylana boshladi. Haqiqatan ham u Virjiniyadan shubha qilganmidi? Qanday qilib undan shubha qilishi mumkin? U kim tomonda edi? Umuman biron-bir tomon bo'lganmidi? Yo bu odatdagi, qayta-qayta uning oyog'iga yopishayotgan, doira bo'ylab aylanayotgan balchiqmidi?

- Men yana ba'zi bir narsalardan afsusdaman, - dedi u Virjiniyaga qaramasdan. - Aytib o'tgan fikrlarimdan afsusdaman. Umuman, menimcha, men pushaymonman.

Ellik Sakkizinchi Bob

Taksi haydovchisi mashinani bor kuchi bilan Uchinchi avenyu bo'ylab tepaga haydadi. U qoidaga bo'ysunib yurishga toqati yetmay, mashinani katta tezlikda haydab borar, svetoforning qizil chirog'i yonganda esa keskin tormoz bosardi.

Palmer haydovchining har gal qizil chiroqqa tushib qolishiga, undan chiqib olish uchun salgina bo'lsada tezlikni

o'zgartirmayotganiga hayron bo'lib borardi. U bu fikrini haydovchiga aytmoqchi bo'ldi-yu, jim ketishni ma'qul ko'rdi. Palmer

taksidan tushib, old tomoniga betondan nozik ishlov berilgan uy eshigini ochdi. U eshik tutqichini shunchalik sekin bosdiki, u atigi bir necha santimetrcha ochildi, xolos.

Palmer irodasini qo'lga olishga tirishdi va kuch bilan tutqichni bosib, eshikni katta ochdi. Barmoq bo'g'inlari zirqirab, asta ichkari kirdi, sekingina eshikni yopib, sovuq havodan issiqqina uyga kirganidan sevindi...

Oshxona eshigini yopib, xona chirog'ini yoqdi va duch kelgan yog'och o'rindiqqa bemajol cho'kdi. Qimirlashga ham majoli qolmagandi. Zinadan chiqayotganda boshi aylanganini esladi.

Nihoyat u sovutqichni ochib, bir stakan sut quyishga kuch topdi. Sutni icha turib, eshik ortida nimadir harakatlanayotganini sezdi.

Yuragi muzlab, Edis uyg'onganini va xalatin kiyayotganini his qildi. Va shu zahoti oshxona eshigi lang ochildi.

Edisning yuz-ko'zida pardoz izlari qolmagan edi. Feruza rangli kenggina tasma bilan sochlari yuqoriga tortib bog'langan. Buning sababi Palmerga ma'lum. Uning yuziga suriladigan, qandaydir oziqlantiruvchi kremga sochlari yopishib qolmasligi uchun shunday qilishga odatlangan.

Edis bir muddat och jigarang ko'zlarini qisib, Palmerga ifodasiz qarab turdi. Keyin stol yoniga borib, stakandagi sut yoniga qo'yilgan tuflini oldi va polga qo'ydi.

- Vudining bu odatini yo'q qilish uchun bor-yo'g'i o'n yil kerak bo'ldi, - gap boshladi u. - O'ylaymanki, sen ham o'zgarishi qiyin odamsan. - U biroz jim qoldi. - basharangga qarab bo'lmaydi.

- O'zimni yomon his qilayapman.

- Viski va shampan vinosidanmi?

- Sotqinlikdan hm.

U chimirildi:

- Sotqinlikdan?... Mak Bernsmi?

- Sen o'ta sezgirsan. Lekin bu bilan meni hayratda qoldirasan deya olmayman. - Palmer sutli stakanni oldi. - U ko'pdan beri, hatto men bu yerga kelmasimdan avval ham Jet-Texga xizmat qilgan.

- Qo'lingga nima qildi? - so'radi u.

Palmer qovog'ini soldi.

- Nima qipti?

- Vuds, nega so'rayotganimni bilib turibsan. O'ng qo'lingga nima qildi? Bo'g'inlari qizarib, shishib ketibdi.

Palmer horg'inlik bilan yelkasini qisdi:

- Men uni urib yubordim.

- Berkxardtnimi?

- Berkxardtni? - Palmer unga sinchkov tikildi: - Jin ursin, bu gapni qayerdan olding?

- Ana shu ilonning iniga seni aynan o'sha tiqishtirdi, - dedi ayol. - Ha-a, tushundim. Sen nishonni noto'g'ri olgansan. Bernsni.

U tilini aylantirishga ham holi kelmayotgandi. Shuning uchun biroz jim turdi. Keyin:

- Bo'lishi mumkin, - deb qo'ydi.

- Demak, jamg'arma banklariga qarshi vatanparvarlik ruhidagi kurash boshdanoq soxta bo'lgan.

- Unday emas. Shunchaki, Jet-Tex ularga qo'shimcha kuch tashladi.

- Gapingni qara-yu! Yarim kechagacha o'tkazilgan yig'ilishlar, shtatning hamma qishloqlarida o'tkazgan ko'ngilochar sayohatlaring, kecha-yu kunduz uyda bo'lmasliklaring... hammasi bir pul bo'пти-da?

U boshini ko'tarib, Edisga qaradi.

- Edis. - U jim bo'ldi. - Eshit. - Uning qo'li qandaydir tushuniksiz harakat qilib, yana tizzasiga tushdi. - Men N'yu-Yorkka kelganimda o'yin boshlangan, kartalar tarqatilgan edi.

- Tushunaman. - Ayol uning qo'lidan bo'sh stakanni olib, stol ustiga qo'ydi. - Sen jamg'arma banklar o'yinini ko'zda tutyapsanmi?

Ularning kartasini?

U jimgina bosh irg'adi.

- Biroq, chamasi, yana bitta o'yin olib borilgan, - gapda davom etdi Edis. - Sen... - U jim bo'lib qoldi.

- Ha?

- Hech narsa. - Ayol uning qarshisiga o'tirdi. - Umuman, ... ga qalaysan? - Ayol gapni keskin to'xtatdi.

- Nimani so'rayapsan?

Edis boshini silkidi.

- Ahamiyati yo'q. Boshqa paytda...

Palmer ayol o'ziga sinchkovlik bilan tikilib turganini payqadi. U go'yo tuzukroq ko'rib olsin degandek, qaddini rosladi. Biroq bunday o'tirishga qurbi yetmadi. U qimirlashga holi kelmayotgan bo'lsa ham uxlaydigan ahvolda emasligini bilib turardi. Mana shunday harakatsiz o'tirib, nimanidir kutish kerak bo'lsa, u jon deb o'tiraverardi. Lekin nimani kutayapti? Palmer tushuna olmasdi.

- Hammasiniyam ahamiyati yo'q, - Edis o'ziga-o'zi gapirayotgandek, o'ychanlik bilan sekin so'z boshladi. - Bitta narsadan tashqari.

Endi nima qilmoqchisan?

Palmer yelkasini qisishga urindi. Yengib bo'lmaydigan hafsalasizlik harakat qilishga qo'ymadi.

- Ta'zim qilib, ketvoraymi? - mujmal javob berdi u. - Katta shahar meni bir chetga chiqarib majaqlab yuborganini tan olaymi?

- Agar sen bankdan ketsang, oilamiz nima qiladi? N'yu-Yorkni tashlab ketamizmi? Bu uyni tark etamizmi?

Palmer ko'zlarini yumdi.

- Hozircha o'ylaganim yo'q.

- Biroq bu aniq ravshan-ku?

Uning keskin ovozidan Palmer ko'zini ochishga majbur bo'ldi.

- Senga nima bo'ldi? Mazang qochyaptimi? - so'radi xotini.

- Shunchaki... kutilmaganda vaznsizlik holatini his qildim... - u xijolat ichida kulib yubordi va shu zahoti Geyns Gaussni esladi. -

Quloq sol, - deb gap boshladi u.

- Ha?

- Gap shundaki... - U yana jim bo'lib qoldi.

- Nimada?

- Hozir mana shu tortishuvga qarshi bo'lgan do'stimni esladim.

- Vuds, jin ursin, nima haqida gapiryapsan?

- Eng yangi qonunni ochgan Gauss haqida.

Edis o'rnidan turib, sut yuqi stakanni chig'anoq tepasidagi quritgichga qo'ydi.

- Judayam kech bo'ldi, azizim. Yaxshisi, uxlagani yotishimiz kerak deb o'ylayman.

Palmer barmoqlarini shiqirlatdi.

- Yo'q hali.

Ayol o'girilib unga qaradi:

- Senga nima bo'ldi?

- Jin ursin, mana bu zo'r bo'ldi.

- Vuds!

- Ha - ha. Men senga tushuntirib beraman. Bor-yo'g'i ikkita yurish. - U kutilmaganda tanasiga quyilib kelgan kuchdan sapchib turib keldi, oyoqyalang holda oshxonaga qarab yura boshladi. - birinchisi unchalik murakkab emas. Ikkinchisi makkorona reja.

U kapalaknuxa bo'yinbog'ini yulib oldi va tugmachasini yechdi.

- Mehribon egam! - Yana kuldi. - Bu, balki, hatto ish yurishib ketar.

- Vuds, vaqt yarim tundan og'di.

U soatiga qaradi:

- Ertalabgacha hech narsa qilib bo'lmaydi.

- Unda, balkim uxlamiz?

U boshini qattiq chayqadi.

- Reja tuzish uchun menga ko'p vaqt kerak. - U jim turib qoldi va xotiniga o'girildi: - Edis, qahva qaynatib berolmaysanmi?

- Shu paytgacha nega aytmading?

- Mayli, - bidirladi u. - Albatta. Ishga kirish. Men tushuntirib beraman.

Butun diqqat-e'tibori Palmerda bo'lgan Edis beixtiyor qahva qaynatgichni oldi va unga suv quya boshladi.

- Eshitaman.

- Mayli. - Palmer eshik yonigacha borib, ortga qaytdi. - Qahvani mening xonamga olib kiramiz. Hamma kerakli ma'lumotlar o'sha yerda, to'g'rimi?

- Qanaqa kerakli materiallar?

- ВЪНЪDirektorlarning ma'lumotnomalariВЪК, ВЪНЪQurolli kuchlar ta'minotiga rahbarlik qilishВЪК. Washington ham ana shu vaqt mintaqasida... Albatta. Yaxshi. Ajoyib. Qahva nima bo'ldi?

- U senga judayam zarur deb o'ylamayman.

- Zarur. Hamma detallar Shveysariya soatidagiga o'xshatib joyiga qo'yilishi kerak...

Ellik To'qqizinchi Bob

Kech yuz ko'rsatadigan qish quyoshining dastlabki nurlari soat sakkizlarda jimjimador beton shakllar orasidan yorib o'tdi. Oradan yana bir soatlar o'tgandan keyingina yozuv stoli ustiga betartib yoyilgan kitob va qog'ozlardan bosh ko'targan Palmer yangi kun boshlanganini payqadi.

Edis eriga yana bir marta qahva tayyorlab, tungi soat uchda uyquga yotdi. Palmer sovuq va bemaza qahvani oxirigacha ichib, barmoqlari bilan sochlarini taraganicha, stol suyanchig'iga yaslandi. Ichkari xonalardan bolalarning ovozi kelardi. U stol ustidagi qog'ozlarni yig'ishtirib, ularga tikilib qoldi.

Kunduzgi sovuq tuzgan barcha rejalarini chippakka chiqaradiganga o'xshardi. Palmer bo'sh idishdan finjonga yana ozgina qahvani sirqitib quyishga urindi. Keyin ikki bosqichdan iborat rejalarini tushirilgan qog'ozlarni yana qaytadan o'qib chiqdi. Shubha-gumonlar ichini kemirganicha o'rnidan turdi va qotib qolgan oyoqlari hamda belini yozish uchun turli harakatlar qilib, stol atrofida aylana boshladi. Kecha uyga qaytgandagi charchoq yana oyoqlarini sirqirishga tushdi. Ko'ylagi tanasiga yopishib, yenglarining chetlari kirlanib ketibdi. Palmer kerishmoqchi bo'ldi va bor quvvati uni tark etayotganini angladi. U vaqtni bilish uchun qo'lidagi soatga qarab, telefonda bajariladigan ishlarni faqat bir soatdan keyin boshlash mumkinligini aniqladi. Stol yoniga o'tirib, kaftlari bilan yuzlarini ishqaladi. U Edisning:

- ... yechinib, o'ringa yot, - degan ovozi zo'rg'a eshitdi.

U sekin ingradi. Xayolida qumga ko'milganu qum ko'zlari, yoqasidan kirib, butun gavdasini to'ldirib qo'yganday tuyuldi. U qiynalib, ko'zlarini ochdi va ming'illadi:

- Soat necha bo'ldi?

- O'n bo'ldi. Vuds, iltimos...

U nihoyat butunlay uyg'onib, gavdasini ko'tardi.

- Yarim soat vaqt yo'qotibman, - deb ming'irladi. - Marhamatli xudoyim. Keyj xonimga aytinglar, yana qahva qaynatsin.

- Vuds.

O'girilib xotiniga qaradi. U ham atigi bir necha soat uxlagan bo'lsa-da, ko'rinishi qandaydir ginali, ammo yashnab turardi. Kiyinib, bo'yanib ham ulguribdi. Bularning hammasi Palmerga tanasidagi o'ta og'irlikni yana qayta his etishga majbur qildi.

- Nima deysan? - so'radi u.

- Azizim, bugun shanba. Sen...

- Hechqisi yo'q. Berns dushanbagacha kutishi mumkin. Men esa kutolmayman. Iltimos, yangi qahva ber.

- Keyinroq biroz uxlab olasanmi?

- Albatta. Iltimos, bolalarni bu yoqqa kiritma.

- Ulardan birortasi joningga tegdimi?

- Yo'q. Mayli. Iltimos, qahva.

- Bir daqiqa. - U qahva qaynatadigan idishni olib, chiqib ketdi.

Palmer sigaret chekdi. Tutun shu lahzadayoq tinkasini quritib, ko'nglini aynitdi. Biroq shu zahoti tanasiga kuch quyilayotganini his qildi.ВЪК Palmer zudlik bilan ishga kirishdi. U Jet-Texning ilmiy-tadqiqot markazi joylashgan O'rta Sharqdagi shahar bilan shaxsan telefonda gaplashish uchun buyurtma berdi. Tajribaxonada hech kim yo'q ekan. Mahalliy ma'lumot xizmatidagilar Geyns Gaussning uy telefoni raqamini tezda topa olmadilar. Keyinroq telefonchi qiz uning raqamini shahar atrofidagi nomerlar orasidan topdi. Bir ozdan keyin Geyns Gaussning o'zi go'shakni ko'tardi.

- Gap shundaki, - salom-alikdan keyin maqsadga o'tdi Palmer. - Siz sirayam xayolimdan ketmayapsiz.

- Nahotki? Men bo'lsa, allaqachon unutib yuborgansiz, deb o'ylardim, do'stim.

- Balki, unutib ham yuboardim, - tan oldi Palmer. - Agar bu la'nati ishkalliklarga mas'ulligim bo'lmaganda...

- Qandaydir darajada, albatta, siz ham javobgarsiz. Birinchidan, meni bu yoqqa siz olib kelgansiz, shunday emasmi?

- Hamma gap shunda-da. - Palmer jim bo'lib qoldi. U tarbiya ko'rmagan, qo'pol yigit bilan muomala qilayotganini, unga biroz yaxshilik qilib qo'ysa, kattagina foyda ko'rishi mumkinligini xayolidan o'tkazdi. Shu bilan birga Gauss uning asl istak-xohishi nimaligini sezmasligi zarur.

- Ayrim narsalar chiqib qoldi, - davom etdi Palmer. - Bankda emas. Bank doirasidan tashqaridagi odamda. U... mayli, hozir ochig'ini aytadigan payt emas. Men unga sizning boshingizga tushgan ko'ngilsizliklar va shunga o'xshash narsalar haqida biroz gapirib berdim. Ismlarni aytganim yo'q. Siz uchun ba'zi-bir ishlarni qilish imkoniyatiga ega bo'lgani uchun u gap kim haqida ketayotganini payqadi.

- Tavakkal qilmayapsizmi?

- Ehtiyot choralarini ko'rdim. U yanayam xushyor bo'ladi. Hozir ismini aytsam, darhol tushunasiz. Asosiysi, agar siz ketishni istasangiz, u kafolat beradiki... aytmoqchimanki, hozirgi bilan teng yoki undan ham mas'uliyatli, erkin faoliyat va cheksiz byudjetga esa joyni siz uchun kafolatlay oladi.

- Siz Vesting haqida gapiryapsizmi?..

- Ayni bosqichda men hech kim haqida gapirayotganim yo'q. U hozir sizga bildirganlarimni aytib qo'yishimni so'radi, xolos. Qalay? Bu sizda qanday taassurot qoldiradi?

- Biroq men boshqa kompaniyaning nomini bilmay turib, qanday javob berishim mumkin? Toqati toq bo'lgan Palmer chuqur xo'rsindi. Suhbat juda cho'zilib ketdi, telefonni yashirincha eshitib turgan bo'lishlari mumkin. Bundan tashqari, Palmer yana bir necha joyga qo'ng'iroq qilishi lozim. Undan oldin...

- Gauss, hech kim o'zingizni ko'r-ko'rona bog'lab berishingizni so'rayotgani yo'q. Meni g'oyalarimizga bo'lgan munosabatlaringiz qiziqtiradi. Unga ijobiy yondashasizmi?

- Albatta, ijobiy.

- Ajoyib.

- Sizningcha, men tezroq, a?..

- Xabarim yo'q, - Palmer uning gapini bo'ldi. Gaussning gap ohangida qiziqish alangasi sezilishi bilan gapni tugatib, nemisning ichini qizdirib, orziqib kutishga majbur qilmoqchi edi u. - Sizning hozirjavoblingizdan juda mamnunman. Ozingina harakat qilsak, biz sizni ozod qila olamiz. - Palmer kuldi. - Shunaqa gaplar.

- Bu qachon amalga oshadi? Haftadami? Bir oydan keyinmi? Men bilishim kerak....

- Men bilgan zahotim siz ham xabardor bo'lasiz, - va'da qildi Palmer. - Endi esa, siz bilan xayrlashishim kerak, Gauss... U darhol go'shakni qo'ydi va o'chayozgan sigaretini cheka boshladi.

Vaqt o'ndan chorak daqiqa oshgandi. Palmer navbatdagi shaxsiy suhbatni buyurdi. Bu gal yangi Angliyadagi shahar bilan. Bu gal ham uy telefoni raqamini qidirish muammosi boshlandi. Telefonda ayol kishining ovozi eshitildi.

- Shaharlararo telefon general Xeygeni so'raydi, - e'lon qildi telefonchi qiz.

- U... kim uni so'rayapti, kechirasiz?

- Vuds Palmer. - javob berdi Palmer.

- Bir soniya, qarab ko'raman...

Chamasi, ayol telefondan nari ketdi.

Palmer Xeygenki uxlayotgan ekan, men ham biroz mizg'isam bo'lardi, deb o'yladi. U hozir necha yoshda, 58 yoki 59 mi? Ko'rpada ag'anab yotadigan darajada qari emas u.

- Allo? - go'shakdan uyqusiragan ovoz eshitildi.

- General Xeygen? - deb so'radi telefonchi qiz.

- Men.

- Gapiring, janob.

Palmer og'zini ochishga ulgurmadi.

- Bu qaysi Vuds Palmer? - birinchi bo'lib gap boshladi general.

- Sen nechtasini bilasan, Eddi?

- Xudoyim-e, otang vafot etganini unutibman. Qattiq achindim, Vudi.

- Bu gapga ancha bo'ldi. Men hozir N'yu-Yorkdaman.

- Bilaman. Men shaharda bir necha marta bo'ldim. Yoningga kiray dedimu, sen halol odamlarning pulini shilish bilan o'ta banddiansan, keksa omadsiz bilan uchrashishga vaqting yo'qdir deb o'yladim.

Palmer istehzoli jilmaydi. Qarshi taklif u kutganidan ham past edi.

- Bo'lmag'ur gap. Qirq ming. Hech qanaqa aksiyasiz.

Oradan o'n daqiqa o'tgach, ellik mingga kelishilgan holda suhbat tugadi. Palmer rejasini yana bir solishtirib ko'rди va to'g'ridan-to'g'ri raqam terdi.

- Tim, bu - Vuds Palmer.

- Jin ursin, Paskoda nima qilib yuribsan?

- Men N'yu-Yorkdaman. Men...

- Sen N'yu-Yorkdan qo'ng'iroq qilyapsanmi? - hayron bo'ldi Tim.

- Uyg'otib yuborgan bo'lsam, uzr.

- Bir necha soat oldin uyg'onganman, - gapini bo'ldi Tim. - Juda bo'lmaganda, bir necha daqiqa oldin. Eshityapsanmi? Jeynga biror narsa bo'ldimi? Nima gap?

- Hech narsa bo'lgani yo'q. Men yaqinda u bilan suhbatlashdim. Seni qayerdan topishni tushuntirib berdi. Hammasi joyida. Bilasanmi, menga ba'zi bir ma'lumotlar kerak, mening tanishlarim orasida bu ishni biladigan odam faqat sensan. Bu... Nimadan boshlasam ekan? Erkak kishi, olim. Sobiq dushman taraf fuqarosi edi, hozir AQSh fuqarosi. Yirik hukumat shartnomasi bilan xususiy tartibda firmaga yollangan. U hukumat shartnomasiga ega bo'lgan boshqa bir firmaning taklifini qabul qilmoqchi. Unga o'z shartnomasi bo'yicha majburiyatlaridan boshqa biror narsa to'sqinlik qilishi mumkinmi?

Simming ikkinchi tomonida biroz jimlik cho'kdi. Keyin:

- Buni senga qanday dahli bor?

- Ikkala firma ham biz bilan ishlaydi.

- Bu sabab bo'lolmaydi, qariya.

- Tim, meni qiziqtirayotgan narsa maxfiy hisoblanadimi? - sabrsizlik bilan so'radi Palmer.

- Unday emas. Lekin men har gal tadqiqot rahbari boshqa joyga sakrab o'tganda xushyor tortaman.

- Sakrab o'tmaydi. U bitta joyda deyarli o'n besh yildan buyon ishlayapti.

- Boshqa ishga o'tishiga sabab nima?

- Puli, erkinligi ko'p.

- Men o'ylamaymanki, u...

- Tim, meni u AQSh fuqarolari kabi barcha huquqlarga ega bo'ladimi-yo'qmi - mana shu qiziqtiradi, xolos. Yoki bunday holda uni ishlab turgan joyiga mixlab qo'yuvchi bema'ni qonun moddalari ham topilib qoladimi?

- Bizning mamlakatimiz erkin mamlakat, qariya. Hatto uning uchun ham. Biroq aytib qo'yishim kerak: yuqori darajadagi har qanday harakat Pentagon va hukumat doiralarida qiziqish uyg'otadi. U qandaydir mashinachi yoki chilangar emas-ku?

Palmer salgina jilmaydi.

- Men umuman, kimningdir oyog'idan chalmoqchi emasman, - yolg'on gapirdi u, - biroq u bunchalik ahamiyatga molik odam deb ham o'ylamayman.

U soatga qaradi. Telefon raqamini qidirishga ketgan vaqtlarni ham hisoblaganda muloqot deyarli soat o'n birgacha cho'zilibdi. U go'shakni ko'tardi va Geyns Gaussning telefon raqamini terdi.

- Allo?

- Gauss, Yana Palmerman.

- Qo'ng'iroq qilganingizdan xursandman. Juda ko'p gaplar aytilmay qolib ketdi.

- Boshqa hech narsa qolmadi. Jet-TEX bilan shartnomangizni buzganingizdan keyin siz ellik ming aksiya bilan birga besh yilga Yangi shartnoma olasiz.

- Biroq siz ... Aksiyalar? Ellik ming? nemis jim bo'lib qoldi. Keyin: - Qaysi firmadan? deb so'radi.

- Hamma gapni dushanba kuni, tamaddi paytida aytaman.

- Bu yoqqa kelmoqchimisiz?

- Bunday qilolmayman, - Palmer tushuntira boshladi. Bu o'ta bema'nilik bo'lar edi. Bundan tashqari, siz bilan birga yana bitta odam bo'ladi. Sizni tushunadigan odam. N'yu-Yorkning ishbilarmonlar dahasidagi в ЁЪ Klub в Ёќda tamaddi qilishga qalaysiz? Siz dushanba kuni ertalab uchib, Aydl-uaylddan Uoll-stritgacha vertolyotda kelishingiz mumkin. Men sizni o'sha yerda kutib olaman.

- Maarhamat, hammasi shunchalik tez yuz berayaptiki... Men ko'proq narsa bilishim kerak.

- Bilib olasiz. Dushanba kuni tamaddi paytida.

- Biroq men nimani bahona qilaman, o'zimning...

- Quloq soling, - uning gapini keskin bo'ldi Palmer. Siz axir, ularga har bir daqiqa vaqtingiz haqida hisob bermaysiz, to'-rimi?

- Albatta, yo'q. Gauss kutilmaganda uning gap ohangiga o'xshash keskinlik bilan javob berib, avvalgi shubhalanuvchanligini yuvishga urindi. - Hecham hisob bermayman.

- Nima bo'lganda ham siz bilan oldindan muhokama qilinadigan boshqa narsa bor, - davom etdi Palmer. Bu, hm, haligi, siz aytgan tadqiqotlar. Bular sizning shaxsiy ishingiz bo'lgach, ularni boshqa joyga bema'lol o'tkazishingiz mumkin, shunday emasmi?

- Biroq Palmer, siz buni yangi kompaniya bilan muhokama qilmagan bo'lsangiz kerak?

- Albatta, yo'q. Hamma tadqiqotlaringiz bitimning hal qiluvchi omillari bo'ladi.

- Men hammasini yozib qo'yganman, - dedi Gauss. Bular mening shaxsiy jurnallarim. Ular qolib ketgan taqdirda ham begonalar hech narsani tushunmaydilar. Biroq har qanday holatda ham men hamma zarur ma'lumotlarni yoddan bilaman.

- N'yu-Yorkka uchib keladigan ertalabki samolyotlar jadvalini bilasizmi?

- Menimcha, to'qqizda va o'n birda.

- Soat to'qqizdagiga oling. Bu N'yu-York vaqti bilan o'n bo'ladi. Aydl-uayldga soat o'n biru o'ttizda, Uol-stritga esa peshinda yetib kelasiz. Meni o'sha yerdan topasiz.

- Do'stim, buni shunaqangi jadallik bilan amalga oshirishim zarurmi?

- Men o'ylaymanki, - Palmer ovozi iloji boricha dabdabali chiqmasligiga harakat qildi, o'ylaymanki, sizning ishingizga xalaqit beradigan har bir kun, boshqa olimlar mehnatingizni inkor qiladigan sanaga aylanib qolishi mumkin.

- Juda yaxshi gap, - quruqqina qilib dedi Gauss. Biroq men juda ham bilishni xohlar edimki, birdaniga mening ishlarim nima uchun sizni bunchalik qiziqtirib qoldi?

- Sababi ko'p. Sizning ayrim ko'ngilsizliklaringizga nisbatan o'zimda mas'uliyat his qilishimni aytib o'tdim. Biroq men arazli sabablar borligini ham inkor etmayman.

- Shunday - g'arazli sabalar nima ekan?

- Tamaddi paytida bizni kutib oladigan odam mening eski do'stim. Uning firmasi bir qancha muvaffaqiyatsizliklarni boshdan kechirdi. Biz ularning banki bo'lganimiz uchun kompaniya yangi yo'ldan borishi zarurligini bilaman. Kosmik asr texnikasi shunchalik rivojlanayaptiki, bugungi omad ertangi bosh og'rig'i bo'lib qolishi mumkin. Ular yaxshilab bir sakrashlari juda zarur. Men ularga siz kerak bo'lasiz deb o'yladim. Bitta o'q bilan ikkita quyovni otish yo'lini topdim. Hamma gap shu.

- Hmm. Tamaddi paytida uchratadigan sherigingiz kimligini fahmlaganday bo'layapman.

- Keling, shu yerda to'xtatamiz. Siz men uchun hamisha ziyrak odam bo'lib qolasiz.

- Faqat bir gap, - ijikiladi Gauss. U yaqinda yaxshi bir hamkoridan ayrilib qoldimi?

- Bu omadsizlik zanjiridagi oxirgi halqa, xolos.

- Shunday. Demak. U mening ham eski qadrtonim, nicht wahr[11]?

- Bis Montag, mein Freund. Bis Montag[12], - bidirladi Palmer.

- Tushunaman. Gauss bir necha soniya indamadi. Keyin qo'shib qo'ydi: - Juda qiziq. Haqiqatan ham shunday bo'lsa, bu menga juda yoqadi deb o'ylay boshladim...

Keyin yana go'shakni olib, general raqamini qayta terdi. Go'shakni Xeygenning o'zi oldi.

- Endi, yana bir gap bor. Dushanba kuni men bilan N'yu-Yorkda tushlik qila olasizmi?

- Tentak bo'ldingmi, Vudi? Bu yerda ishim qalashib yotganini bilasan-ku?

- Men aytgan odam bilan uchrashish uchun.

- Men uni bilaman.

- U o'z tashabbusi bilan tajribalar o'tkazishga ruxsat berilishi haqida aniq tavsiyalar olish niyatida.

- Hammasini o'zing tasdiqla, men seni quvvatlayman.

- Bu toifadagi odamlarni yaxshi bilasan-ku! O'zlarini hurmat qilishadi. Senga bir marta nigohi tushsa bo'ldi...

- Mening eski qadrtonim, menga foydam tegayapti deb o'ylayapsanmi. Aytaylik, hojatimni chiqaryapsan ham. Lekin vaqti kelib, jonga tegishing mumkinligini nega o'ylamayapsan?

- Mayli, Eddi. Men shunchaki, bitim buzilishini xohlamagan edim.

- Shunday xavf bormi?

- Sen o'zingni kimoshdi savdosidagi yagona xaridor deb o'ylamasang kerak?

Xeygen jim qoldi.

- Nima bu, yonib ketadimi?

- To'ppa to'g'ri. Palmer imkon qadar kinoya ohangida gapirdi. Pulli konvertni ochganingda u yerda qog'oz taxlamlari bo'ladi.

Eddi, bosh tortmoqchi bo'lsang, rostini ayta. Biroq, iltimos, bu gapni hoziroq ayt.

55 Kitoblar Olami | Sever.UZ | Uzsmart.UZ

- Xudoyim-ey, soat nechada, qayerda?
- O'n ikki-yu o'ttiz. Ishbilarmonlar dahasidagi вЂњKlub вЂќda.
- Yanayam chetroq joy bo'lishi uchun Meysi vitrinalarining yoni yaxshiroqmidi?
- Ha deysanmi-yo'qmi?
- Jin ursin. Ko'rishguncha.
- Hozircha. Palmer go'shakni ilib ulgurmasdan bir finjon qahva ko'targanicha, Edis kirib keldi.
- Bir soat qahva tayyorladingmi?
- Shuni ham ichishingni xohlamayman, Vuds. Sen uxlab olishing kerak.
- Hozir yotaman. Palmer chuqur uf tortib, qahvani xo'plab icha boshladi.

Oltmishinchi Bob

Palmerning xayolida keyingi qirq sakkiz soat odatdagidan ancha cho'zilib ketganga o'xshadi. Biroq uzoqdek tuyulgan bu vaqt davomida u o'ziga sirdan qaray olmadi. Ikkinchi davr shunchalik ko'p qismlardan tashkil topgan ediki, o'ylash uchun fursat ham qolmagandi. Palmer ishni tez bitirish uchun tinimsiz olg'a intilar, naridan-beri uxlar, vaqtni o'z ish rejasiga moslashtirishga urinar edi. Keyinroq, tahlil qilish imkoni tug'ilganda u bu faollikka sabab bo'lgan yagona aniq guvohni topib oldi: bu, asosan, shaharlararo telefonda so'zlashuv uchun 300 dollardan ko'proq to'lov qog'ozi edi.

Edisning qistovi bilan shunba kuni u tushlikdan keyin soat qo'ng'irog'ini oqshomgi 19 ga qo'yib, uxlagani yotdi. Ayni shu vaqtda o'rta G'arbda soat 18 bo'lganda uyg'onib, Chikagoga qo'ng'iroq qila boshladi.

U gaplashganlarning ko'pchiligi uyida yoki boshqa biror joyda ovqatlanishga tayyorgarlik ko'rishmoqda edi. Ularda Palmerning gaplariga qiziqish uyg'onardi-yu, muloqotga vaqtlari yo'q, ya'ni ular Palmer o'ylagidek, osoyishta ruhiy holatda edilar. Ular qayoqqadir shoshishar, muammolarni mayda-chuydasiga muhokama qilishni xohlamas edilar...

- Bill (Jek yoki Fil, birgal Jibzi), - derdi Palmer, - esimda. Sen o'tgan yili iyun' oyida Jet-TeXning aksiyalarini sotib olgan eding. Senda aksiya ko'pmi?

Berilgan javobga qarab, gap-gapga ulanar va Palmer mohirlik bilan nishabni o'ziga zarur tomonga burardi. Suhbatdoshida Jet-TeX aksiyalari deyarli yo'q bo'lsa, Palmer yengil nafas olib, uni tabriklar va ertaga, birja ochilgandan keyin yoki uzog'i bilan seshanba kuni katta ko'ngilsizliklar bo'lishiga shama qilib, iloji boricha gapni qisqa qilardi. Agar suhbatdoshida aytilgan aksiya ko'p bo'lsa, Palmer fikrini ochiqroq aytardi. Ya'ni hayajonli, be'zovta ovoz bilan xizmat majburiyati bo'yicha bu gapni sir saqlash lozim bo'lsa ham do'stlikni yuqori baholashini bildirib, noaniq, g'alati shamalar bilan do'stining ko'ngliga g'ulg'ula solardi. вЂњMen xususiy aksiyalarimni dushanba kuni, birja ochilgandan keyin sotaman вЂќ bu galgi suhbatning hal qiluvchi qismi shunday tugar, вЂњchunki seshanba kuni tushlikdan keyin ularni eng arzon bahoga sotish ham ushalmas orzu bo'lib qoladiv вЂќ, deb qo'shib qo'yishni unutmasdi.

Palmer shanba kuni Chikago vaqti bilan kech soat o'nlarda telefondagi suhbatlarini yakunladi va vaqt endigina oqshomgi yetti bo'lgan G'arbiy qirg'oqqa navbat yetdi. Kechki o'n bir yarmigacha bu tomonga qo'ng'iroq qildi. Keyin yana Vashington shtatidagi Pasko mehmonxonasiga, Jeynning allaqachon birorta qiziq kitobini o'qib, dam olayotgan eriga qo'ng'iroq qildi. Biroq mehmonxona xizmatchisi nomerda hech kim yo'qligini aytgach, Palmer buyurtmani qo'lB-dirishni so'radi.

Tungi soat birlarda Edis uni uyquga yotishga ko'ndirdi. Biroq tonggi soat to'rtida telefon qo'ng'irog'i jiringlashi bilan o'rmidan sakrab turib, go'shakni oldi.

- Yo'q, Tim, hech narsa bo'lgani yo'q. Buyurtma qoldirganim uchun kechir. Bu mening xatoim. U yoqda soat nechchi? Tungi bir?

- Vuds, bor, yotib uxla yoki jin ursin, har qancha gaping bo'lsa ham go'shakni joyiga qo'y.

Holdan toygan Palmerning hozir birorta savolga javob berishga majoli qolmagan edi. Biroq sirli вЂњUotan вЂќ so'zi oxir-oqibatda bir dunyo jumboqlarni keltirib chiqaradi. Palmer bu savollarning birortasiga majburan javob bermoqchi emas edi. Biroq eng muhim ish Bernsga qo'ng'iroq qilish yakshanba kuniga qoldirilgan bo'lib, Palmer bu qo'ng'iroqni iloji boricha kechroq, tunda qilmoqchi edi. Kunning ikkinchi yarmida ancha vaqtini u suhbat o'tkazish uchun turli yo'llarni tanlash bilan o'tkazdi. Va Nihoyat Palmer qo'ng'iroq qildi. U bilan suhbatdan ko'zda tutilgan qarshiliklar ancha kamligini sezib, juda mamnun bo'ldi.

- ... Jag'ingiz tuzukmi deb so'rash uchun qo'ng'iroq qilyapman.

- Zo'r. Shu xolosmi?

- Unchalikmas.

- Albatta, siz kechirim so'rash uchun qo'ng'iroq qilayotganingiz yo'q, - dedi Berns vazmin ovozd. Sizga o'xshagan odamlar hech qachon bunday qilmaydi.

- Siz mening вЂњtoifam вЂќni ancha yaxshi o'rganibsiz, to'g'rimi?

- Ha, albatta, - javob berdi Berns. Sizning alohida ismingiz ham bor. Siz OAP siz.

- Kim?

- Oqtanli Anglosaks. Protestant.

- Jo Lumisga o'xshab-a?

- Bo'пти, Palmer. Shumi?

- OAPlar va yana OAPlar borligi to'g'ri. Siz ularning ayrimlariga ishonasiz.

- Keling, gapni tugatamiz.

- Qo'ng'iroq qilishimga sabab, siz tufayli xavotirdaman.

- Xovotiringiz ham o'rinli. Ertaga ertalab men sizni burdalab tashlayman.

- Mak, meni sizning shaxsiy ehtiyotsizligingiz xavotirga soladi. Menga bir fikr tinchlik bermayapti. Siz hammani bitta torozida o'lchayapsiz.

- Nima?

- Tushuntirish shartmi, Mak? Siz aqlli odamsiz-ku? Siz OAPlarning bir guruhi bilan yashirincha, ikkinchisi bilan ochiqchasiga bitim tuzib ishlayapsiz. Biroq siz hammani Jet-TeXga qo'ydingiz, hammani ular hisoblashishi shart bo'lmagan maxfiy bitimga qo'shib qo'ydingiz.

- O'z g'amimni o'zim yeyishimga ruxsat bering, Palmer.

- Buni siz ko'ngildagidek qilolmaysiz. O'zingizni bir daqiqaga Lumisning o'rniga qo'yib ko'ring. U sizda nimani ko'radi? Unga qandaydir foyda keltiruvchi epcil ishbilarmon zarur. Vakolatingiz tugagach, siz kim bo'lasiz? Uni siz bilan qanaqa rasmiy

bitimlar bog'lab turadi? YuBTK esa sizni ochiqchasiga yollaydi. Bu hammaga ma'lum narsa. Agar bizga ishingiz yoqmasa, sizdan ajralmoqchi bo'lsak, sizga shartnomada qolgan muddat uchun haq to'lashimiz kerak. Lumis-chi, u ham to'laydimi? Uning sizga, aslida, вЂњхууѳѳк deyshdan boshqa qarzi bormi?

Berns indamadi. Keyin:

- Tashvishlanmang. O'yindan bir qadam oldinda yurish uchun aqlim yetadi, - dedi.

- Agar birorta aqli odam bo'lsa, u haqiqatan ham siz. Biroq, Mak, hozir aytmoqchi bo'lganim siz uchun o'ta dahshatli bo'lmasa kerak. O'yin sharti o'zgardi.

- Tushuntiribroq gapiring.

- O'yin o'zgardi. Avvalgi, hammamiz o'ynagan o'yin. Men uni o'zgartirdim.

- Nima?

- Men bilganimcha aytdim, Mak. Yana bitta maslahat berishim mumkin: ertaga kunduzi, soat uchu o'ttizlarda Lumisga qo'ng'iroq qiling.

- Nima uchun?

- Ungacha hammasi ravshan bo'ladi. Yangi o'yinni tushungan zahotingiz hech ikkilanmay, men bilan gaplashing. Agar siz oldindan mo'min bola bo'la olsangiz, men hamisha o'yinda sizning aqlingizdan foydalanaman.

- Palmer, nima deyapsiz?

- Aynan shunday, - qat'iy gapirdi Palmer. Raqib sifatida siz o'ta qimmatli insonsiz. Ertaga, peshindan keyin nima bo'lganini ko'rganingizdan keyin, baytalingizga ham bir qarab qo'yasiz. Keyin menga qo'ng'iroq qiling.

- Uchu o'ttizda qanday voqea ro'y beradi?

- Aynan o'sha paytda emas, shu vaqt atrofida, - uning gapini to'g'riladi Palmer. Agar ko'rsatilgan paytda ham ishtiyoqingiz bo'lsa, meni burdalab tashlash uchun vaqt topa olasiz.

U go'shakni joyiga ildi.

Palmer yakshanba kuni yarim tunda yaqin uyquga yotib, erta tong soat beshda turdi. Uyquga to'ymagani, to'xtovsiz suhbatlar, bilvosita shamalar, ish rejasini qayta-qayta o'qish, telefondagi har bir suhbatni baholash va qayta baholash, ohang va alohida urg'ularni tahlil qilish bularning hammasi boshida to'xtovsiz g'ujg'on o'ynay boshladi. U o'rindan turib, u yoq-bu yog'ini qoqdi, kabinetiga kirib, qolgan ishlarning uzil-kesil rejasini tuzdi va ularni qog'ozlarga yozib, hamyoniga soldi. Soat otilarda vannaga iliq suv to'ldirib, yelka va bo'ynidagi og'riqni ketkazish umidida suvga tushib, yotdi.

Soat yettida Edis uni suv ichida uxlab yotganini ko'rib, qo'rqqanidan qichqirib yubordi. Vahimali ovoz Palmerni uyg'otdi. U cho'chib tushib, osuda iliq suv bag'rida chor-nochor tipirchilay boshladi.

- Nima deysan, jin urgur?

- Vuds, aqldan ozib qolibsan. Uxlab qolibsan-ku.

U tushunmayotgandek ko'zini pipiratdi: - Soat necha bo'ldi?

- Yetti. Ayol uni ko'zdan kechira boshladi. Keyingi paytlarda ozib ketding.

- Rostdanmi?

- Bemalol qovurg'alarangni sanasa bo'ladi.

- Hmm.

- Anavi nima?

Palmer qorniga qarab, sarosimaga tushib qoldi.

- Nimaykan?

- Anavi dog'. Anavi yeringdagi.

U shu zahoti Vrjiniya kindigining yonini tishlab olganini esladi. Favqulodda hayratga tushgan odam kabi Palmer asta-sekin o'z qornini ko'zdan kechirdi va dog' qandaydir irkit qora-qo'ng'ir rangga kirib qolganini, tishlanganga o'xshamasligini ko'rdi.

- Palmer o'zini dog'ni ko'rmaganga soldi.

- Qanaqa dog'?

- Ana. Edis cho'zilib, uni ushlab ko'rdi. og'riyaptimi?

- Manavimi? u talmovsirab dog'ga qaradi. Kim bilsin bu nima baloligini... Kana yoki boshqa biror narsa chaqqandir-da.

- Judayam g'alati. Semiz bo'lganingda, kamarindagi to'qaning izi deyish mumkin edi. U vannaxonaning narigi tomonidagi devor yoniga egildi.

- Sen, aytgan jin urgur kana qani? Uni qayerda ko'rding? Bu yerda kana yo'q.

Palmer yelkasini qisdi. Iliq suv qattiq chayqaldi.

- Chekka qishloqlardagi birorta mehmonxonadadir-da.

- U yoqlarga ancha oldin borgansan. Kana chaqsa, bu dog'ni allaqachon ko'rgan bo'larding.

- Kindigimni tomosha qilishga ko'p vaqt ajratganim yo'q.

Edis yana nimadir demoqchi bo'ldi-yu, biroz o'ylanib, so'radi:

- Nima deb o'ylaysan, toza bo'ldingmi?

- Ha-ha, albatta. U o'zini zo'rlab suvdan chiqa boshladi. Kutilmaganda muvozanatini yo'qotib, chayqalib ketdi va shoshilib, tayanch nuqta qidirdi. Edis qo'lidan mahkam ushlab, suyab qoldi.

- O'zingni yomon his qilayapsanmi?

- Yaxshiman. U vannadan chiqib, sochiqqa o'raldi.

- Sen og'ir mehnat qilding. U badanini sochiq bilan artayotib bosh irg'ab qo'ydi. Terisi o'ta yumshoq edi. Iliq suvdan keyingi salqin havodan Palmerning badanida titroq turdi.

- Ertaga o'zimni juda yaxshi his qilaman, - dedi u.

Palmer xotiniga qaradi va Edis o'ta sinchkovlik bilan ko'zdan kechirayotganini sezdi. U вЂњnima barcha qarayapsan? вЂќ degandek, qoshini chimirdi. Edis sekingina bosh chayqadi.

- Chamamda, - sekin, go'yo o'zi bilan gaplashayotgandek so'zladi u. - O'zing buni kim tishlaganini bilasan...

Oltmish Birinchi Bob

Bettern park Manxetten buxtasidagi boshi berk yarim orolga yorib kirgan va hattoga quyosh charog'on peshin chog'ida ham

qandaydir iflos tutunga burkanib olganga o'xshab ko'rinaradi. Palmer Bedlouz Aylend tarafdin tinimsiz esib turgan sovuq shamoldan ko'zlarini arang ochib kulrang-yashil ustunga o'rnatilgan Ozodlik haykalini zo'rg'a ilg'adi. Haykal tutun va gaz pardasi ostida arvoqga o'xshab goh ko'rinib, goh g'oyib bo'lib turardi. Oradan biror soniya o'tgach, Palmerning mashinasi ham umumiy oqimga qo'shilib ketdi.

Vertolyot bekatining kutish maydonida har tomondan sovuq shamol esib turardi. Palmer mashinadan tushib, sigaret tutatmoqchi bo'ldi.

Biroq kuchli shamolda yondirgich kuchli alanga olib, qo'lini kuydirdi. Uni cho'ntagiga solib, vertolyot bekatini devoriga urilib, chayqalib turgan to'lqinlarga sigaretani uloqtirdi. U mavj urayotgan suvni tomosha qilib turganda baland bir to'lqin zarb bilan kelib urildi-yu, Palmerning yuz-ko'ziga minglab suv zarralarini sochdi. To'lqin bilan birga oyog'i ostiga turli xil chiqindilar ham kelib tushdi. Palmer N'yu-Yorkning o'ziga xos bu v'et'sovg'av'et'klariga biroz tikilib turgach, bekatning nariga tomoniga o'tdi. Umuman, ishlar yomon ketmayapti, deb o'yladi u kuchli shamolda turganicha. Birja ochilganda Jet-TeX aksiyasi 45 da turar edi. Birjadan ma'lumotlar juda sekin kelar, biroq u o'n bir yarimda jadvallarni ko'zdan kechirish uchun shahardagi dallollar mehmonxonalaridan birida to'xtab, bitimlar soni oddiy kunlardagiga nisbatan anchagina ko'payganligini ko'rdi: 10 000 aksiya sotilgan, narxi esa 38 gacha tushgandi.

Palmerning jilmayishi g'olibona kulgiga aylandi. U mohirlik bilan maqsadiga erishdi. Endi ish u o'ylaganchilik to's-to'polonga yetib bormasa, ham, hatto Jo Lumis YuBTKni nazorat qilishdek be'mani fikridan qaytmasa ham, har qalay Lumis oldida ko'plab muammolar paydo bo'ladi.

Palmer vertolyotning bo'g'iq ovozi eshitdi. U o'girilib, vertolyot yonginasidan uchib o'tganini, orol qirg'og'i bo'ylab doira yasab, Gudzonning shimolrog'iga, chamasi, O'ttizinchi ko'chadagi bekat tomon yo'l olganini ko'rdi. Tezda ikkinchisi ham keladi, deb o'yladi Palmer. Jadval bo'yicha, uning uchib kelishiga ikki daqiqa qolgan edi.

Oradan hech qancha vaqt o'tmay, ikkinchi vertolyotning ham o'ziga xos guldiragi eshitildi. Palmer daryo osha Bruklin tomonga ko'z tashladi va qo'nish maydoniga qarab burilayotgan vertolyotni ko'rdi.

Havo to'lqini Palmerning shlyapasini uchirib ketayozdi. U vertolyot qo'nguncha shlyapasini ikki qo'llab ushlab turdi. Bir-ikki soniya o'tmay, motor ovozi tindi. Aylanayotgan parraklar asta to'xtadi. Geysn Gauss vertolyotdan uchinchi bo'lib tushdi.

Kichkinagina bu odam atrofga olazarak ko'z yugurtirdi. Palmer Gaussni hech qachon, hatto Penemnondda asir olinganda ham bunchalik hayajonlangani, o'zini gunohkorona tutganini ko'rmagandi. Palmer qo'l silkitib, unga qarab yurdi. Sovuq shamolda turgan holda, ular jimgina qo'l qisishdi.

Bankning v'et'sKadillakv'et'ki to'siq ortida kutib turgan edi. Palmer Gaussning yoniga o'tirdi va haydovchiga vertolyot bekatidan bir necha kvartal naridagi v'et'sKlubv'et'k manzilini berdi. Mashina joyidan qo'zg'algach, Palmer Gaussga asta bosh irg'adi.

- Yetib kelganingizdan xursandman, Garri, - dedi u. Anavi tikkerlar bilan ishingiz qalay?

Gauss iztirob ichida chimirildi va qo'llarini ilojsiz yozdi: - Yomon emas, - dedi nihoyat nemischa lahjasini sezdirmaslikka urinib.

Palmer millati va kelib chiqishini yashirish uchun Gaussda mahorat yetishmasligini payqab, tashabbusni qo'lga oldi: Long-Aylendda bittadan oilalarga mo'ljallangan yengil uylarni qurilishi, kapitalning o'rtacha raqami, foizlar, shart-sharoitlar, yer uchastkalarini moliyalashtirish kabilar haqida tinimsiz gapirishga tushdi. Mashinalar bilan tirband ko'chalarda o'n daqiqadan ortiq yo'l yurib, ovqatlanish vaqti yetguncha v'et'sKlubv'et'kga yetib keldilar.

- ... va uning kapitalini savdoni kengaytirish uchun ozod qiladi, - deya hamon valaqlar edi Palmer. Nihoyat u: - O, mana, yetib ham keldik. Shu yerda, to'xta, Jimmi, - deb haydovchiga murojaat qildi.

Ular roppa-rosa o'n ikkiyu o'ttizda mashinadan tushdilar, shoshilganicha, eski foyedan o'tib, jimgina kattakon shalog'i chiqqan liftga chiqdilar. Kutish zalida Palmer xizmatchiga shipshidi:

- General Xeygenning stoliga.

Xizmatkor jilmaydi va ularni boshlab kirdi. Palmer orqada kelayotgan Gaussning to'ng'illaganini eshitdi:

- Ha, men haq ekanman.

Xeygen Palmerni bosh irg'adi va Gaussga murojaat qila turib o'rnidan qo'zg'aldi.

- Doktor, sizni yana ko'rganimdan mamnunman, - dedi u o'zini katta tutib.

Ular stol atrofiga o'tirdilar. Palmer ko'nglida Xeygenning mamnun bo'ldi. Gauss ilmiy unvonini aytib murojaat qilishganda juda rohatlanardi.

- General, men ham mamnunman, - javob berdi u.

Ular o'tgan kunlarni xotirlashga berildilar: Xeygen Gaussning urushdan keyingi faoliyatini mukammal bilishi bilan hammani hayratga soldi. Palmerning e'tiborini boshqa narsa jalb etdi. U yaqin-atrofdagi stollarga razm soldi. Ikkita dallol ularni oshkora qiziqish bilan kuzatib turardi. U nigohi bilan butun xonani kezib chiqdi. Lumisning burchakdagi stoli bo'sh turar, biroq yonidagi stolda Archi Nikos xayol surib, qandaydir ichimlikni sekin ichib o'tirar, uning yonidagi stolda esa ikki bankir namoyishkorona suhbatlashishardi.

Palmer kulimsiradi. Xeygen hamisha bir yo'la kamida ikki yo'nalishda fikrlay olishi bilan ajralib turardi. Palmer ofitsiant kelayotganini ko'rib, taomnomani qo'lga oldi.

- Qovurilgan qilich baliq yeysizlarmi? so'radi u o'tirganlardan. Ular xotiralarini so'zlashdan to'xtab, Palmerni o'girilishdi.

- Bugun dushanba, Vudi, - quruqqina javob berdi Xeygen. O'ylaymanki, bugungi uchrashuvimiz tansiq file min'onga arziydi.

Nima dedingiz, doktor?

- Albatta. Ajoyib.

- Chamasi, biz til topishyapmiz, Vudi, - dedi, keyin Gaussga qarab so'radi: - Tezroq boshlay olasizmi?

Bu paytda restoran zaliga odam to'lib ketgandi. Ertaroq kelganlar ketib, ular o'rnini boshqa dallollar va bankirlar egalladi. Eddi Xeygen va Jet-TeXning ilmiy ishlari rahbari birga o'tirib uzoq suhbatlashgani va ovqatlangani haqidagi gap Uoll-stritda shov-shuv bo'ladi. Endi do'stona qo'l qisishib xayrlashayotganlarini hammaga namoyish etib, pardani yopish vaqti keldi.

Palmer soatiga ko'z tashlab, xitob qildi: - Jin ursin, general, men bu odamga o'n besh daqiqadan keyin vertolyot bekatiga qo'yib kelaman deb va'da bergandim. Iloji bo'larmikan?

Xeygen jilmayib, o'rnidan turdi. U ataylab qulochini shunday keng yozdiki, Palmer hatto qo'rqib ketdi.

- Doktor, - dedi Xeygen qo'lini nemisga uzatib, - Meni narxi qiziqitirmaydi. Biroq birinchi bo'lib qiladigan ishingiz gravitatsiyaga qarshi anavi narsangizni qurish. Men uni ko'rishim kerak.

- Albatta ko'rasiz, - va'da berdi Gauss yashnab.

- O'shanda bitim tuzamizmi?

- O, albatta! Gauss deyarli qichqirib yubordi. Albatta!

- Yana bir marta xayr, doktor, - baland ovozda xayrlashdi Xeygen Gauss bilan, - Siz bilan suhbatlashib, maza qildim.

Bu gal Gauss poshpalarini taqillatib, harbiychasiga chest' berdi. Palmer вЂњpochasi uzun bo'lmaganda poshnasining taqillashi olamni buzardivЂќ deb o'yladi.

Ular liftda yana jimgina pastga tushdilar.

- Menga qarang, - Gauss lablarini yalaganicha, jim qoldi. Uning ko'zlari nam edi. General ikkimiz haqiqatan ham bitim tuzdikmi?

- Uning qo'l qisishi shartnoma kabi majburiyat kasb etadi. Bundan tashqari, generalning fe'lini yaxshi bilaman, ertaga, pochta orqali shartnomaning bir nusxasini olasiz.

Gauss bir zumda yashnab ketdi. Keyin yana telbavash qiyofaga kirdi.

- Men bu haqda Jet-Texga xabar qilishim kerak, - g'o'ldiradi u.

- Bu masala sizni juda hayajonlantirayotgan bo'lsa, o'zingizga tegishli shartnoma nusxasiga imzo chekib, generalga jo'natib yuboring. Bir-ikki kundan keyin ro'yxatdan o'tkazilib, imzolangan nusxani sizga qaytarib yuboradi. Hammasi qonuniy va rasmiy bo'ladi. Shundan keyin Jet-Texga ma'lum qilasiz.

- Ha a, - Gauss xotirjam bo'ldi. U ishchan qiyofada osmonga qaradi, keyin o'girilib, bir necha muddat ufqqa ko'z tikdi. So'ng qovog'ini uyib: - Tartibsizlik, - dedi. Hech qanaqa majburiyat tuyg'usi yo'q.

Palmer yelkasini qisdi:

- O'zgina N'yu-Yorkcha maftunkorlik bor, xolos.

- Men uchun yo'q, - Gauss qaddini rosladi va jiddiy qiyofada daryo tomon bir necha qadam tashladi.

- Siz haqsiz, - ma'qulladi Palmer.

Gauss o'girilib, yana ufqqa qaradi. Bosh chayqab: - Tushunmayman, odamlar bu yerda qanday yashar ekanlar, - deb qo'ydi. Baland to'lqin uning ortidan kelib, devorga urildi. Minglab suv zarrachalari Gaussning botinkalarini xo'l qildi va suv bilan birga chiqqan turli qog'oz parchalarini yopishtirdi. Gauss qo'llarini cho'zib:

- Juda maza qildim, - deb qo'ydi.

Palmer uning qo'lini qisdi:

- Omad tilayman.

Har kim o'z baxtini o'zi yaratadi, - dedi va burilib, vertolyotga chiqib ketdi...

Oltmish Ikkinchi Bob

Ikkidan o'ttiz daqiqa o'tganda Palmer Beshinchi avenyudagi ishxonasiga kirdi. U kattakon xona oxiridagi stol yoniga o'tirib qo'lga telefon go'shagini olgan chog'idagina stol ustidagi bir dasta qog'ozga ko'zi tushdi. Bugun ertalab, soat sakkiz ellik beshdan boshlab har soatda Berkxardt qo'ng'iroq qilibdi. Bir gal soat o'n birda Jeynning eri Tim, o'ndan keyin Edis, soat o'n ikki-yu, o'n beshda esa chamasi Palmerning kimlar bilan ovqatlanayotganini ko'rgan вЂњStarвЂќ hodimi Jorj Mollet yo'qlabdi. Soat birda besh daqiqalik oraliq muddat bilan Bernsning qo'ng'irog'i ro'yxatga olinibdi. Shu daqiqada esa Palmerning shaxsiy dalloli qo'ng'iroq qila boshlabdi.

Palmer shahar bilan bog'lovchi telefon tugmachasini bosdi. Dallolning telefoni raqamini terdi. Va shu yo'l bilan o'rtadagi suhbatni yashirincha eshitib, bo'lmaydigan qilib qo'ydi.

- Pit, bu menman, - dedi Palmer.

- Ayni muddao, - bo'g'i ovozda javob berdi dallol. O'ttiz to'qqiz.

- Ya'ni olti band pastga, seningcha, kuning oxirida nima bo'ladi?

- Katta faollik bo'lmaydi. Yirik paketlardan birontasi hozirgacha sotuvga qo'yilgani yo'q.

- Asos mustahkam bo'lmaguncha qo'yilmaydi ham, - oldindan sezdi Palmer. Balki ertaga, peshingacha o'zgarish bo'lar.

- Yopilishiga bir necha band ko'tarilsa, hayron qolmasdim.

- Birja chayqovchilarimi?

- Ha. Past holicha tutib turishi uchun kuchli bosim bo'lishi zarur.

- Bosim berildi, - dedi Palmer.

- Qachon?

- Bir soatcha oldin.

- Birjada biror alomati sezilgan yo'q.

- Yangilik hozircha Strit bo'yicha tarqalagani yo'q, ammo tezda ko'rasan.

- Bu nima o'zi? - so'radi dallol.

- Yaxshisi, men jim turay. Sen gapir.

- Chamasi, jadal yurish qildikmi?

- Eshitganingdan keyin menga ham ma'lum qil, - dedi Palmer. - Aksiyalarning yirik paketlari sotuvga chiqsa, shu zahoti menga habar ber.

- Nima deb o'ylaysan, ular yana qancha pasayishi mumkin, Vudi?

- Nima, men dallolmanmi?

- Ha! - U tomondagi odam jim bo'ldi.

Palmer jilmayib o'tirardi. Keyin вЂњBerkxardtвЂќ degan tugmachani bosdi va kuta boshladi. Bir necha soniya o'tib, unda yashil chiroq yondi.

- Eshitaman?

- Leyn, menga qo'ng'iroq qildingizmi?

- Kim? Senmi, la'nati ahmoq! Jin urgur, qayda daydib yurganding!

- Ishbilarmonlar dahasida. U yerda men sal bo'lmasa sizni bosib olay dedim.

- Ishbilarmonlar dahasida bo'lganingni bilaman. Seni ovqatlanib o'tirganingni ko'rgan to'rtta odam menga qo'ng'iroq qildi. Jin urgur, sen u yerda nega o'ralashib yuribsan?

- Hech narsa. Menga yordam zarur edi.

- Tingla, mishiqi surbet, men savol berayotganimda, men...

- Qo'lingizdan biron ish keladi, deb o'ylaganimda, sizga murojaat qilgan bo'lardim. - Palmer gapini shartta kesdi. - To'g'risini aytсам, sizga ishonmayman, chunki hamma narsani barbod qilishingiz mumkin. Siz sabrsiz odamsiz.

- Nima deyaotganingni anglayapsanmi?

Tashqi aloqa tugmachasining yashil chirog'i yondi, interkom ohista guvulladi. Yorug'lik lipillab bir maromda yonib o'cha boshladi.

- Menga yana kimdir qo'ng'iroq qilyapti, - muloyimlik bilan dedi Palmer.

- Tupurdim.

- Aytdim-ku, o'zingizni tutishni bilmaysiz deb, - gapini bo'ldi Palmer. - Bu hali yumshatib aytganim. Tinchlaning! Hammasi tugagach, men sizni uyg'otaman.

- Palmer sen kichkina...

- Leyn, keyinroq qo'ng'iroq qilaman. - Palmer Berxardt bilan gapni to'xtatib, boshqa tugmachani bosdi. - Eshitaman?

- Janob Mollet, ser.

ВЪ”Ulang. Jorj?

- Mendan qochib yuribsizmi? - so'radi Mollet.

- Hozirgina kirdim. Boshlig'im qulog'imni tom bitirdi.

- Tushlik qanday o'tdi?

- Zo'r, - javob berdi Palmer. Sizlarniki-chi?

- Judayam zo'r. Qulog'ingiz qizidimi?

- Qizishi kerakmidi?

- Aytingchi, bu eski safdosh qadrdonlarning oddiy uchrashuvimidi?

- Qandaydir ma'noda ha.

- Nima? Gauss Xeygen uchun ishlamoqchimi?

- Yaxshisi, birortasidan so'rganingiz ma'qul.

- So'radim. Xeygen javob bermayapti. Gauss shaharda yo'q.

- Shu ishga aloqador davlat departamentidan bilib ola qolmaysizmi?

- Masalan, aynan kimdan? so'radi reportyor.

- Janob Karvi degani bor. Tim Karvi. U biror narsa bilishi mumkin.

- Matbuot uchunmi? so'radi Mollet. U hech narsani aytmaydi, shunday emasmi?

- Holi-jonimga qo'ymasdan so'rayverasiz...

- Eng osoni sizni bezovta qilish.

- Agar Timdan ma'lumot olsangiz, men barcha norasmiy narsalarni aytib beraman, - va'da berdi Palmer. Shunda siz Xeygenga, Lumis va Gaussga qanaqa savollar berishni bilasiz.

- Boshqacha qilib aytganda, siz Karvi bezovta bo'lishini xohlaysiz. Va buni boshqalarning qo'li bilan amalga oshirmoqchisiz.

- Odatda вЪ”StarвЪ”ning muxbiri bundan boshqa savolni bilmaydi.

- Hozir hammasini tugataman, - javob berdi Mollet.

- Yaxshi. Ko'rishguncha.

Palmer yana shahar bilan to'g'ridan-to'g'ri aloqa tugmachasini bosdi va Mak Berns telefoni raqamini terdi. Endi soat ikkidan qirq besh daqiqa o'tgandi.

- Azizim, nima uchun tomlaringda Livan qoni oqayotganini menga aytmading?

Berns to'ng'illadi:

- Birjaning yopilishini kutib o'tirolmadim. Hammasi boshlanganda gap nimadaligini darhol fahmladim. Men faqat bunga qanday erishganingni bilmqochi edim.

- Nimaga erishibman?

- Aqldan ozish mumkin. Eshit, men senga dastyordan bir narsa yubordim. Har daqiqada u oldinga borib qolishi mumkin.

- Nima o'zi?

- Magnitofon tasmasi. U endi seniki.

- Minnatdorman, Mak.

- Men esa hayratdaman. Menga hamma tomondan qo'ng'iroq qilishmoqda, azizim. Bugun oqshomda senga qo'ng'iroq qilishimga ruxsat ber. Yaxshisi, kel, birga ovqatlanamiz.

- Mak, agar sodiqligingga asos bo'ladigan narsani o'zgartirmoqchi bo'lsang, yaxshisi vaqtingni yo'qotma. Men haliyam OAP man.

- Meni laqillataman deb o'ylama, azizginam. Shunday aqling bilan, a?

- Aqlim qanday bo'lsa, hozir ham shunday. Ovqatlanish masalasida biror narsa deyolmayman. Soat beshlar atrofida qo'ng'iroq qil.

- Ajoyib. Shoshilish kerak. Hozircha.

Palmer go'shakni qo'yib, tugmacha rangi o'zgarishini kuzatib turdi. Berns birinchi qo'ng'iroq qilgan vaqtga qaraganda u hali вЪ”klubвЪ”dagi uchrashuvni bilmaganini angladi. Berns Jet-TeXning aksiyalari narxi kutilmaganda tushib ketayotganidan xavotirga tushgan, deb o'yladi Palmer. U, chamasi, hali Gauss haqida eshitmagan.

Yana interkom guvulladi.

- Eshitaman?

- Hozirgina tuguncha keltirishdi, janob.

- Marhamat qilib, olib kiring. Palmer Virjiniya Klerining kabinetini bilan bog'lovchi telefon tugmasini bosdi.

- Shu yaqin-orada magnitofon bormi? gapni lo'nda qildi Palmer.- Men... Menimcha, bor.

- Ayting, menga olib kelishsin. O'zingiz ham keling.

- Xonangizdamisiz?

- Iloji boricha tezroq, iltimos.

Soat uchdan o'n daqiqa o'tganda Palmer Berns yuborgan kassetani magnitofonga qo'ydi. U va Virjiniya tasmaning aylanishiga qarab turishardi. Dinamikdan sekingina shitirlash eshitildi.

- Ovozini balandlat, - taklif qildi Virjiniya.

Ko'p o'tmay ular tasmadan o'z ovozlari eshita boshladilar. Palmer tinglab turib, birdaniga qovog'ini soldi. Tasmani aylantirayotgan muruvvatni to'xtatib, tasмага diqqat bilan tikilib qoldi. Bir necha daqiqa o'tib, tasma asosiy g'altakka o'raldi.

- Qiziq, - dedi Palmer. Birorta ulangan joyi yo'q.

- Bo'lishi kerakmidi?

- Haqiqatan ham tasмага bir necha kecha-kunduzlik gap-so'zlar yozilgan. Bernsning xonasidagi magnitofon tasmasining eni yetti santimertli edi. Bu esa 17 santimertli. Demak, bu uch-to'rtta kichik tasmalardan tayyorlangan. Ular bir joyda bo'lishi uchun yelimlanishi kerak. Bu tasmada esa ulangan joy yo'q. Demak...

- Demak, bu asl nusxa emas, ko'chirib yozilgani...

Yana Kleri o'ta aqlliligini ko'rsatdi.

- Mak buni asl nusxa deb berdimi? Qo'lingga qanday tushdi?

- Bunisi sir. Asosiy, asl nusxa unda qolgan. U meni oson ishontiraman deb o'ylagan.

- Bu esa...

- Demak, Mak haqidagi taxminim to'g'ri. U meni anoyi emasligimni tushunmayapti. U meni kimlar bilan, qanday maqsadda tushlik qilganimni bilganda edi, boshi berk ko'chaga kirib qolganini, bunga o'xshagan soxta choralar uni qutqara olmasligini anglab yetgan bo'lardi.

- Vuds, nimalarni gapirayotganingni sira tushunganim yo'q.

- Bilaman. U magnitofondan ko'zini oldi. Kechir. Men hatto o'sha juma oqshomdan keyin sen bilan gaplashmadim ham. Bu sening foydang uchun bo'ldi, to'g'rimi?

- Men uyda, telefon yonida maza qilib o'tirdim.

- Meni kechir.

Ayol uning nigohidan ko'zini olib qochdi.

- Aytgan gaplarim uchun kechirim so'rayman. O'sha kecha o'ylaganlarim uchun ham. Unday emasligini bilaman. Mast holatdagi be'mani xayollar.

Ayol yana bosh chayqadi:

- Nega shunday bo'lganimni tushunishim mumkin. Lekin bugun tushlik davomida menga nima uchun qo'ng'iroq qilmaganing va nima bo'layotganini aytmaganingni oqly olmaydi. Men uyda kutib o'chirdim, ko'p miqdorda uyqu dorisi ichishimga sal qoldi. Sen hatto men o'zimni qanday his qilganimni tasavvur qilolmaysan. Alam qilgani shuki, birgina qo'ng'iroq dardimga davo bo'lishi mumkin edi. O'zimni mana shunday g'alata ahvolga solib qo'ydim, Vudis. Mening yoshimdagi ayol aqlliroq bo'lishi kerak.

- Astoydil kechirim so'rayman, men...

Shu xaxoti interkom guvulladi. Palmer Berxardtga ulanadigan telefon tugmachasi yonganini ko'rди. U bunga e'tibor bermay, magnitofondan kassetani olib cho'ntagiga soldi. Bir daqiqadan keyin shaxsiy telefonining chirog'i yondi. U go'shakni ko'tardi.

- Yarim bandgacha ko'tarildi, - xabar qildi Palmerning dalloli. - Lekin 39,5 dan keyin yana keskin tusha boshladi. Birja yopildi.

Biroq so'nggi ma'lumotlarga qaraganda Jet-Tex aksiyalarining narxi yanayam tushib bormoqda. Aytishlaricha, hozir ularning aksiyalari kursi 34 ekan. Nima gap o'zi?

- Nima gapligini eshitganing yo'qmi?

- Nega sen yashirin ish tutuasan? Gap nemis olimidami?

- Demak, baribir eshitibsanBda, - tasdiqladi Palmer.

- Butun Stritda faqat shu haqda gapirishayapti. Lekin u shunchalik foyda keltirishi mumkinmi?

- Pit, foyda endigina sezila boshladi.

- Lekin nimaga?..

- Eh, Pit, - chuqur nafas oldi Palmer. - Seni dalollik qiladi, deb o'ylagandim. - U gapni bo'ldi va hamon chaqirayotgan Berxardtning qo'ng'irog'iga e'tibor bermay, boshqa bir telefon go'shagini ko'tardi.

- Janob Mollet, ser.

- Ulang. - Palmer cho'ntagidan reja yozilgan qog'ozchani oldi. - Jorj, qo'ng'iroq qiloldingizmi?

- Ha, lekin oson bo'lmadi. - Bechora yigit oxiri go'shakni tashlab yubordi.

- Nima uchun вЂЪBechora yigit?вЂЪ Gauss tufayliBya?

- Bo'lmasa nima uchun? Uning matbuotga xabar qiladigan hech narsasi qolmagan ekan. U aytdiki, bizning Vashingtondagi byuromiz bir necha soatdan keyin bu voqeaga doir tegishli ma'lumotlarni olarkan. U keyingi savolni oxirigacha eshitmasdan, go'shakni tashladi.

- Dahshat!

- Ayting-chi, yirik soliq to'lovchi sifatida siz davlat xizmatchilari orasida janjal chiqarishga haqlimisiz?

- Asabiylashgani uchun Timga haq to'lashadi. Uning agentligi bu masalada rasmiy bayonat berishidan mamnunman. Ana shunda siz ham tayyor holdagi maqolangizga ega bo'lasiz.

Palmer stul suyanchig'iga yaslandi. Bir daqiqa o'tgach, ko'zlarini yumdi va barcha mushaklariga dam berishga urindi.

Oltmish Uchinchi Bob

Soat beshda bank kommutatori tungi ishlarini tugatdi. Palmerning iltimosiga ko'ra kechki qo'ng'iroqlar Virjiniya Klerining raqamiga o'tkazildi. Birorta odam uning xonasi bilan bog'lana olmadi. Shunday bo'lsa-da, soat 5.30 da telefonining yashil chiroqlari yondi. Palmer dallol qo'ng'iroq qilayapti, deb o'yladi va tugmachani bosdi:

- Ha, Pit?

- Men Pitga o'xshaymanmi? - so'radi Mak Berns.

Palmer qovog'ini soldi. Undan tashqari n'yu-yorklik va chikagolik dallollarning birortasi ham bu telefon raqamini bilmasdi. Bugun kunduzi u faqat Edisga Tim qo'ng'iroq qilsa, shu raqamga ulagin, deb tayinlagandi.

Mak Bernsning ovozi eshitilganda Palmer sarosima ichida stol ustida uyulib yotgan qog'ozlarga - javob berilmagan telefon raqamlariga nigoh tashladi. Virjiniya bu telefon raqamini bilarmidi? Balki. Balki, uni Berxardt ham bilar, YuBTKda deyarli hamma, Palmerning kabinetiga kirganlar telefon raqamini ko'rgan bo'lishi mumkin. Demak, Berns ham. Birdan Palmer sukut cho'zilib ketganini his qildi.

- Pit kimga o'xshaydi? - nihoyat so'radi u.

- Eshit, azizim uchrasha olamizmi?

- Gap nima haqida bo'lishiga qarab.

- Ph, mucho[13] narsalar haqida azizim.
- Xudoyim, ko'p tillarni biluvchilarga ofarin. Ayt-chi, nima uchun ovozing boshqacha?
- Ovozim boshqacha bo'lishi kerakmi? - e'tiroz bildirdi Berns. - Bunday deyishingga biror sabab bormi?
- Bir dunyosini sanab berishim mumkin.
- Chunki ichaklarim jang bo'lib o'tgan dalalarga osib qo'yilganimi? - so'radi Berns. - Meni xonavayron qilding-ku, bolagingam? Ko'richagimni kesishgandan buyon bunday jarrohlikka duch kelmagan edim.
- Iltimos, xushomad qilmasdan gapiraver.
- Hech qanday og'riq qoldiruvchi vositasiz - davom etdi Berns. - Do'stim, sen so'yganda ham astoydil, chinakamiga so'yar ekansan. Faqat soat to'rtdagina nemis xoini haqidagi yangilikdan voqif bo'ldim. Do'stlaring g'aroyib ekan.
- U - do'stim emas.
- Endi do'sting bo'lmay qoldimi? To'xta, undan foydalanganingni u qachon bila oladi?
- Nima keragi bor, Mak. Jet-Textda ahvoli yomon bo'lib qolgan ekan. Boshqa ish taklif qilgan har qanday odam unga qatta yaxshilik qilgan bo'lardi.
- Eddi Xeygen-chi? Sen uni qayerga tiqishtirganingni tushunadimi?
- General Xeygen tadqiqot ishlarida yangi rahbarga ega bo'ldi. Bu ishini kim qilsa ham generalni og'ir vaziyatdan chiqargan bo'lardi.
- Va senat komissiyasi oldiga qo'ygan bo'lardi, - qo'shimcha qildi Berns.
- Palmer qaddini rostladi.
- Tushunmadim.
- Xeygen tushunadi. Gauss ham, Jet-Textdagi rahbarlar ham.
- Ular komissiya oldida turishadi demoqchimisani?
- Vashingtondagi meni odamim yaqindagina qo'ng'iroq qildi, og'ayni. Mana shunday ishlar bilan shug'ullanuvchi departamentdagilar quturib ketishibdi, dedi u. Yarim soatdan keyin matbuot konferensiyasi bo'ladi. Ular bunday o'tishga qarshilik ko'rsatish maqsadida tekshiruv o'tkazishni talab qilishmoqchi.
- Bunday qilishga qonuniy huquqlari bor, - javob berdi Palmer.
- Ish tahlil qilinganda ismingni tilga olmaslikka kim xalaqit bera oladi?
- O'ylaymanki, hech kim.
- Bunisi qandoq bo'ldi? - so'radi Berns.
- Nima qipti? Mamlakatimiz erkin mamlakat, Mak. Agar ular meni milliy xavfsizligimiz uchun katta foyda keltirishga qodir odamni faoliyati cheklab qo'yilgan boshqa odam bilan uchrashtirib, har ikkisini yo'ldan urdi deb aytishni xohlasalar, ularni to'xtata olmayman. Harakat ham qilmayman.
- Azizim, senatorlar hamma narsaga boshqacha ko'z bilan qarashi mumkin. Ular seni o'ta zarur вЪњUotanвЪќ loyihasi bilan mashg'ul ishdan chalg'itishda ayblashlari mumkinligini unutma.
- Gaussni nazarda tutayapsanmi? - so'radi Palmer, chamamda u voqeani butunlay boshqacha izohlaydi. U, ehtimol, вЪњUotanвЪќning omadi yurishmayotganiga Jet-Textning xasisligi sabab, bu kompaniya uni mablag' bilan puxta ta'minlay olmayapti, deb izoh bera oladi. Dunyoda uning nohaqligini isbotlaydigan o'n nafar odam topilmaydi. Binobarin, u haq bo'lib chiqadi.
- Berns anchagina jim qoldi. Keyin yengilgina kinoya bilan вЪњha-авЪќ deb qo'ydi.
- Tanlash imkoni yo'q, - Virjiniya uning gapini yakunladi. - Hozir men senga asosiysini aytaman. Juma kuni oqshomda jamg'arma banklar menga ish taklif qilishdi. Men вЪњyo'qвЪќ deb javob berdim. Biroq shanba va yakshanba kunlari boshdan kechirganlarim holdan toydirdi. Dushanba kuni menga ish taklif qilgan odamga qo'ng'iroq qilib, вЪњxo'pвЪќ dedim. Men xohlagan paytimda ishga tushishim mumkin. Ular uch yilga shartnoma tayyorlashyapti. Ish haqi YuBTKdagidan yuqori. Biroq puli meni qiziqitmaydi. - U cho'zilib, Palmerning qo'liga qo'lini qo'ydi. Ayolning qo'li muzday edi.
- Virjiniya Palmerning qo'lini qattiq qisdi.
- Boshqa gaplar ham bor. Men, masalan, chin yurakdan tijorat banki xodimi bo'lmayman, deb ahd qildim. Erta yetilyapman. Sharqiy Garlemlik bechora qiz. YuBTK... U zabt eta olmagan dunyo. Men muxolifchilar bilan baxtliroq bo'laman deb o'ylayman. Bunday turdagi odamlarga yaqinroqman. Ular davlat va olamga ega emaslar. YuBTK hamisha meni qo'rqitar edi. Biroq bu ham eng yaxshi istagim emas. - U Palmerning ikkinchi qo'lini ham oldi va ularni qattiq qisdi. - Asosiysi, azizim, men sendan uzoqda bo'laman. - U Palmerning qo'llarini ehtiyotkorlik bilan stolga qo'ydi, o'rnidan turib, eshik tomon yo'naldi. - Ko'rdingmi, ishlar qanaqaligini?
- YuBTK bilan shartnomang yo'qmi?
- Hech qanaqa. O'ylaymanki, meni shartnoma bilan ishlashga munosib emas deb bilishgan.
- Jamg'arma banklar yutib chiqishi mumkin emas, sen buni bilasan.
- Endi Mak ikkovlarning bunday bo'lmasligi uchun harakat qilinglar. U yana senga ittifoqdosh bo'ldi, to'g'rimi? Uni hamisha kuchli tomon o'ziga tortadi. Lekin biz yutqazamizmi-yutqazmaymizmi, menga baribir. Meni YuBTKda qolishga ko'ndirsang qanchalik jahling chiqishini tasavvur qilaman.
- Menimcha, bunday bo'lishiga umid juda kam, - dedi Palmer. - Kel, mavzuni o'zgartiramiz.
- Yo'q. Jimmi Klerining aytmoqchi bo'lgan fikrlari bor hali. Xudo haqqi, tumtayma. Sening tumtayishingga sabab juda kam, sen noshukur bandasan. - U yana Palmerning qo'lini olib lablariga olib bordi va asta lablariga surdi.
- Kerak emas. - Palmer qo'lini tortib oldi va bilinar-bilinmas qolgan lab bo'yog'i iziga qaradi. - Yo sevimli bo'l, yo umuman qo'l yetmas bo'lg'in. Bir vaqtning o'zida ikkalasi bo'lishi mumkin emas.
- Men faqat o'z-o'zimga o'xshagan bo'lishim mumkin, - javob berdi Virjiniya. Bir necha muddat ular bir-birlariga ehtiyotkorlik bilan qarab qolishdi...
- Vuds, men ish haqida gapiryapman. YuBTKni nazarda tutyapman. Men... - U qo'lini yengil silkitdi. - Men bechorahol ayolman. Bizni tirsaklari bilan turtib, o'zi uchun yuqoriga yo'l ochadiganlar ko'p. Bilasanmi, hamma narsa ruxsat berilgan ma'lum toifalar bo'ladi. Yahudiyalar ancha keng imkoniyatlarga ega. Ularning olim bo'lishlari shart emas. Ular musiqachi, masxaraboz yoki hakam bo'lishlari mumkin. Mana men ham shunday bo'ldim: borlig'im bilan YuBTK nikiman. Qanday qilib bu holga tushib qolganimni bilmayman, tushunmayman, bu mashg'ulotni qadrlamayman va yoqtirmayman. Balki jamg'arma bankni ham tashlab ketarman,

shunday bo'lishi mumkin. Biroq ayni paytda, sening sharofating bilan, menimcha, bank eksperti bo'ldim va u menga katta pul keltiryapti.

- Bu qanaqa qoida? - so'radi Palmer. - Ularni kim o'rnatadi?

- Bolaginam, do'mbog'im, - dedi Virjiniya Bernsning ovozigga taqlid qilib. - Nahotki sen bilmasang? Qoidani sen o'rnatasan.

- Men?

- Sen va senga o'xshaganlar.

Palmer asta bosh irg'adi:

- Umuman, OAPlar.

- Bu atamadan, xabardorligingni bilmayman.

U kinoyali jilmaydi:

- Yashirin tashkilot xushyorlikni yo'qotibdi. Sirli raqamlar dushman qo'liga tushibdi.

- Xo'p, mayli. - Bir necha soniya u gangib qolganday bo'ldi. Keyin boshini asta chayqadi. - Nima bo'lganda ham hammasi ayon.

Hech kim meni YuBTKda tutib qololmaydi. Shuning uchun men ketaman.

- Bo'lmagan gap.

- Yo'q. To'g'ri gap.

Virjiniya o'rnidan turdi va unga yuqoridan qaradi. Qo'llari Palmerning sochlari tomon cho'zildi. Barmoqlari Palmerning chekkalariga tekkanda sovuq shamol nafasini eslatdi. - Men juda to'g'ri va qattiqqo'l bo'lishim kerak, - dedi ayol past ovozda. - Men sendagi tuyg'ularni - qamatilgan shaxsiyatparastlik degan bo'lardim. Lekin bu senga, baribir yordam berolmasdi. Shunday qilib, eshit: sen bilan juda tuban darajada aloqada bo'ldim, shuning uchun bitta idorada ishlab, yaqin yurishga chiday olmayman. Har kuni, har daqiqada seni ko'rish yoki tasodifan ovozingni eshitish, qog'ozga yozilgan ismingni o'qish majburiyati... Bularning hammasi menga azob beradi, o'ldiradi. Xayr, azizim.

Palmer o'rnidan turdi.

- Balki?..

- Yo'q, biz yaqin bo'lolmaymiz. Meni qanchalik kuchli deb bilishing menga noma'lum... Ovozi bo'g'ilib, darhol teskari qaradi.

- Eshit agar qo'limdan kelganda...

- Qo'lingdan kelmaydi, - ayol silliq gapirishga urindi.

U mana hozir o'kirib yig'lab yuboradiganga o'xshardi. Ko'zlari dahshatli tarzda kattalashdi. Palmer qo'llaridan ushlab qolishga ulgurmay, eshikka yugurib, ko'chaga otilib chiqdi. Iloji boricha tez yurishga harakat qilgan Palmer orqasidan yugurdi. U ko'chaga chiqqanda ayol taksiga o'tirayotgandi. Eshigi qarsillab yopilgan taksi jo'nab ketdi.

Palmer oqshomgi sovuq havoda pal'tosiz turardi. Balki barning o'rtasidan yugurib o'tsam yaxshi bo'larmidi, deya mulohaza qilardi u. Shu tufayli qo'lga kiritilgan bir necha soniya vaqt Virjiniyani to'xtatib qolishga yordam berarmidi?

Oltmish To'rtinchi Bob

Palmer Bernsning uyi burchagiga bordi-yu, birdan to'xtab, yaltiroq oq g'ishtlarga suyandi. Ularning yonoqlariga botayotgan qirralarini his qilgan holda hayrat bilan o'ylab qoldi: navbatdagi qadamini tashlay olarmikan?

U qachondir xuddi hozirgiga o'xshash sarosimaga tushganini esladi. Lekin unda Palmerning hozirdagidek teran aql zarur bo'lmagandi. U hech qachon Berns kaB-bi pastkash bo'lolmasligini, bu borada unga tenglasholmasligini his qildi. Bu odam ustasi farang fitnachi edi. Unda qobiliyatdan tashqari birovlariga makr-hiyla ishlatib, ular chekkan azobdan quvonish, orom olish tuyg'usi mavjud edi.

Biroq ko'pchiligimiz nafas olishni shu yerda o'rganamiz, deb o'yladi Palmer. Gullab-yashnashni ham.

U shunday xayollar bilan Bernsning uyiga kirdi. Liftda ko'tarilar ekan, Virjiniya bilan bo'lib o'tgan suhbatni xavotirlanib esladi.

Xavotirlanganiga sabab, ko'nglidagi g'alayon teran fikrlashiga xalal berishi mumkin edi. Biroq u Berns yashaydigan qavatga yetguncha Virjiniya ertaga boshqacha kayfiyatda bo'lishiga, har qanday holatda ham uning qarori uzil-kesil emasligiga o'zini ishontirdi.

U Virjiniya bilan ertaga ertalab gaplashadi. Hammasi yana o'zgaradi.

Bernsning eshigi ochiq ekan. Qo'ng'iroq tugmasini bosgan Palmer uning ichkarida nimadir deb qichqirganini eshitdi. U kirib eshikni yopdi.

- Mana bu boshqa gap, bolaginam! - xitob qildi Berns. - hozirgina ovqat olib kelishdi.

Palmer pal'tosi va shlyapasini yechib, havoni iskadi: xona mazali hidga to'la edi...

Ular ovqatlana boshladilar.

- Senga atab, bankirlarning latifasini asrab qo'yibman, - dedi Berns qo'lidagi tuzlangan uzun bodring bo'lagini silkitib.

- Tijoratchinikimi yo jamg'arma?

- Irland banklarini bilasan-ku, - davom etdi Berns. - Ularning ko'pi haliyam inglizlarga tegishli. Shunday qilib, qozon qalpoq va hassa tutgan ingliz bankiri Dublinga, yillik tekshiruvga kelibdi. U to'g'ri bankka qarab yuribdi. Kunduzi o'n ikki. Hech kim yo'q. Eshiklar ochiq, kassalarning qutilari chiqarib qo'yilgan, hatto yerto'ladagi seyf ham lang ochiq. Hammayoqda pul. Ammo hech kim yo'q. Uning qattiq jahli chiqibdi. вЂњTrevoga!вЂќ signalining tutqichidan tortibdi. Kuchli ovozlari yangrabdi. Qo'ng'iroqlar, Sirenalari! Quloqni qomatga keltiradi! U yugurib ko'chaga chiqibdi. Hech kim to'xtamas emish. Odamlar uning yonidan indamay o'tib ketaveribdi. Bir payt ko'chaning narigi betidagi qahvaxona eshigi ochilib, patnusda to'rt krujka pivo ko'targan ofitsiant ayol chiqibdi va bankka qarab yo'l olibdi. - Berns gapdan to'xtadi.

- Xo'sh?

- Nima xo'sh? Kulmaysanmi, surbet!

Palmer qovog'ini soldi, keyin gap mazmunini tushundi.

- Ular... ular trevoga signalidan foydalanishar ekanmi?

- Ofitsiantni chaqirish uchun, - latifasini tugatdi Berns va jon-jahdi bilan baland ovozda kulib yubordi. - Bo'пти. Yaxshi. - Berns sigaret tutatib, halqa-halqa tutun chiqardi va ularning orasidan Palmerning qiyosini qaradi. - Gapimni tingla, Vudi. Men kuchim boricha keskinlikni yumshatishga harakat qilaman. Odatda bunga osongina erishaman. Bir necha kun avval yasama tishlaring uchun seni osishga qasamyod qilgan edim. Biroq sen oyog'im ostidagi barcha g'ovlarni, Jo Lumisni va butun bema'ni rejalarini olib tashlading. Endi bizning vazifamiz aqllar uchrashuvi uchun yo'l topish. Men magnitofon tasmasini ishga solmay turib senga nemis bilan

ko'zboylag'ich o'ynashingga imkon berdim. Shunday qilib, mendan voz kechma. Men bilan suhbatda bo'l. Meni qanchalik yaxshi ko'rishingni ayt.

Palmer bosh chayqadi.

- Bir-birimizni aldamasak, yanayam yaxshi ishlashimiz mumkin. Sen bilan ishlash og'ir, chunki o'rtada ishonch yo'q. Men bilan birga bo'lish senga ham qiyin, sababi bir marta bo'lsa ham laqillatib ketganlarni yoqtirmaysan.

- Yo'q, unday emas. Yutqazganlarni ko'rgani ko'zim yo'q, qariya. G'oliblarga jon deb xizmat qilaman.

Berns kinoyali jilmaydi.

- Qanaqa jang haqida gapiryapmiz? Olbanidagi Bill bo'limlari haqidami yo YuBTK ustidan nazorat uchun kurashmi?

- U haliyam davom etyaptimi? - so'radi Palmer mug'ombirlik bilan.

- Bu haqda hali hech narsa e'lon qilingani yo'q.

- Menimcha, - dedi Palmer o'ychan, - erta-indin norozi aksiyadorlar Lumisning qo'lini bog'lab qo'ysa, Vashington so'roqqa tutishi bilan qandaydir ko'mitacha Lumisni Jet-Textdan haydash harakatiga tushib qoladi.

Berns tasdiqladi:

- Buni men ham o'ylaganman.

- Muhabbat bobida so'zlayotganimizga sabab ham shu-da.

Berns kaftlarini yuqoriga qaratdi.

- Miyam qay darajada ishlayotganini shunchalik bilar ekansan, nima uchun haligacha menga ishonmayapsan?

- Chunki men ham insonman, Mak. Kunlardan bir kun sirpanib ketishim mumkin. Shu paytda sen meni sotasan. Yana. - Bernsning sarg'amtir-qo'ng'ir ko'zlari katta ochildi. - Qadrdo'ni do'st. Meni sotmasligingni qayerdan bilaman?

- Sen sotma.

Berns o'ylanib qoldi, keyin o'rnidan turib, yotoqxonaga kirib, ketdi. Ko'p o'tmay besh quti silliq magnitofon qutichalarini ko'tarib chiqdi.

- Bu - hammasi, - dedi u. - Demoqchimanki, bu - ko'chirib yozilgani emas, asl nusxasi. Bir santimetr ham yozuv olib qolganim yo'q. Menga ishonasanmi?

Palmer qutilarni olib, go'yo tarozida tortayotgandek, chamaladi.

- O'ta ta'sirchan harakat, Mak.

- Shunday bo'ladi deb o'ylagandim. Endi mega ishonasanmi?

- Virjiniya Kleri boshqa ishga o'tayotgani va bu tasmlar oxir-oqibatda sariq chaqaga ham arzimligini hisobga olganda, - dedi Palmer, - ishonsam bo'ladi.

Berns bo'shashib stulga o'tirdi va Palmerga tikilib qoldi:

- Bunisi endi ortiqcha, oshna. Bu haqda qachon gapirdi? Bugun oqshomdami?

- Ha.

- Mening hamma harakatlarim puchga chiqibdi-da.

- O'ta qayg'uli. - Palmer jangari qiyofaga kirdi. - Shunday qilib, Mak, ikkimiz ham o'zaro ishonch darajasini aniqlab oldik. Bu N'yu-Yorkcha sovuq usul. Shu yerda to'xtashni xohlasang, kel, ishga kirishamiz.

Oltmish Beshinchi Bob

Yechilmagan jumboqlar. Palmer lablarini qiyshaytirib, ko'zlarini qisdi: chiroqning yorqin nuridan ko'zlari qamashib ketdi.

U ko'zlarini ochib, yozuv stolida yotgan qog'ozlarni oldi va bugun oqshom Berns bilan tuzgan rejalarida yana qandaydir muammolar qolmadimkin deya ko'zdan kechirdi. Soatga qaradi, tonggi to'rt bo'libdi. Boshqa masalalarga to'g'ri javob topish uchun yana biroz uxlab olish kerak deb o'yladi.

Palmer chuqur nafas olib, telefonga qo'l cho'zdi va Bernsning idora raqamini terdi. U yoqdan ayol kishi cho'ziq ovozda xohlamaygina javob qaytardi: Aterton, Kregi end Mun.

- Mak Berns shu yerdami?

Ayolning ovozi jonlandi:

- Qanday yordam kerak?

- Bu - mister Palmer. Mister Bernsni ulab bering.

- Bir daqiqa, janob Palmer, - U в ЁњPalmerв Ёќ so'ziga shunday urg'u berdiki, Palmer Bernsning ayol bilan bir xonada o'tirganligini va telefon go'shagiga qo'l cho'zayotganini aniq ko'rgandek bo'ldi.

- Hali yotmadingmi, azizim?

- Sen ham xodimlaringni ushlab turganingni sezyapman. Yo bu dasturdan tashqari ko'ngil ochishmi?

- Faqat ishga doir munosabat. Karikatura tamom bo'ldi. Nusxalar tugadi. Bosh qashishga vaqt yo'q... Berns qattiq yo'taldi, - ...

Linotipda chiqarishga ko'p vaqt kerak, hisoblash mashinasining yozuv uskunasi ko'paytiraymiz. San'at bo'limidagi yigit tarqatiladigan nusxani bezayapti.

- Qani, eshitib ko'raylik-chi, Mak.

- X-x-o'p, - narigi tomondan sarosimali g'uldirash eshitildi. - Bu yomon emas, - pishilladi Berns. - To'g'rilangan nusxasi, haligi...

Jimmi. Yaxshi, Vudi?

- Boshla.

- Mayli, sarlavhasi, hmm, qayerdaydi... в ЁњSotsialistik banklar oxirgi tomchi qonimizni so'rib olishmoqdaв Ёќ. Qoyilmi?

- Xudoyim, to'ng'illadi Palmer. - E'tibor berma, davom et.

- Yaxshi. Uning ostida - kattakon hajviy rasm. Ulkan, semiz, iflos bank, в Ёњjamg'arma bankв Ёќ degan yozuv, tomida o'roq-bolg'ali bayroq. Nasosdan shlang chiqarilgan. Senatorga o'xshagan odam nasosni bosyapti. U odam в ЁњDavlat qonunchiligiv Ёќni bildiradi. Nasosning shlangi kichkina, Jon K.ning majruh qo'lga sanchilgan tibbiyot ninasiga ulangan. Umuman, xalqdan chiqqan qashshoq. Ninadan bir necha tomchi qon oqib turibdi. Rosa kaltak yeganga o'xshaydi. Cho'ntaklari ag'darilgan. Dala qo'riqchisini eslatadi. Bank atrofida esa u har soniyada yanayam semirib borayotganini ko'rsatuvchi chiziqlar chizilgan. Yoqdimi?

- Bu - dahshat!

- Bolakay!

- Ha, ha, - davom etdi Palmer. - Sarlavhadagi в Ёњsotsialistikв Ёќ so'zini в Ёњsotsialistв Ёќ so'ziga almashtir. Shunda mas'uliyati

kamroq bo'ladi. O'roq bolg'ali bayroqni olib tashla. Yana, xudo haqqi, bir qarab ko'r, qon tomchilarisiz iloji yo'qmikan? Baribir nishonga tegadi, tanlab o'tirishga imkonimiz yo'q.

- To'ppa-to'g'ri. Endi maqolaning nusxasini eshit.

- O'qi.

- Hmm. U mana bunday boshlanadi: вЂњXushyor bo'linglar! O'rmalovchi sotsializm arvoch yoki telba odamning alahlashi emas. Sotsialistik an'analar davlatimizning yuragida, eng og'riq joyi - sizning hamyonlaringizda paydo bo'la boshladi. So'z boshi. Keyin Sirakuzadagi nutqingdan bir jumla olamiz, o'zingga yoqqan edi-ku? Tra-ta-ta. Keyin: вЂњSotsialistik banklar qoningizni ichishiga yo'l bermang. Nozik mijoz imtiyozli jamg'arma banklarni tejalgan omonatlaringiz hisobiga semirishiga yo'l qo'ymang.вЂќ So'z boshi. вЂњSizlar soliqlarni to'layapsizlar. Shunday ekan, nima uchun jamg'arma banklar soliq to'lashmaydi?вЂќ So'z boshi. вЂњSizlar pullaringizni Amerika banklariga qo'yasizlar. Nima uchun jamg'arma banklari o'z pullarini Amerikaga qo'yishni xohlamaydi?вЂќ So'z boshi. вЂњSizlar xususiy tadbirkorlikka ishonasizlar. Nima uchun jamg'arma banklari unga ishonmasligi kerak?.. So'z boshi. вЂњBoshqa davlatlardan kelgan jamg'arma banklar davlatingiz, xalqingiz qalbini yeyishiga yo'l qo'ymangвЂќ. Abzats. Bu mutlaqo rasvo narsa, to'g'rimi, Vudi? Mana, oxiri: вЂњXushyor bo'linglar va atrofda nimalar bo'layotganiga qaranglar. Senatorlaringiz va qonun chiqaruvchi majlis a'zolarini sudraluvchi sotsializm emas, xususiy tadbirkorlik uchun ovoz berishga undanglar!вЂќ So'z boshi. вЂњUlarni jamg'arma banklar haqidagi qonun loyihasiga yo'q deyishga da'vat etinglar.вЂќ Eng oxiriga вЂњFuqarolarning xususiy tadbirkorlik bo'yicha mustaqil qo'mitasivЂќ degan yozuv qo'shib qo'yiladi.

Oltmish Oltinchi Bob

Seshanba kuni birja ochilganda kurs unchalik baland bo'lmasa-da, bir qadar ko'tarilgani kuzatildi. Soat o'nga borib, Jet-Tex aksiyalari haqidagi telegraf xabarlarini ancha kechikib tusha boshladi. Soat o'n birda Palmerning dalloli eng ishonchli manbalar orqali aksiya 35 gacha, ya'ni o'z tannarxidan 10 band pasayib ketganini aniqlashga ulgurdi.

Soat o'n birda, Palmer dallol bilan gaplashayotgan paytda Virjiniya Kleri bo'limida ishlaydigan qiz kunduzgi gazetalarning dastlabki nashrlarini olib keldi. вЂњJornel amerikenвЂќ va вЂњUorld telegramвЂќ Vashingtondan YuPining Tim Karvi departamentida chaqirilgan matbuot anjumani haqidagi xabarni chop etgan edilar. Bayonot Palmer kutganidek, vahimali bo'lmasa ham, masala mohiyatini to'liq qamrab olgandi. вЂњJornelвЂќdagi maqola sarlavhasi bir qadar mavhum chiqqan edi. Ertalabki o'ndan boshlab qo'ng'iroq tinimsiz jiringlashga tushdi. Palmer kotibasiga faqat gazetachilar bilangina bog'lashni tayinladi. Berns uning shaxsiy telefoniga uch marta qo'ng'iroq qildi: dastlab - Fogel bilan o'rnatilgan aloqa haqida xabar qildi, so'ng bayonotlar gazetaga yetkazilganini aytdi. Yana bir marta esa klishe tayyorlangani va bugungi birinchi son uchun ko'paytirilayotganini bildirdi.

Soat o'n birdan keyin Palmerning kotibasi barcha telefon qo'ng'iroqlari yozuvini keltirib berdi. Ularning orasida Berkxardt besh marta qo'ng'iroq qilgani ham qayd etilgan edi. U Konnektikutdagi uyidan telefon qilgandi.

Palmer ensasi qotganicha, interkomdagi вЂњBerkxardtвЂќ deb yozilgan tugmachani bosdi. Hech kim javob bermagach, u Konnektikutdagi raqamlarni terdi. Go'shakni xizmatkor ayollardan biri ko'tardi.

- Yo'q, janob Palmer, u yarim soatcha oldin ketdi. - U go'shakni qo'yib ulgurmasdan yana qo'ng'iroq bo'ldi. U go'shakni qayta ko'tardi: - Palmer.

- Jorj Mollett. Sizda ishim bor edi.

- Javob ijobiy bo'ladi, - dedi Palmer.

Reportyor kulib yubordi.

- Hozirgina Olbanidagi hamkasblardan biri bilan gaplashdim. Iltimosim shunday: siz Jimmi Fogel ism-sharifli odamni taniysizmi? Men bu haqda unga xabar beraman.

Palmer stul suyanchig'iga yaslandi. Yolg'on gapi rostdek chiqishi uchun asablarini bo'shashtirishi kerak. Aks holda ovozidagi taranglik ichki hissiyotlarini fosh qilib qo'yadi. - Jimmi Fogel deysanmi? - so'radi u. - Bundan osoni yo'q, Jorj. Hech gap emas.

- U haqda biron arziydigan gap eshitmaganmisiz?

- Hech qachon. U bankirmi?

- Balki. U vaqti-vaqti bilan banklarni cho'girtak supurgi bilan supurib turishi bilan mashhur.

- U janob Olbanidanmi?

Mollett yana kuldi.

- Qanchalik dahshatlisiz, - dedi u. - Bular haqida xuddi xiqichoq tutayotgandek tabiiy gapirasiz. Nahotki asablaringiz bo'lmasa? Palmer reportyorga bor haqiqatni rosmana aytsa, nimalarga ega bo'lishini o'yladi. Va bu sirni hozircha hech kimga ishonib bo'lmaydi degan to'xtamga keldi.

- Bu yigitni bilishim zarurmi, Jorj? - so'radi u.

- Bilmadim. Bu gal men faqat o'rtadagi vositachiman. Balki, Mak Berns bilar? Ikkovlarning yana birga, bir to'shakdamisizlar?

- E'tiboringiz uchun aytamanki, biz bu to'shakni hech qachon tark etmaganmiz. Bir gal uni ishdan bo'shatmoqchi bo'ldim-u, darrov fikrimdan qaytdim, - javob berdi Palmer. - Ma'lumki, janob Berns YuBTKda hamon jamoatchilik munosabatlari bo'yicha maxsus maslahatchi bo'lib ishlaydi. - Palmer biroz jim turdi. Xo'sh, Fogelga nima bo'ldi?

- Pul bilan to'g'irlyadigan darajada gap yo'q. Agar siz haqiqatdan ham hech narsa bilmasangiz, fikrimcha, men ham bu haqda gapirmaganim ma'qul. Ammo kunning oxiriga borib hamma narsa ma'lum bo'ladi.

- Birorta siyosiy voqeami?

- Ha. - Reportyor bir necha soniya jim qoldi. - Menga hozirgina kichkina xabar berishdi. Jet-Texning aksiyalari 32 gacha tushib ketibdi. Oxirgi to'rt yilda ular biror marta ham bu darajada pasaymagan edi.

- Dahshat. Umid qilamanki, Jorj, sizda bu aksiyalardan yo'q.

- Menda? - Mollett sekingina hirlangladi. - Men kecha вЂњKlubвЂќda stoldan sakrab turib ketdim. O'sha unutilmas tushlikni eslaysizmi? - Qo'limda borini sira qoldirmay sotib yubordim. Sizningcha, ularni qachon qayta sotib olganim ma'qul?

- Faqat ishonchli aksiyalarni sotib oling, Jorj. YuBTKni sotib oling.

Kabinet eshigi ochildi va ostonada Berkxardt paydo bo'ldi. U Palmerga qattiq tikilib turardi. Palmer Bosh irg'adi va trubkaga qarab:

- Jorj, hozirgina boss kirib keldi. Yana biror narsa kerakmi? - deb so'radi.

- Gapimni tugataman va gaplashuvlaring uchun imkoniyat yarataman, - javob berdi reportyor. - Bechora qari galvarsning aslida

nimalar bo'layotganiga fahmi yetmaydi.

- Bo'lishi mumkin, Jorj. Hozircha.

Palmer go'shakni ildi.

- Kim u? - so'radi Berkxardt.

- вЂњStarbЂkdagi Mollett. Telefoningizni menga ulashmagani uchun uzr. Aloqa tizimi faqat gazetachilar uchun ochiq edi.

- Tizimi? - Berkxardtning ko'k ko'zlari g'azabdan katta ochildi. Uning odatdagi qizil yuzi bo'zarib ketdi. G'azab bilan eshikni qattiq yopib, Palmer o'tirgan kattakon xonaning o'rtasiga keldi. - La'nati, - dedi u vahshiyona osoyishtalik bilan o'zini qo'lga olib. - Bankning ososiy ish yurituvchisi o'ziga tobe yollanma malay bilan gaplasha olmaydi. Boshqalarning ishiga burnini suqadigan har qanday telba senga zudlik bilan qo'ng'iroq qilaveradi. - U asta o'girildi va Palmerga qaradi. - Mayli. Gapir.

- Nima haqida? - qisqa savol berdi Palmer. - Ahamiyat berdingizmi, YuBTK aksiyalarining faolligi deyarli yo'q darajaga tushdi? Hech kutilmaganda ularni xarid qilmay qo'ydilar.

- Ularni sotib olganlar, - ming'irladi Berkxardt - mavjud Jet-TEX aksiyalaridan qutulish bilan band. Sen bizni qanaqa g'alvaga ro'para qilding?

- Biz emas, Jet-TEX g'alvada.

Berkxardt yutoqib, nafas oldi. - Bu - albatta YuBTKga ham ta'sir qiladi, yaramas telba! - bo'kirdi u. Uning ko'zlari dum-dumaloq bo'lib ketdi. - Qanday ahvolda qolishimizni hech bo'lmasa, tasavvur qilasanmi?

Palmer Berkxardt ko'zlarining burchagida pipirayotgan kipriklariga qaradi.

- Leyn, o'tiring, - dedi Palmer. - Marhamat.

- Menga mehribonlik qilma, baxtsiz mishiqi! - Berkxardt xona to'ridagi kattakon deraza yoniga bordi. - O'zingcha nima ishlar qilayotganingni bilishim kerak. Men hayotimni baxsh etgan idoraning obro'sini xavf ostida qoldirish uchun o'taketgan darajada surbet bo'lish kerak. Bunga qanday jur'at etding?

Palmer sigaret qutisini chiqarib, stol osha Berkxardt tomonga surib qo'ydi.

- Jahlingiz chiqmasin, - dedi u xayolchanlik bilan past ovozda. - Hammasini tushuntirib o'tirishga vaqtim bo'lmadi. Nima bo'lganda ham bu ish oqibatida ikkimizning qay ahvolga tushishimiz avvaldan ma'lum edi.

- Hozirgidek, sen kichkina...

- Tinchlanib, jim o'tiring! - gapini kesdi Palmer. - So'kishlaringizni eshitish majburiyatini olgan emasman.

Ikkalasi bir-biriga ehtiyotkorlik va qandaydir horg'inlik bilan tikilib qolishdi. Keyin Berkxardt o'tirib, sigaret tutatdi.

- YuBTKda uzoq qolish niyating yo'q ekan, - dedi u ataylab ta'sirsiz ohangda, - lavozimingni pasaytirish shart emas deb o'ylayman.

- Ahamiyati yo'q, - gapini bo'ldi Palmer. - O'ta kuchli kuzirlar bor. Ularning talablarini shunchaki, chetga surib qo'ysam, katta ko'ngilsizliklar kelib chiqar edi. Ularni qo'llab-quvvatlaganimda meni o'zlarining direktorlar kengashlariga qo'shib olishar, sizni esa birorta faxriy rais lavozimiga surib qo'yishib, katta miqdorda zayom yoki undan ham balandroq yuutuqni qo'lga kiritishar edi. Hozir Lumisning qo'llari o'z muammolari bilan shunchalik bog'lab qo'yildiki, aksiyadorlarimizni yig'ilishida bironta yurish qilishga ham holi qolmadi.

Bir necha muddat Berkxardt sigaretni qisqa-qisqa tortib, atrofini tutunga to'ldirganicha, jim qoldi.

- Jamg'arma banklari-chi? - nihoyat u tilga kirib bo'kirdi.

Berkxardt nimalarni bilishini aniqlay olmagan Palmer mujmal javob berdi:

- Siz, albatta, Jet-TEXning Olbanida jang qilishga majoli qolmaganini tushunib olasiz.

- Anavi, ular menga tavsiya qilgan grek-chi?

Palmerning peshonasi tirishdi:

- Livanlik. Siz nima uchun u bilan ishlay olmaganingizni tushunish qiyin emas. Siz hamma chet elliklardan nafratlanasizmi yo faqat Bernsdanmi?

- Bunaqa tanishlarim to'lib yotibdi, - quruqqina javob berdi Berkxardt. - Ularning bir dunyosi bilan ish yuzasidan muloqotda bo'lganman. Biroq Bernsni ko'rgan zahotim kimga to'qnash kelganimni anglagan edim. Eshit. - U stolga yaqinroq engashdi. - Oq tanli odam shunday qila olarmidi?

Palmerning og'zi xunuk qiyshayib ketdi.

Palmer o'rnidan qanday qo'zg'alayotganini sezib turardi. Chamasi, u turmoqchi emasdi. Biroq oyoqqa turgan zahoti

Berkxardtningidan baland bo'lgan o'z ovozi eshitdi.

- Erkakchasiga gaplashib olishni xohlaysizmi?

- Sen bilan jon deb hisob-kitob qilaman.

Palmer stolga engashdi va yuzini Berkxardtning basharasiga yaqin keltirdi.

- Siz umuman haqiqatni bilasizmi o'zi? - so'radi u. - Siz qari firibgar sifatida nom qozonishdan boshqaga yaramaysiz. Qaysi biringizni bankir deb bo'ladi? Jin ursin, sizlar bu ishda nimani tushunasizlar o'zi? Siz mamlab-katimizda to'lib yotgan laqma, miyasi yo'q lo'ttibozlardan birisiz. Nari borganda faqat qattiq turtib qo'yishni bilasiz, xolos. O'zingizdan dono yoki nodon odam bilan turtishib qolsangiz, tamom, sho'ringiz quriydi. Jo Lumis sizni sassiq bo'laklarga ajratib xo'rak uchun qoldirdi. Men sizni yopishtirib, yana odam tusiga kiritdim. Mishiqi go'dakka o'xshab baqirishdan boshqa narsa qo'lingizdan kelmaydi. Agar siz jimgina o'tirib, ta'mirni tugatishimga imkon bersangiz - yaxshi. Lekin yana bir marta tilingizga erk bersangiz, sizni pashshalarga yem qilib qoldiraman.

Palmer oyog'i ostidagi pol go'yo dahshatli ravishda chayqalayotganini payqadi. U o'tirdi va o'zini bosishga urindi.

Oradan bir muddat o'tib, ikkisi ham nafratlarini bosib olgach, Berkxardt qutidan yana bitta sigareta oldi va katta deraza oldiga borib, pastga, Beshinchi avenyuga uzoq tikilib turdi. Keyin o'girildi. Yorug'lik orqasidan tushayotgani uchun uning yuz ifodasini ko'ra olmadi.

Berkxardt bo'g'i ovozda gapirar edi: - Jamg'arma banklarini nima qilmoqchisan?

Palmer yelkasini qisdi.

- Ish yurishyapti, - shoshilmay javob berdi u. - Tafsilotlarni kavlashtirishga hojat yo'q. Bank qo'mitasini shunday qo'rqitamizki, ular qaror chiqarishni kelgusi yilgacha qoldirishadi.

- Bu yordam beradimi?

Palmer ko'zlarini qisib qariyaga qaradi.

- Yordam beradi. To'g'ri, ancha qimmatga tushadi.
- Qanchaga? - savol o'ta hissiz edi.
- Hozirning o'zida yetti ming atrofida. Balki tugatishimizdan oldin o'n ming bo'lar. Bernsning xarajatlari bunga kirmaydi.
- Bernsning?
- Birorta e'tirozingiz bormi?
- Berkxardt unga yarim o'girildi. Palmer uning ifodasiz, sovuq yuziga ko'z tashladi.
- Bilmayman, - javob berdi qariya.
- Palmerning shaxsiy telefoni jiringladi. U stol yoniga borib, go'shakni ko'tardi.
- Rahmat, Pit, - dedi u va go'shakni ilib qo'yib, Berkxardtga qaradi. - Jet-TEX aksiyalarining bahosi 29 gacha tushibdi. Oxirgi o'n ikki yildagi eng past narx.
- Berkxardtning lablari shalvirab, qimirladi. U o'zini uddalay olmayotgan odamga o'xshab qolgandi. Nihoyat u:
- Tabriklayman, - dedi.
- Leyn, sizda ularning aksiyalari bormi?
- Yo'q.
- Arzon paytida biroz sotib olmoqchi emasmisiz?
- Yo'q.
- Bunisi yaxshi. Biz YuBTK vakili Jet-TEX aksiyalarini sotib olayotgan paytda qo'lga tushishiga yo'l qo'ya olmaymiz.
- Berkxardt bosh irg'adi va go'yo oxirgi o'ttiz daqiqa ichida o'n besh kilogramm vazminlashgandek og'irlashib qolgan qadamini arang tashlab eshikka qarab yurdi. U eshik yonida to'xtadi.
- Yana birorta ko'rsatma bo'ladimi?
- Kayfiyatingizni o'zgartirishga harakat qiling.
- Omadi yo'q odam deb hisoblayapsanmi?
- Eshiting, - dedi Palmer. - Men sizni bilaman. Siz hech qachon, hech kimga vakolatingizni bermagansiz. Chunki o'zingizdan boshqa hech kimga ishonmaysiz. Ana shundan o'zingizni baxtli hisoblagansiz. Boshqa holatda ham baxtli bo'lishga o'rganing-da. Bu - juda oson.
- Qayta o'rganish uchun juda qarib qoldim.
- Ana shu daqiqalarda Berkxardtning lablari qimirladi-yu, ovozi chiqmadi. Nihoyat, u qiynalib gapirdi:
- Xatoga yo'l qo'yganim kulgili. Seni juda yaxshi bilaman deb o'ylardim. Seni shunchaki, otasiga o'xshagan o'g'il-da, degan fikrda edim. - Berkxardt xayratda qolgandek ko'zlarini qisdi. - Sen asli kimning o'g'lisan?
- O'zimmiki, o'z-o'zimmiki, - dedi Palmer go'yo o'zi bilan gaplashayotgandek past ovozda.
- Kimniki?
- Palmer yo'taldi.
- Faqat o'zimmiki, - aniq-tiniq qilib gapirdi Palmer.
- Berkxardt go'yo Palmerning javobini hazm qilayotgandek, bir muddat ostonada turib qoldi. Keyin eshikni ochdi.
- Umid qilamanki, - aynan o'zligingni topish senga yoqsa kerak, - dedi u. - Odatda u menga juda yoqar edi...

Oltmish Yettinchi Bob

- Palmer soat olti yarimda uyg'ondi. Qo'ng'iroqli soatni o'chirib, kabinetni yig'ishtirdi. Yozuv stoli yonidagi orom kursiga cho'kib, o'tgan kunlar voqealari yozilgan qog'ozlarni o'qiy boshladi.
- Aksiyadorlar yig'ilishi bugun soat o'nda boshlanib, kunning yarmida tugashi kerak edi. Agar hamma ish joyida bo'lsa, bir necha oy avval tuzgan rejasi ro'yobga chiqadi - uni direktorlikka saylashadi. Biroq hammasi ravon ketishiga negadir ishongisi kelmasdi. Shubhasiz, tasodifiy narsani aniq topish lozim. Oila a'zolari birin-ketin uyg'onib, odatdagi kun boshlanguncha u juda ko'p narsalarni o'yladi.
- Soat sakkizda telefon jiringladi. U nonushta qilayotgan edi.
- Hozirgina yana besh ming sarfladim, - deb xabar berdi Mak Berns.
 - Palmer og'zidagi luqmani chala chaynab, yutdi.
 - Fogelgami?
 - Uni ikki oyga Yevropaga, yubordim. Yetarli muddat, a?
 - Men Olbanida hamma narsa silliq kechdi deb o'ylagandim.
 - Xuddi ipakdek. Lekin sen ayni damda Fogel вЪНЪPanamerikavЪk samalyotida uchib ketayotganini eshitib, o'zingni yanada baxtiyor his etmaysanmi?
 - Hmm, - Palmer labidagi ushoqlarni artidi. - Bank qo'mitasidan birorta xabar bormi?
 - Peshinda bilaman.
 - U qanday bo'ladi?
 - Chamasi, ular bo'linish haqidagi xabardan qo'rqishadi va uni chiqindi xonaga chiqarib tashlashga urinib ko'rishadi.
 - Ajoyib. Keyinroq gaplashamiz, Mak.
 - Palmer stolga qaytdi va Edis bilan Jerrining gaplarini chala eshitdi.
 - ...umuman, sening ishing emas.
 - Nima uchun? - qiziqdi qizaloq.
 - Palmer o'ziga qarash uchun bir soniya boshini ko'targan qizining kulrang ko'zlariga tikildi. Qiz yana taom likopchaga boshini egdi.
 - Nimani tushuntiryapsan? - so'radi u.
 - Edis unga xavotirlanib qaradi:
 - Sening ishingni.
 - Hmm?
 - Men, shunchaki, janob Berns senga bunaqa noqulay vaqtda nega qo'ng'iroq qilayotganini bilmoqchi edim, - tushuntirdi Jerri, - onam aytdiki...
 - Onang haq, - gapini bo'ldi Palmer. - Bu - sening ishing emas. - U yana bir burda nonga yog' surdi. - Bir jihatdan esa sening ishing meniki ham-da!

Yana telefon jiringladi. Ular Keyj xonim kimni chorlar ekan deb bir muddat jim o'tirdilar.

- Yana sizni so'rashyapti, janob Palmer.

- Vudi. - Odatda qattiq jaranglaydigan Berkxardtning ovozi bu gal o'ta ehtiyotkorona eshitildi. Lekin Palmer uyqusirashmi yo yana boshqa biror narsa alomatimi - aniqlay olmadi. - Yig'ilish paytigacha uchrashishimiz kerak.

- Soat to'qqiz yarimda kabinetimizda ko'rishsak bo'ladimi?

- Yo'q. U yerga ba'zi direktorlar valaqlashish uchun kirib qolishi mumkin. Soat to'qqizda xonangda uchrashsak-chi? Keyin seni ishbilarmenlar dahasidagi yig'ilishga eltib qo'yaman? Yo'lda gaplashib olamiz.

Palmer bu taklif xususida o'ylab ko'rdi va direktorlardan birortasi ham Berkxardt bilan yaqin aloqadaligimni bilishi kerak emas, degan qarorga keldi.

- Bo'lmaydi, - nihoyat javob berdi u. - Men u yerga borolmayman. Ayrim ishlarimni tugatishim kerak, - yolg'on gapirdi u. - Keyin to'g'ri yig'ilishga jo'nayman.

- Unda, jin ursin, kel, hozir gaplashamiz, - taklif qildi Berkxardt.

- Hozir nonushta qilyapman. Keyinroq qo'ng'iroqlashsak bo'ladimi?

- 15 daqiqadan keyin men ketaman.

Berkxardt anchagina jim qoldi, chamasi, qopqonga tushib qolayotganini anglagan edi.

- Ha, mayli, - deb u go'shakni qo'ydi.

- Palmer soatiga qaradi. 8.20. U o'rnidan turdi.

- Hozir kelaman. - U kabinetiga o'tib, yozuvli qog'ozlarni titkiladi, keraklisini topib, telefon raqamini terdi.

- Eshitaman? - keksa odamning horg'in past ovozi eshitildi.

- Janob Lumis? Men Vuds Palmerman.

- Bir daqiqa. Hozir qarayman, janob Lumis uydamikin.

Palmer yozuv stoli orqasidagi oromkursiga o'tirdi va yarimlab qolgan sigaret qutisiga qo'lini cho'zdi. Bu yoqqa qo'ng'iroq qilish haqidagi fikr xayoliga yarim tunda, qandaydir noxush tush ko'rganidan keyin kelgandi. Bu g'oya uni shunchalik o'ziga rom qilib oldiki, u o'rnidan turib, bir parcha qog'ozga mulohazalarini yozib qo'ydi, ertalab turgandan keyin ham dastlab shu haqida o'ylagan edi.

U hozir tunda uyg'onib ketgan vaqtdagidek o'ylagan rejalaridan hayajonga tushmayotgan bo'lsa-da, Lumis bilan gaplashish uchun har qanday usulni qo'llashga tayyor edi. Eng asosiysi, undan biron narsa so'rashdan naf yo'q, faqat taklif bilan murojaat qilish lozim. Shunda ham, o'z xulosasini yig'ilish tugashiga sanoqli daqiqalar qolgandagina bildirib, Lumisga o'ylab ko'rish uchun unga vaqt qoldirmagan ma'kul.

- Xayrli tong, janob Palmer, - eshitildi yana bir qariyaning ovozi, ammo u ancha bardam gapirardi.

- Telefonga kelganingiz uchun minnatdorman, janob Lumis, - gap boshladi Palmer. - Siz uchun, menimcha, foydali bir g'oya chiqib qoldi.

- G'oyat ajoyib taklif! - Lumisning ovozi kinoyadan ingichkalashib ketgandek bo'ldi. - Biroq avval ayting-chi, bugun ertalab aksiyadorlar yig'ilishida sizni ko'ra olamanmi?

- Ko'rasiz.

- Va nihoyat, g'oyangizni eshitishimdan oldin ayting-chi, u menga qanchaga tushadi?

Palmer iloji boricha xotirjam gapirishga urinib, kulib qo'ydi.

- G'oya juda sodda. General Xeygen bilan gaplashib ko'rsangiz bo'lmaydimi?

- Nima haqida?

- Qo'shilish haqida.

Simning narigi tomonida jimlik cho'kdi. Keyin:

- Siz buni Eddi Xeygen bilan muhokama qildingizmi?

- Yo'q.

- Siz shunchaki, qalb amri bilan menga o'z g'oyangizni bildiriyapsizmi? - yana maydalashtirdi Lumis.

- Unchalik emas, - tan oldi Palmer. - Mana, bir necha kundan beri o'rningizda bo'lganimda, bu vaziyatdan qanday chiqib ketardim deb boshim qotadi. O'zimga topgan rejam ishonchliga o'xshab tuyulyapti.

- Xeygen - bilan do'stsiz. Sizningcha, uning munosabati qanday bo'ladi?

- Tasavvur qila olmayman. Siz bilan buni yig'ilishdan keyin, ovqatB-lanayotib, muhokama qilganimiz ma'qulmikin?

- Ha-a juda qiziq, - dedi Lumis ko'proq Palmerga emas, o'ziga gapirayotgandek. - Agar biz qo'shilsak, Gauss Jet-TeX uchun ishlay boshlaydi va tekshirish olib borayotgan kichik qo'mitaga arziydigan ish qolmaydi. - Lumis uzoq jim qoldi. - Fikrlaringizni har doim quvvatlaganman deya olmayman, janob Palmer, biroq ba'zan ularning natijasiga qoyil qolganman.

- Sizga nisbatan men ham shunday fikrdaman, janob Lumis, - javob berdi Palmer. - Aytingchi, janob, bugungi yig'ilishda aksiyadorlarning kayfiyatini o'zgartirishga imkoniyatingiz bormi?

- Ha-ha. Men ikkilanayotganimni bildirishim va shovqin-suron ko'tarishim mumkin. - Meni qo'llaydiganlar bor.

- G'oyamning muvaffaqiyat qozonishi qanchalik shovqin ko'tarilishiga bog'liq - dedi Palmer. - Tashqarida to'palon qilish uchun uydagi ishlarni pishitib qo'yish kerak. Siz ham shunday hisoblaysizmi, janob Lumis?

- Keling, boshimizni qotirmasdan gaplashaylik, - taklif qildi Lumis. - Agar siz Xeygen qo'shiladi deb jiddiy so'z bersangiz, men xam yig'ilish tinchgina o'tadi deb va'da beraman.

- Nimayam derdim, xizmatga xizmat-da. Mayli, shunga kelishamiz.

- Bitta tuzatish bilan, - qo'shimcha qildi Lumis. - YuBTK Jet-TeXning zayom haqidagi iltimosini bajarishi kerak.

- O'sha summa va o'sha shart bilanmi?

- Buni ixtiyoringizga havola etaman.

- Unda summa va shart boshqacha bo'ladi.

- Janob Palmer, hammasi qo'lingizda.

- Rahmat, janob Lumis.

- Marhamat, janob Palmer.

- Biz bu haqda keyin yana gaplashamiz, janob Lumis.

- Sabrsizlik bilan kutaman, janob Palmer.

- Xayr, janob.
- Ko'rishguncha.

Palmer sigaretni o'chirib, oromkursidan sakrab turdi. Miyig'ida kulib, oshxonaga yo'l oldi.

Derazadan tashqariga qarab, bankning v'nyKadillakv'ni kelib, kutib turganini ko'rdi. Haydovchi odatdagidan o'n daqiqa oldin kelibdi, deya xayolidan o'tkazdi Palmer.

v'nyKadillakv'ni sharq tomonga burilib, Ist-river-dravning tor ko'chalarida g'izillab ketar ekan, Palmer orqa o'rindiqda hordiq chiqarib borardi. Palmer v'nyTaymsv'ni varaqlab, Jet-Textdagi tekshiruvga doir xabar gazetasining ishchi bo'limiga, sahifaning eng pastiga kichkinagina qilib berilganini ko'rib, qoniqish hosil qildi. U birjalar jadvaliga bag'ishlangan sahifani ochib, Jet-Text aksiyalari 31 ga tenglashganini, YuBTKniki esa yarim bandga pasayganini ko'rdi. Ularni hozir hech kim sotib olmayotganiga asoslanib, bu aksiyalar keyingi bir necha hafta ichida olti oy oldingi holatga qaytishi mumkinligiga ishonadi.

Palmer YuBTKga yetmasdan shaharning ishbilarmonlar dahasida mashinani to'xtatib, haydovchiga javob berib yubordi. U tamaki sotiladigan do'konchaga kirib bir quti sigaret xarid qilib, qaytimiga ikki dollar oldi. So'ng do'kondagi yagona telefon budkasidan N'yu-Ingledga, Eddi Xeygenning idorasiga qo'ng'iroq qildi.

- Avtomatdan qo'ng'iroq qilyapman, - dedi u Xeygenga. - Meni hozirgina Jet-Textdan o'smoqchilab, tekshirib ko'rishdi.
- Nima gap, og'ayni? - so'radi Xeygen. - Oshqozoning og'riyaptimi?
- Diqqat bilan eshit, - dedi Palmer. - Ular sizlar bilan qo'shilish haqida gaplashmoqchi.
- Men nima deyishim mumkin, jin urgur? - asabiylashdi Xeygen. - Men maslahatlashishim zarur bo'lgan jiddiy mahkama bor.
- Jet-Textga bu taklifni idorang bilan muhokama qilib ko'rishingni aytsam bo'ladimi?
- Jin ursin, aytsang aytaver. Biroq, Vudi.
- Ha?
- Armiyadosh eski qadrdomim, oxirgi xizmatim tufayli ta'zirimni yedim. Bu gal ishonchli himoya zarur.
- Qanaqa ximoya?
- Agar Jet-Text bilan qo'shilsak, ular YuBTKdagi zayomlarining taqdiri yaxshi munosabat o'rnatilishiga bog'liqligini tushunishlari kerak.
- Voy xudoyim-ey! Eddi! Haddan oshib ketma...
- Rozimisan yo yo'qmi? - takrorladi Xeygen.
- Albatta, ha deyman-da. Biroq mendan tashqari direktorlar kengashi ham bor.
- Yaxshi. Jet-Textga ayt, menga qo'ng'iroq qilishsin. Kim edi, Lumismi?
- Xuddi o'zi.
- Bu uchrashuvga temir sovut kiyib kelishimni eslatib qo'ygin. Ko'rishguncha eski armiyadosh do'stim.
- Ko'rishguncha, qari qurumsoq.

Palmer Broud-strit bo'ylab xotirjam keta boshladi.

Havo toza ammo sovuq edi. Baland binolar orasidan osmon go'yo bir bo'lak muz parchasiga o'xshab ko'rinardi. Palmer qandaydir ulkan qanotlarning pirillab aylanishidan chiqayotgan ovozni tinglab burchakda biroz qarab turdi. Ko'zlarini qisib, musaffo osmonga ko'tarilib borayotgan vertolyotni ko'rdi. U aylanayotgan qanotlariga osilgan holda go'yo o'ljasini kuzatayotgan qarchig'aydek, havoda bir muddat charx urib to'xtab turdi. Keyin bir silkinib olib, yuqoriga ko'tarildi va shu zahotiy oq ko'zdan g'oyib bo'ldi. Bir lahza o'tmay uning ovozi avtomobilB-larning shovqinida yo'qolib ketdi.

U YuBTKning bosh boshqarmasi tomon asta ketib borar ekan, begona bu muhitda o'zi yoki boshqa birorta sofdil odam yashay olarmikin, deya xayol sura boshladi. Kutilmaganda, qandaydir murakkab tuyg'ular bilan birga xayolida Virjiniyaning siymosi paydo bo'ldi.

U telefon budkasiga kirib, idorasiga qo'ng'iroq qildi, biroq shu zahoti go'shakni tutqichga qayta ilib qo'ydi. Yig'ilishdan keyin, yo'q, yaxshisi, bankdan qaytayotib, qo'ng'iroq qilaman-da, biror yerda o'tirishga taklif etaman, deb o'yladi. U ikkalasi nimalar haqida gaplashishini aniq tasavvur qilolmasdi. Hammasi tamom bo'lganga o'xshardi. Biroq uni biron joyga chorlab, gaplashib olsa, o'ziga yaxshi bo'lishi aniq. Hatto rad etgan taqdirda ham, o'zini qo'lga olishi oson kechadi.

U bir soniyagina xona devoriga suyanib turdi. YuBTK eshigi yoniga yana bitta mashina kelib to'xtadi va undan uchta keksa direktor tushdi.

Qiziq, deb o'yladi Palmer, bu keksa jentl'menlar bugungi yig'ilishning asl sababini bilarmikin? Keladiganlarning ayrimlaridan boshqa birortasi Palmer qilishga majbur bo'lgan xiyonat, yolg'on, tovlamachilik, pora vositasida o'ziga og'dirish va tazyiq o'tkazish turlarini va tazyiqqa qarshi uyushtirilgan hiyla-nayranglar, ustamonliklar borasida shubha qilarmikan, bularni sezarmikan?

Ular o'z vitse-prezidentlarining yosh muloyim chehrasida haddan tashqari aqlli, yetuk, ma'lumotli oq tanli protestantni, manfaat unadigan ishda har qanday xizmatga shay insonni ko'ra olganmikanlar? Yo ularning tasavvurida fitnachi, yolg'onchi va xoin siymosi gavdalandimikin? U majburan bajargan boshqa rollarni ko'rish uchun loaqal birortasi artistlarga xos sahna orqasidagi hayotga ko'z qirini tashlay oldimikin?

Palmer telefon xonasidan qarab turar ekan, ularning birortasi ham o'ziga bog'liq biron-bir jihatni payqamaganligini sezdi. Hatto Berkxardt yoki Lumis ham mahorat bilan uyushtirilgan nayrangning mayda-chuyda tafsilotlari, yolg'on-yashiq iplardan to'qilgan to'rini ko'rishdan o'z edilar. Ular o'z tasavvurlariga mos keladigan odamdan boshqasini ko'rishga qobil emas edilar.

Kutilmaganda Palmer ular o'zlaricha haq ekanligini his qildi. O'zi ham ana shu odamlardan biriga aylanib qolgan edi. Va nihoyat...

U telefon xonasidan chiqib, asta-sekin bank tomonga qarab yura boshladi.

Chorrahaga kelganda Palmer hech kutilmaganda ko'cha o'rtasiga o'zini urdi. Quloqlari ostida avtomobilning vahimali chinqirig'i yangradi. Palmer hech narsaga e'tibor bermay yurib boraverdi. Qo'lansa daryo hidi dimog'iga to'lib ketdi.

Palmer gavanga orqa o'girdi va ufqning notekis chizig'iga tikilgan bunday sergalva hayotga yana qancha chiday olarkinman, deb xayolan o'zidan so'radi. Edis bilan birga bu dahshatli shaharda shod-xurram yashay olamizmi, deb ham o'yladi. U Michiganning sokin ko'llarini, qalin o'rmonzor tepaliklarini eslar ekan, yozni qanday o'tkazamiz, degan o'y xayolidan o'tdi. Ammo birorta savolga javob topa olmadi.

Moliya binolari joylashgan xududdagi qoyadek tikkaygan silliq oq marmarli baland binolar ustida yana bitta qoya paydo bo'ldi: havo harorati va vaqtni bildiruvchi jadval miltillay boshladi.

U qo'llariga ko'z yugurtirdi: kichkinagina o'tkir, qoramtir zang bo'lakchalari kaftlariga yopishib qolibdi. U kaftlarini bir-biriga ishqalab, tozaladi.

This is not registered version of TotalDocConverter

Bir qismini o'qib, boshingiz yoshida hech narsa o'qimaydi-ku, deb o'yladi u shu asnoda. Men pianino chalmayman, marka yig'mayman, suratlar chizmayman-ku.

Palmer nihoyat bankka kirdi, eshik og'asi ta'zim qilib, salom berdi. Palmer jilmayib, bosh irg'adi va tilla suvi hamda yashil ranglar qorishib ketgan bu baland ulug'vor koshona ostonasida bir lahza turib qoldi. U tinimsiz chiqillayotgan hisoblash mashinalarining g'uvuriga quloq soldi. Bir tekis chiqayotgan ovozlardan mashina jamg'arma hisoblarining bir choraklik kartochkalarini sanayotgani va chop etayotganini angladi.

Uning yuzidagi tabassum sekin-asta yo'qolib bordi. Ko'pchilik xizmatchilar uni nimalarga qodirligini anglagan holda ehtirom bilan kuzatib turishganini his qilgan ko'yi lift tomon yo'l oldi. U, ayni zamonda, hozirgi ko'rinishi hammada ishonch uyg'otadigan darajada ekanligini ham bilib turardi. U bank bilan birga yuksalib borayotganga o'xshardi.

Va nihoyat, uning ne chog'li ishlarga qodir bo'lgan aqli, kuch-qudrati faqat mana shu dovonda to'xtab, toliqib qolmasa bo'lgani...

AvvalgiIII- qismB Keyingi

в† Isbottalab narsa (lot.).

в† Stoun og'irlik o'lchovi (ingl.) - 14 funt-64,4 kg. Funt - 453,6 g.

в† Tavba-tazarruga ikkinchi darajali narsa deb qaraydigan diniy o'ynash.

в† Vaqtinchalik qo'nalg'a (frans.).

в† Bu yerda! Shunday (nem.).

в† Eski do'st (nem.).

в† Bilasanmi? (nem.).

в† So'nib bo'lgan (nem.).

в† Spidometrdaqi raqamlar milni ko'rsatadi; bir mil 1603 m. ga teng.

в† Wie geht's - Ahvollar qalay? (nemischa).

в† Shunday emasmi? (nem.).

в† Dushanbagacha, eski qadrdonim, dushanbagacha (nem.).

в† Ko'p (isp).